Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Lateinisches Schulbuch - Cod. St. Blasien 112

Gerbert, Martin

[St. Blasien], [18. Jahrh.]

urn:nbn:de:bsz:31-54919

Visual Library

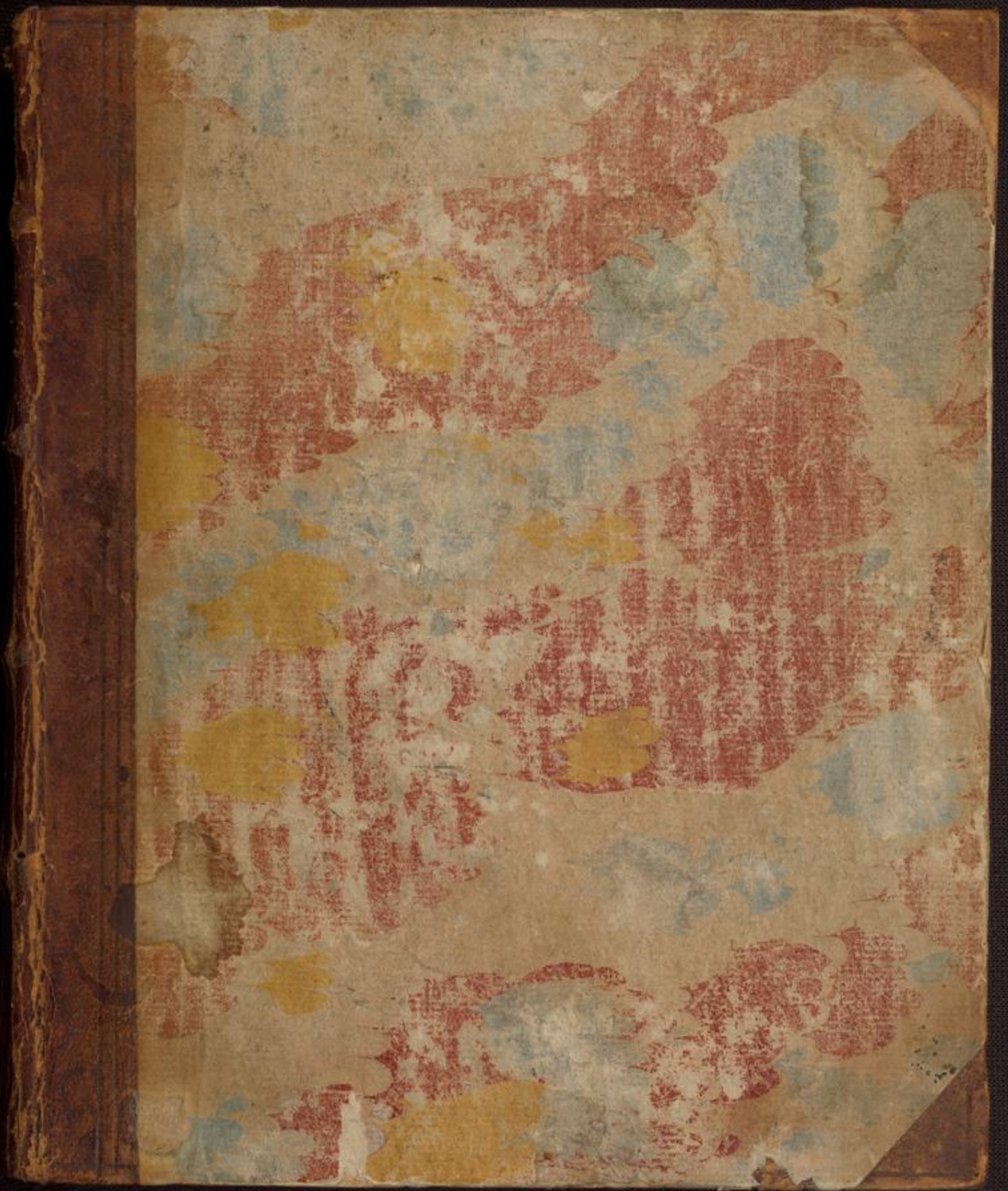

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

L. Blasien 112.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

I

De arte Poetica quoda observationes. 1.
Verba quaruda Significatu non vulgari.
Translationes nonnulle.
Catalogus diversorum
Axiomata Geometrica
Excerptiones Oratoria in libros creberrimum
Excerpta Philologica
de Statu Aureo Scriptorib
Sententiae ex Sallustio ex Cornelio Nepote.
Phrases Bellicae ex Cornelio Nep. et Curtio
Termini et nomina Bellica
descriptiones aliquae ex Curtio et Cornelio Nep.
Notata Phil. ex Plutarcho Auctore.
Notata de stylo ex Plutarcho
Notata quoda Historica.
Modus variandi Phrases et verba.
Notata quoda Ecclesiastica
argumenta Biblica seu formulae argumentationum in Bibliis
Philologica quoda observationes
argumentationum formulae ex Cicerone
de arte Critica nota quoda ex Clerico.

DE ARTE POETICA

Quadam cognitu ac scitu non solum
Tyronibus
Sed aliquid in carmine versatis Mutationum
Formulæ necessariæ.

A me Francisco Dominico Bernardo Gerbert, hujus
temporis Poeseos Studioso conscriptæ.
Anno a Virgineo partu
1. 7. 3. 6.

Quedam
Cognitu utilia et scitu necessaria de carmine communi et potissimum Elegiaco.

Proemium.

N1 Ninus Poesis seu ars poetica est ars fingendi, et scribendi cum certo metro et numero syllabarum. est quedam, ut antiqui censebant, ars divina ideoq; ad publica religionis opera semper adhibebatur, hinc orta sunt fabulae tot, ut videre est in libro Metamorphoseos Ovidii. post deos in summa veneratione erat Poeta. Jens a Summo Jove.

N2 Nus communq igitur axioma hoc dicit: Orator fit, Poeta nascitur. Hinc dicta a natura aliquid Poetica spiritus hausisse, ille qui excellere in ea arte vult.

N2 N3tius Multi tamen artem illam suam vel naturae insitam suscitarunt, vel etiam comparatam, dum antiquos artis magistros, Virgilium, Ovidium, Statium, Lucanum, Claudianum, Propertium, Horatium, Senecam, Martialem, alios q; constanter aeque ac attente legerunt, eosdem enim quos quaq; in aliis sufficiebant spiritus ipsi imbiberunt.

N4 Nytus In lectione Classicorum, ovidii, esp. maxime attendendum est ad fictionem, qua est anima Poeseos, sine qua non est Poeta, sed rerum versificator. Secundo animadvertendum est ad phrasin et modum prosequendi. Tertio advertenda descriptiones similitudines, comparationes, oratiuncule etc. Sic legendi aliquis ad regulam communem, quae ait. oportet multum legere non multa, ex quo imitatio facilius addiscitur.

N5 N5tus Cum apud nos tantum sit carmen Elegiacum, de hoc nobis agendum est, quod cum solum carmen certos pedes et syllabarum mensuram habet, ideo apponitur fabula quibus requiratur

ad Hexametron, quia ad Pentametron exhis enim duobus constat Elegia, subjecta in tabu-
lam pedum primus inspice:

Pedes disyllabi	Pedes trisyllabi
Spondeus — —	Dactilus — ◡◡
Iambus ◡ —	Molossus — — —
Pyrrichius ◡ ◡	Anapæstus ◡◡ —
Choreus — ◡	Bachius ◡ — —
	Amphibrachis ◡ — ◡
	Antibachius — — ◡

Linea — longam et Signum ◡ brevem
Syllabam significat quantitas autem cuius-
Syllabæ cognoscitur ex regulis prosodiæ
quæ bene memoriæ est in primis dat, nec fa-
cile fidendum phantasiæ, plurima enim
sunt exceptiones in incrementis, compositis
verbis, et casibus, consulit etiam poëtæ Me-
trius et auctoritas Poëtarum, idest, in Syllabis
quorum quantitatem regula non prescribit.

Nota 1mus Hexametron, si non habeat post se
Pentametron, sed mera Hexametra vocatur
Heroicum, seu Epicum, eo quod illo genere
carminis utantur Poëtæ in describendis Hero-
um factis, in Rethorica carmen illud traditur.
Si quodlibet Hexametron habeat post se suum
Pentametron vocatur Distichum, idest carmen
Elegiacum.

Hexametron constat sex pedibus, quorum quintus
semper est Dactilus, sextus Spondeus vel Chore-
us: primi quatuor sunt vel Dactili vel Spon-
dei: in medio debet esse cæsura: hæc igitur est.

Sic — ◡◡ — ◡◡ — ◡◡ — ◡◡ — ◡◡ — ◡
Vel = — — — — — — — — — — — —

Vel enim primi omnes sunt Dactyli ut.
Barde nec cithara nec me Phœbus amavit.
Sive quatuor primi sunt Spondei ut.
Cantaque quo Solus, si quando arma vocabant.
Sive quatuor primi sunt variè permista

ex dactilis et spondei. ut.
Tityre te patulæ cecini sub tegmine fagi
Sylvestrem tenui musam meditaris avena
Aliquando tamen quintus pes solet esse spondeus, sed non, nisi rarissime, et quando aliquid singulari gravitate proferendum est. ut.
Chaos deo soboles magnum Jovis incrementum.
Hexametron debet habere suas cæsuras; cæsura est autem, cum dictionis polisyllaba ultima syllaba spectat ad sequentem pedem aut post precedentem abundat. Ordinaria autem, ut versus non sit vitiosus, debet habere cæsuram, in 2do, 4to vel in 3tio tantum, plures non prohibentur, vitiosus est igitur talis. ut:
Musæ carmina scribere nostro credite vates
Advertendum insuper, fugiendam esse in hexametro dictionem 4 vadis syllabam in fine.
At mediam non sensu aperit dirimit moribundus
Hexametron constat duabus partibus, quarum prior habet duos dactilos vel spondeos, unam syllabam longam, posterios autem duos dactilos et unam adhuc quæ vel longa vel brevis esse potest, ut in aliis.
Sic — ◡ ◡ — ◡ ◡ — — ◡ ◡ — ◡ ◡ — —
Vel — ◡ ◡ — ◡ ◡ — — ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡
Exemplo sunt isti tres versus. ut.
Tu tibi dux comes tu comes ipse dux.
Sic vos non vobis fertis aratra boves.
In pentametro admittitur vox quadrisyllaba. ut:
Ex te non facilis nascitur historia.
Parce puer puero ingenuus amicitia.
Rarissime, et non sine duricie vix tolerabili prior pars pentametri connectitur i sansione posteriori, ut si diceres.
Sunt qui iter impatientes tolerare moras.
vitiosum etiam hoc carmen crederetur, si terminatur dictione monosyllaba. ut.
O pueri melius carmina scribe tibi.

Horatianum peculiare habet verbum est es quod etiam sæpe gignat versum, si spiritus in fine dactylici, si nimirum ultima vocalis præcedentis dictionis elidatur, tum enim quasi conabitur, sed hoc tantum valet in est et es. ut.

Hoc peculiat solium. Si mea musa bene est
Par illi tentas impune lobe salta Thaest

N7. Cæterum cavendæ sunt multæ elisiones in carmine elegiaco, præsertim in monosyllabis, ne nimium illæ eludantur, ab initio versus: dum autem certat etc

Elisio autem fit, quando vox aliqua desinit in vocalem vel literam m, et quando vox sequens incipit a vocali vel diphthongo vel littera h, aliasve tantum non male audiatur voce trisyllaba. In hexametro igitur notandum, quod si plures dactyli se invicem sequantur, sejungantur, si comode fieri possit, interjecto spondeo. in quolibet versum objectivum subsantivum. Sed præcedat quantum fieri potest. Si substantivum ultimi vel penultimi pedis locum quod pulcherime adjectivum primo in 3tio vel 2do pede ponitur. ut ultima ejus syllaba efficiat casuram in 2do vel 3tio pede. Objectivum et substantivum nunquam debent immediate poni sive conjungi sine summa necessitate. multum etiam decoris affert, si, cum commode fieri possit, si pro singulari numero plurali utamur. E

N8. Ad artem poeticam addiscendam cuique serviet lectio auctorum, applicari etiam possunt phrases variæ, quæ in Synonimorum libris habentur, sibi magna judicium ratio habenda.

Aliquos ego mutationum formulas subjiciam, quibus bene præceptis aliquis carmina apte scribere discet, et videbitur nonnullos classicos vere omnes pes legisse, et vix non devoravisse, ejus fortasse primos Virgilii versus videret.

Barve neu invideo sine libera ibis in urbem
Heu mihi quod domino non licet ire tuo.

Articulus Primus
De Tropis et figuris

Tropus est translatio verbi a propria significatione ad alienam.

Fig. 1ma igitur est Metaphora, haec fit, si translatum verbum ab eo cui proprium ad aliud quicquid est proprium.

1mo Quando fit translatio a re animata ad animatam ut: Ponten indignatus Araxes. et vicissim ut fecit amor magnos iterum flectere actus.

2do Quando fit translatio a re animata ad aliam rem animatam. ut: ululaverunt Scythia galli.. et vicissim. Ensis dictatus.

Fig. 2da Synecdoche cum pars integralis pro toto sumitur ut: Pictasque excurrit carinas, id est naves, et vicissim. ut: Sui Tyberim Sabarimque bibunt.

2do cum pro specie genus vel pro genus species. ut velut inter ignes luna minores. et vicissim: Pastoris rubeant temula labra rosis.

3tio cum materiam pro re ex ea facta; ut: ut: centenaque arbore fluctus verberat, id est centeremis.

cum antecedentia pro consequentibus sumuntur ut: Et jam summa procul villarum culmina fumant. id est nos advertat.

Fig. 3tia Metonimia est, cum sumuntur causae pro effectis ut: Cereremque canistris expediunt. et vicissim ut: —— gemino, duo fulmina belli, Scipiadas, cladem Lybiae.

aut sumuntur inventores pro rebus a se inventis. aut possessores pro re possessa. aut signum pro re signata. aut contentum pro continente Lamineis ululant plangoribus aedes. id est feminea turba

fig. 4ta Allegoria est continuata Metaphora, a qua tamen tribus id hoc tantum differt, quod in uno duntaxat verbo tota constet Metaphorica translatio cum vero Allegoria Allegorica, in una aut pluribus sententiis constet. Si nempe per bellua tia et nubila bella designare intelligis. etc.

fig. 5ta Apostrophe est figura, qua sermonem ab auditore ad hybrida ad aliud avertimus. addit.
Quo tua nos etiam fides alta fortia ditis
— Et scelerum poenas et te Catilina minaci etc.

fig. 6ta Repetitio est cum verbum saepius in oratione iteratur.
Tempore difficiles veniunt ad aratra juvenci
Tempore tenta pati frena dorentur equi.

Articulus Secundus.

De arte adhibendi Epitheta

N. 1. Epitheton personae conveniens elegantem tribuit ejus personae affectui. — Saeva memorem Junonis obiram. id est memoris Junonis.
2. hujus personae signo. ut: — et pila minantia pilis. vel Signa jam patria vincere docta sua id est signa militum, qui milites docti erant etc.
3. Hujus personae instrumento. tela vides inimica altaris, id est. tela eorum qui fuerunt inimici.
4. denique hujus personae actioni. ut
Interiora gravibus artia docta curis. id est. ipse doctus artia seu studium interiora gravibus curis.

N. 2. Casus Epitheton effectus proprium multum habet elegantiae, si causae tribuatur. ut:
cuncta jacent flammis et fixti mersa favilla. id est flamma excitant exstinctam. Et vilissim. ut:
Dum metitur Bombycis opus textique sepulchri
fila per artificem saepe reducta globum.
Artifex est Bombyce qui globum sericum mirabili contexit artificio. Epitheton artificem elegantem traducitur ad globum a Bombyce contextum.

N3 Epitheton totius integrale eleganter tribuitur partiː ut:
Aereas aquilā puerum portante per auras,
Illos tum timidis unguibus haesit onus.
timidis transfertur ab aquila quae est totum integrale ad ungues, quia sunt partes aquilae.
Et vicissim. ut: os humerosq; deo similis. id est habes os humerosq; deo similes. os humeri sunt partes, homo totus.

N4 Epitetum rei contentae proprium eleganter tribuitur continenti. ut:
Succurrunt timidis Lidera navibus. timora nautis transfertur ad navem.

N5 Epitheton rei animatae conveniens eleganter adjungitur rei inanimatae. Fluvios tertare mirace audet. mirace dicit fluvios, cum in fluctus assurgant. et vicissim ut:
Talia flammato secum dea corde volutans. id est ira averso, ducto ab igne Epitheto.

N6 Epitheton cujusvis rei conveniens vel ingte tribuitur substantivo Metaphorico, vel Metonymico, pro vero rei nomine usurpato. ut:
Dona laborata cereris onerantq; carinis
Metonymice nomen cereris ubi adjungit epitheton panis proprium.

N7 Epitheton multum habet veritatis quod adjunctam negationem habet. ut: Non unus transigit ensis
viscera. i. multis ensibus confoditur.

N8 Poetae non irreprehensibiliter interdum per comparationem Epitheta nominibus adhibent. ut
Rex erat Aeneas nobis, quo justior alter
nec pietate fuit, nec bello major et armis. id est justissimus fuit etc.

N9 futura Participiorum pro Epithetis usurpantur eleganter. ut: Nascitur Aeasus arbris ursura maximus id est futura aliquando navis.

Nis. Poeta elegantes dicunt Epitheta a nominibus Patronimicis. Patronimica ea dicuntur, ea nomina, quae a propriis derivantur, Patrum, Matrum, avorum, Regum, conditorum urbium, Imperatorum, Regionum, et locorum omnominibus; et filium, filiam, aut nepotem, aut posteriorum aliquem, aut gentem aliquam, vel regionem eiusdem significant. Sed de his plura inveniesin arte metrica Praecepto 31mo de epithetis elegantes adhibendis

Nsi. Appositum figurata orationis genus elegantes aliquando Epitheti vice fungitur, appositum autem fit, cum plura substantiva ad eandem rem pertinentia in eodem casu et in eadem oratione sine ulla conjunctione ponuntur, ubi intelligendo relativum, qui, qua, quod, cum verbo substantivo sum. ut. Rex gerus egregium Faunum, id est, rex, qui est Faunigenus egregius.

Nsz. Notus consimus, sapius, et quidem elegantes a poetis usurpantur exemplar crebra sunt in arte metrica Praecepto 35 de Epithetis et.

Ns3. In adhibendis Epithetis ita profecto monendam esse in primis operae, ut rudius Epitheti delectum faceremus, quod non peculiare quadam ratione velocitas sententiam vel eius vim et significationem augeat.

Quapropter exploratum nobis, penitusque perspectum esse debet, illud, quod tractandus argumentum perspiciendae sententiarum omnium vis, et cuiusvis vocis notio ferendus, ferendus. tum denique eligendae Epitheta, quae singulis vocibus rei, propositae argumento, quam fieri potest optime conveniant, nunc totum hunc de Epithetis elegantes adhibendis claudimus.

Articulus tertius
De Mutatione vocum
Sectio 1ma
Mutationes Adverbiorum

N1. Mutari potest primo adverbium in adjectivum sine substantivo. E.g. Serus venit pro sero, venit. Citus venit pro cito venit. matutinus adest, pro mane adest. ardentes pugnant pro ardenter pugnant.

N2. In adjectivum Singulare vel plurale neutrum ut: Sorivatuens pro sorviter tuens, Fristegemens pro fristiter gemens. multa loquens pro multum loquens. Dulce vozans pro dulciter vozans. Sorte terens pro sortiter terens. fatale minans pro fataliter minans.

N3. Mutari potest in adjectivum addito substantivo. ut: celeri pede venit pro celeriter venit. Sortibus ausis aggreditur pro sortiter aggreditur. blando cum ore cernit pro blande despicit.

N4. Mutatur in verbum. ut: certantes illidere capto pro certatim illidere capto. prouuere longius audent pro audenter longius prouuere sunt.

N5. Mutantur in aliud adverbium praesertim in conjunctionibus ut:

Jama pro etiam.	Nil pro Nihil.
uxde pro semper.	haud pro non.
mage pro magis.	er pro ere.
forsan pro forsitan.	sin pro sivero
aft pro at.	aut pro vel
nang pro nam.	nel pro non
antee pro antea.	ac pro et
Bost pro postea.	at pro A
ceu pro veluti.	atque pro et
quoq pro etiam.	forsan pro forte
nel pro neque.	verum pro autem
jam pro jamq.	vero pro autem

Sectio 2da
Mutationes conjunctionis
et prepositionum.

N3. Pro, et; repetitur adjectivum, vel substantivum, vel propositio, vel verbum. ut
Maximus ille armis, maximus ille toga.
pro maximus ille armis et toga.
Quid tibi cum Lyrrha quid cum Barnasside lyrda.
pro cum Lyrrha et unda &c.
Dicam horrida bella, dicam acies. pro dicam horrida bella et acies.
Ebula mille dedit, vulnera mille dedit. pro ebula mille dedit, et vulnera.
Quos casus que bella moveo, proquos casus et bella &c.

N2. Et, mutari potest in prepositionem cum, ut: Lilea cum flumine salices. pro Lilea flumen et salices
Quidit miserans terera cum prole parentem. pro quidit parentem et prolem

N3. Et, que, atq; geminantur, ut: atq; deos atque astra vocat. pro deos atq; astra vocat. Et genitet clamat pro genit et clamat. Natosq; domumq; reliquit pro natos et domumq; reliquit.

N4. Et, mutare potest in, q;, atque, ac,

N5. prepositiones a suis compositis separantur. ut:
Quite curq; manent pro quicurq; le manent.
Hac troiana tenus, pro hactenus troiana. Superurus eram, pro urus superam. Vert lumina circum pro circumvert lumina. Attardum tamen hic quod illa pars compositi, que precedit in composito etiam precedere communiter debeat, cum hac mutatione que subsequitur: Nequidias curq; sequi manent pro quite curq; manent.

N6. Prepositiones prepositive postponuntur. ut: Antra per et Sylva pro, per antra et Sylvas.

N7. Prepositio omitti potest extra personam presertim in, a, ab, de, e, ex, ex, ef. ut: veritatere filiam pro ab

Lectio 3.tia
Mutationes Adjectivi.

N.1 Mutari potest adjectivum ex singulari in plurale et vicissim ut: Pectora pro pectus.

corda pro cor.	Oculus pro oculi.
furens miles pro milites.	facto pede pro factis pedibus
multa prece pro precibus.	tecta pro domus
bella parat pro bellum.	ora pro os.
utrig; pro utergue.	prona manu pro manibus
tecta pro tectis	duo pro ambo

Laurina virgo venit pro plurima virgines venerunt.
Multus adest in proelia miles pro multi milites adsunt.

N.2 Repetitur nonnunquam adjectivum. ut:
Altera me anxietas, me dolor alter habet.
Cuique virum, quique arma cani.

N.3 Adjectivum quod cum suo substantivo convenire debet, genere numero et casu; potest poni substantivum in neutro et apponitur genitivus. ut: ardua coeli pro arduum coelum et strata viarum strata via. et sic de aliis.

N.4 Interdum mutatur in adjectivum substantivum. ut:
Laudatur pudor pro laudantur pudici.
Laudatus virtus pro laudantur virtuosi.
Seditio ventorum pro venti seditiosi.
numinis ira pro numen iratum.
Christi amor pro Christus amatus. astus demonis pro astutus
Demon: patris domus, pro patria domus vel patria.
Dei amor pro amor divinus. gallo rumpens pro gallicans
Bojorum turba pro Bojia turba. coeli regia pro coelestis regia.
Matris cura pro materna cura. Roma theatra pro
theatra romana. Ebur cithara pro ebur cithara nea cithara.
miratur dolos fratris pro miratur dolosum fratrem

N.5 Mutatur adjectivum in adverbium sicut et in adjectivum adverbium ut: Mature venit pro maturus venit
Cere tonant Zephyri pro ceres tonant Zephyri
strue spectant sedulitter pro solix sedulus pro sedulo
constanter pro felix constans.

N.6 Mutatur in adjectivum contrarium addito non vel male et vicissim non dura vox pro blanda voce male cautus pro incautus non bene tutus pro male, male sanus pro insanus.

N7. Superlativus in comparativum per circumlocutionem. ut:
Quo non est aequior alter, pro aequissimus.
Quo non est fortior alter, pro fortissimus
N8. Mutari potest positivus in superlativum et substantivum quod fuit in se plurali, mutatur deinde in singulare
Pluerima virgo verit. pro multae virgines
N9. comparativus pro positivo ut:
Sica serenata flamis melioribus aura.
Rotabat velo Liberiore Thuri
N10 Et cultu instructa est interiore domus pro cultissima
Quae pedum cursu nobiliore valet pro nobilissimo
N11 Comparativus mutari potest in positivum addito magis vel mage idque semper fiet.
Tela recondendis non sunt magis comoda praedis.
Non est in toto pestis magis horrida mundo.
Eodem modo mutatur Superlativus in positivum addita particula valde imprimis, maxime, vel longe vel etiam ex simplici fit compositum addatur praeul.
Praedives pro ditissimus. Praealtus pro altissimus.
valde bonus pro optimus maxime salubris pro salubberrimus
imprimis prudens pro prudentissimus.
N12 Additi ponitur nonnunquam adjectivum contrarium cum adjectivo nullus, et vilissim. ut:
nulli fidus omnibus invidus. Sine ullo labore pro nullo labore. frequentissime enim poeta in his locutionibus nullus et nonnullus variant.
N13. quando sumitur adjectivum contrarium loco dativi non, potest fieri compositum ex adjecto et praepositione in. ut: Terra dat iis arvis ocia pocula nemo pro non nemo.
N13 nullus ad adjectivum contrarium sumptum, nonnunquam cum aliquo substantivo convenire debet. ut:
Nec nulla juventus sequitur pro non sequitur juventus.
N14 Tandem mutatur in aliud adjectivum. crimina nostra pro mea. ~~Tuller~~ pro tuus Charus pro dilectus.
nullus pro nemo aequus pro justus castus pro purus
Notissimum tamen illa notatu digna sunt quae sequuntur. ut:
Trina pro duo trina pro tria quina pro quinq;
dena pro decem quaterna pro quatuor sena pro sex

Sectio 4ta
Mutatione substantivi

N3. Primo quidem substantivum singulare mutari potest in plurale, et vicissim, ut de adjectivo dixi propriae autem substantiva sunt. Et primo cum duae syllabae in unam contrahuntur. ut

Bercla pro pericula. Sacla pro saecula, vincla pro vinc-
cula, dextra pro dextera. cladum pro cladium dii pro
dii Coelicolum pro coelicolum aneadum pro aneadarum
liberum pro liberorum. Numum pro numorum
Vide plura de Syncope in declinationibus. hoc mo-
do contrahuntur etiam tradesbr. quaedam adjec-
va et verba. ut: decpt pro decept, lacrima pro lacrimata
abiit pro abiit, comprenos pro comprehenos collecta
pro coelatum. porge pro porrige. deinde pro deinde.
impota pro impotita populare pro populare[tur]. cui
pro cui merit pro meritus est. fuvera pro fuverat.
N2. audierat pro audierat. amarat pro amaverat
Ex una syllaba possunt fieri duae cum nimirum i. et o,
consonantes porturbat pro vocalibus, velum solvitur
diphthongus. ut:
Jesus pro Jesus. Judas pro Judus. suavis pro suavis
Joseph pro Joseph. jacob pro jacob. elegit pro elegit
jaspis pro jaspis. jason pro jason. extinctus pro extinctus
her pro heu. heu pro heu. Cythereia pro Cytherea.
N3 femininum pro masculino assumitur. et vicissim
idq; non faciendum contra Romanum historia et con-
judicium sed potissimum ex similitudinibus. ut:
cerva pro cervus. lupa pro lupus. leaena pro leo. ursa pro ursus.
N4 ex genitivo nonnunquam fit vocativus. et hinc additur al-
teri substantivo possessivum. ut: Vereor vulnera crucis
tua. pro Christi. cupio vultum virgo videre tuum. praeter
eodem modo dativus vel alius casus persona mutatur
in vocativum, et assumitur denominativum primitivum,
quod casum quem reliquit persona supplet. ut:
Christe tibi fabricant, crimine nostra rem. pro Christo fab.
N5. Graecum more fit vel constructio, vel saltem declinatio;
sic humerus accusativus partis alius accusativus graecus. ut:
Os humerosq; deo similis pro ore humerisq; deo similis
Saucius ora genit. pro ore. Rethora pro Rhetorem.

Pedimitus tempora tauro. pro temporibus
Dæmona pro dæmone allatura pro allaturum. alteca pro
alterem. Ilona pro ilonem.
N2. progente sumuntur insignia gentis. Aquila pro austria
Leones pro Barris lilia pro gallis luna pro turcis. Leo
pro Duce Bavariæ. vel pro gente fluvii. ut:
Sequana pro gallia. Tiberis pro roma. Iber pro hispania.
Danubius pro germania. Thamesis pro Anglia. ad hoc
etiam referuntur vocabula protonomica. ut:
Christiadum pro Christianorum Lusiadum pro Lusi-
adorum. Blaziadum pro Blasianorum.
N7. Verbum capit ex substantivo ut:
Prodit pro proditor est. vivere dignus pro vita. vindi-
cat pro vindex est. Custodit pro custos est. vincit pro
victor. moribundus pro morte. postquam occidit pro post
quam sum. ulciscitur. pro ultor. fabricat pro fabricator
est. post eadem pro postquam occidit vel occisus est.
vivere dignus pro victoria. post vulnera pro postquam
N8. vulnerata fit, vel vulneratus est.
Pro participio capit substantivum me est
vicissim. me judicante pro me judice. saevia sin
celerum nymphis ira suum pro nomen iratum.
N9. Ex substantivo capit fit participium. ut: sine risu
pro non ridens. Silve cantu pro non canens.
N10. Ex uno substantivo fieri potest participium. ut:
N11. Juveris pro Juveresbero. Regnaris pro rex
certo est pugno poni postulat cum dativo. ut
Placidone pugnabis amori
Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.
N12. desino poni potest cum genitivo ut: desine curarum
N13. Passim etiam promiscue cum dativo vel cum ablativo
cum præpositione per loco ablativi cum pro-
positione a vel ab. ut:
Cum toties eadem dicam vix audior ulli pro ab ullo.
Lacrima ne desit bene per mala nostra cadat pro a malis
tardemque piis precatores verbum aliquod diver-
sos habet casus id est modo hunc, modo illum, toties
cuel a quo poetæ.
N14. Ex uno substantivo diversi modi fiunt plura, vel ali-
a vel adjungitur adjectivum ut: I mala turba proque
pro malis furii. cuncta timet mens nostra pro cuncta timeo.

Sectio 6ta
Mutationes Verborum

Multæ sunt verborum mutationes de quibus mentio jam est facta, cum simul fit mutatio. vel adjectivi vel substantivi, forte tamen eorum aliquæ in loco repetentur, nunc primam verborum mutationem statuamus.

N3. Cum adjectivum mutatur in passivum. et vicissim. ut: Ferebus stibore columba pro ferret stibor columbæ. qui cinctus erat agminibus comitum. pro quem cinxerat agmina comitum. orsus hæc instrumenta libellos. pro instrumentis orsus est libelli. Vincit fragrantia messes. pro vincuntur a fragrantia messes.

N2. Ablativus verbi passivi mutatur in dativum more græcorum ut: Si tibi nescitur pro a te perdita vita mihi pro a me.
cum toties eadem dicam vix audior ulli pro abullo

N3. Participium futuri passivi pro debeo et vicissim ut: Hinc tibi virtutes discenda et Palladis artes. pro debes discere virtutes et palladis artes. Mors subeunda mihi pro debeo mortem subire. Invasisse pia deburatis apes. pro invadendum erat. vel ponitur modus potentialis. ut: Quod mearis habes pro quod mari debes vel quod mandum tibi. vel imperativus. ut:
arma iterum capias pro arma iterum capere debes, vel capienda sunt.
vel verbum oportet decet, vel simile ut:
Quæ me tuendus oportet. id est quæ me debent tueri
Qualem decet exulis esse. pro qualis decet exulis esse.

N4. Ut, quod neo mittitur et ponitur verbum infinitivum. ut: Non tibi magnificus heroum carpere. triumphos pro quod carpas eris
Et mœsta tibi mater dare cernere dextram.
pro ut cernat.

N5. omittitur nonnunquam infinitum esse ut:
prosectura aliquid tu mea verba puta. pro omittitur
Musæ volare parat viridis dolita heroi. omittitur esse vel fore.

N5 Augeativus ponitur et nominativum amovere
Videor, dicor, fero, etc. ut:
Despsculatus agnum fatis est tibi visus et hostum.
pro se despsculatum esse.
Et lacrima et gemitus alimenta feruntur amoris.
proferuntur esse
N6. Pro conjunctione, ut, nonnunquam usurpatur
relativum quae, quod etc. cum conjunctivo vel
infinitivo ut:
Es dignus tantam qui patiare necem pro ut patiaris
Vinderemagranimos vivere digra deos. pro ut vivat
N7. Conjunctivus mutatur, sed vix nisi in plus quam
perfecto et cum particulis quae relindicativum vel
subjunctivum admittunt. ut. si, cum, etc.
Hujusce figuratae exempla sunt potest pro potuisset
Invasisse pia debueratis apes pro debuissetis
Indicativus vicissim mutari potest in conjun-
ctivum praesertim in futuro et perfecto, cum
cautela tamen. ut:
ubi superaveris pro ubi superabis.
Si exegeris pro exiges.
ubi affluverit pro ubi affluet.
Ubi Pierii superaveris ardua montis.
Perfectum mutatur etiam in praesens imper-
fectum vel plus quam perfectum et vicissim.
ut:

arsus pro ardebat	exuerat pro exuit.
est visa pro videbatur	caesa fuerat pro caedebatur.
vestierat pro vestivit.	fugerat pro fugit.
rubescebat pro rubuit.	citatus erat pro citabatur.

Arsus in obstantem fera bella movere tonantem.
Imperfectum mutatur etiam et vicissim exem-
pla huius sunt passim obvia, unum adducam.
Si, quoties peccant homines sua fulmina mittat
Juppiter. pro mitteret sua fulmina Juppiter
Quoties peccarent homines.

Præterea aliquando mutatur in futurum et vrgi
Sim ut:
Erit proest vigilabit pro vigilat videbit pro videat
Non erit infelix fequem numerabit amicum.
N8. Verbum frequenter repetitur ut:
osculа mille dedit vulnera mille dedit.
N9. Sæpe verbo casus adjunguntur non juxta Latinos,
sed græcas regulas cum pro ablativo participia
ung græci abusi sunt. Consule Syntaxin.
Hæc mutatio vocatur Helleris mus. ut
redimitus tempora lauro.
Et terror et miseram lacerata ursus ora labris.
Instruor et gemino illa quæ ta pedes. videar. Ne
de Helenismo.
N10. Verbum pone potest in plurali cum nomina tivo
singularis multitudinem significat. ut:
Turba favete. ibant utrique.
Pars fodiant. pars secta Corant.
Huc spectant Populus, turba, grex &c. ut
Pia turba quiritum.
Et patrido arae milibus ingens ardent.
Præterea nonnulla participia ut: quisq; uterq;
N11. ~~Verbum~~ Verbum mutari potest in aliam per-
sonam. ut:
formica meis visibus ora veris. pro formicaverit.
Protinus ex oculis exfluxistis aqua.
pro exfluxerunt aqua.
N12. Ex duobus ~~substantivis~~ fit unum. ut:
faciam pro volo facere.
volabo pro volo volare
Lustrabo, domum phœbi solium, Jonantis.
pro volo lustrare.
N13. Desig sum potest aliud verbum. ut:
Sum pro habeo Et vicissim. ut: Latito pro lateo
me carcer habet pro sumit carcere.
Sit tibi amor pro habeas amorem. Latito pro lego

N°4. Verbum derivativum quando crescit. vt:

Erubesco pro rubeo. | Scribito pro scribo
latito pro lateo. | flavesco pro flaveo.
horresco pro horreo. | calesco pro calefio.
tectito pro tego. | palleslo pro palleo.

Triste hlesci tamen. pro tulit

N°5. Ex simplici fit compositum et vicissim. Fit tamen compositum habeat sensu simplicis. vt:
contrus pro truo. emorior pro morior. deperegno pereo. evolo pro volo. profferro pro ferio.
quurrit vi sura regre primordia vitæ.

N°6. In verbis deponentibus sumitur participium pro preterito et vicissim.

precaro pro precatus. | miraro pro miratus.
lacrimo pro lacrimatus. | vereor pro veritus.
passero pro passus. | utero pro usus.
veneraro pro veneratus. | iurgare pro iuratus.

N°7. Tempora et personæ differri possunt hoc modo. vbi libertas poetæ et integra. Fiet conjugatio.
amaverant pro amavere
ama vel amato
amato vel amabis &c.
In passivo aparis de amare, amaberis vel amabere. amatus fuit vel fuisti, eram, vel fueram.
Hi simul adverte. In imperativo preteritum facile mutari. vt amo vel amato vel amabis.
præsertim si aperte indicetur imperium malignum. Sed etiam in his. vt

Mirare pro mirari. | remunerere pro remuneraberis
cæpere pro cæperis. | mordebere pro mordeberis.
mordebes pro mordeberis. | concrepuere pro concrepuerunt

Cum miratus proles perrata colores:
Huc refero quod in inscribis passiva vocis possit
di syllaba et sed varius. vt:
Digna Horis carum et toti laudarier orbi.

N°8. Duæ syllabæ sæpe contrahuntur in unam. Et verbis
dixti pro dixisti. requiit pro requievit
vide mutationes. Substantivi. Vltimum
ac quoties dicti dum talia amabilis agnus.

Sectio 6ta
De aliis mutationibus verborum et precipue de participiis et gerundiis.

N3. Infinitum proferri non fere elegantia usurpatur pro gerundio. ut:
Paratus respondere, cantare, pro respondendi &c.
Et cantare pares et respondere parati.
certus ire, murrere. doctus vincere. pro eundi &c.
Cui data porta fuit nec. spes retinere volantes
pro retinendi. gerundium in dus aptus scribere pro scribendo. gerundium in dum. ut:
Veritus certare, parcere, debellare, pro certandum, parcendum, debellandum.
Non nos auferre scelus populare penates,
venimus aut vastas ad Libyam vertere predas.

N2. ex non gerundis fiunt gerundia. ut:
Instituit condenda vasa pro condituri et condendi.
operando instat pro operaturi et instat.
Incipiendo surrexit pro incipiturus et surrexit,
aperiendos ostibus pro aperiendos &c.
Tecta recondendis non sunt magis commoda predis.

N3. ex verbo fit substantivum et vicissim. ut:
custos est pro custodit, vindex pro vindicante.
Vide N7. Stolo 5to de substant.
Cui fuerat victrix hec quibus victa fuit. pro qua vicit. sed Lumina festos pro festantur lumina.
Sol post quas unus candidus usus redit pro postquam oriebatur.

N4. Ex verbo fit adjectivum vicissim. ut:
— Nullius conscia culpe pro nullam sibi culpam
— Ignara periculi pro ignorat periculum.
— nescia fraudem pro nescit fraudem.
— noxia nulli pro nulli nocet.
— Sentiunia pro nuntiant.
pabidus est pro pabet. pendula sunt saxa pro pendent. languidus est pro languet.

N5. Ex participio fit verbum ejus vicibus. ut.
caleo pro caleris est praeuritat pro praeuribus
patet pro pateris est converit pro converiens est
expedit pro expediero est patieris est pro patithur
uso, adeo est primi ab eo quod moris amaro.
sic ardeo fit pro ardescit.
caleris fit pro cales ait frigeris fit pro frigescit.
idem est judicium de ceteris derivatis.
NB. Participium crebro mutatur in adjectivum et vicissim.
ut.
fugitiva pro fugiens pereria pro pereuntia.
liber pro liberatus. amabilis pro amandus
credibilis pro credendus. formidabilis pro formi-
dandus. ebria pro inebriata orba pro orbata
fauciens pro fauciatus. flebilis pro flendus.
lacrimabilis pro lacrimandus.
horrificum belli non praesanabile signum.
mirandus pro mirabilis. celebrandus pro celebris
perdentia pro perdula. ducens pro dux
praeiens pro provius.
fidei cesareos perdula fax dolos.
N7. Participia fiunt diversimode. Horum usu addiscendi
est. Ex syntaxi tamen exempla adducam. Est
primo gliden. saepius fit participium omisso es-
se verbo. tum ubi remanet vel substantivum vel
adjectivum. ut:
Expandit, suos volucris nova carbasa pennas pro
quae sunt nova carbasa.
Quos, juvat roseos pereria solis equos. pro quae est pro
usu syntaxeos. ut:
Nec prius opus intermittit nisi postquam fra-
udem subegit. facies.
Nec prius intermittit opus nisi fraude subacta
Non tingens et torpidinem posuit. facies
formidine posita.

debilior redit quia senior membra grauat. facies.
debilior senio membra grauante redit.
Et fugam arripit et littora tuta fugam. facies.
Et subit arrepta littora tuta fuga
Iam nova se offert facies cunctis mirantibus facies
Iam nova se facies cunctis mirantibus offert.
Cerno coronatos lupulos flore legente lupulos
pro cerno coronatos quo lupulos quos flos legit
Mollit et aqua medium iam praterit. facies
Mollit aqua medium pretereunte iam.
Impingit pedem, et moenia illa dirruit. facies
dirruit impacto moenia quae illa pede.
Nam licet occultas mihi mater parauerit latebras
pro nam licet occultos mihi mater paraverit
latebras.
Ng. participium praeteriti temporis ex variis tem-
poribus et loquendi modis formatur ut ex
sequentibus exemplis patebit
Alter similis illi qui arbelat. facies.
alter arbelanti similis.
Et decurit quia vult. facies.
cucurrit volens.
Cerno pubescere pueros. facies
cerno pubescentes pubescentes pueros.
Cuod fluit ebur nectar inficiatur. facies.
in flaviante fluens nectare mergit ebur. facies.
Ne perdat vates carmina, quae non proficiunt. facies.
carmina ne vates non proficientia perdat.
Aliquamquam gradus titubet, et vestigia lapsent
Et terra moueatur, et sub pede ruat fallit tremat.
motaque fallenti sub pede terra tremat.
Et hora subitque deterior et quam ida quae subit.
horaque deterior praterediente subit.
Hic adverte quo modo caueat quod usurpetur
participium praeteriti absolute cum imperativo
etc.

me quoq; tunc gravior poena manet quam fe-
ri debet. facies
me gravior. Solito tunc quoq; poena manet.
natu. Solito etiam hic fit Stat est ex in ch-
anactiva vocis
Nō. Sequuntur exempla participii præteriti
temporis, ubi notaberis aliqua more Gre-
corum composita cum accusativo partis.
Ego miserebar pueruum qui amabat, et sic
clamabam. facies:
Sic ego clamabam puerum miseratus amare
Illa ego quæ nata fui, ad plagas sydereas deserta.
Illa ego qq sydereas nata tenere plagas.
Hæc postquam factus est, e radiis jaculabile vulgus
vibrat facies:
Hæc factus vibrat e radiis jaculabile fulgur.
dormit æternam mortem postquam illustem-
pora cerebrata sunt. facies:
dormit æternam cerebratus tempora mortem.
vidit, purpureis comis operiora et ondor. facies
vidit, purpureis condor operta comis.
Vise reder movet quia, crurum debilitat. facies
Visa, pedem. Crus debilitata movet.
Quere, si sic fieri participia præteriti temporis,
licet non dictus verbus in præterito nec in passivo ex
præsenti enim activum fieri præt. Contrahit in regula
pers passivum, ex lor, fit participium præterit passiv,
quia pr. Lers in pass. fit Caute tamen subsumendum
Nō. Participia futuri activa vocis fiunt vel ex futuro simplici
vel ex verbo volo et ex tali verbo quod signif. futurum
significat. et quando omittitur participium, ut:
flores qui moriantur facies flores morituri. quid
illa struit plagam in terra faciis plagam ipsa tura.
ut mergeret faciet mersurus. et sic de aliis.
Nō. Participia futuri passivi fiunt ex iisdem tem-
poribus et modis ex quibus participia activa pro-
ferimus autem ex verbo debeo. ut:
Lorqua delendi debet faciet lorqua delenda.
Datus velandus ego. facies Dat velandis regibus.

Tractus quartus.

De amplificatione Sententiæ.

Sectio 5ta

De amplificatione Sententiæ per unius aut paucarum vocum quæstionem.

Nº 1. Augetur aliquando Sententia geminando vocem aliquam, vel ornatus gratia, vel ad majorem significandi vim ut:

Ad cœlum ferunt ardentia lumina, frustra
Lumina, nam teneras arcebant vincula palmas.

Nº 2. Augeri potest Sententia per additionem epitheti, quod regat et secum involvat aliquem casum, cujusmodi sunt participia, aliaquadam adjectiva dum petunt regem decepta satellite dextra.

decepta est participium verbi. substantivo dextra pro epitheto tribuitur regit prop. sit ablativum qui et in satellite.

Nº 3. Dilatari potest Sententia addendo epitheton, quod postea mutetur in substantivum; atq. ita pro uno substantivo habebis geminum. Itaq. in hac Sententia Bellum extinxit adiecto epitheto accessum dic. substantivum dein illud in substantivum multo in substantivum et dic: extinxit belli incendia cui adde geminum substantivum utriq. tribue epitheton, et versum ita condes:

Extinxit miseri funesta incendia belli.

Nº 4. Augeri potest Sententia a contrario, seu per aliam phrasin ut. pax et bello contrario. Sic igitur dilatanda. Ut ista Sententia Bellum extinxit per phrasin in qua pacis nomen usurpetur. dices et pacem reduxit adde modo utrisq. substantivorum epitheton, et sic erit versus:

Extinxit bellum, pacemq. revexit amicam.

vel redde Verbo substantivo Bellum epitheton et sic erit versus.

fatale extinxit bellum pacemq. revexit.

No 5. Augeri etiam potest Sententia per ablativos absolutos, modum aut instrumentum quo aliquid fit explicantes. Sic in eam rem exemplaria sine ablativis illis primum; tum his ablativis aucta et numeris ligata in arte metrica Cap. 8 Sect. 1 de multiplicatione Sententiae. unum hic adducam.

Quis magno (de Pompeio) major fuerat? tamen ipse fugiens rogavit opem de clientis.
Quis magno fuerat major tamen ipse rogavit
Submissa fugiens voce clientis opem. avid.

No 6. Crescere potest Sententia per interjectionis affectum ipso cum res horrenda describitur. ut
Sic autem gemini a Tenedo tranquilla per alta,
(Horresco referens) immensis orbibus angues
incumbunt pelago.
2do in re lacrimosa.
(Me miserum) virtus qua breuis illa fuit.
(Heu facinus) per quae victor futurus erat.
Hac specie tandem (Dirus ut miserabile) regem
a capite ad talos sacerum Pilatus in altum
Corpiciens, proceresque populi produxit in ora.
3tio In re mirabili.
Stupens aspexi (tumendens (mirabile dictu) obsedere Aspicem.
4to In re valde probrosa et turpi
Bacchia vehit sequiturque (nefas) ea ipsa conjux.
5to In malitiosa narratione
Tum magnum exitium (quod diu prius omen in ipso convertat) Priami imperio, Phrygibus, futurum.

No 7. Augetur Sententia per parentheses, quae varios de causis sed potissimum ad eorum, quae dicuntur auctoritatem confirmandam interseri solent ut
Si maris et ventis (credendum est) sidera terra
Vivere quassata parcite membra rati.

Sectio Secunda
De mutatione Sententiæ per longiorem amplificationem.

Nb. amp. 1 de poetica partium enumeratione. Enumeratio partium est duplex 1ma per quam progenere recte sententiæ species generi subjecta. ut si ad amplificandam istam sententiam Virtutes ita a vultu eluceat, virtutis nomen generetim variata enumeratione virtutum explices. Altera partium enumeratio est, per quam pro toto integrali sententiæ partes integrales: ut si in superiori sententia pro vultu, partes integrales, equibus vultus componitur ut nimirum frontem, oculos, labra, linguam, parkes vultus cæteras usurpemus. Hujus exemplum superiorem sententiam prorsus amplificabit, et ultrang enumerationem felicissime complectitur.

Excubat in niveo tibi pulchra modestia vultu,
Et rosea nivea sagnat in ore pudor.
Simplicibus oculis, sacra facundia lingua,
Ridet in ingenuis gratia viva labris.
Majestas sutteris, placidam clementia frontem
Casta verecundus pectora candor habet.

Proceribus famuli, video, famulæ, morantur,
Virtutem dominam quis neget esse domi.

Vides quam elegantes duplici illa enumeratione specierum videlicet sub generico virtutis nomine contentarum et partium vultum componentium, atq; integrantia, proposita sententia in longam dilatabitur amplificationem, per quam sua cuiq; parti vultus species virtutis assignatur. Nunc apponemus aliud exemplum enumerationis poeticæ ex Virgilii Maronis Poetarum elegantissimi culus argumentum est.

omnia mala, ingressum Limen obsident.

Vestibulum ante ipsum, primisq; in faucibus orci
Luctus et ultrices posuere cubilia curae:
Pallentesq; habitant morbi, tristisq; senectus,
Et metus et malesuada fames, et turpis egestas,
Terribiles visu formae: Letumq; laborq;:
Tum consanguineus Leti sopor et mala mentis
gaudia mortiferumq; adverso in limine bellum
ferreiq; Eumenidum thalami et discordia demens
Vipeum adhuc exemplum hic apponam, in qua
enumeratione amplificatur hæc sententia:
cur non mihi talia proposui scribendi argumenta
dolens quod amatorios versus tristis scripserim, quorum
causa in exilium pulsus credatur. ut est:
hæc aliud argumentum eorum ferent genera-
ris. Amplificantia autem enumerabo varie-
as argumentorum species, in quibus suum in-
genium exercere, suosq;
felicius labores consumere potuisset. eiusmodi
argumenta sunt erant, Troianum aut The-
banum bellum.
bellica romanorum expeditiones.
laudes caesaris.
Hoc exemplum autem desumptum est.
Ex ovidio poeta elegantissimo libro
secundo Tristium.
cur non Argolicis potius, quo concidit armis,
vexat exacta et iterum carmine troja meo?
aut peti Thebas et mutua vulnera fratrum
et septem portas sub duce quamq; suo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat,
Et pius et patriae facta referre labor.
Dariq; cum telis impleveris omnia caesar.
pars mihi de multis ira carenda fuit.

Exemp. 2da. De poetica descriptione rerum per adjuncta. Secundus Amplificationis poeticae campus quem paulo ante distinxi, ille est, in quo descriptiones totus diffunditur; et in quo maxime suo genio Poëtis indulget. ille autem descriptiones fiunt usu et explicatione Adjunctorum circumstantiarum. Duplex autem quae in duplices sunt personae et rei, de quibus conveniunt, et hoc loco decantato versu comprehenduntur:

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur quomodo, quando
Per vocem (quis) personam et adjuncta recircumstantias personae intelleige. Per vocem (quid) rei, de qua sermo est, exprimitur. Per alias voces, adjuncta rei designantur, nimirum loci, auxilia; quibus perfecta res est, auctores deliberii rem agendi propositus; rei factae aut faciendae modus; ac denique tempus. Jam vero eorum adjunctorum usum, et elegantiam poeticam in sequenti descriptione in hicere licet:

Narcissus fit fonte contemplatus, suaque
Formae imagini Specie deceptus.

Circumstantia loci

Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque pastores, neque pastae in monte capellae
Contigerant, aliudve pecus, quem nulla volucris,
Nec fera turbarat nec lapsus ab arbore ramus
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat
Silvaque, solis locum passura, frescere nullo.

Circumstantia personae

Hic puer et studio venandi lassus et aestu,
Procubuit, facique loci, fonteque sedendi
Secutus.

Electus.

circumstantia rei

Dumq; sitim sedare cupit, sitis altera crevit,
Dumq; bibit, visa correptus imagine formæ,
Spem sine corpore amat: corpus putat esse quod umbra est.

Personæ iterum circumstantia.

Hæret adspectu ipse sibi, vultuq; immotus eodem
Hæret, ut e pario formatum marmore signum.
Circumstantia persona et mixtim congesta.

Spectat humi positus geminum (au lumina) sidus
Et dignos Baccho digitos, et teretia crines,
Impubesq; genas, et eburnea colla, decusq;
Oris, et in niveo mixtum candore ruborem.
Cunctaq; miratur, quibus est mirabilis ipse.
Se q; amat inprudens: et qui probat ipse probatur.
Dumq; petit petitur, pariterq; accendit et ardet.
Ille puer labiaq; quoties dedit oscula fonti?
In medias quoties visum captantia collum
Brachia misit aquas, nec deprehendit in illis?
Quid videat nescit: sed quod videt urit: eodem
Ambitu oculos, eadem qui decipit, incidit error.
Credule quid frustra simulacra fugacia captas?
Quod petis est nusquam: quod amas avertere perdes.
Ista repercussæ quam cernis imaginis umbra est.
Nil habet ista sui: tecum venit, manet q;:
Tecum discedet si tu discedere possis.
Non illum desideriq; non illum cura quietis
Abstrahere inde potest, sed opaca supinus in herba,
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perq; oculos perit ipse suos. Et.
Vides in hac descriptione quam feliciter adjunctis rei, loci, et personæ, ad suam ideam amplificationem Poeta sit usus. Multa hurtin hoc uno versu adjuncta comprehensa alia inferiores et sub alterna circumstantiæ: ut eius persona de qua dicitur parentes, ortus educatio, mores, affectus, sensa animi, verba, animi corporis q; dotes vita, fortuna, casus &c.

N3 Amp: 3tia per comparationes et similitudines.
3tio amplificata Sententie per comparationes superlativas, seu per adjectiva pro Epithetis adhibita nomini substantivo, et a positivo in comparativum producta. Hoc amplificationis genere elegantur usus est B. Petrus Virid Ord S.B.
In Sylva ubi loquens de Maria sine labe concepta objecta Specie vitae eius gloriae studiosissimo, sic ait:

Talia versanti Species obiecta puerilla
Virginis, in primogena staret Eminee vitae.
Lilior illimis niveâ candidior, lacte recenti
candidior, stellis formosior omnibus una.

Hoc in exemplo Epitheta virgini sic se exhibenti attributa sunt ista pura, candida, formosa, quae de positivo gradu in comparativum trans lata, viam faciunt et elegantem aperiunt longius diffundendae orationis.
2dus amplificandi modus est per similitudines quantum, vel per verba adjectiva elegantius quam adjectiva exprimitur.
Huius amplificationis praeclarum habes exemplum quod B. Goleti, qui de virgine dejipara in coelum electa loquens pulcherrimam in eius vultu gratiam describit per similitudines, frontem et oculos eius instar flammae pulcherrimae scintillantes, frontem et oculos eius instar flammae et genas Lilii candore simile labra coralliorosis similia proponens.

Aspicio ut gemino accendat lumine orbes
gratia; divinam depingant Lilia frontem.
Lilia pura genas; purpurat vultus labellis
purpureos referant Syderea coralia flores.

N4 Amp. 4. De Amplificatione per congeriem sententiarum. Hic modus amplificandi fit cum vel exemplorum, vel causarum vel effectuum, vel aliorum Rhetorica locorum congeratione et singula huius amplificationis membra per modum sententie proponuntur. Ex Ex Ovidio elegans huius amplificationis exemplum, cuius argumentum est illud: Multis jam deus minus malis, ac deos timere deinceps quid simile; et caute ac sobrie mihi consulere debes

Da veniam fesso, minorq; ignosce timori,
Frangitidas etiam naufragus horret aquas.
Cui semel est lapsus salebi piscis ab hamo
Omnibus ira cibis era subesse putat.
Terreatur merito penna stridore columba,
Unguibus accipiter saucia sæpe fuit.
Non ploxula a fabula audet discedere, figna
Exuta est avidis dentibus agna lupi.
Vitaret cœlum phaëton si viveret, et quos
Optavit stulte, tangere nollet equos.
Sæpe cavum visum longe fugit agna lupum
Credit, et in patuam nescia vitat opem.

In hoc exemplo amplificatur exemplis Nautarum, Piscium, columbarum agnarum, inquibus laudatur timor, et phaëtontis qui si viveret, salutari timore sibi suoq; saluti consuleret. alia exempla huius apponere nescire non est habebis ea plurima obvia in poetis.

Articulus quintus

De poetica vocum et phraseos et amplificationis elegantia.

Sectio 5ma

De Poeticarum vocum elegantia.

Poeticarum vocum elegantiam e figuris Syntaxeos, tropis Rhetoricis, fabularum commentis, et idiotismis poeticis oriri, quae sequuntur exempla confirmabunt.

Ad Enallagen figuram Syntaxeos de qua in arte Me: vel ad Synecdochen Rhetoricos pus pertinent multus, et plurimus quae ut supra diximus, in singulari numero ad plures res significandas usurpantur, ad tropos Rhetoricos pertinent ista voces poetis maxime familiares.

Munus donum. quae voces si ad res inanimatas transferantur sunt Metaphoricae si rebus animatis tribuantur, autnihilo ceteris vocibus elegantiores erunt, aut fabulam sonabunt. Metaphoras significant in his versibus.

Nox ubi se modica recreaverit munere mensae
id est modicis cibis; vox munus trahitur ab hominis ad mensam.

fabulam sonant ista. Munera flora veris munera id est flores: Pomona munera id est fructus: munera collium, id est vites uvae et autumni munera, quae omnia ista fructuum genera complectuntur: Cereris munera aut dona id est Segetes Aparenis Bachi munera vites et vinum significat. Vera munera id est flores aliasque res quae in vere florent.

Opes, HONOR, sunt voces metonymicae, et effecta quae pro causae nomine usurpantur.
Horrorum hic calcaria opes
id est flores.
Medio fat pectore fixus
frontis honos. id est ea res quae frontem decorat.
ita honor pro iis, quae sunt alicui honori et ornamento. ut:
Vomeris hic et falcis honos, nec omnis aratri
cessit amor, recoquunt patrios fornacibus enses.
Quia vomer, falx, aratrum &c. sunt rustica
omnis ornamenta et honos. Et autem dicit
Poeta, cessisse inexpium fabrificationem.
SYLVA, quando de frondes dicimus arborum
aut foliarum plantarum transfertur vox Synecdochica; quando aliis rebus tribuitur et Metaphorice ut:
——— hastig Lupini
Sustuleris fragiles calamos sylvamq; sonantem
id est frondes.
Tot vulnera belli
Salus obit, dersang, ferens in pectore sylvam
subauditur. telorum, quibus trajectus.
Adjectiva participia REGALIS, TRIUMphalis, ERRatus ex verbis neutris passivis
et a poetis elegantes usurpata ad poeticos
ditionis nos spectant.
Tu civitatem qui deceat status,
curasq; et urbi sollicitus times.
Quid feres, et regnata Cyro
Bactra parent. Tanaisq; discors. Hor
Bis triumphatae utroq; ab Hectore gentes &

SANGUINEM: purpuream id est vomit animam. id est
sanguinem: Et mollis Gryphyrorum animæ. id est
flatus.
SEDES sumitur pro domo regnum urbe &c.
Cujus nomen in nostris hucusque sedibus hospes
eras in plurali numero
Et meum insertes eras evolvite bella.
NOMEN sumitur pro favor. vel:
Quamquam non est fere numine divum
dii deorum favore
SATA. postquam e fata tulerunt id est mortuus est.
Frena sumitur pro Littore
Matres, Juventus. his vocibus utimur cum
multitudinem alicujus rei seminarum
vel concursum hominum nec rustica mus
CANE Jesus, hac voce utuntur poeta Signa-
dam indicia habemus ejus rei vel Signa-
dam similitudo ejus rei ad quem tribuimus con-
BUBO junctum cum fluviis, eorum anolas, notans
vicina regionis gentem significant.
CADO ad significandam victimarum caden traducitur.
Multa hic ara tua aras nostra cadet hostia dextra.
DO sumitur pro permitto &
Juvat pro delectat ex vedit
Stat pro certum, certus, vel certa est certus volo
Stat fines penetrare nota
Fedeo sumitur pro volo sed ad hominem trahitur
vel: Ides pio sedet Aneæ id est id vult Aneas
Surgo.
Non majus mihi surgit opus &c.

Percipe ferro
quid dubitem et qua nunc animo sor-
tia fungar.

Ex Ov: Lib. Trist. Pater interdum significat Jovem ipsum. ut: Ipse Patris pater is ut videare comis.
Ignis sumitur pro grando. ut:
Me Jovis ingesto cum tonat, igne petit.
Jovis arma sua ponitur pro grando
fateor Jovis arma timere.

Ex Ele 2. Sidera summa sumitur pro coelum. ut:
Jamjam tacturos sidera summa putes
Tartara nigra ponitur pro infernus. ut:
Jamjam tacturos tartara nigra putes
Adversa frons id est quod Jovis iratus.
Nunc notus adversa proelia fronte gerit.
Stygia unda sumuntur pro infernus ut:
Mittere me Stygias si jam voluisset ad undas

Ex Ele. III Jovis ignis id est quod grando ut:
Non aliter surgit quam qui jovis ictibus ictus

Ex Ele. V.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Sectio secunda
De poëtica phraseos ~~elegantia~~ seu sententia elegantia.

Ad sententia, seu poëtica phraseos elegantiam multum confert eximius verum delectus. Si etiam ea sit in verbis quam sit in superiori sectione laudabam, multis aspersa sit dicendi illecebris necesse est. Ad poeticam sententia seu phraseos multum confert circumstantia figura syntaseos, quae in constructione poëtae sunt et quadam loquendi formula poëtis familiares, etsi ab iis eleganter usurpata.

1mo Circumstantia ducitur a verbo rei aut personae adjunctis ceteris q, etiam locis Rhetoricis, de quibus supra dixi.

2do a fabulosis rei aut personae adjunctis aliisque locis Rhetoricis ad fabulam alludentibus. De figuris syntaseos supra in Mat. verum motus figurata placent in poëtica, &c. Mat. de Sign. Poëtica autem loquendi formula vocantur ea quae ab elegantioribus poëtis usurpata, sunt autem invocandi et finiendi sermonem incipiendi absolvendi q, Epistolas. deprecandi, salutandi, promittendi, negandi, affirmandi, proponendi, invocandi, comparandi, optandi, deprecandi, gratias agendi, et caetera hujusmodi rerum formulas de quibus infra sermo erit. nunc ad primam elegantiae poëticae praecepta ingredientur exempla quod poterimus adducam: et quo facilius intelligas quanta sit poesis vis dicendi ab q, elegantia. nunc ad propositum redeamus.

Ex libr. Tristium. Eleg. 4. Hos fuge vel si animos satis oride. v.
a fabula Exemp. 1 Hos tu vel fugias vel si satis oris habebis
periphrasis ornandi Vel rigidas facito Telegonos q; voces.
per fabulas

Ex libro 2. periphrasis tonitrus per antecedentia
periphrasis tonitrus Heu mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma.
per antecedentia Exanimis ab ethereo personat axe fragor.
Periphrasis rarum Cabitur exoriens nunc quoq; gutta meis.
nunquoq; flebicogor
per adjuncta.
Periphrasis merkwürdige Per adjuncta ut:
texten. Virii, et est vita ipse in suo.
Periphrasis per adjuncta ut fabula
Nox erat — — Jamq; quiescebant voces hominumq; canum
Lunaq; nocturnos alta regebat equos.
O amici — — — Periphrasis per adjuncta et fabulam.
O mihi Theseo pectora juncta fide.
Periphrasis per circumstantias
Lamentatio oritur Tunc vero exoritur clamor gemitusq; meorum
Et feriunt nostra pectora nuda manus.

Ad Orchoandi sermonem formula.

N3 finiendi sermonem formula

Nr. 1 Provocandi formula

Dii maris et coeli quid enim nisi vota fu- Ex lib. 2 Tristium Od. 2.
perstent ~~solve~~
solvere quassatae pareite membra rati, Ex lib. 2 Tristium.
Proh superi, virides Dei, quibus aequora cura!
Utraque jam vestras sistite turba minas.

Ex Ovi. lib. 3 Trist:

Ex lib. 2.

No Salutandi ~~formula~~
Vade liber verbis meis loca grata saluta.
~~Dii maris et coe~~

Ex Ovi. Lib 3. Tri. No 6 de precandi formula.
Ignoscant augusta mihi loca dig. eorum.

Negandi formulæ

No Affirmandi formula.

Ngoptardi formula
Dū facerent posse[m] nunc meus esse liber. Ex Ovi. Lib. 3 Trist.

Interrogandi formula

No. Gratias agendi ex ecclesia.

Nisi formula gratias pares referre non possem
Nulla tibi reddi gratia digna potest.

Nr formulo excusandi ob difficultatem impossibilitatem materia quadrabare vnet vel aliam rem.

1. Si vox infragili mihi pectore firmior ære
vel si vox infragilis pectus mihi firmius ære
Plurag cum linguis pluribus ora forent
Non tamen idoneo complecterer omnia versu
Materia vires exsuperante meas.

2. Heu mihi non magnas quod habent mea carmina vires.
Nostrag sunt meritis ora minora tuis.
Quantumcunq tamen praconia nostra valebunt
carminibus vives temporis in omne meis.

3. Ea veniam pro laude peto: laudatus abunde,
Non fastidibitus, si tibi, lector ero.

De Poëtica fictionis elegantia.

Nj. fictiones vel pro testimonio per similitudinem adhibetur. vt: comparationem ad materiam quæ tractatur probanda

Exempla Ex Ov. Lib. j.

j Vitaret cœlum phaëthon si viveret et quos
Opstabat fieri te tangere nollet equos.
In præcedente exemplo per exemplum phaëthontis currus paterni auriga probat quod sicut phaëthon si viveret non currum patris vellet non amplius vehere cupieret sic et ille turpi imposita carmina scribendi non esse animum. et sic de aliis.

Fuga rerum adversarum.

2 Exiuere Argolicâ de classe Caphareа fugit
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.

Fuga Supstitutio

3 fictio de icaro contra superbiam.
Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, icariis nomina fecit aquis. alibi
Icarus Icarias nomine fecit aquas.

Supe premente Deo fert Deus alter opem.

4 Supe premente deo fert deus alter opem:
Nuliber in trojam pro troja stabat apollo
Aqua veneris Tenerio Pallas iniqua fuit
Oderat eneam propior saturnia turno:
Ille tamen veneris numine tutus erat
Supe ferox cautum petiit neptunus ulixem
Eripuit patrus supe medentia suo.
Et nobis aliquod quamvis dijtamus abilis
Cui vetet irato numen adesse deo.

5. Si liceat exemplis in parvo grandibus uti
Hac facies troja cum caperetur erat.

Fuga adversarii 6. Sic Dolcuit Priamus Hero, cum in contraria verteret
ultores habuit proditionis equus

~~De instabilitate~~ 7. Si tamen hoc navis verto ferretur amico
ignoraretur forsitan ista fides.

De amicis fidis Thesea Pirithous non tam fortis et amicus
Si non inferas vivus adisset aquas.
ut foret exemplum veri Pylades amoris
fecerunt furiae, tristis oresta, tuae
Si non Eurialus Rutulos cecidisset in hostes
Hyrtacida Niso gloria nulla foret.
Scilicet, ut fulerum spectatus in ignibus aurum
tempora Si duro est in speicienda fides.
Alter hoc exemplis quondam collecta priorum
Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.

Laudatio uxoris fida. 8 Nec probitate tua prior est aut Hectoris uxor
aut comes extincto Laodamia viro.
Tu Si Nisorium voluen secuta fuisses
Penelopes esset fama secunda tua
9 Ulysses cremasse suum fertur sub stipite natum
Testias et melior mater fuisse soror.
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Imposui rapidis viscera nostra rogis.

Laudatio amicorum hostis 10. De comite Argolico postquam cognovit amicum
Narratur Pyladen esse probasse Thoas
Cui fuit Autorida cum magno semper in hostile
laudari solita est Hectoris ore fides.
Quod pius ad manes Theseus comes ivit amico,
Tartareum dicunt exoluisse deum.

Ewaldi, Nisig; fide tibi Turre relata
credibile est lacrimis imaduisse genas.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Nomina eorum de quibus facitio in adjectiva mutantur deinde pro Epitheteis. ut:
1 Thus Achilleo tollere more potest. 2 dum Exempla
2 Dedignodas facito relegenas q; voces.
3 Mittere me Stygias si jam voluisset ad undas
Cæsar.
4 O niti Theseа pectora juncta fide.

Ex Ovidio
Lib. 1. Ele. 1.

Ele. 2

Regula de carmine Epico sive Heroico.

De Epopoeia.

Epopoeia est poesis versu hexametro heroum res praeclare gestas fingens, et narrando imitans, ad auerdendum virtutis amorem, unde et ordinarie carmen heroicum appellatur. consistit haec imitatio narrationis in viva expressione verborum vel verisimilium. Et quamvis haec vox Epopoeia significet sermonis cuiusvis elegantiam, tamen propter singularem excellentiam huius carminis eidem antonomastice adscribitur. ex ipsa Epopoeia suam originem Comoedia et Tragedia deduxerunt, quando autores antiqui huic carmini progressu temporis personas et actionem tribuerunt. tribus articulis Epopoeiam universam definiemus. quare primus eius dem partes, 2.dus praecepta, 3.tius adjumenta continebit.

Articulus Imus
Partes Epopoeiae.

Quatuor hoc genus carminis complectitur. 1ma Exordium; 2 Propositio. 3 Invocatio. 4. Narratio. quibus ordinarie Epilogus non adjungitur, ut totum Poema in ipsa actus heroici arduitate, et sumo eiusdem affectu finiatur.

Exordium est ingressus carminis, quod licet multa ornatus habere debeat, tamen affectatum non sit, ne plus ad irritum promittat, quam per decursum, aut subtilem carminis tractare possit. atq propterea reprobantur exordia Statii, Claudiani, Lucani, ut quia nimis fastosa ac tumida et reliquo Epopoeiae corpori non proportionata.

Propositio est clara et simplex brevis, actionis principalis expositio quam poeta precipue suo carmine imitari conetur, unde omissis aliis propositio absoluta erit, si auditorem magnitudine rei quod promittit, attentum et charitate sua docilem efficiat.

Invocatio est petitio auxilii, vel Dei vel hominis gravis narrationi Epicae ideo premittenda, ut difficultatem operis, quam sine peculiari ope subsistere temerarium credebant, Poeta veteres, facilius eneciamur: quamvis autem antiqui invocationem suam ad Deos suos ut plurimum direxerint, oportet tamen Poetam Christianum invocationem suam ad Deum vel ad celites gestorum facta canit, convertere, nec audiuntur viri principes quorum res gestas narramus vel quibus dedicamus narrationem Epicam, ut ab ipsis in invocatione nostra virtutem ac robur nobis imploremus. notandum preterea, repeti posse invocationem, per decursum carminis, quotiès novae operis cuiusdam arduitas, et difficultas describendae occurrit.

Narratio potissima carminis Epici pars rem gestam enarrat non tantum quid gesta sint est, sed etiam ut geri verisimiliter potuisse et in qua juxta regulas disponenda precipuus negotii cardo vertitur, cui merito circa de carminis huius praeceptiones laborant.

Articulus II

Praecepta narrationis Epicae.

Principium narrationis Epicae sit amoenum, et quae majoris momenti sunt ab initio fingantur, ut ad majora impendio audienda vel legenda legentium animus excitetur. Ita Virgilius incipit a tempestate quam luno excitat et ad versus Aeneam. Cavendum est ne ora statim initio subjiciantur oculis, sed aliqua inopportunius tempus differatur momente horatio:

ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dein
pleraq; differat et prolepsin tempus omittat.
2. observet narratio Epica ordinem artificialem, quo
ea quae priora sunt posterioribus comisceamus. ita
Virgilius, qui, cum initio vastationem Trojae describere deberet, et postea navigationem suam, qua per
tempestatem in Africam translatus fuisset. incipit a tempestate, et sequentibus duobus libris obsidionem Trojae prosequitur. sic facile obtinebitur
medium, dum per evocationem in medio resumitur, quod
vel omissum vel dilapsum est ab initio. ita rursus
Virg. lib. 3. jam in Italia existens describit quomodo
ad iter suum fabricata sint naves: finis narrationis
sit felix et fortunatus saltem aliquo gaudii eventu
insignis. ita Virgilius librum 2. concludit morte
Creusae. lib. 3 morte Anchisae. lib. 4. Didonis Reginae.
lib. 5. Cethegeo Palinuri somno. lib. 6. Camerinatione Marcelli. lib. 10 caede Mezentii. lib. 12.
morte Turni. atq; hoc universim de Epopoeia sentiendum. cujus narrationis praecepta peculiaria quatuor potissimum enumerantur.
Igitur narratio Epica sit clara, probabilis, suavis,
et brevis.
Clara sit non asserendo constructiones adstrictas, fabulas pro multas eruditiones nimias, verba peregrina, obsoleta, mysteria obstrusa, plurimas parentheses, continua adagia. esse debent enim ornamenta poëseos ita asserri, ut etiam ab hominibus non adeo doctis facile intelligatur.
Probabilis fiet quando ubiq; convenientia rebus personis, locis temporibus adhibebitur subinde vera subinde verisimilia asserendo.
Suavis erit narratio per admirationes, suspensiones,

inopinatos eventus affectus doloris, gaudii. &c. per
Commorationes, per apta Episodia seu digres-
siones, per varietatem rerum ac verborum, per simili-
tudines comparationes, descriptiones.
Brevis sit denique narratio non fugiendo amplifica-
tionem omnem, sed ne omnia prorsus dicas
de qua de uno homine dici possunt, vel ea paucis
versibus explicanda forent, in longum extendas,
vel ne praeter orationem principalem plures alias
huc non pertinentes asseras.

Artikel XIII

Adjumenta Epopoeia

Ordo carminis Epici in eo versatur, praemittitur
Exordium, cui et propositio brevis subjungitur.
accedit Invocatio, quam Narratio Epica subsequatur
cui ordinarie Epilogus nullus subjungitur, sed
ipso facto in medias veluti affectu terminatur.
Ut hoc intelligas rem carminis Epici describendam,
prius omnibus circumstantiis spoliatam obvolve
pone. ita Virgilius Se antequam scriberet, statuere
debuerat: Aeneas vir et fortissimus post Trojam
excisam factorum ductu numen Veneris regum conditu-
rus, cum comitibus suis in Italiam abiit, in qua
post gravissima exhausta pericula et longo terra
marique itinera sedemque regnum novum constituit.
Adhibetur in Epopoeia versus hexameter quia Epo-
poeia convenit metrum gravissimum maxime ae-
quale ac stabile, quale est hexametron.
Certus versuum numerus extreme determinatus
legitur, Aeneis Virgiliana decem ferme versuum
millibus est constata. ut intelligas an dictio tota
vere sit poetica, et nusquam redundans, resolve

dictionem ligatam et stylo soluto eandem tibi objicies, ut quod hanc redundare adverteris, rejicias. Cave vis ut eidem heroi, cuius actionem primarie celebras vel imitario plures heroes, veluti laborum sorios adjungas, quare et ea omnia, quae ab ipso acta sunt in unam actionem principalem coalescere oportet, quae in heroes aliquos, non tamen ultra unius anni spatium extendatur. Et propterea nec Virgilius nec Homerus laudantur, quod ad plures annos actionem carminis sui produxerint.

Nota bis non eandem ubique verborum magnificentiam requiri, atq; in colloquiis de gravi negotio, quae jam dignitatem habent, gravior utiq; verborum pompa non requiritur, parcissima loquutio poëta Epicus nomine et persona propria, sed potissimum aliena fere copia descriptionum superflua sobrie tamen adhibita delectat.

Scies Episodia multum differre a descriptionibus. nam Episodia inter nisi sint proclaria gesta, inducunt personas graves etiq. descriptiones vero cadunt in rebus minutis. Unde etiam Hypotyposis aliud esse dicitur a Doctis quam descriptio.

Thesis IIII

Corollarium.

Nota 1.mo carmina quae solum parisyllaba sunt tantum propter metrum Heroica sed improprie appellata, quia fictionem debitam et actionis unitatem aliasq; Eposcia regulas plerumq; non observant hanc ob causam, nec Claudiani, nec Lucani carmina vere Heroica dici possunt.

Nota 2.do horum omnium intelligentiam frequenti

exercitatione et imitatione tum illustrium poëtarum lectione comparari. atq; ut certius dicam, quid cuiusvis Poëtæ tribuendum sit reliquam de pluribus Chrysippi sequentibus versibus contentam advertite.

3 Lucanus rapidus numerosus Horatius. Under
Properti[us]. Mascul[us], argutus Bibiliticus olor.
Martialis. Seminudus totus Naso, falsus Juvenalis.
Catullus. Persius est doctus, Silius ore gravis.
Lucretius Verona Pass[er] terer est, placidusq; Tibullus.
Claudianus Philosophus clarus. Statius armisonus.
14. Floridus est cantor Stylisonis. grandis Evander
Et monitor Terentius est. omnia Virgilius.

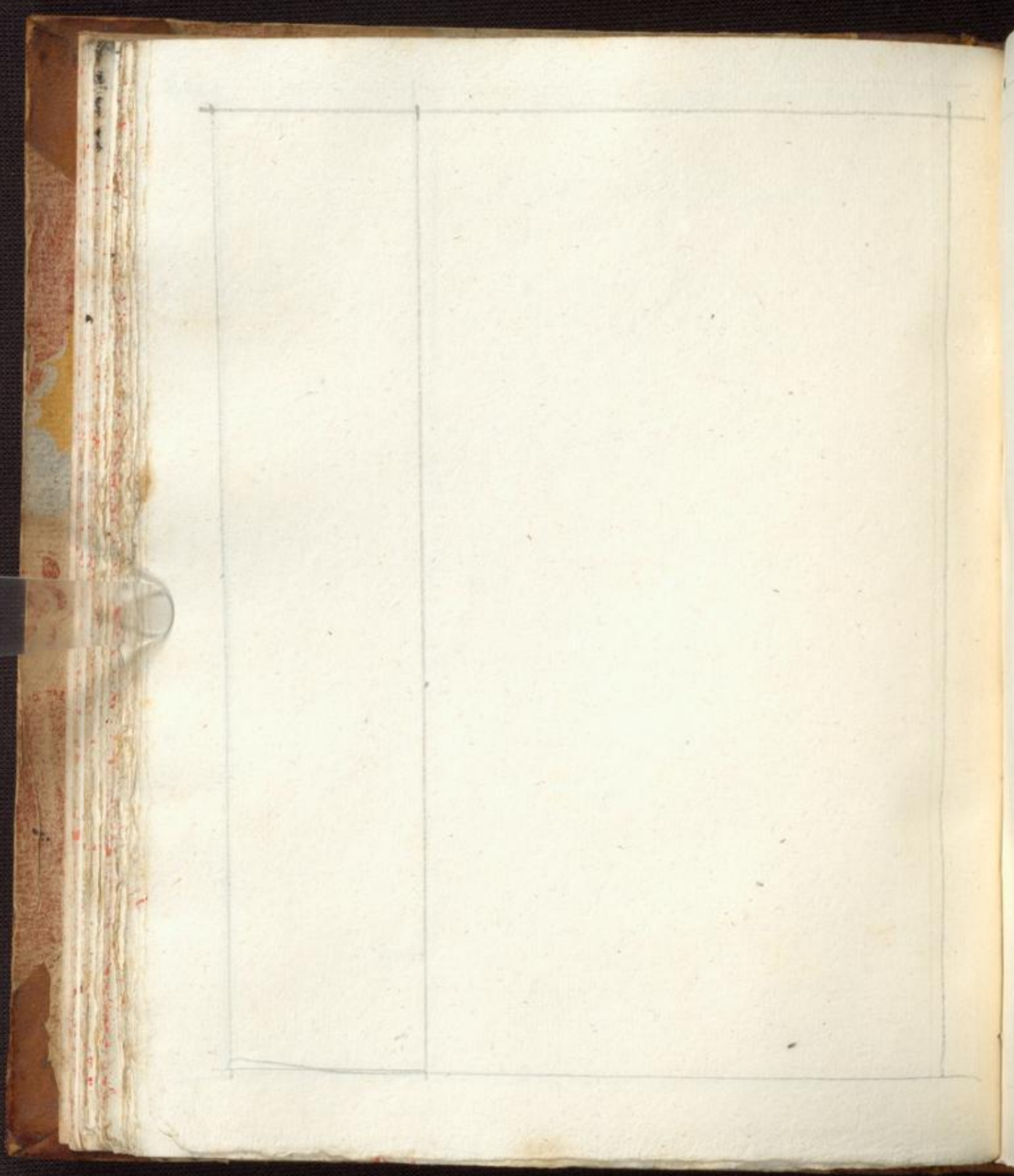

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Sectio tertia.
De Amplificationis poëtica elegantia.

Amplificationis poëtica elegantia a similitudinibus, quae Epici praesertim carminis propria sunt, a descriptionibus ab enumeratione partium, et a quibusdam amplificandi formulis apud poëtas receptis petenda est.

Descriptiones vel alterius personae vultum, mores, ingenium exprimunt vel res aliquas quasi poëticis coloribus depingunt. Si descriptio careat in persona, ea magis poesin sapient, quae personam fictam exhibebunt, ut si Discordiam, furiam, iracundiam describas. Si descriptio ad res duntaxat se explicet ea magis commendabuntur, quibus plus fabularum asperseris, ut si in horti descriptione, laudetur inter flores Tityri, vel eiusdem floram, pampinam coronidum fructibus caput offerentem induxeris, et cetera huius modi a fabulis petita. Sed quo facilius poëticae descriptionis elegantiam singularis exempla quod potero adducam atque docebo ut suo tempore versus legitime atque eleganter scribere possis multum etiam ad poëticae amplificationis elegantiam juvabit poëtarum optimorum tam veterum, quam etiam recentiorum quidem maxime eluent ut in vet[illegible] ex antiquis maxime et imprimis imitandi sunt Virgilius, Ovidius, Horatius, Ex recentioribus autem, Bifelius, Hermanni a Sideris Bifelii de aetate, Petri Lauterbeck lusus allegorius Othonis Fiselen iter poëticum Jacobi Masenii Palaestra eruditae elegan-

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

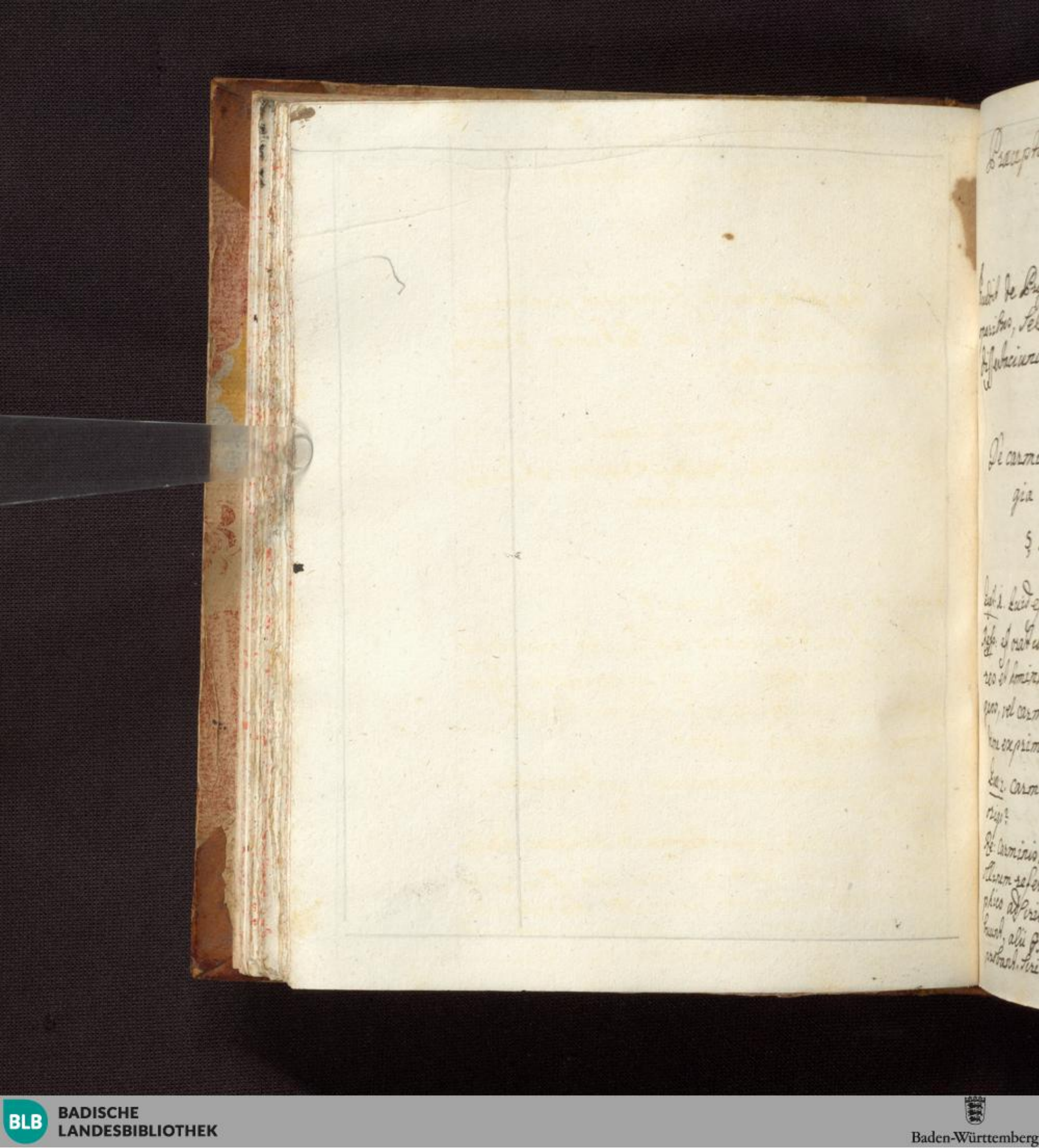

Praeceptiones De Poesi

Studii de Praestantissimorum poetarum operibus, selectu, ac lectione brevis dissertaciuncula.

Caput Primum

De carmine in universum; et de Elegia speciatim.

§ Primus

Quaest: 1. Quid est carmen?

Resp: Est oratio certis abstricta numeris et hominum actiones ingeniose effingens, vel carmine vel etiam soluta oratione exprimi aptas.

Quae: 2. carminis quaenam antiquitas et origo?

Re: Carminis inventionem aliqui ad Sp: Alienum referunt, qui oraculo illius Delphico adscribunt; nonnulli Bacho attribuunt, alii Isiden aegiptium autorem probant. Scribunt etiam aliqui Pierum

quendam Macedonem primum poëma conscripsisse ac filiae suas poëtin dotasse, obstupefactus patrem habitu fuisse ait, qui ab ea musas Pierides vocatas. Sed quidquid sit, origo eius est antiquissima et recte sapientiores nonnulli ipso e coelo eandem repetunt, quod aperte testatur ovidius 6 fast:

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo:
Impetus hic sacra semina mentis habet.

Ubi meo quidem judicio per mentem sacram Deum aliqua intelligit, sive vere, sive pro sui ignorantia saeculi scitum, qui cum impetu hic nos non impulerit tunc demum sponte sua prosilire versus et carmina.

Q: 3. Quae utilitas poëseos et quae eius dignitas?

Re: utraque magna fuit, vel ideo tantum, quod apud omnes nationes etiam barbaras magno semper in honore et habita, ut nullus ab eis creditus sit sapiens, qui poëtae nomen non profiteretur. audiit, quod e poëtarum scriptis sanctissima non raro testimonia depromserit, velipsi sapientiae artifices veluti Plato et Aristoteles principes philosophorum, Homeri aliorumque poëtarum carminibus suadita

persape corroborârunt. idem non raro & juris consulti faciunt. Sed & ipsa religionis Christianæ lumina, Hieronimus, Lactantius et Augustinus poëtarum autoritate scriptiones suas frequenter exornârunt. Paulus etiam Apostolus Christi tuerimus poëtarum profanorum versus in rem suam est usus. Sic enim ad Titum scribens illa Epimenidis Poëta adducit verba: Cretenses semper mendaces, mala bestia, ventres pigri. In alia quoq; epistola Menandri carmen allegat: corrumpunt bonos mores colloquia pessima. Quod attinet ad imperatores reges q; qui poëticam artem coluerunt, maximus est, ac propemodum infinitus illorum numerus, qua de re legere posteritatis aliquando Alexandrum Donatum Libro i. artis poëticæ ca. 39. neque desunt ex sanctis ecclesiæ patribus, qui hoc ipso in genere floruerunt, cuiusmodi erat S. Cyprianus, Paulinus, Hilarius, Ambrosius, Fulgentius etc. quidquid ipsi etiam Summi Pontifices idem præstiterunt. Quemadmodum Damasus, Gregorius Magnus, Pius Secundus, Leo decimus, Alexander Septimus et alii.

Jam Speciatim etiam loquendo de Poëseos utilitate eius emolumenta quinq; enumerat

Pater otto Aicher Benedictinus inutilis-
simo suo itinere Poetico fol: 15. Eorum
Primum est, quod non solum homines, sed
superi quoq; poëtarum partes fuentur.
Exempla adducit de Simonide singulari
coeli favore Triclinii ruinam effugiente,
et de Pindaro in simili casu, simili
Numinis beneficio servato incolumi.
Secundo, quod effraenatos homines arceat
perversaq; illorum frangit desideria.
Exemplum est de Amphione poëticis cantibus
saxa, hoc est, rudes in politos q; homines
moventem et ab immanitate ad humanitate
erudientem: idem fecit Orpheus testesto-
ratis in arte Poëtica.

Dictus ab hoc lenire tigres rapidos q; leones.
Tertium quod horatius ad virtutem et
revocat a vitiis. ut enim idem inquit Hora-
tius.
Os pueri teneram balbum q; poëta figurat,
Id q; multo facilius, quam faciunt Spinosis-
sima quorundam philosophorum de mo-
ribus regula, aut verbosa legum volumina.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

~~i. Trahit sua quemq; voluptas. sortiè~~
~~bonâ sortiè sua.~~

frango interdum significat Imo fortunis frango
bonorum ut: cives frangere
aby aliquando ponitur pro relativo aby
alidentis. ut: ~~ratidem~~ ratibus redeo,
aby eram profectus.
minus sumitur pro non ut: hic adoles- minus
ens minus probatus est parentibus.
alienus aliquando significat, quod alienus
incommodus. alienissimus locus ad
praelium.
explico interdum significat rem Bene explicare
rudem ejus ut: navem explicare.
Nihilo secius ponitur pro nihilo-
minus ut Hol per me nihilo secius con-
ficies.
generosus interdum significat nobi- generosus
lis Pater cuius Neoptolemus generosus erat.
Alienus interdum significat ingenium ill. alienus
ut: non videtur esse alienum locus
quale prosunt ei hi tributum.

Veria aliquando ponitur pro facultas
Debitq hui veriam.
Audire Audire interdum significat iz doceri.
ut: Cum Dion eius audiendi cupiditate
flagraret.
Ambitio Ambitio nonnequam significat simpl
ut: magna ambitione Syracusas eum per-
duxit
Quippe aliquando significat. Nam.
ut: Quippe quem verendasi iz posset
Usq eo Usq eo sumitur sape pro adeo. ut:
Is usq eo vita statum comutatum iterz
non potuit.
Ratio Ratio aliquando significat, cuiusmodi
ut: omni ratione bellum comparare
coperunt
Spiritus Spiritus interdum significat mi spe-
mitto: ut: regios Spiritus reprehid.
Amittere alid Amitto nonnunquam significat simpl
ut: optimi Ciues
Orno aliquando significat decoro,
ut Bruti naves armatis ornat.
Acheron vel Acherus sumitur pro orco
ut: ut eum suo sanguine, si posset, ab
Acheronte aperiret redimere.

Magnus aut saepe significat Gryphum. ut: fu-
it animo magno.
Imperatorius aut interdum sumitur pro Mu- Imperatorig
gestatiss. ut: fuit formâ imperatoriâ
Summus aut nonnunquam significat Primul
ut: in primis hi habitus est ducibus.
Dimico as are interdum regit ablativum
rei ut: de fama dimicare vel contendere.
Surgo erexi interdum reperitur cum annisa-
tivo. ut: militare murus surgi.
Promissus aliquando significat Comis. Momissy
ut: barba erat promissa.
Atque, id nonnunquam significat quod
autem ut: vel sed. ut: atque haec ad
nostram consuetudinem sunt varia.
pro sed haec etc.
Facultas aliquando significat facultat-
um ergo ordinarie ponitur. ut pro amicis
facultatibus.
Quaero interdum significat, quod peto. quaere petendo
ut: adducebat eum, qui quaerebat pecu-
niam.
Pertimesco reperitur cum ablativo
rei addita praepositione de. ut: ut
omnes de facultate pertimescerent.
Mens nonnunquam significat animum
animi ordinarie. ut: hac mente.

Duo Lapo usurpatus pro ut: Homines fere de Athenas contulerant, non, quo sequerentur otium.

Locus interdum significat. sui generis. ut: Ut quemq; ex proximo locum sors obtulisset, eo pastea recuperare niteretur.

Manus etiam significat, quod exercitus. ut: Dux delecta manu.

Cornu interdum significat. sui similis verbi vis. Gabii in tria arma.

alterum cornu perebat.

Simulatq; Simulatq; idem interdum significat, quod statim postquam. ut: Hic simulatq; imperii potitus est.

occupo occupo nonnunquam significat munire. ut: alias q; regiones praesidiis occupavit.

Duco interdum usurpatur pro iudico. ut: omnium opinione dux victor ducitur.

aliud Vitium aliquando ponitur pro causa vel culpa vitii adversionem facta est.

officiud officium saepius usurpatur pro jugum. ut: ceteros ad officium redire coegit.

Metiri aliquem id significat quod judicare de aliquo: sed multo illustrior: quod magnos homines virtute metimur. Detrahi aliquando significat florem: ut: multum ei detraxit inter hos vivendi quod erat civilitatis. Metiri

Praesidia ponitur nonnunquam pro castra. ut: nisi ille clam nobis ex praesidiis eius effugisset.

Conflatur bellum significat gerit bellum ortum fovet. ut: interim conflata sunt illa bella.

Arma conserre usurpatur pro dimicare. ut refugiebant, cum quibus arma conserebant.

Plus valere significat fortiorem esse plus valere. ut: equitatu dimicavit, quo plus valebat.

Deteriorem esse significat florem praedicatu, quo erat deterior. Deteriorem

Cadere interdum significat vicari. cadit ratenus.

In ponitur pro inter. & ut: capitis absentes damnantur: in his Eumenes.

Plaga aliquando significat infortunium. ut: Hac ille per ambages plaga non succubuit.

Incumbere ad — Incumbere id interdum significat quod animo considere. ut: Hac ille percussus plaga, non incubuit.

Teneo — Teneo interdum significat id. quod moror. ut: Teneri autem se uno loco quandiu fieri erat. id est morari.

res — Res sumitur pro imperio vel regno. ut: eas res comparet.

Et — Et ponitur pro Sed. ut: ne se moveret, et expectaret.

Stare ab aliquo vel cum aliquo significat id quod viros facit. ut: cum quibus steterint.

Facere adversus aliquem vel stare significat idem. — Facere adversus aliquem vel stare significat idem quod facere adversus quos fecerint.

Contendere significat aliquando proficisci. Hostes sola contendebant.

Solus — Solus sumitur pro desertus. Hostes sola.

Refrenare usurpatur aliquando pro impedire. Hortigoni se frenandi in impetum tale consilium cepit.

Imprudens — Imprudens significat interdum id quod obscurum vitiosum. ut: Aquosam imprudentem adire non posse.

fleste iter ponitur pro revertere. ut:
flectit iter suum.

refrutus aliquando significat fin
ovulis fructu capere
ovulis fructu capere

aliquem missum facere significat
aliquem de loco in locum. ut: quin aut
interfici aut missum fieri juberet

de aliquo constituere in significat
in loco vivere vel in servitute tollere. ut:
Deos Antigonus cum solus constituere
non posset, ad consilium rehdit.

gstituere de aliquo

Sentire cum aliquo significat alicui
favere ut: Nam populares Poly-
chronti favebant, optimates cum Cassan-
dro sentiebant.

male valere pedibus significat nisi
valere pedibus

male valere pedibus

sose gressibus ferre. ut: cum propter
dolorem pedibus jam non valeret.

attingere aliquem interdum significat
de aliquo memoria prodere. ut: Nunc
eos attingere volumus.

attingere alicj

Arma nunquam usurpatur pro
bello ipso. ut: a rubro mari arma
conatus est inferre Italiæ.

Arma

Fumitur interdum pro quam.
ut: alia atque antea sentire

dicere

dicere significat sæpe nunciare
ut: id Carthaginem delatum pub-
lice comprobatum est.

oculis aque bene uti

oculis aque bene uti significat rem bene, atte iuste et iuxta sibi. ut: postea nicil quam dextro oculo aque bene usus est.

verba facere

Verba alicui dare significat aliquam decipere. ut: fabio calidissimo imperatori verba fecit

Ac

ac aliquando idem potest pro relativo cuidentis. ut: pare diligentia se prebuit ac fuerat in bello

Senatu alicui dare

Senatum alicui dare significat rem non bene aut iuste cum audientia facere. ut: priusquam his senatus daretur

Calidus

calidus nonnunquam significat astutum. ut: Vir omnium calidissimus.

robustus

robustus nonnunquam sumitur pro potens. ut: cum videret domesticis rebus minus esse robustum.

Ad irare

Rationem inire ut significat quod capere consilium. ut: ad hunc inferiendum talem inibat rationem.

Difficilis natu

Difficilis natura nonnunquam significat quod aspera ut: civitatem difficillima natura.

Vero interdum significat quidem. ut: Non dubito plerosque fore qui hos meos scripturae tenuis adjudicent.

Heus interdum significat rem bene. ut: At mihi iusta ducitur laudi

persequi

cado

credere

consilium

legere urbem

Ire portum

Est item etiam significat ruffianos
soluere. ut: Hoc idē sibi turpitudini
vertet vt significat ruffianos.
vt primum corpus edidit vertet.
persequi interdum significat vnde
ut: sed plura persequi magnitudo
voluminis prohibet.
cado interdum significat ruffianos
res praeter opinionem cedit.
credere significat ruffianos.
ut. Ofridum tuendum credidit
consilium significat nonnunquam
ruffianos ut: pro consilio.
invadere etiam significat ruffianos
ut: Hostes illum invasit.
ingredior quoq; significat ruffianos
ut: illum ingressus.
progredior significat ruffianos
ut: non saltus longius progredi.
lego interdum significat ruffianos
ut: milites urbem legerunt.
gerere nonnunquam significat ruffianos
ut: elate se gessit
eruo significat ruffianos.
ut: eum eruunt.
in portum interdum significat ruffianos
portum. ut: in portum se contulit.

Tollo

Tollo interdum significat abrogare
ut: ita decemviri potestate sublata
dissolvo etiam significat abrogare
ut: regiam potestatem dissolverunt.
Item interdum significat auferre
ut: scelerides ergo non minus
in urbe quam vita.
ferrum ponitur pro gladius. ut.
vi: ferro idem ingressus.
adorior significat quoq; irruere
ut. eruptionem facere interdum sig-
nificat, sich zur Wehr setzen. ut: ita
eruptione facta.
deficere interdum significat abfallen.
ut: ab illo defecit.

audax

audax interdum significat verg-
nügt. ut: ille ad fidem audax.
Conductitia caterva significat
auxiliar trouppen.
collocare interdum significat ver-
heurathen. ut Virginem
collocavit.
removere interdum significat
abschaffen. ut: ducem ab exercitu removet.

Fictio

fictio interdum ponitur pro praeda
ut: fictione comparata.

induciæ significat stillstand des krieges.
hinc ut: induciæs petiit.
cantare interdum significat bezaubern
ut: sycophantæ libris cantare.
Reneo id est quod possidere. ut:
regionem hanc nunc teneo, sharti.
audeo interdum significat bey:
fallen. ut: ad stoga consilium cum
plurimi audierent. audeo
æquus nonnunquam significat ein
gnaw. ut: Hic locus æquas non æquus
fuit.
frango significat die wurzel brechen. frat
ut: nodum fregit.
propugnaculum in re mil. significat
die thürn stynen.
conjicio ponitur pro recipio. ut: conjcio
in civitatem se conjecit.
molior interdum significat die füs molirn
sachen bringen. ut aliquid moliri
impedimenta significat die bagage
tempestas interdum pro pestilen
ut: evitentem tempestatem evitavit. pestis
compono id est quod finio. ut: itag componio
bellum composuit.
constituo interdum significat be constitud
stimmen. ut: magnam authoritatem
sibi constituit.
firmus ponitur pro sanus: ut: firmg
cito firmus eris.

offero interdum ponitur pro sepelio
ut: suo sumptu offert eum.
fundo interdum significat effundo
fundi, pluro. ut: itaq; exercitu fuso.
naves onerarias significat remittere
ut: fugit.
expedio interdum significat absumo.
ut: virtutis se expedivit.
fero sic sumitur pro patior. ut:
Hac iniquus animo non tulit.
admitto
ratio ponitur pro modus. ut: Hac
ratio dijcendarum linguarum.
opes id est nonnunquam quod potestas
ut: magno ei erant opes
Opes
cedo interdum significat recedo
ut: civibus non cessit
Cedo
superior ponitur pro victor. ut
Superior
multo superior erat bello.
xamo ponitur pro foleo. ut: Jta:
Amo
mat fieri
verba facere sumitur pro loqui.
ut: verba multa fecit.
comode interdum significat virtus
Comode
ut verba comode fecit.
tollo interdum est quod in re facere
ut: itaq; ille sublato, donum re-
dijt.

capere consilia mutare. ut:
De fumis seburae sit consilia
sumus interdum significat ostrowichij
ut videre est in praecedente exemplo
exuviae significat qui moriuntur
extinqui interdum dicitur pro
mori. ut: paulo post extinctus est.
Construere aciem interdum signi-
ficat dis armee in ploy ordinem
stellen. ut: aciem construxit.
placito id est quod placuit. ut: ma-
luit eum innocuum placiti quam diuti-
us manere in timore.
classiarii dis jnwijn soldaten so
die wer in schiffen.
expono interdum significat vnd
vmb thun etc. ut: ibi eum exposuit.
Varius interdum significat falschen
ut: erat homo varius in omni gene-
re vitae. varig
ordinare copias significat in reni
dis armee zu ploy ordnung stellen. ut
itaq; copias ordinatis praelium init. vel
aciem instruere id est quod ordinare copias
et iterum in aciem educere militem
premor interdum significat in di-
rugo getriben werden.

Deuerso interdum significat ab=
ordiri. ut: Legatos decreuit
conuersio interdum significat ab=
uersionem. ut: quod facile sei conuersit
aspicio significat inspectione. ut:
aspexit omnes qui adstabant.
Dejicio significat interficere. ut.
ut: Hunc in proelio dejecere:
de primo interdum significat ab=
sentiam. ut: naues deprehensi.
removeo removes id est quod interficere
ut: adversarium removit.
opera in re mil. significat oblongo
ut: urbem operibus cinxit.
dico ponitur pro excusare. ut:
ut: in senatu pro se dixit uelver=
ba fecit
cognosco interdum significat in=
terrogo. ut causam cognoscit.
magnus significat notum atque
scriptis ut: nulla res major fuit
illo gestibus.
confitere dicq confitis interdum significat ab=
sentiam. ut: confitis idem.
questionem habere significat in=
terrogare.
res adverse id est quod infortunia
ut: res adversas aequo animo tulit.

duco interdum significat studeo
ut: Tempus quam dilui ipsi me duxi
vino vel lusu ero interdum significat
ducor sto.
Prae rabiei alicui fui vocabulo ut:
parentibus suis minus pro-
batus erat.
Litterae interdum significat lit-
terarum tenuis. ut: tempus litteris de-
dit
Obsigno interdum significat ἐπιστέλλω
ut: epistolam obsignavit.

duco

Tempestas ponitur pro tempus
ut: Sed ea tempestate etc.
Lego ponitur pro defendo ut li-
bertatem patriam, parentesq;
armis tegere
Tempestas ponitur pro periculo
ut: ik magnis tempestatibus vos
fortes cognovi.
Locus ponitur pro genus. ut
natus haud obscuro loco Q. Vi-
rius erat.

Sentire contra aliquem significat hostem alicui esse. vt ad monit ne contra rem publicam sentiret

expurgo sumitur pro excuso postremo falsi inculpandi causa, et quasi sui expurgandi in senatum venit.

volvo significat fluvio. vt: ubi indicta fluvium ipse volvens.

opis ponitur pro studium vt: suma ope niti decet.

opes ponitur pro vires vt: plebis opes imminuta.

teneo ponitur pro possidere vt: vi magistratus provincias omniaq; tenere etc.

superior ponitur pro rubor vt: quod si in primo proelio Catilina superior discessisset.

opibus valere ponitur pro divitem esse vt: qui minus opibus valent

manus ponitur pro exercitus vt: fuisse spe numero parem manu cum magnis legionibus hostium contendere

Cano interdum est quod sclare ut:
signa canere jubet.
instaurare ordines hic armée in pugnæ=
ordinem stolly. atq; instructos ordi=
nes in locum aquum deducit.
aquus a u interdum significat quod
aptus ut: ordines instructos in lo=
cum idoneum deducit
leons interdum significat bonos sit
ne in pugna ordinum.
clarus interdum sumitur pro celeber
con ut consulatus, atq; alia omnia per
se ipsa clara sunt.
secundus interdum est quod felix
ut: omnia secunda et obedientia sunt.
attingere ponitur pro narrare ut.
Res postulare videtur eas gentes
attingere.
prædas agere ponitur pro prædare
ut: qua pergit prædas agit.
fundo interdum significat superare
et fugare. ut: Jam hostes partim
fugant partim fundunt.
incertum esse ponitur pro nescire.
ut: Eo periculo acrius urgear incertus sui
par interdum significat bellus.
Senatus ita uti par erat decer=
nit.

Secundus ponitur faustus, felix
ut: plebem ex secundis rebus insolen-
tia coperat.
Ferrum ponitur pro gladio. ut: mul-
tos mortales ferro ad fuga extinxit.
Deficio interdum significat rebellare
ut: quod oppidum ab rege defecerat.
componere significat in multis aliud
loco ut: atq; rebus ita compositis.
agitare significat intransitive. ut:
Nihil quicquam pati omnia agitare.
causam dicere ponitur excusare.
ut: jussus causam dicere.
Vis ponitur pro multitudo. ut:
tapta repente coelo missa vis aqua
diluit.
Aetas ponitur pro vita. ut: procul
ab imperio regis aetatem agebant.
Indignus significat interdum
inopportune. ut: non indignum vide-
tur memorare.
Egre ponitur pro graviter. ut:
Ego accepisse apud Atticum hoc
dicitur.
Accipio interdum significat fun-
ditus ut: contra spem suam
actissimi animi auditus
generosus significat audacissimi
fortissimus quia generosus.

Interhac ponitur pro interim. ut:
Interhac Alexander ad conducendos.
Tempestas usurpatur pro tempus.
ut: mediam illa tempestate interfluebat Marsias amnis.
fons nonnunquam ponitur prooriigo. ut: fons eius ex summo montis cacumine excurrit.
fluvium superare significat. ut: Ista Sicoris Lut: Quem nondum Euphrates superasse cognoverat.
fors. ponitur aliquando pro vaticinium. ut: cupido incessit animos forte eius implendo.
moveri significat interdum quod contristari ut: Darius morte memnonis motus obtenere hostem ponitur propositum recipere hostem. ut: satisne ei videretur instructus ad obtinendum hostem.
Latus nonnunquam usurpatur pro felix vel Lucidus. ut: Felicitatis regi omnium esse dicebant.

capitis insigne usurpatur pro ornatu
capitis Catharin perfe regium capitis
voabant insigne
cogere agmen significat dis uiergan-
de pastore adstiti erant cum suis qui-
gs ducibus qui agmen cogerent
angustiæ ponitur pro periculo vel
ubi ex uio angustiis reductus est ad sani-
tatem
conducere milites in re militari signifi-
cat soldners werben ut: ad conducendu
ex peloponeso militem etc.
Cureus ist ein gewisser pflegt stoffen
wolger klamm spitzig finden oder breit
Signum in re mil: significat mußfuß.
ut: signa sequi
Ordines seruare in ex: mil: in klinder bleib
obsistere in ex: mil: fest stehn
circumire sich selb vmb selb kehr wend
discurrere in cornua acies: mil significat
wenn die finder flügel fornehmlich und
die ordo flandorsleute.
mutare pugnam in ex mil. significat
die schlacht wenden rudern fechten streit
retro concedere significat zurück stehn
ut: retro ipse concessit populator terra-
fames jugi significat dürr mager verschmach
verdirbt.
Scrutor interdum significat in re: mil: re-
cognoscere ut: passerat scrutari calles.

expedita manus significat ein bereitte
detachament oder fürtt volck.
castra movere significat ufbrechen oder
decampiren.
consilium habere in remil. beratschlagen.
milites novi significat neue rott.
estimare fidem alicuius significat einem
probiren.
repetere locum significat sich wider
an sein ort begeben.
retro abire significat zurucktretten.
ut: fugit, ut retro abirent.
castra metari significat ein lager schlagen
adjecta
in fronte stare significat in remil: vor
dem feind
urgere aliquem. significat zuweilen
einem zusetzen. ut: 2 Pers. Thessalonic.
ites vehementer urgebant.
In alicuius partes stare significat einem
helffen ut: Graeci Cyri in Darii partibus stat
bant.
facere potestatem alicui significat einem
platz vergönnen. ut: facta Agesis potestate
regnandi.
Janus non unquam significat quod prae
sens ut: Labiose Jani effrenti percontabatur.
fundere aliquem significat einen in die
flucht jagen. ut: tribus praeliis persae fundebantur.

pro opere stare significat pro viro
ut: ego hoc, qui, pro opere stabam
ager animi nonnunquam significat hostis
ut: agro animi Alexandro.
curriculos agere significat mi-
nari ut: Alexander agri curriculos jus-
sit explicare copias ut significat sui
armeæ vires Barris ut: opportuna ex-
plicandis copiis regis erat.
aciem disponere sui armeæ in pugnæ or-
dinem stolle. ut: aciem disponit.
recognosco significat nonnunquam in-
ventum postjunctum ut: omne pecuniæ recognovit.
coire stupro significat inire stuprum
ut: Liberos conjugesq; cum hospitibus
stupro coire patiuntur.
caput regionis nonnunquam significat
sui sibi subjecti principium. ut: ille jam
Ecbatana progressus caput Mediæ.
tenere aliquid etiam significat possi-
dere aliquid. ut: Urbem hanc tenent Parthi.
clarus interdum significat formosus
ut: urbs erat ea tempestate clara
par etiam significat similis. ut:
haud secus quam par erat terribus Hesp.
incursio significat sui status, ordi-
nis, habitus. ut: ut ab incursione Barbarorum
Parthienem tueretur.

iter
Iter metris interdum significat iter fuere
ut: cum phalange, & Equitatu CL stadia
emensus.
effundi significat fluere ut: ex ipsis
radicibus montis amnis effunditur.
alveus vel alveolus fluvii significat
fiu[illegible] [illegible] ut: deinde saxo quod
alveolum inter pedes repercussus.
Lux finitur quoq; pro die ut: et
prima luce in conspectum hostis erat.
saxo ponitur etiam pro modus ut:
una saxo erat adeundo aperire saltus
aliquid subire nonnequam significat
[illegible] ut: incolae auctoritate ferarum virgulta subire soliti.
obterrare significat interdum sig
nificare ut: locis plerisq; obterrabant.
Linus vestis quoq; significat ut:
[illegible] Linteo fuit [illegible] ut: Nec tamen
linus vestis quem nodo contigerit,
infra genua descendit.
subita morte corripi significat simul
[illegible] ut: Vicanor parmenionis filius subita morte correptus
juxta alicui per solvere significat simul
[illegible] ut: Philotas relictus
ut juxta fratri solveret.
condere ad aliquem significat
[illegible]

deficere ab aliquo significat alium aut
abhorrere, ut: Catilinam a se deficere
abeo cognovit.
supplementum novorum militum signi-
ficat recrutes, ut: supplementum
novorum militum oblatum.
item ponitur pro itemque idem, ut: Rex
item obtinuerat.
silentio aliquid premere significat ali-
quem silentio premere, ut: admonuit ut consilium
silentio premerent.
caput interdum ponitur pro vita.
ut: Tui capitis reo impias compasuit insi-
dias &c.
religare manus dicitur laudabiliter, ut: Chi-
lonam religatis post tergum manibus adduxit.
causam dicere significat purgare vel
excusare, ut: absens dicere causam.
de medio tollere significat occidere
et de medio tolli de alio negotio potuit
esse interdum sumitur pro vivere.
ut: postquam desierat esse.
motari aliqua re significat sine ullo
strepitu et tumultu. ut: Eius ille haud secus motus
inficior vel inficias ire significat tergi-
versari. ut: adeo non eo inficias
purgare se interdum significat sine
contradictione esse. ut: Latius est purga-
tos esse.

Ante ponitur pro prius. ut: ante ille agmen quam tu mentem istal moveris copias contrahere. Significat rei vrae armâ rui Pristy ut: novas copias contrahebat.

Defectio significat interdum Gu rebellion ut: Asi regi stat-ivz habenti nuntiatur ex Ionia Peloponesium Lacones defectio.

Equum in aliquem agere significat rui Poiuve flos rouus. ut: equum in hostem egit.

Expeditum agmen significat simpli: ogrudr armeé. ut: ipse cum expedito agmine loca deserta Cyprianorum intrab.

ingerere viribus. Significat libere vrau ut: Ego quidquid vire cleig, erat, ingerebatur hominibus.

extinguitur ponitur pro mori ut: qui intemperantius hauserant intercluso spiritu extincti sunt.

exsto sumitur pro Lyon. ut: ne quod verbis vestigium adstaret.

publice petere significat souveagin ut: interea Macedones ad petendum publicum incomposito agmine egressi.

agmen in compositum significat rui ordree of ua ordinary ut: in praecedente videre est.

Opprimere aliquem significat fürstossen überrennen. Macedones a Barbaris opprimuntur.
agere pro se aliquem significat für sich stellen. ut: Barbari autem captivos pro se egerunt.
vulgare famam significat ausbreiten ut: at illi vulgaverant famam.
corona aliquid capere ponitur pro cingere aliquid ut: ipse urbem corona cepit.
delecti significat die Abgetheilten ut: Italy capta urbe dimittere jussit delectos macedones
submovere interdum significat wegtreiben ut: Rex fratrem cum magna equitum manu eius it ad submovendas Macedonum manus.
ferri ponitur pro fluere ut: annus fertur properus.
mulctari interdum significat ut partibus membrorum verwundet werden ut: quidam partibus membrorum mulctati
curare sumitur pro reficere ut: Rex ad curandum corpus recessit.
fama interdum est quod Latine ut: Alexander majore fama, quam gloria redactus in ditionem petra.
mens interdum ponitur pro sententia

ut: sed non eadem mens omnibus barbaris fuit.
repetere id interdum significat quod revertere ut: Alexander Maracanda repetit.
Coire cum aliquo significat sic mit einem verfeindt sein ut: Achiles quoq; cum captiva coivit.
potis vel potior id significat quod melior. ut: paulo post quasi potiora ejisset convivium repetit.
Statio significat sui silt wesen. ut: Et cateri quidem excitabant stationi sue vorken.
restituere aliquem significat suum pardonieren ut: Fratteng arte quod pro salute eius precaretur restituit.
perditus ponitur pro malus: ut nec quid perditis moribus desit.
incomodus sumitur pro malus ut: His incomoda valetudo erat.
integer id interdum est quod sanus ut plures aliqua membrorum parte mutilati ab integris deserti sunt.
Tormenta vel Machine significant ibi proprie ut: tormenta saluti fuerunt.
insignia equi significat sui ysern stuck ut: cum his insignibus equum ascenderat.

leve proelium significat sine sanguine &c.
ut: ibi leviter proelia conserebant.
utrig, furnitus interdum pro praecipue
ut: haud dissarem habitu oris et corporis
utrig.
Signa alicui inferre significat sine
vulnere. ut: turbatos signa inferre
anceps significat ambiguus ut:
anceps genus auxilii est.
ictus moliri significat festinare
sine sui sanguine. ut: ictus molientes
celeritate hostium occupabantur.
transcribo significat ab alio quid
mutuo scribere et ausser. ut: Equi-
dem plura transcribo quam credo
subducere aliquid subtrahere ausser
oder etwas entziehen. ut: non sus-
tineo subducere quod accepi.
accipio nonnunquam significat sorgen
oder besorgen. ut: Qua accepi non sub-
ducere sustineo. vel rem sic accepimus.
ultimus ut significat quod regnum.
ut: Rex ultimae sortis est.
arduus comitor pro gravis ut: ardu-
um videatur erigere.
atqui furnitor nonnunquam propo-
sito ut: atqui eadem varietas copi-
as numerabit

Inde id interdum est quod deinde vel
inde paucos quos incommode regunt.
capere sedem significat Ruhrbart
ceperunt sedem quam ipsi obtinebant.
ingerere tela significat multa tela
ferre. ut tela ex adverso gerebantur
capere ponitur pro vita ut: Tuo capite
immobilem vitam emiquis petat
felicius significat quod prosper ut.
rebus secundis amplior fructus est.
facies significat fin publicus. ut:
nova facie territi sunt.
agri interdum significat Is ut Curtius
refert ut ibi ab Alexandro oppido po-
itur agros populatur
vis id quoque significat quod multitudo
ut: magna vis reperta frumenti
colo significat bovesque ut: ignari
quae gentes colerent.
os annis Non sine ratione fluvii fluvii Rhenus
nostro. ut: Suam placidum os annis
Mars ponitur pro bellum. ut: sine ullo
martis discrimine.
flumen subire significat ruere fluvium
flumen persequi ut: Sibi adversa flumen
subdit classis.
Nosco ponitur pro naturam esse ut: na
turam maris noscerent.

agere prædas id est quod prædare. ut:
magna præda acta fuit.
opus significat aliquando. ut: Nec
opus erat dum est ab his.
Dum ponitur pro dona. ut: ~~Gallo~~
~~Lucullus res novare voluisse dum ex~~
~~Asia rex abest.~~ Comitus adventus
dum explorabat.
gravis interdum est quod magnum vel
ingens. ut: grave per eis gens alienum
fere comparerat.
vis animi significat courage. ut:
vis incredibilis erat animi
caput significat aliquando principium
obsequii est. ut: caput opus est.
indignus ponitur pro iniquus. ut:
indigna res Macedonibus videbatur.
con ego significat interdum aliquando
ut: primum ergo colligere vires.
varius significat vitium ut: sed nam
famam vanam fuisse comperimus
componere rem significat finem
in rempublicam studium finem. Finis plenitudo:
ex rebus compositis.
credo interdum significat credulum
esse. ut: Cui dignitatem
sibi credidit.

Levis interdum significat ironice. Ut:
Quæ Levia esse solent. Hunc quoque Dominicus nunc Martinus habet

1. Sed plura persequi. ~~nec~~ Tum magnitudo Libri tum festinatio, ut ea explicem, quae exposui. Quare ad propositum veniemus, et in hoc libro vitam exponemus excellentium imperatorum.

2. Sed illuc revertor.

3. Satis est Deos hoc reliquos ordiamur.

4. Cuius de crudelitate, ac perfidia satis unam rem exempli gratia proferre, ne de eo plura enumerando fatigemus lectores

5. Deos hoc priusquam scribamus, haec praecipienda videntur lectoribus. ut (vel) ne etc.

6. Longum est enumerare omnia, quare horum satis erit dixisse ex quo intelligi potest quantus ille fuerit.

7 De huius interitu duplex memoria prodita est, Nam alii fidei aliter periisse reliquerunt scripti. & Absentio erit pro latio testimonium.

9. Plurima quidem profecto possemus. Sed modus adhibendus est. quoniam uno pro libro vitas excedentium imperatorum concludere statuimus: quorum separatim multis millibus versuum complures scriptores ante nos explicarunt.

10. Itaq; utriq; rei occurram quantum potero: et medebor cum facietati tum ignorantiae lectorum.

11. Hoc Libet Loco Libet imponere, etsi sejunctum re posita est, nihil officio.

12 Sed illuc redeamus.

13. De quibus quoniam satis dictum putamus non incommodum videtur, non praeterire hoc etiam est.

14. Sed nunc expositi finis Libri facere finem, et Romanorum explicare imperatores.

15 Sicut supra significavimus: finis cuiq; mortis pertinet explicare fortuna.

16 Huius de vita et moribus plura
in eo libro persecuti sumus, quem
separatim de eo edimus. Quare
studiosos Catonis ad illud volumen
delegamus.
17 Difficile est omnia persequi, et
non necessaria, illum unum intelligi
volumus: illius liberalitatem re-
[~~non enim celandum~~ &
que temporariam nos calidam fu-
isse
18 Horquoq; sit Atii bonitatis
exemplum.
19. Nec hoc praeteribo, quamquam
nonnullis visum iri poterit.
20. reliqua persequemur, et quan-
tum potuimus rerum exemplis
lectores docebimus.
21 Huius victoria non alienum vi-
detur docere quale praemium sit tri-
butum. Ex auctio.
22. Sed hae suoquoq; tempori re-
ferventur. Nunc cetera exequi per-
gam.
23 Siquoq; suis temporibus red-
dere voluero interrumpenda sunt res
alias. Quas ut ita ad finem mortem
studiorii universas in corpus redigam.
et sicut inter cohaerent tempore ita
opere opere iuncti conjungi haud paulo aptius videri possit

24. ~~ut~~ igitur arte, qua praelio quod
Rebelle conjuncta sunt, ordia diere.
24. Cetera similia quae deinde dicantur.
25. Abhorrent fortitan moribus
nostris et tempora et ingenia cul-
tiora fortitis, sed, ut possit oratio
eorum seeni tamen fides nostra
non debet, quae utrumque tradita sunt
incorrupta perferemus. igitur
ita remancipimus.
Tormenta. ~~Punctaliaremiss~~
grobe posset. vel: tormenta salutis
fuerunt.
26. Multa et alia traduntur, qui-
bus morari ordinem rerum, haud
sane opere videbatur.
27. Equidem plura transscribo quae
credo. Nam nec affirmare sustineo, de
quibus dubito, nec subducere quae
audivi
27 credidere quidam testamento
Alexandri distributas esse provincias,
sed fama eius rei quamquam ab auc-
toribus tradita est, vanam fuisse
comperimus
Ex Sallustio
28. Statui res gestas populi Ro-
mani carptim, ac ut quaque
memorabilis digna videbantur rer-

scribere. ig itur de Catilina conjura-
tione, quam verissime potero, paucis
absolvam.
29. De Hujus hominis moribus pa-
uca prius explananda sunt, quam
initium narrandi faciam.
30 Memorare possem: quas urbes po-
pulus R. natura munitas pugnando
aperit, ni ea res longius ab incepto
traheret
31 Harum rerum ego maxima
documenta hac habeo.
32. Haec rem in medio relinquamus
33 ut paucis vera absolvam.
~~opes conitur~~
34 Sed memoria mea, ingentium viro-
rum, diversis moribus fuere viribus
quos quoniam res obtulerat silen-
tio praeterire non fuit consilium,
~~quantum ingeniis possem quia~~
utriusque naturam et mores, quan-
tum ingeniis possem aperirem.
35. Sed priusquam huiusce modi rei
initium expedio, pauca supra repe-
tam quo ad cognoscendum omnia
illustria magis magisque in aperto sint.
36. Res postulare videtur Africae
situm paucis exponere, et eas gentes

attingere. Sed quæ loca et nationes
ob calorem aut asperitatem idem soli
tudines mihi frequentata, de his
haud facile compertum narraverim:
cætera quam paucissimis absolvam.
39 De Carthagine silere melius
puto quam parum dicere: quoniam
alio properare tempus monet.
39. De Africa et eius incolis ad ne
cessitudinem rei latè dictum
40 Sed de moribus et singulatim
aut pro magnitudine parem disserere
tempus, quam res maturius me de
ferret. Quamobrem ad inceptum redeo.
~~Lucius quidam ille pro [illegible] ut:~~
~~ea [illegible] studio apud Mur~~
41.

Catalogus

Adverbiorum.	Temporis	Temporis
Jam. Semper. quotidie. Assidue. vel assidue. Perpetuo. continuo. jugiter. abhinc. non ita multo post, vel ab hinc antehac. Posthac. In posterum. propediem. cito. mox. confestim statim. protinus. illico. opportune. matura. Tempestive. intempestivè. comodum. olim. quondam. diu. Dudum. interdiu. Quotannis. continuo. Antiquitus.		

Quantitatis	Quantitatis	Quantitatis.
Multum. Plus amplius. Nimis. Nimiu. Sat. Satis. Parum. Paulo. paulum. paulule. minus. aliquantum. abunde. affatim. copiosé, abunde, satis; large & largiter. Longe. breviter. arcte. modice. imodice.		

Cu. cipit Ord. I.

Qualitatis.	Qualitatis.	Qualitatis.
Ita. Sic. Aliter.		
Leuis. Vere. male.		
Facile. Subito. Dilig.		
Garter. Pulchre. Ru.		
Dacter. Prudenter.		
recte. Gratis. Fructa.		
certe. Certo. Ficto.		
celeriter. Carde. vere.		
Gravate. gravatim.		
Forsiter. Raptim.		
Furtim. puretim.		
coram. coram mun.		
Palam. clam. Palam.		
Evidenter. Viuissim.		
inuicem. Enmathuo.		
omnino. Simpliciter.		
Perperam. Modius.		
Firme. Firmiter. Ferr.		
riter. Festinanter.		
Turpiter. Amice.		
Docte. civiliter.		
Familiariter. im.		
proviso. impune.		

Interrogandi	Interrogandi	Interrogandi.
Qui? Quomodo? Quemadmodum? Num? utrum? Nunquid? an? utrum? cur? Quare? Quamobrem? quapropter? Quin? Quidni? Quo? ubi? Unde? Quorsum? Quando? Quandiu? Quoad? quousque? Quantopere? Quam? Quantum?		

Comparandi	Comparandi	Comparandi
Magis. plus. amplius. Maxime. minus. Minimum. Minime. Tam. quã. Præcipue. præsertim potissimum. æque.		

cũ. ac potius

Augendi.	Augendi	Augendi.
Valde. Vehementer.		
Admodum. perquam.		
Asprime. imperite.		
Enixe. efficitur.		
impendio. prorsus.		
omnino. penitus.		
Adeo. te. ita. quam.		
tam. tantopere. Mul-		
to. Magnopere. t		
maximopere. Tum-		
mopere. Multopere		
plurimum.		

Sic Epist. ad Ler. 2.

Ac potius

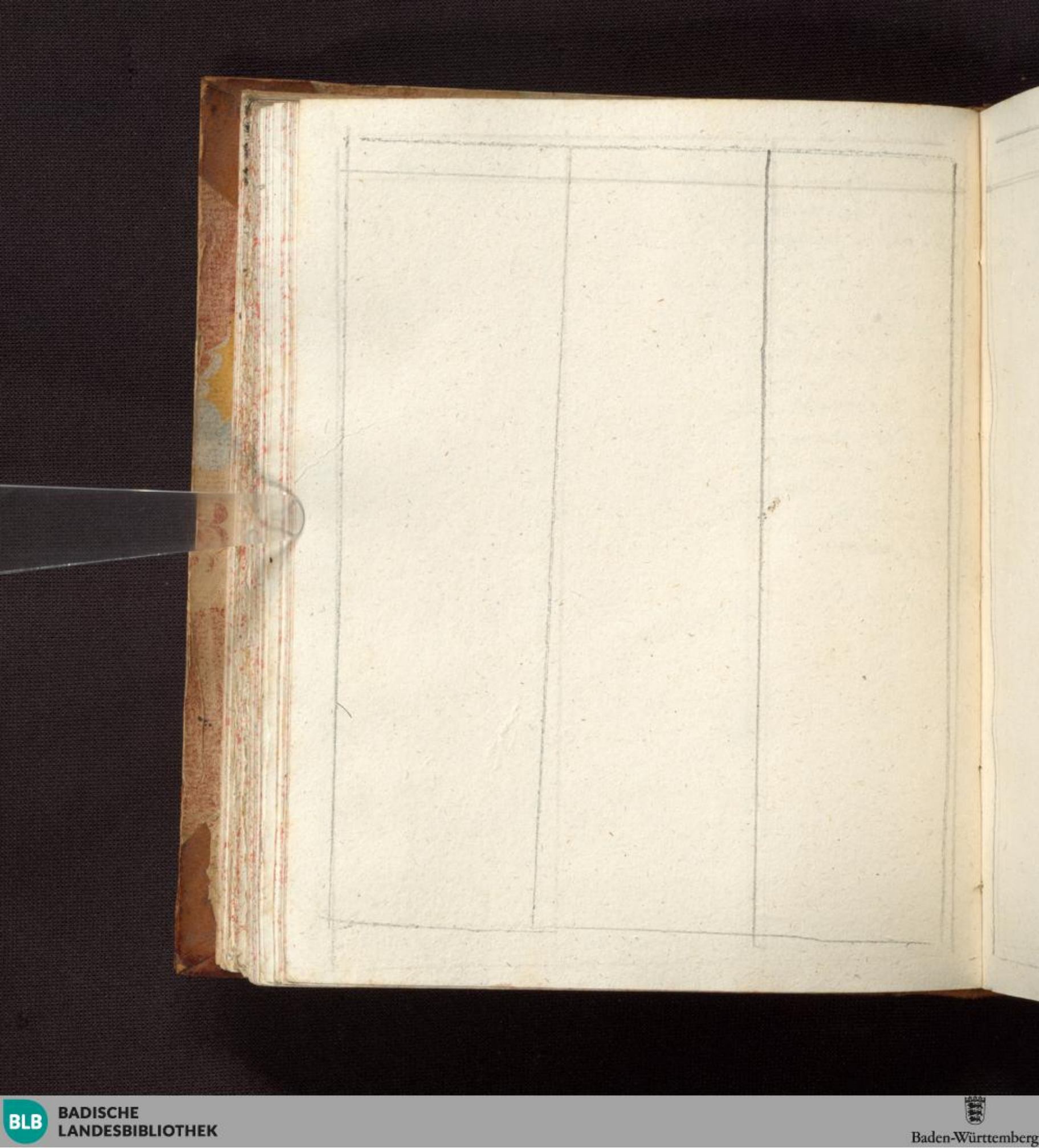

Affirmandi	Affirmandi	Affirmandi.
Ita. etiam. na. utique. Nascine. omnino. Plane. certe. Sane. Vere.		

Negandi	Negandi	Negandi.
Non. ne. haud. nec. neque. Nimine. nequaquam. Haud quaquam. Nullatenus Nequicquam. Nedum.		

Cicero Explicandi.
Certus Crim. Ex causa hoc fuit.
quoniam
propterea quod

Dubitandi.

forte, forsan, forsitan.
fortassis, fortasse,
fortean, forsit,
fortasseam.

Optandi.
ut! utinam! o si!

Hortardi.

Age. agedum. Eeja.
Agite. Agitedum.
Eedo.

Jurandi.
No. profecto. ve:
re.

Axiomata Geometrica

Ax. 1. Idem non potest simul esse et non esse.

Axioma 2. Totum est majus sua parte

Ax. 3. Totum aquale est suis partibus omnibus collective sumptis.

Ax. 4. Si aqualibus addas aqualia tota fiunt aqualia; et retro, si tota sint aqualia ~~inter se~~ quantitates aqualibus additæ sunt aquales,

Cor. 1.um ergo quæ eiusdem sunt dupla, tripla, quadruplæ. sunt aqualia inter se, quia tunc adduntur aqualibus aqualia.

Cor. 2. Praterea si aqualibus addas inaqualia, tota erunt inaqualia, illud majus in quo reperitur additorum quantitatum inaqualium. Nam si excessus quo totum majus superat minorem detrahatur a toto in quo est, jam aqualia restabunt aqualibus additis atque totatunc [ax. prob.:] erunt aqualia. ergo si hic excessus restituatur suo toti hoc majus erit altero.

Cor. 3. Hinc vice versa sequitur quantitatum quantitatum quæ aqualibus additæ tota constituant inaqualia eam majorem esse, quæ in majori toto reperitur.

Ax. 5tus Si ab aqualibus aqualia demas, re-
sidua erunt aqualia, et viceversim si residua
sint quantitates ab aqualibus detracta
erunt aquales.

Cor. 1: ergo qua sunt eiusdem dimidia,
hoc est subdupla, subtripla, subquadruplæ
sunt aqualia, quia hinc ab aqualibus
detrahuntur aqualia.

Cor. 2. Insuper pari ratione ac superius
[: Cor: 2. ax: 4.:] sequitur, si ab aquali-
bus inaqualia demas residua fore ina-
qualia, illudq; majus quod ex subtractorum
minore sit residuum.

Cor. 3. Viceversim sequitur, quantitatum qua
ab aqualibus detracta residua relinquunt
inaqualia eam majorem esse ex qua
minus est residuum.

Cor. 4. Rursum pariter sequitur si ab
inaqualibus demantur aqualia residua
etiam fore inaqualia, illudq; majus quod
ex majore relinquetur. Monitum
Non viceversim sequitur detracta esse a-
qualia cum ex inaqualibus residua fi-
unt inaqualia nisi residuorum excessus
sit idem ac totorum quorum residua sunt.

Ax. 6. qua aqualia sunt eidem tertio
vel ipsum superant, vel ab ipso deficiunt
aquali excessu vel defectu, sunt aqualia

inter se, et vicissim quæ æqualia sunt inter se ea quoq; sunt æqualia eidem tertio vel ipsum superant aut ab ipso desiunt æquali excessu vel defectu.

Cor. 1. Ergo trium quantitatum appellatarum A B, C, si prima A. major sit quam secunda B. Hæc q; B. major quam tertia C. nam detracto a prima A. excessum quo superat 2.dam B. ita A. et B. :utpote tunc æquales: æquali excessu :ax: prop: : superant tertiam C. ergo si prima A. restituatur ablatus excessq quo superabat secundam B. erit a fortiori prima A. major quam tertia C.

Ax. 7.mus Quæ sibi mutuo superimposita congruunt sunt æqualia et in omnibus similia: vicissim quæ simul æqualia sunt et similia, ea sibi mutuo rite superimposita congruent. Cæterum magnitudines congruere dicuntur quarum partes applicata partibus æqualem et similem vel eundem eorum occupant.

Ax. 8.vus Inter duos utringue terminos unica via est omnium brevissima at infinita alia aliis longiores.

Monitum.

Axiomata hæc sunt tum toti Geometriæ communia, definitiones et postulata sphæricis.

De lineis rectis et angulis quos illa comprehendunt definitiones.

Def. 1. Linea omnium brevissima earum quæ a puncto ad punctum duci vel fingi possunt dicitur recta: curva omnis alia.

Cor. 1. Hinc sequitur de puncto ad punctum unicam duci posse lineam rectam sequidem ex ax. 8. inter illa duo puncta unica via est omnium brevissima.

Cor. 2. atque adeo spatium nullum concludi posse duabus lineis rectis. Si enim lineæ v. g. ~~A B~~ A C B. et A D B. quibus spatium A B. C D continetur essent ambæ rectæ duæ forent rectæ a puncto A. ad punctum B. quod ex cor. 1. est impossibile. Igitur impossibile quoque est ut duæ lineæ rectæ spatium ullum quod comprehendant.

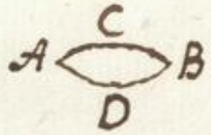

Cor. 3. Porro sequitur duarum linearum quarumvis A C, ~~C~~ B, C. ab extremitatibus A et B, rectæ alicujus A B. exeuntium et supra vel infra ipsam in unum punctum C, coincidentium aggregatum majus esse quam sola recta A B, supra vel infra quam illa libi concurrunt. nam liquidem ex def. prof. recta linea A B. transit per brevissimam quæ ab altero puncto A. tendit ad B. ulteriora via ex ax. 8. inter

illa duo puncta cui A B. congiors sint; proindeq; 102

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

EXERCITATIONES ORATORIÆ

In Præcipuas

P. Virgilii Maronis orationes quæ in Æneidum libris leguntur.

quibus additi tres indices descriptionum alter, alter sententiarum, et similitudinum, tertius dictorum memorabilium, quæ in toto Virgilio animadversione digna visa sunt.

Ex Æneidos libro I.

oratio I.

Iunonis iratæ, quod Æneas classe italiam peteret. Notus ira et pudor. mores mulieris superbæ. loci communes, a comparatione hominum, et a consequentibus. Æne mirato? cum secum ipsa loquatur nullum adhibet exordium. Statius gerit id, quo maxime angebatur: omnia deam, a mortali homine undecunque citra ira ex Arist. lib 2. c. 2. lex. 10. Æne? quidam commentatores in his verbis ironiam agnoscunt, falluntur tamen, nam ipsa interrogatio negat cum affirmare videtur. quisque? objectio, cui respondet a comparatione hominum: turpe est Iunoni id non posse facere, quod Pallas fecit. sed Pallas potuit euertere classem graiorum, ergo turpe est Iunoni id non posse profligare in troianos. Pallasne? assumptio qua illustratur pulcherrima hypotyposis.

Aiacis fulmine pereuntis ob violatam in templo Palladen Cassandram.

Ab ego) Complexio, ostenditque se in plurimis dignitate, Palladen superasse, cum tamen eam gentem perdere non potuit, illa multas perdiderit. hinc dubor, ex Arist. lib. 2. q. 6. t. 68.

et quisquam) dubitationis argumentum ex loco citato et per epicherema ita arguit a consequentibus.

Cavendum est mihi, ne Troianos honores in terris amittam. Sed amittam, si nequeam Troianos perdere; ergo eos quoquomodo perdere debeo.

Oratio II.

Iunonis ad Eolum, ut in Troianorum classem ventos emittat.

motus gratia. mores duplici. hoc communes ab adjunctis. partes sunt duo, exordium, et contentio.

Eole) ut sibi in exordio benevolentiam conciliet, Eoli in fluctus autoritatem extollit, qui eos et placare, et concitare potuit.

gens inimica) Contentio hoc subitur confirmat argumento. potes petebat ex misericordia, quod illi Jupiter in fluctus dederat; quod ostendit ab adjunctis, victam enim gentem, et Junoni inimicam debebat et ipse odio habere,

mente) Complexio enthymematis, et ipsa petitio.

Sunt mihi) ut promptius unioni petenti pareat, exponitur quod inde beneficium consecuturus sit, nuptias designat, ad illud beneficium amplificat poetice, ab adjunctis quod pulcherrima nymph[a] eum ament, et nunquam ab illius thalamo discessura; tandemque futurus proles. Arist. lib 2. c. 7. t. 80. Eoles breviter respondet se in omnibus debere Iunoni obtemperare, cui quicunque habebat, accepta omnia referebat.

oratio III.

Æneas ad Socios post tempestatem, ne desponderent animos. Motus confidentia. mores viris constantis. loci communes, ab antec. entibus, et a causis.

o Socii.] Socios vocat ad captandam benevolentiam, quorum ipse dux erat. facit autem confidentes ab antecedent: malis, hoc Syllogismo: ii non debent frangi malis, qui multo peiora tulerunt se nos mala iam passi sumus multo peiora, ergo his frangi non debemus.

nempe enim] propositio simul, et Assumptio. ex Arist. lib. 2. c. 5. sec. 54.

evocate] Complexio. forsan et.] Dulcis enim est memoria malorum peractorum. ex Arist. l. i. c. ii. t. 189.

per varios.] Sequitur deinde oblata spe futuri in Italia regni argumentum est a causa finali soli petito: ea mala fortiter toleranda sunt, quæ nos ad felicitatem perducunt. sed per hæc mala ad summas felicitates tendimus, ergo ea fortiter perferre debemus. Assumptionem confirmat ex dictum promissis, ut confidant fore, quæ pollicebatur, vicia Arist. lib. et cap. citatis, sec. 60.

oratio IV.

Veneris ad iovem pro troianis. motus misericordiæ. modus summo Supplicis, et pro filio soluto. loci communes, a causis et ab exemplo. duæ sunt partes. exordium contentio, et Epilogus.

o qui res.] exordium a summa in Olum, terras q3 Jovis potestate, quod ei maxime conciliare benevolentiam poterat.

quid meus.] imprimis igitur a remotione culpæ, hac ratione:

qui innocens est, non debet extrema pati;
Æneas et troiani innocentes fuere;
ergo non debent extrema pati, quod in Italia tendent. Arist. l. 2. c. 8. t. 83.

certe hinc.] deinde urget a promissis, ipsius Jovis,

Servare debes quæ promisisti;
promisisti ex troianorum sanguine, fore Romanos eorum dominos;
ergo id debes, et hunc tuere.

m' utroqꝫ argumento illustratur ἦθος cum complexione
hoc equidem :) misericordiam movet, quod ea etiam tempore, troiani
perpetuos malis premantur, cùm eos respirare oportebat, locus
citato tex. 89. Antenor :) tandem exemplo utitur Antenoris,
quod mirè amplificat per ἀντίγραφον: evasit enim Graios, evasit
Achillis pericula, extremit urbem, pace finitur. hostia :)
alterum comparationis membrum; nam miserabile erat, Æneā
vel filium, et Ilo destinatum ob omnis furoris jam non posse eō
pervenire quo pervenerat Antenor. hi pictaki :) epilogus
quod duo repetit, et se filiam Jovis, et promissam ē Jove Italiæ
Trojanis; utrumqꝫ autem maximè volebat, ne fineret Jupiter
Æneam cum Suis ad extrema perduci.

oratio V.

Ilioneꝰ ad Didonem, ut in junio littore, suos recipere naves, tuto
possent Trojani.

motus misericordiā. mores viri gravis. hoc communes, à causis
et ab effectis. quatuor sunt partes. exordium, narratio
confutatio et conclusio.

ô Regina :) in exordio laudat quidem Didonis felicitatem,
et aequitatem, ad captandam benevolentiam; sed maximè
misericordiam movet tum ex parte Ipsius Regnū, cujus am
urbem et gentes superbas regenti similia omnia proberant,
ex Aristot. l. 2. c. 8. t. 84. tum ex parte Trojanorum, quos
miseros, pios, et innocentes exhibet. Aristot. locis citatis tex. 92.
est locus :) narratio, et exordii eleganter non modo quid
tenderent, sed etiam qua fide, ad Afros littora pervenerint.
quod genus :) in contentione petit, ne sibi, sibiqꝫ suis inferan
tur, tali usus argumento ab honesto.

Non debetis quemquam prohibere copiam litoris et arenæ
Nos nihil aliud petimus, quam in littore ad tempus constitere,
Ergo ut hegare vobis non debetis.

Si genus :) propositionem quam supra amplificavit ea ipsa re

atrocitate, confirmat hic a Timore Troiæ ulterius.
Rex erat.) Deinde se arguet, a Primet Regis virtutibus. Tu
debetis quemcunq Regem justitiæ et armis insignem minuta affli
ere non debes; Talis est Rex noster Eneas, ergo eum minuta
affuere non debes, nosmet violando.
quis iustior.) Assumptio. Non metus.) propositionem probat
ab effectis. si enim vicerit vim vi repellerat, et beneficium
maiori gratia mierudet. Sunt et Lividis.) prolepsis quâ omnes
it Laudo objectioni; etiamsi iam vicerit Eneas, foretamen
compensandum beneficium a Troiano Regi, qui regnabat in
Sicilia. quassatam.) Conclusio ut liceat Troianis suam repar
are classem, et vel Italiam vivo Enea, vel Siciliam rebus eo
iam mortuo.

oratio VI.

Qua vide respondet Ilioneo, et Troianis. motus Amor, more,
Humanissimi principis. loci communes a causis. Solvite.)
affectos Troianorum animos benigno responso statim erigit,
et bene sperare iubet; deinde purgat objecta a causis. In
sula nova, et quæ multos habeat nimios; vigilantia et cast,
odia opus est; talis est Carthago; ergo vigilantia, et ju,
stitia eam tueri debeo. quis Genus.) Benevolentiam sibi
Troianorum conciliat Regina, eaq; diversa ratione, tum cum
laudat ipsos Troianos, tum etiam cum suos, dnos moderatos
et humanos facit. ex Aristot. lib. c. 4. tex. 25, et 29. seu Virg.)
universa quo rostulaverat, benigne concedit, et pollicetur.
pollicetur iam quoq; urbem; sis offert, de Enea aliquam
solicita.

oratio VII.

Eneo ad Didonem in Gratiarum actionem. motus. amor.
et gratia. loci communes ab adjunctis. mores, viri Grati.
tudo.) si hemo eaodem solent, qui solicite quæsiti a suis,
ex improviso supervenerunt. O sola.) Augendam in se bene
volentiam Didonis, amplificat beneficium ab adjunctis. Aristot. lib. c. 7. tex: 80. et
assumptio egregie amplificatur.
Quæ est maximum beneficium, cum quis solus maxime egenis id, quo
minus nihil dari potest, tu sola nobis omnium egentibus dedisti quo

quò nil navius dari potest. ergo maximum suum est beneficium.
propositionem habet Aristot. l. 2. c. 7. tex 40. et assumptis ag,
regie amplificatur. Non spisert.) exaggerat meritos bene,
ficium à repetendo gratis difficultate, deorsq; illud ut om,
pessent, precatur. quote.) convertit orationem, ad ipsius
Didonis laudes, sepe gestum fore semper, et ubiq; pollicetur,
quotme cunq; vocant terre.) hoc est ad quascunq; terras vocant
me fata.

ordtio VIII.

qua Dido Æneæ respondet, eumq; laudat. Dotus misericordia.
mores sapientis matronæ. loci Brunes. à causis, et ab adiunctis.
partes sunt tres. exordium, Narratio et Conclusio. quiste.)
in exordio benevolum sibi facit Æneam, cuius calamitates
et sortes dolet. Iuvenille.)

1. Sermo Latinus revera latinus Lexe et ad plura
& graeus diffundit, ad excolendu ide, quin pagis et
utilis hi et nostrius nemo inficias ire poterit, plus
illâ utilitatis et auctoritatis habere videtur. grau
Spantur et copiâ a Latinis, quis etenim est, qui De-
mosthenis oratoria et elaborata copia cum Latinitate
et dilatata Ciceronis conferri posse existimet. ite nulla
re Latini de superentur sive verba qs sum singula,
sum quaeuta: sive sententiarum transitionum et methodi
dum proprietas habeat. Joan. Columbus Borgesius in stat.
2. Latinitate facere potest ut et ad Ciceronem eloquentia
attingamus. ide.
3. Plato ab eo vis antiquis vocatus
est divinus. Ex Medicinis orat. to. Path. Key.
4. Triplex est stylus. 1. Grammaticus qui in
regulas sive Etimologicas, sive Syntasicticas
minime impingit. 2. et elegans et nitidiori-
bus phrasibus et explicatus. 3. Oratus et Rhe-
toricus qui in Rhetoricis foris et Oratoriis fest.
ista tibus et explicatus ide
5. Grecia ingeniorum mater eloquentia
amissa et mul ma cula arinor itale ami
sit. ide
6. Duo genera dicendi quorum alterum a Hebraeis
generali Asiaticum quod a verbis opulentum, alterum
Laconicum quod econtra a verbis parcum.

1. Latinus vocatus divinus.
2. Quid graeca Lin- gua ad Latina.
3 Plato
4 Duplex stylus
5. Eloquentia et Jetus in politia.
6 2. genera dicendi.

Lustores in genere Laconico.

7: Laconico dicendi genere hodie multi excelluns post Lucanu Tribunus Ferrarius Remondus p. ipse

Observ. 8 oratore

8. Orator observare debet Sententia go libet pgupta ao probe examinabit, intimung Lerfu ñ ex parte subjeti q ex parte ñdicati plene con Siderauit. E.g. eferre velles C. Jul. Cæsar quoad g toria bellica Compeio ē Lupior. errares Si in hupu modu eferres Cæsar in campis Phar. Salicis prostrauit Compeiu affine. e. aligd dicere Sed n id qd debereo. Hoc enim n amplius g sinent argu. menta comparata, Sed absolute con Sentanea causa et effectui. vide.

Observ. alia 9

9. Deinde oratoresquos e. indagare qui parte argumenti ornatius eferat. ut V.g. In pluri exemplo: an An Julii Cæsaris laude magis an Compeii an

Regula 1 9 applicat. seu bellica. Si prosecutus. vide

10. A. Vulgaster ultimis possumusque ex aliis auto. ribus deor pimus prout nimirum extant deScribendo. 2. Vel in gratiu Lerfu transferre possimus Sacere nempe ex dicere non dicere e. g. Si posset mutare g Sunt vid in indicativu plurale in singulare e. et vice Sin Si. Per heteros in ulti opportet et applicare aliorum flores, Sed mutare regu Sunt verba numeru, modos tempora e. in flexis Sed variato orationis habitu reproducenda

Judicium de Laur. Valla et Hadriano Cardinali 11

11. Bene meriti est de lingua latina Laurentius Valla, Sed colligi Sui flosculos: bene et meritus e Hadriany Cardin. verum et is bellaria Sua prompsit

Sturmii liberalis: 12

Ex Jo. Sturmij ratione resolvendo lingua latina c. 1

12. Scripsit inquit ipse auctor, ante annos 30 cum Argentina veni: Sunt postea ibi anni 48. rector Academiæ et scholarum ultimus horum annorum erat Satis cum 63.: de amissa lingua latina in

quo scripto mentionē seu summa rationis
eius nimirū qua est in lib. supra n. 11 scripsit
ibidē C. A.

13. Julius Camillus primus cepit solvere Julii camilli
lingua latina ad q̄s dividere partibus ipsius ratio resolvendæ
hominis. pertavit enim se in hoc invenire & lingvæ latinæ
universales ordine: et in dividendo hoc Judicium de eo.
invenire ob copiā et varietatē. In his offert
sigdē natura inveniatur terra: in sanguine
natura caloris et ignis: in spiritu aer. in uri-
na aqua &. Erat hoc aliqd sed ngsanctū
q̄ fructuosū et ppterea ipsemet improbavit
hoc opus, et theatrū instituit in quo univer-
sitas natura posset videri, legi, distingui
cognosci. Theatrū illud dicit sit in 7 planetas
in planetis observaturi eius summa
proprietates: et editus est liber illius de hac
re lingua Italica. Vide c. 1.

14. Camilli laus.

14. Fuit hic Camillus vir natura bona prædi-
tus: valde liberalis: minime invidus: optimi
judicii in lingua latina: scripsit versus bonos
ng solū verbis sed et sententiis: oratio ejus ita
soluta fuit ut ad longobii scriptis facile
potuerit comparari.

15. In componendis libris aliqg fuerat

Versatus erat: Camillus: / 40 annis in hac ra-
tione operare credo causa quæ fere qd nō adhuc
tuerit adjutores celavit. hac ratione tandem
serius aliqd quapter rāo illa theatrica ab
amicis est edita. Vide cap. 1. parū post
medium.

16

Lactantius

Lactantius firmianus proxime accessit ad puritatem Ciceronis Catonis et Varronis in Theologia et religione q̄ Cornelius celsus in medicina et veteres medicis Quorum alii pares longe argumentorum leges nemo inter eos Theologos eo parior, et ipsorum eius lingua mirifice delectatus scribitur

Hieronymus

D. Hieronymus. Scripta Hieronymi quae adolescens aut iuvenis aut virili aetate scripsit Et nitis oratoria et plus habent puritatis nō ad Lactantii eloquentiam et stylum neglecti

Cyprianus.

Cyprianus scribit saepe aduersate et vero nimius in floribus rhetoricis. Tertullianus ꝯ solum suā patria sapit sed etiā veritate et antiquitate verba quoda Et et sententiarum quasdā formulas nō sperrenda ipsarum veritatis gravitate et autoritate. scripsit

17

Rara verba

17. Rara verba Et A. quae Et antiqua. illud apud Plautū tolutim pueriliter a multa Et annotata apud Festū Pompeiū et Nonium Marcellū. horum usus rarissimus et vix nullus nisi in ritu et joco in tragoedia et satiris in scriptis doctioribus. Et in epistolis ad amicos. 2. Eadem oratores raro inveniuntur usurpare apud Virgilium ardere pro amare quod Graecis est apud poetas rarum a fame apud oratores. Et illud quod Dii faciant audentius quam alia fures. fur nō servo ꝯ manicipio rarum

è apud oratores. horid ñ usus et pt in
jovis. potest Sed rarus quasda metha-
phoras differentes ab oratorid methapho-
ris cuius discriminis ignoratio scriptores
nri thoris fecit impiros. 3. Historica.
Historici e. sunt quedam genera thorida-
la. 4. Quae ab aliqñ inventa ab aliq
raro usurpata. horid usus in eam fas
ciputus, apud doctos ñ improbari pt
Si Rara Et quae a nobis inveniuntur
Cicet e nbis g fiere vocabula Sed vere aurde
ñ Sed pudice Sed parce. Et indignid fore
Christiano dicere me hercle proh Jupiter ista
sunt formidanda et nung usurpanda nisi
in comediis cui ab impios introducimus. si
qd simile velle facere dicere me Christe
id est ita me Chry amed. hae qde rara Sed
ñ negligenda. 2. Rara Et quae ab aliis
inventa et Sapius usurpata a nobis parce
adhibentur ut divinitas è usitatissimum
dei as è usurpatid a Patribus a Scolasti-
cis Scriptoribus a Pontificiis in Suis cere-
moniis et constitutionibus. Si ego Sapius usur-
pe in uno loco in una proclo divinitas
cur ñ possé in tertia proclo dicere Dei
tatethi rara Et quae ab indoctis recto
a doctis autem parce et Spreté usur-
pantur.

de Plinio

de Cornelio Celso

de Plauto

de Terentio

ig. Origo vbi Bombarda et Scloppus

quae rae nonnulla inveniendae

18. Plinii verba cū singula singularia latina Ld et ablatis sicronis. et diversas formulas loquendi stud ipsius et suas diversas ab sicronis. ea sic Li cū judicio ut ad libeantur voluptate sunt. Cornelius celsus puritate antepono Plinio. purus et ele scriptor. et de ipse via pura et latina. Plautus q dico pure scriptore ee et antiquu tū vobis sed sententiis et earū formulis ni si ubi utitur Heleni mis et grecis imitator aut ex graecis latine sunt. Plauto subjungendus e Publius Terentius et hi quide purus sed minus pura pe Plautu. Terentius artificiosior Plautus loquacior sed latina è loquacitas ig. Voranus bombardo velut bombos ardentes. Scloppus latinu è usurpatu a scriptoribus Italicis sed similitudine et comparatione ex vera rei forma retenta ide 20. Longius ne hic è ad genera. ut Machina è genus commune latinoru et graecoru. et ordia graecis qui machina vocant pro ariete, sed è pro latio latine. Hoc genus Algenus ali- qd supra se. ut è instrumentu. ite impedimentu. ois d. machina è instrumentu. et machina ibi expedimenta nuncupatur 2. de Supra dictu è ad inferiora ide ad species et formas. Ir formis libenus tormentu

qd dictū a torquendo qdqd torquetur instru-
mentū dicit ꝑ ite qua plaut mittuntur sit ſt
tela. telū d. ſt qdqd tormentū 3. de lo:
maris descendentiū è ad terra, hi e prioribus
Ciuil mutuare vtra licet et ribis. Latina
flo flas pdicunt flare et vocant flare
n solū ventū sed et sacerdote flaminem.
Hinc hi alijs Ciuil dicere Bombarda licet
mihi dicere fulminale licet e fulmen n sit
dialia Iouialia videntur tn quasi fulmina
facere.

Zi. Lingua groca nissaa è ad vbertatē ori-
gines agnoscendas plurima dverba mutu-
atur. Qui Latini Topicii Medici Mathe-
matici Ad Iuris Ciuilis Studiosi: Vigi-
lius Zuichemus Bbij fuis in ff fat ſ in Titu ff qui

Zi. de lingua Groca

Zz. Oratio Cic. pro Cluentio complectitur
ut è apud Quintiliani exempla oīū
peptorū eorū, quo et apud Quintiliani
de narraby, ut et d videre ex Lexta Verrina
Z3 Ego curavi edi Ciceronē a Wendelino
Rhickelio pū memoria egdē forma qua Aldus
Manutius edidit Nicolaus Sadoletus et
Bembus Leuchi eandē formā.

Zf. Plato dixit prattū dicit quasi paratū
qd opes suppetūt et quasi paratas Lire
suppetias et in periis Iouis dictū ē a Iun-
dendo qd ad ſficiendū cura adhibenda qdcū ures

Oratores in genere grauiores
periodis q̄ nouū, Lerouū, Septerouū ortos.
ouū & complūs membrouū

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Von der Latinität und Reinigkeit
der Latinität und etlichen
Regeln der autorum, so in
jedweders gelesen.

Die Latinität oder Reinigkeit
der Sprach ist nicht allzeit in gleich
Stand und Wolthun sein
blieben. Bald waren sie
gute und in höchstem grad, dar-
nach zu einer Zeit in ver-
fall wurden selben viel
Jahr wieder ab und
von neuem herfür kamen.
Bald wieder ab und
von neuem viel
Jahr lichtreiche, so, wie sichts
in allen Dingen wenden und
und Zeit sein Revolution
Reinigkeit zu erlangen pflegt.
Nachgehends wurde womit sie
sein Zeit lich stand verfallen,
und Anfal Feld Feldlichen
gar in nicht genugsam Streit.
Nun ligt es in unsrer Jugend, ja
unsrer Jahr, wie sie sich
Studis sein Fürtrag zu unser
Ehr und Nutz, von dem
bald sein Fürsatz und Regeln sie

De quatuor Latinitatis aetatibus
et discendis autoribus classicis
et qui quo tempore saeculo viventibus

De P. Lg. studiis autoribus deque iis
in legendis ordo

Latinitatis seu de magis artificiosa
erudiendi latine non semper dem Fortschritt
modo tum meliore florentis ingenii
temporibus

non modo

Latinis
mores multum
aliis Poetae fieri

Veritatis
lectoris perdidi qualis
mutatis. Non diu post

Alma cadem

ornata

ad

vigesimo

Non diu post in peiorem latinum redacta
ita abolevit vicissim
penitus vicissim abolevit. Jam jam
adolescentia imo omnibus aetatibus quibus rem
sacerdi in studiis ars progressum
multum probasse videtur certa humus rei
cognitio

Also rüw in dürch Lesung dißer yrchen
Historien, in per legendo quatuor
solch Lust und in primo ingressu blisse
oratibus facile et tempus is nomen
Fürnehm, in worin stün ingang
ut ipsa dicam, persuadebit quantic
dißer ouch jnnen Autor zu schreiben
quidq; autor de se laborum
und wie Fleiß jnne in seinen
cuiq; qualis cuiq; fides habenda
yeruhig in Und nun zu solch
Postessionum in Saxonia. Addiciam
jr selber übersehen wolle, vorzüglich
etiam postea, quo quidque
Fleiß mercke, so findt vyssig
potuit, quo annus quisq; tempore exierit
Zu und Zeit in jeder sprach, und
quoq; editis alteri ante ponenda
worin, nutzbarn stimm vorhin di
qui plura de his terre gessit Consule
beyde sonst von unsern Fürnehmen
doctissimum Morhofium alios
wissig Autoren, der sich nun
quorum testimonia passim in libro
in dem yetzigen Morhofo, und denen
Poly historis capite XI reperies.
dann da bericht jnne in dem sechsten
Adam Kirschius in prolato corru-
buch seines Polyhistoris XI Cap.
copiae de his amplius scripsit eius
Zuvorsicht. sie setzt uns Adam
lectionem.
Kirschius in der Nordt seiner
Cornucopiae seiner selbs
eigen yeschrieben, dann ich nun
dem es buch nicht mehr ist, ich ruw
jnnen racomendirt selbs will
do selbst dann zu die Autores die
yuldnen, alten, welche nimmer
genug zu loben und zu ehren.

Sum opere suadeo et precor.

Nunc ipsa tutores authores sacri seculi
non ita nusquam satis laudandos
legendos aggrediamur.

Auctores linguae latinae
in duo gradus distributi veteres
scriptores.

Inter hos primus Q. Ennius
qui arte primus latine elo-
quentiae Ciceronem vicit. De
hoc testatur Ovidius fuisse ingenio
maximum, arte rudem. Annius nullum
exstat totum opus sed fragmenta
tantum. Eius tempore floruerunt
Livius Andronicus. Naevius
Caecilius Statius. Pacuvius
Attilius. Lucilius
Affranius. M. Porcius Cato.

Quorum virtutes Caesar Augustus in libello
agit, qui inscribitur in lucem editus est

M. Porcius Cato doctorum virorum
testimonio reliquit libros Originum
quos Annius Viterbiensis edidit ut ipse primus
Viterbiensis edidit ut ipse primus
in lucem publicam prodiderunt
annexis notis Annii Viterbiensis
ad Catonis, quam Divus Joan. Meur-
sius

potis dicti Suisq illustra
runt Lugduni Batavorum 1595
haec Eug multum
habet venustatis atticismi
haec ille de Ropero Ty-
pographo Parisiensi de ar
mis venustate et nitidae
superat. Sunt et Disticha
Moralia quae Catoni
adscribuntur, sed non hujus
sed alius Catonis
elaborata qui multo post hunc tempore
vixit operae operae elaboratae sunt
Porcio Catoni
Sententiarum elegantium
tribuuntur qui illi diem dixit
Supremum Anno urbis condi
604 philosophus simul et ora-
tor erat.

3 Ennium et Catonem sequitur
Plautus M. Accius vrates
Umbria natus oriundus.
Quae Comediae
iter primos sex latinae
quae autores numerantur
Adolescentulis non tamen
ut aliqui volunt
non probatur nisi plautus
Stili genus modum
Plautum multi Virgilio
Horatio

inter recentiores elegantissima est
editio quam Fridericus Taubmannus
utilissimo comentario donavit
quarum numerantur a Nos
postio. Secunda Francofurti
Impressa 1623 in 4. Tertia
Wittebergo.

Joannes Fridericus Gronovius
Venustam editionem plauti
in publicum prodidit.
illa qua adusum Delphini
Lutetiae Parisiis anno 1679
in 4 typis mandata prior
non adeo elegantior, quam quod
papyrum tenuior rarior
qui regat diligens
alterum ante eldat. Quod in
omnibus observandum libris
observandum quibus titulus
In usum Delphini quamvis
ut supra diximus externo
externo splendore nil potest
ornatius excogitari.
Plautus fato cessit 569 vel
ut alii malunt 570 anno ante
ante Christum natum 182
anno 182

Hunc sibi tumultuarium Comoediarum
Scriptor Terentius affer Carthaginenser optimus Latinae
autor a Hugone Grotio tanti habitus, ut eum e manibus
quam posuerit. ratione iudicioq
Plauto multo arte ponendus, ita
ut sub uti dextante Erasmo
Roterodamo uni comoedorum
rationis instar quam ceteri
plauti Editiones Terentii
innumerabiles et illam Asperi
cum commentario A.C. Donati
per Fridericum Lindenborgium
Francofurti. 1623 in 4tum
impressam Barthius maxime
probat.
De Excerptore vetustissima puta-
tur Boetori Aquitoratis impressa
anno 1627 in 8vo impressa qua
de expositione elegantiam arrexit
indicis elegantiam sonet pro
utilem Distinguis terrentiens
elegantiae indicem reliquis multis
Sand autoris videtur anteponenda
Opera quoq Terentii in usum
quoq Delphini Parisiis ao 1675
edita sunt. Hic Stradero teste,
mari periclitatus [illegible] exciatus
est an. V.C. 598.

Hunc sibi tumultuarium Comoediarum Scriptor Terentius affer Carthaginenser optimus Latinae autor, und wolte ihn Hugo Grotius hoch geschätzt, dem sie nimmer von dem Lindenborgio ist von ihm Freund, und von dem judicio dem Plauto weit übergehen, sondern zeuget Erasmi Roterodami in einer nicht gar Comedi des Terentii mehr Freund und ihn Plautum gesetzet. die Editiones Terentii Lindenborgii zu Frankfurt Barthii und Asperi Lindenbrog zu Frankfurt anno. 1623. in 4. Boetor anno 1627. in 8. Hier sind die beste und Boetor die beste, so von Boecter zu Strasburg anno 1677. in 8. gedruckt. Die Opera Terentii zum Gebrauch des Dauphins zu Paris ao. 1675. ausgelegt worden. Dieser Autor, als er zurück Schadere Sturm in einem Hafen anno. V.C. 598.

Vide Sandium In Minerva p. 258

vel potius alius autoris opera

caterum constat inter omnes vires doctrina claras, orationem de consolatione non Ciceronem

sed Carolum Sigonium Italia oriundum concidisse

et cuius tamen inter recentiores

Sparta fuit dictionis comendatio

ut elaborando et stylo sermone

vitos etiam doctos decipere

tentaverit, qui Comentatores

in Ciceronem sunt plurimi

veteres comentatores

Ex veteribus Asconius Pedianus

Ex recentioribus Manutius, Gravius,

Gronovius, cartung alii ex stat

de quibus Morhofius in Polyhist

plurimi comentatorum in pra

dita editione Gravii ex typis mandata Amstelodami

an 1688 in 8. Ciceronis obit

anno ejus 63 ab V.C. 720 in

adoptatus 64

Jam an. 688 in 8. Cicero

720. an 64 ante Christum natum

C. Caius Crispus Sallustius Romanus historicus non eadem

ab omnibus eius causa est,

quidam crimi brevitatem

dictionis tribuant quidam

qua usus est stylo Livio

quidam vitium ipsi orationi

vitiosam else

Joh. Jansonius
zu Amsterdam an. 1657. in 12.
Seine Ausgabe des Dauphins
ist allerdings mit Anmerkungen versehen
worden, und der Abbé Daniel
Crispin zu Paris an. 1674. in
8. hat überdem diese Briefe
mit Bildnissen und Historischen
Anmerkungen begleitet. Christ.
Adamus Rupertus hat sie
ebenfalls zu Nürnberg 1663.
in 8. besorgt.

7. 19.

Ferner zu Ende Ciceronis Abhandlung
C. Julius Cäsar wegen seiner
seine vielen Verdienste um das Römische
mit vielem Recht den Vorzug über
den Cato, nicht allein, sondern mit
andern seinen Mitbürgern
kräftig seine Hochachtung
und alle standhafte Gemüthsart. Plutarchus
stellt ihn für den Römischen
eigentlich den lateinischen Historicis
und Ludovicus Vives führt
seine Worte so fort, daß er
nur selbst für seine eigene
und der Zuschrift-Bücher
Ciceronis
verbessert hat, so ungern sie Lorenzo
Valla zu Ehren Jesuit Strigelium
ist so alle ihre Verbesserungen

Optimus Latinitatis auctor, ehrne
ist wohl zu bedauren, daß so schö
ne stück, die sonst die alten sie und
wider ihre Zuhörer recitirt worden und
nicht zu finden worden, als das klein
werk, so den Titul, Vita illustrium
Imperatorum trägt. Es wird das
gemein Aemilius Probus genennt
und sonst andere schöne werck
mit vermög Editionen sondrlich den
alten Cum observationibus Lonej. Ehrne
die schöne gelehrte, betrüge sich
in dem Aemilio Probus den wir
dafürhalten gewest, so wir vor Zeiten
Libraries oder bücher pflegen zu
und vorlesen schöpflich da etwa einer
sonst geschriebner, etwa Nepote oder
einem andern berühmten Theodosio pro- wirklich
fessirt. Ehrne wir uns Savarae
den verfaßt Vasaeus de Historicis
Latinis lib. 3 cap. 19. sonnderlich
bemüht, in welchem etwa dieser sonst
unsern vorhanden. Sonderlich
dieses Autore wenig über sind, so
hat selber in einem gedruckt Edition
eingeben lassen Dionysius Lambinus
mit seinen eigenen Scholien zu Paris
an. 1569 in 8. Hernach aber und
zwar in diesem ist die Edition geschehen
so an. 1609 zu Amsterdam in folio
sind gemacht Boeclerus Professor
zu Straßburg hat diesen Autorem
auch in druck gebracht

Jenn dieß Testament an 1656
die Erste ist und nicht Thom Comenii
Lexicon Latino-Bohemicum Indice
mit ausgelaßen. Sonst ist von Roberto
Keuchenio in folio auch Edition
des Plautus absonderlich wann zu
Leiden an 1675. in 8. und in
dem selben jetzo Newen Dauphin
zu Paris von Franz Nicolao Mes-
sier. Die alten Romanischen Lehr-
nen Verlag sollen die jetzige Frau von
Mainz den 29 Octob. Franz Andreæ
Bosio zu Venedig Farben und zu
Jena verdeutscht ist an. 1675 in 8.
von dessen Lebenslauf ist die Frauen
so der Herr Christophori Celdrii
zu Lund in an. 1689. in 8. und
die so mit Deutsch vermehrte
des Emanuelis Tzirceri Liber Ver-
sic und der Frau Jungen Tochter
wonach Ebenfalls in 8. Cornelius Nepos
Englisch und die Zeit der Regierung
Cæsaris auf Augusti.

J. Titus Livius ist Patavinus Zunahm
der erste unter den Lateinischen
Historicis, und sein Zunahm der Ge-
schichtschreiber, von diesem Schrift Mor
hofius also: in quo genere prior Subei-
metas dictionis dum Latea uberta-
te. Tumeum fere apicem consecuta
videtur. Von dem hat ehe zu Utrecht
Morhofius zu Lateinisch Disertation
Commentirt, sonst der Titel Livius wenn

Etiam ipsis poetarum figmentis nullam quandam veri
imaginem vel ipsa moderni ratio affirmat itaq; erane
haud fuerit, si confidimus in Comento veritatem inqui-
rere. Paraverat universus deorum coetus Cautum et
sua majestate dignum Symposium, nec Cautil ea res
prudentissimum inter animantia Serpentem, adest
humili ut solet gressu, et ut facilius benevolentiam
captaret, Rosam inter flores pulchritudine, et suavi
odore facile principem dis gratissimum munus delegit
bellum ait, munus, sin minus non haberet, ino
respondit Serpens, intelligo, sed munus non haberet. Placet
munus et ut gratiam postularet, monetur, nec curat atur
sed ut deorum favore altiori in posterum aura fruaretur
rogat. Dictum factum: atque deo cuidem assis in-
sidiarum notam Astronomi. Multum revera adregu-
lare speculum non tam corpora escis, quam mentem Ga-
tionis disciplina ambrosia refitientes humiliime
ut par est adoramus divinum enim vere quidquam
in Cautela. Cus vestra elucet, quoniam, ut psalmista ca-
Dii et favorem et benevolentiam quodam omina omni
potentes, et vero convivii vestri auctifero non ut fan
ut prius quam temporis in tridia negat, sed certis foliar
certeris beneficiis ut strictissimam hanc pagellam con
cessum Venerandissimo praesentamus, ut inter sacrati
ores clericatus Cydera notemur. Nec petitionem
humillimam nec munus timeremus nisi Spinas haberet
multiplicatos videat errores, quorum ignoratione
ipsum hoc certe solum erubescibile colorem com
tionis et humillimo pe tionis gratissimum re
demus tamen quod vel solum
attamen cum preces

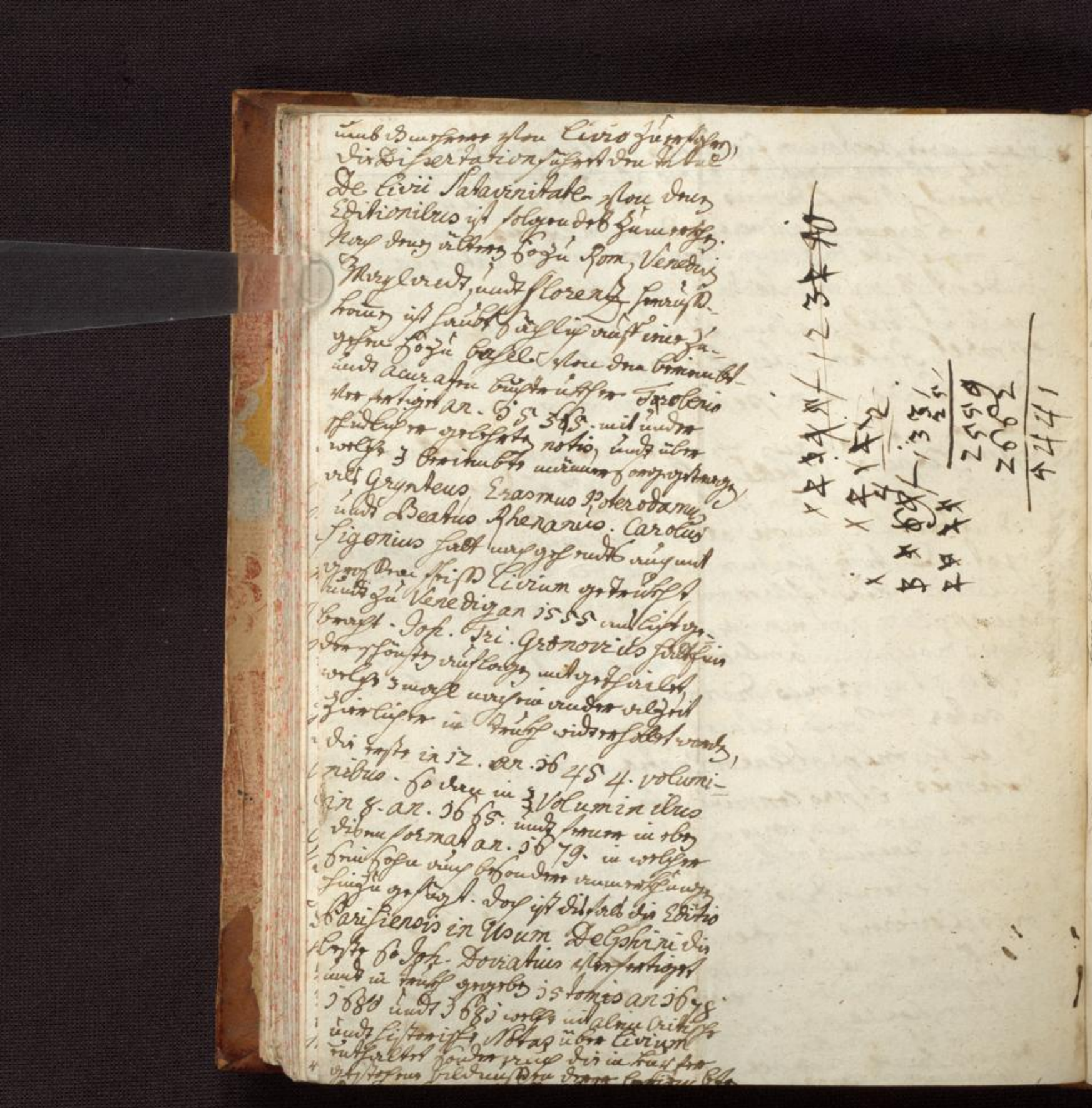

und endlich Ovidius Nasonis Fasti und
neun Supplementa Bücher
Supplementorum, oder gantz neuen, welche
der gelehrte Franciscus Nansel über Livium
geschrieben, Sebastianus Macerius
und Livius Tarvisius über Livium
Forum Julii geschrieben. Sebastianus Macerius
Item Jacobus Philippus und andere
Livius Forliviensis Nicolaus Perottus
im Kleinen zu Ehren des Kaysers Tiberii
des Kaysers.

Von denen historicis nun, welche sich in
dem güldenen alter der Lateiner
besonders hervor gethan, sind die Poeten, vorgestorben
in diesem leben gehabt, und derowegen
sie mit ihrer Kunst under die andere alten
meister wollen gleich wie Kirchius
gethan, damit wir in einer kurtzen
so einiger gelehrter Leute könnten, welche
etwann die Poeten oder Historicos des
güldenen alters in sonderheit nennen
wollte, denenselben folgen denn zu setzen

Poeta Latini aurea aetatis

10 Under denen unsern wir aber vor
andern den Titum Lucretium Carum
für den ersten der Secte oder Lehrbegriffs
Epicureæ
und seine 6 Bücher de rerum natura
geschrieben haben seine Lateinische Poesi
Josephus Scaliger sonsten gemeldt
der dreyen gelehrten Scaliger einer hat
dessen auch in Latein eine Poesi
will aber diesen seinen Vorfahren

Lambinus. Der erste die gute Edi-
tion seines Vorgehers mit seinen sehr
vielen Commentariis zu Paris 1563.
in 4. wie auch sonderl. Edition
Giphaniana oder Hon. Roberto
Gibano, welchen die Noten in
Frankreich selbs, absonderl. sind
die ersten so zu Lutetia
Parisiorum 1566 in 8. Der
selbigen Parisischen Edition
ist über gemeldte Zeit / neuerlich
1483 1631 in 8. mehrmalen aber neuer-
dings, in etwas vermehrter Form
herausgegeben worden Daniel
Barbus neuerlich Anno 1631 in 8.
und Diversi aber Franciscus
Taber welcher seine Arbeit in
Elzevirischer Manier gedruckt, aber
verbessert. Lucretius ist ferner
in usum Delphini gedruckt
worden absonderl. Michaelis Jay Paris
1680 und endlich noch, und abermahl
Thomae Creechii zu London ab
1695 in 8. welche ohne Zweifel
die beste unter allen Editionen. Lucretius
kommt in Folio, und 8 Lobe
und Quart, à V C Bogen in 4to
zu stehen pflegt.
II. 17. 13. Sextus Libri Poly-
zeuctus, neulich C. Valerius Fla-
ccus, Albius Tibullus und Ser-
tius Aurelius Propertius, welch
neuerlichen zugleich, hinwieder

Sinnreiche Fürsten in Athen zu Materi
vnd geschrieben haben.
Morhofius zehlet neun alte Bücher
gleiches Titels und nennet sie Parisi-
nos requisitiarum scriptores, in quibus
sane omnia sunt molliuscula, delicata,
ca, tersa, limpida, castissima.
Die Ursach ist zu nennen, die jetzo
Editiones, welche gar offt verfälscht
vnd verändert sind, vor allen Catullo
vnd den Poeten, welche hier genennet
der Herr Ludovicum Vivem pag. 41
Baeclerum de Scriptoribus Graecis
et Latinis Barthium in adversariis
welcher über Tibullo und
Propertio schreibet. Catulli Herr-
en Editiones sind: Tibullus und
Propertius sind uns mit vorigen
Antonii Mureti, apud Aldum
juniorem zu Venedig an. 1567
in 8. Josephi Scaligeri Paris
1577 in 8. mit sehr gelehrten
vielen Anmerkungen. Über diese Poeten
findet man gute grosse und gute
voll kommene Commentarien gelehr-
ten Joan. Passeratius, welche zu
Frankfurt zu Paris in fol. an. 1680
diese Bücher heraus gegeben und Catullum
über dreyßig und Tibullum und Propert.
Jacob Volsius seine weitläuftige Anmerk.
über Catullum zu Amsterdam, Tibullum
zu London an. 1684. in 4. Johannis
Pelgrini zu Paris an. 1685 über

Philippo Syrio, Diss 3. Bücher
sind ordinari mit und bey ihm
under gestrichen. Catullus starb
an V. C. 703. Tibullus an V. C. 734
und Propertius an V. C. 739.

14. P. Virgilius Maro ist eine
sonne der Lateinischen Poeten
genennet worden und ist gewiss
unter und grösser als sie
alle gewesen, sintemahl
die Griechen selbst keinen
von Virgilio, so viel sie
in Poetica eruditionis genere
mit Virgilio nicht gleich.
Diss ist die alte Editio
des Virgilii sind folgende
die beste. Hernach ist zu
Venedig von Aldo Manu-
tio anno 1503 Servius
von Robert Stephano cum
commentariis Servii. Paris
1532 in fol. 3 tom notis
et commentariis Philippi
Beroaldi, Jo. Hartungi,
Jodoci Villichii, Georgii Fa-
bricii, Cadorini Pisis
Adriani Barlandi
und andern. in fol. Basel
1575. 4to cum commentario
Servii Honorati per pla-

cum Danielem Pareum 1600
in fol. & cum integris Livii act
ad Donati & selecti Variorum
notis in 4 Cygnaei 1616
& Editio Frederici Taubmanni
Wittenbergae 1618. in 4. Tertia
secunda Edition in 3 Volumi-
nes in 8 1630, & in usum
Delphini mit Anmerkungen
weyland Caroli de la Rue. Pa-
ris 1675. Virgilius Aeneas
an V.C. 750 wann die Carthag
zu Martha ist und ist sein Leben
in Dreyen, sein Vornehmste
Editionen und Autores
15 Virgilii, stehet unterschied von
der Schrift &c. Horatius Flac-
cus princeps in Carmine Lyrico,
und welches, ob gleichwohl Virgi-
lius Horatium weit übertrifft darum
dass er schwulstiger schreibet
gleichwohl sinnreicher. Die Editi-
ones Horatii werden in einer
Vorrede und Anmerkungen
über dem Griechischen Poeten
Pindaro Lateinisch in Homeri-
ca prosodia pag. 197
&c. Eine viel richtigere zu
Rotterdam an. 1698 cum
commentariis Jacobi Cockeri.
Was der beste Ausleger
Horatii ist Cruquius to de-
finiren welcher dessen mit Fleiss
diesen author

und Petro Sanctio de arte
Poetica Horatii in drey
Francofurter Quartanten
an. 1608 in 4. apud Bal-
thasarem Moretum. die
Edition welche vorgibt Dio-
nisius Lambinus selbsten
hinzugethan ist schlecht gut
und offtmahls in Druckfeh-
lern gar ersoffen. Ex offi-
cina Wechseliana, Anno
1577. in 8vo und nachge-
hends Gu Paris wider
holet an. 1605. in 8vo mit
Adriani Turnebi und
Theodori Marcilii Cach-
opii Commentariis
Gualtherus Rytander
sein Buch zu Lübeck nennet
sonst mups Horatium mit ge-
theilet, welches er denn
allen begierigen Editionis
Liebhabern und in Fami-
lien zu Heidelberg anno
1583 in 8vo sehr sauber
kommen Horatius ohne Scholia
zum Vorschein mit notis
und Commentationibus

gehaltene Leichpredig da sich
meiner Verhinderer Zeit begeben
vorgenommen, da ist anno 1590 zu
Basell anno in folio: die edition
Joannis Ruperti da erstlich
durch Roberti Stephani zu
Genf anno 1583 und dann
durch Jansonio zu Amsterdam
anno 1619 gedruckt worden
ist schwerlich zu bekommen. da
damit etwas durch edtiones
des gelehrten Heinsii besser
besorgt. die erste seit Raph-
aelengius gedruckt Lug-
dunt Batavorum anno 1604
in 8. die andere Elzevirianj
anno 1612. welche der Ausga
etwas abzuziehen? müste
Delphini ist Horatius schön-
feld 3 mahl gedruckt worden
rastius zwar mehr abhis-
Petri Rondelii meines Gesellen
zu Tolose anno 1583 in 8.
Item das Ludovico Despreuxio
zu Genf welche letztere auf-

- lony vnyt königlichem be-
- felch ist corrigiert worden
und besser als die vorige
ist. die vollkommyste edition,
und wirtlichste, aber auch
die volmachste edition des
Horatii ist eine, so der aber
volmacht Hermann Andreas
Dolerius Frantzos gegeben
Paris anno 1569. Thomi
Tellini ist ein gantz Hermä-
- lisch beschribne und versus
Horatiani wie oben bolle
bezeugt, observiert hat, das
Horatii leben ist alda eben
- falls wirtlichtig zu lesen
2 B. vnyt der andern seiten
des Virgilii stellen wir hil-
- lich den Ovidium Naso-
nem den Mozhos bezeugt, das er
eine Lateinische Persianus et
merito adsciscatur amen[illegible]...
sane veneres omnes in ovidio
quasi conivarunt, adeo totus
mollis est delicatulus ven-

- ustus, argutus. Ib Carmen
Elegiacum sed ex vnd dem sehr
gizzfell Buch vollkommenlich
gebraucht, die Sindrzsüdliche Ed-
- itiones vnd ouolog er Lebrijer
vrzollst sprichts. die Zuricht
vilte vnd vorher ist Aldina zu
Venedig de anno 1502 et 1503.
in 3 volumnibus in 8. mit vndr-
- schidlichen gelartten Lätten
Scholis vnd Commentarius sonder
die opera Ovidii in Teutsch gesetzt
worden: Hervagius zu Basel
anno 1550 in folio. vnd vil
Grammatici in 3 volumnibus
in folio. die Melchelanii zu
Frankfurt anno 1601 vnder
denen vnsplegerin die Ovi-
- dii gesetzt mit den Herculis
Giocianus Sulmonensis sonderlich
mit sonderlichen Ovidii disen
observationes in omnia opera
Ovidii sonnst dispers Locken
sonen Glarkinus zu Amsterdam
in vilen sonnst gestanckhsett

anno 1583 in 8. die ersten
zwey bücher, welche
Nicolaus Hemmius drucken
liessen, und da sonst noch
fragmenta geben sollen
Pardonner anno 1652 in 12
volumibus, welche edition
an diese zierlich und correct-
heit weit weit übertrifft,
dieser edition sind die 18
vigiliae also genannt
worden, so vorhin die
beste zu halten sind als
jene Cornelii Sevelii Lug-
duni Batavorum de anno
1661 in 3 volumibus in 8.
Danielis Heinsii Helveti,
welcher in usum Delphini
Dividium ausgelegt lugdu
ni anno 1679 in 8. so sind
die zwey in dem so grossen
Christi gebuert wegen dem die
Passion so vor wegen der libro
genommen, in 8 flumdrein
gt, welches jetzo bey 27 Jah-
ren selten und die libros

Dritten Theil
Jetzo, so wir es
und dem Leben aufgeben.
Wir nun wollen wir den zweyten
der güldenen Lateinischen
Architecten mit Marco Vitruvio
Pollione beschließen. Dem ob-
gemeldten Autore des Kriegsbaues
in seiner Praefation vorsetzen
was diesem Alter beizuzählen
so ist es doch sicher einiger
galanten Bolzen wollen
welche diese und seines gleichen
zu setzen in seiner Stellung etc.
darum Auctorem gestattet und
zu gelassen haben. Dieser Vi-
truvius aber kommt in die
Zeit des Kaisers Augusti, welcher
sonsten Octavium Augustum
genennet wird in Mathematische
Wissenschaften sehr bekannt,
es sind in der Florentiner Bi-
bliotheca 6 Bücher sine
scriptura von Marcho Lucius
genennet, welches der ge-
lehrte

vossius de scientiis Mathem
- matiis in der ganzen welt
ist dennoch nicht also bekant,
gelert und durchfahren
ist bisher der ehrlich Phaetura
oder Bauknecht, so er allen
- gustum Imperatorem gesch.
riben hat. Joh. Jacundus
der hat es
nicht also vitruvium er
- klärt, als er sonst
recommandirt werden, und
also vitruvium brauchen
können, nemlich zu Rom anno
1511 und hernach Venedig
darnach zu Verona anno 15
- 25 und zu Florentz anno
1530 herausgangen worden.
Berhardinus Gallus hat zu
- gemein gelehrt vor andern
hat die Lateinische Ver
- sion über vitruvium geschrieben
unter dem Titul de verborum

vitruvianorum principiatõe
dann Edition des Vitruvij
haben gebraucht zu Kupf-
- ferry Anno 1615 mit. Wann
Dieser ist vilbehm Vorhaben
- mit edition des vitruvij
gefangen worden, welche Joh:
Delaët Herrn Burgherrn L-
- ugduni Batavorum anno 16
24 mit fol. vitruvius wie die
andere wollen, Volle Lust
der regierung gegeben hat.
Dann dieser Text zum Exempl
Der dem andern nicht in
allen stucken gleich und
etwas Corrupt ist worden
die Ursach, so viel allein
mit Erlernung Lateinischer
Sprach Sagen können diese
Herr und die Disem studiere
mit so viel, als wir verfer-
tigen.

Autores Linguæ
latinæ ex ætate Argentea.

von dem goldenen vlies
kommen wir itzo auf d
bildnus, welche von
Zeiten der regierung Ti-
berii bis zu unsern Vespa-
sianern gemeiniglich
pflegt angetroffen zu wer-
den, und gleich wie d Ver-
ius mit seinem Mathematico
gerathet worden, also sonst
dergleichen von einem ans. Die-
ser ist Marcus Manilius
ein sehr berühmter Poet
und Astrologus. Dieser an-
der, gleich wie der König
ist sehr gelehrt und obrig-
ter, der erste, welcher Ma-
nilii Astronomica gedruckt
worden, Bononiae zu gleicher
Zeit zu Bologna anno 1474.
welche edition so gut, d Cas-
parus Barthius sie nicht gle-
ichen noch mit einer
andern codice collat. hat:

Scaliger sol dessen Autore
der recht der beste sein, und bis
dorduch seine groszen mei-
nung Herwey gebracht. Die
erste edition ist gedruckt
bis anno 1574 in 8. und wurde
alsdann mit seiner anmerck-
ung wider gelat zu Heidel-
berg anno 1590 in 8. die gute
edition gab Erasmus Rotterd:
Henricus Rollerius Gross-
burg anno 1655 in 4 in Hol-
Belgium ist Manilius gat-
ruckt worden cum comēta-
riis Fay Scaligeri und Pe-
tri Danielis Huetii zu Pa-
riss anno 1679 in 4 to. Glor-
wirdig ist der beste ist.
Den innern sol ist nirgen-
wisser als bey den gelerten
zu finden.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Jurea
Latinitatis ætatis
autore
cum prolixis prolatationibus
eorū editionibus
Scriptis partim genuino ac adulterinis vtque compendio.

Germanice quondam Anno 1737.
Dictata a R. P. Greg. Rebleneo tunc in Rhetoricis Professore calamo vero suscepta [redacted]

Quæ in alijs rebus atque scientijs audere solet mutatio vt nunc suno flore vigeat, nunc peritus prostrata jaceant, ea Sors et Græci Sermonis verustatem invasit: Vt modo nequiquam floreret, quod ijs temporibus deuenerit est, quibus vernacula erat Romanis Italisque data Lingua quod ad hæc usque Rabiem Soecula seriùs abolerit ad Longobardarum nimirū in Italiā ingressū.

modo paulatim sua vetustatis fastidio
deprimeretur quousque vix nota
deveniret. Id circo haud inanis is labor
putandus si huius rei quoad cognitio
comparetur. Siquidem noverimus quo quisque
classicorum auctorum in pretio sit habendus
si enim temporis momenta spectemus
certo deprehendimus optimique libros in
fidem ad tempus enim cum irrumpera
bile sit [illegible] tyrannis barbari
debeat quoque utilitati esse prospicit.
Non primus fuit qui hoc suadeat quin
et omnia huius mentis et generis adhuc
etiamnum putarim quamplurima
sint quae de hac re scripserint.
Auctores classicorum 4 potissimum
notum fuisse aureum,
Argenteum, aereum ferreumque, qua
in re quatuor genera pretiorum
recte constituuntur ut quanto quodque
altero pretio antecellat tanto auctoris
cuiusque vel alterius assignatus tumulo
[illegible] anteferri patiantur. Aureo
noverint reliquos omnes priores qui

aureo illiorq; operi atq;
ferreq; praeclarq; argenteo nati enee
tempore auctorq; ferrei plebiq; ferrei
deniq; orid posteriid temporibus
illis primid putentur quod et de auctoritq;
orid teneatur. At et tempora quibus
ejecerunt adjecta quoq; opera magis
ad correcta ad ornata atq; illustrata
scholis interpretaiby q. sint plura
que nosse desiderat is scholi Virgi-
lij storiq; q nec caput primi libri adeatq;
quos ille de hac re scriptoq; reuocet
Adami Kyrstchii praefatio inter temporq;
ordine auctore adcurate designat
Hadriani ad praefatio in librid de
Latina Lingua: Hadriano postea
q Cardinali ad summi Pontificatus culmen
evecto; romen sum retinuit contra
ac nos fecit retinuit Leq Hadriand
6 ad Leq sed vocitari voluit cuiq carmen
de Venatione quod operi de Lingua
Latina ultimis pagiris est annexum laudat
ab Erasmo hunc consulq; si primordia
Calendarij nosse velis Clericii item Arte

critica d. 1a pte primiq capitis vbi
de cessione Catinord.

Sacramenta novae legis sunt 7. omnia
a Christo instituta nec audendi Hugo
a S. Victore et Mgr Lombardus
qui Confirmationem Extremam unc-
tionem a Jacobo institutam dicunt, sed
Alensis cum S. Bonaventura qui Con-
firmationem in Concilio Rhemensi
anno 848. institutam volunt.
Alii non ausim temere asserere
propriè loquendo non omnia
immediate a Christo instituta
catholica tradiderit

Cajetanus docuit sola intentione
ad finem agendum [illegible]
sufficiat ut velit quod facit
ecclesia non intendere quod est
doctrina vera catholica ut adeo
iniqui in Cajetanum sint qui ei
Alensis argumentum quasi vero in
altero p. velit etiam omnino qui
de jure ritus culpa peragit ubi
confiteri tenetur.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Sententia
Ex C. Sallustii Crispi historiis.

1 Divitiarum et forme gloria fluxa, atq; fragilis est: virtus clara aeternaq; habetur.

Ex Lib: de conjuratione Catilinae

2 Prius quam incipias, consulto, et ubi consulueris, mature facto opus est.

3 Ubi pro labore desidia, pro continentia et equitate Libido, atq; inuidia superbia inuasere, fortuna simulac moribus immutatur.

4 Mortalibus multis uentri deditis, atq; somno prosecto contra naturam corpus voluptati, anima oneri est.

5 Obscura mortalium habentur, inuidia ex opulentia orta est.

6 Regibus boni, quam mali, suspectiores sunt: semper his alterna uirtus formidolosa est.

Vortuna in omni re dominatus;
eaq; res cunctas ex Libidine magis,
quam ex vero, celebrat, obscuratq;.
8 Optimus quisq;, facere quàm dicere,
sua ab aliis bene facta laudari, quàm
ipse aliorum narrare mavult.
9. Avaritia fidem, probitatem, cetera-
q; bonas artes subvertit; pro his,
Superbiam, crudelitatem, deos ne-
gligere, omnia venalia habere, e-
docet: ambitio multos mortales fal-
sos subegit; aliud clausum in pec-
tore aliud promptum in lingua
habere; amicitias, inimicitias q;
non ex re, sed ex comodo aestimare
magisq; vultum quam ingenium bonum
habere.
10. Secunda res sapientium ani-
mos fatigant.
11 In civitate, quibus opes nulla sunt
bonis invidet, malos extollunt; ve-
tera odere, nova exoptant; odio su-
arum rerum mutari omnia student.
turba atq; seditionibus omnia alu-
untur.
12 Egestas facile habetur sine dam-
no.

13. Auxilium petas ab omnibus etiam ab infimis.

14. Haud facile animus verum pervidet, ubi alia officiunt, neque quisquam omnium libertini simul et usui pariit.

15 Nulli mortalium injuriae suae parvae videntur: multi eos gravias aequo habuêre.

16 In maxima fortuna minima licentia est, neq; studere, neq; odisse, sed minime irasci decet.

17 Omnia bona exempla ex bonis initiis orta sunt: sed

18. Non votis, neque supplicijs muliebribus auxilia deorum parantur.

19. Semper in proelio maximum est periculum, qui maxime timent.

20 audacia pro muro habetur

21. necessitudo etiam timidos fortes facit

22. Quod si tanta cura bonarum rerum hominibus esset, quanto studio aliena, ac nihil profutura, multumq; etiam periculosa, petunt; neq; regerentur magis casibus, quam referent casus et eo magnitudinis

procederent, ubi pro mortalibus gloria aeterni fierent.

Ex lib: ~~de~~ de Bello Jugurth. 23. uti genus hominum compositum e corpore, et anima est: ita res cunctas, Studia, omnia nostra, corporis alia, alia animi naturam sequuntur.

24. Frustra uiti, nec aliud, Le satisfacendo, nisi odium quaerere, extrema dementia est

25. Non exercitus, neq; thesauri praesidia regni sunt, verum amici.

26. concordia maxima parva res crescunt discordia maxima dilabuntur.

27. in omni certamine, qui opulentior est, etiam si auxilii injuriam, tamen qui plus potest, facere videtur.

28. parum tuta per se ipsam probitas est.

29 paucis charior fides quam pecunia est.

30 parum fideri miseris est.

31. vicit in arido ingenio parva consilium.

32. bonus tantum modo sequior sit, ubi negligas; at malus probior.

33 bono vinci satius est, quam malo more injuriam vincere.

33. Res humanae ita sese habent: in victoria vel ignavis gloriari licet; adversa res etiam bonos detrahant.

34 Non omnia omnibus cupienda sunt.

35. Virtus sola non datur dono neque auferitur.

36 Mundities muliebribus, viris labor convenit, omnibus bonis oportet plus gloriae, quam divitiarum esse; arma non suppellex decori sunt.

37. Nemo ignavia immortalis factus: neque quisquam parens liberis uti aeterni forent, optavit; magis, quam uti boni, honestiorem vitam exigerent.

38 Regem armis, quam munificentia, vinci, minus flagitiosum.

39. Plerunque regiae voluntates, ut vehementes, sic mobiles, saepe ipsae sibi adversae.

40 omnis injuria gravitate tutior est.

41. Gravissimi sunt morbus irritatae celsitates.

42 mutabilissima sunt Deorum voluntates.

43 Ad gloriam animi molles et ad omne flexi.

44 Adversa reo etiam bonos detrecta-
nt.
45 amici officio fides parantur.
46 Avaritia pecuniæ studium habet.
47 Consultoribus inceptæ pravi mora.
48. Corporis bona sanè dilaburtur.
49 Corpus homini cum bestiis com-
mune
50. Cupido atq; invidia consulto-
res pessimi.
51. Curæ magnæ magna merces est.
52 Domi industria, foris justum
imperium
53 famæ magis quam iræ consulen-
dum
54 fortunæ suæ quisq; faber.
55. Gloria invidia vivere difficilli-
mum.
56. Gloriam invidia sequitur
57 Gloria majorum posteris lumen
58 Gloria industria alitur
59 hominis partes duæ. atq; utriusq;
munera.

Sententiæ
Ex Q. Curtio Rufo. De rebus gestis Alexandri Magni. Macedoniæ Regis.

Ex Lib. 3. Decl. & gestis Alex. M

ex lib. 3: 1. Naturam plerunq; fortuna corrumpit.
2. Homines, cum se pernisere fortunæ etiam naturam dediscunt.
3. Quæ seriora haberi solent, plerunq; in re militari gratiora vulgo sunt.
4. Nemo solidum consilium capere potest cui ebrio ere debet
5. fama bella parat.
6. omni ratione potentioris fortuna salubriter destinata discutit.
7. ubi partes labant, tuta turbatur.
8. pavor etiam auxilia formidat
9. Quis aut in victoria, aut in fuga copias numerat
10. Nulla res rarius mortalibus contingit quam regnum sapienter regere quod acceperis.
ex lib. 4.

12. Quum primas res fortuna destituit, futura praesentibus videntur esse potiora.
13 Uterdum animis dum fe calent
14. Efficacior omni arte cuniculorum necessitas
15. Nunquam dii eodem vestigio stat fortuna; semper homines quamcunque felicitatem habeant, invidiam tamen ferunt majorem.
16 res magna non sustineri potest ab omnibus tacere grave est.
17 Inevitabile est fatum.
18 Fortuna, quos uni sibi credere coegit magna ex parte avidos gloriae magis quam capaces facit.
19. Nulla res efficacius multitudinem regit; quam superstitio: alioqui imperitam, levia mutabilis; ubi vana religione capta est, melius vatibus, quam ducibus suis paret.
20. Ubi explorari vera non possunt falsa per metum auguratur.
21. Nihil nefas est avaritiae

25. Sæpe calamitatis solatium est posse fortunam fugam.

25. Periculosum est prægrave imperium: difficile est continere quod capere non possis.

24. Nimiæ opes magnæ jacturæ locum faciunt.

26. Facilius est quadam vincere quam regere.

26. Viri fortes nunquam ignorantur: at imbelles ex latebris suis eruti, nil præter nomina adferunt.

27. Ubi temeritas primum impetum effudit velut quadam animalia amisso aculeo torpet.

28. Semper gravior in paucitate jactura est.

29. Nihil potest esse diuturnum cui non subest ratio, licet felicitas adspirare videatur; tamen ad ultimum temeritati non sufficit.

30. Breves et mutabiles vices rerum sunt. Et fortuna nunquam simpliciter indulget.

31. Fragilitatis humanæ nimia in prosperis rebus oblivio est.

32. effugit mortem quisquis contempserit: finidissimum quemque consequitur.

33. Ubi intravit animos pavor, id solum metuunt, quod primum formidare coperunt.

34. Ignaviam quoque necessitas acuit. Ex 5.

35. Desperatio spei causa est.

36. Il optime miserias ferunt, qui abscondunt.

37. Nulla est tam familiaris infelicibus patria, quam solitudo et status prioris oblivio.

38. Sui nudum in suorum misericordia ponunt; ignorant, quam celeriter lacrimae inarescant.

39. Nemo fideliter diligit, quem fastidit.

40. Calamitas querula est et superba felicitas.

42. Suam quisque fortunam in consilio habet, quum de aliena deliberat, et si nutus essemus miseri, olim deus alii potuissemus esse fastidio.

42. fortunatis semper pax inquieta.

43 Nemo pius habitu corporis suos
estimat.
44 dignus est omni malo, qui eru=
bescit fortuita.
45 Plerosq; consuetudo naturae po=
tentior vincit.
46 Fortium virorum est, magis mor=
tem contemnere quam odisse vitam
47. Saepe tadis laboris adversitatem
fuci compelluntur ignavi.
48 Virtus nihil inexpertum mittit.
49. Ultimum omnium mors est, ad
quam non pigre viae satis est.
50. Humanis ingeniis parata finis
latis est.
51. Fama in bello maximum momentum
Ex lib. 52 Fuci quicq; parent placidius.
et 53 Parva saepe scintilla magnum ex=
citavit incendium.
54. Nihil tutto in hoste despicatur.
65 Nihil est miseris mortalibus spi=
ritu caritio
56 in communi calamitate aequam quisq;
habet fortunam.
57 patria est ubicunq; vir fortis sedem
eligit.

58 Liberis precium servitutis ingratum est.
59 Qui misericordiam contemserunt amplius sperare non possunt.
60 Quadam beneficia odimus meruisse mortem confiteri pudet.
61 Verba innocenti reperire facile est: modum verborum misero tenere difficile.
62 Vincti homines non superveniam solum, sed etiam invisa est defensio, quae judicem non docere videtur sed arguere.
63 Rabiosa est calamitas, et sere noxios dum flet supplicio cruciatur adquiescit alieno.
64 Non homines solum sed etiam deos despicit, qui postulat deus credi.
65. Vitia negotio discutiuntur ex
66 Respiratio saepe conscientiae indicium est. 1.
67 Militarium ne indignationem laetitia moderata est.
68 Ancepo crimen est inter retinentem et exigentem; nisi quod melior est causa illum non habentis, quam possidentis alienum.

69. Natura mortalium in hoc quoque nomine prava et sinistra est dici potest, quod in suo quisq; negotio sebe. rior est, quam in alieno.

70 Turpida sunt consilia eorum q.ui sibi suadent.

71. Canis timidus vehementius latrat quam mordet.

72 Licet strenuus sit metus, spes ta. men velocior est.

73 Nobilis equus umbra quoq; virga regitur: ignavus nec calcaribus quidem concitari potest.

74 Nullis meritis perfidia mitiga. ri potest.

75 necessitas artem salutem est.

76 In bello raro permittitur tempus eligere.

77 fortuna belli artem vitos quoque docet.

78 Arbores magna diu crescunt, una hora excisa plantur: fructus est qui fructus earum aetas altitudinem non metitur.

79 Nihil tam firmum est, cui pericu. lum non sit ab invalido.

80 Fortuna lubrica est, nec in virtute teneri potest.
81. Firmissima est inter pares amicitia, et videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium.
82 Quos viceris, amicos tibi esse cave credas.
83 Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti.
84 Efficacior in adversis necessitas, quam satis, frigoris remedium inveniit. Ex lib. 8.
85 Contra fortunam non satis cauta mortalitas est.
86 Regum opes saepius asperitatio quam hostis evertit.
87 Majestas imperii salutis est tutela.
88 facilius est imperium dare, quam coelum.
89 Pertinax fres est, quam humanae mentis ingentes concupiscentiae devoraverunt.
90 Regum ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum qui parent, ingeniis sita est.

91 Obsequio mitigantur imperia: ubi vero reverentia excussit animis, et summa pariter confundimus, vi opus est, ut vim repellamus.

92 Non est diuturna possessio, in quam fraudis inducimus: beneficiorum gratia sempiterna est.

93 fama bella constant; et saepe etiam, quod falso creditum est, veri vicem obtinuit.

94 Invidi homines nihil aliud sunt quam ipsorum tormenta.

Ex Ele 95 Mori praestat, quam precario imperatorem esse.

96 Omnis multitudo, maxime militaris, mobili impetu fertur.

97 Seditionis non remedia, quam principia majora sunt.

98 Ubi paria sunt periculum et praemium, et secundis rebus amplior fructus est, et adversis solatium majus.

99 cito gloria obsolescit in forensibus hostibus, nec quidquam indignius est, quam cum hiis ad ubinon possit hosterdi.

300 Sape minus est constantia in. rubore, quam in culpa.
301 In tumultu festinatio quoque tarda est.
302 Nulla potentia scelere quaesita diuturna. Ex Lib 10.
303 Militaris sine duce turba corpus est sine spiritu.
304 Nullum profundum mare, nullum vastum fretum et procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet.
305 insociabile est regnum.
306. Parva munera diutina: luxuriosa non propria esse consueverunt.
Ex Cornelio nepote
307. Non eadem omnibus honesta atq; turpia sunt.
308 omnia majorum institutis judicari debent.
309 Nihil in bello opportunius tenni
310. Naturalibus non solet flere.
311. Cives civibus parcere aequum est.
312 Nullus est vulnerabilis nisi prius qui prius insultare voluit.

ijj3. Rutum est imperium futurum
nisi benevolentia nutritum.
ij14. Non potest bene geri respublica
multorum imperiis
ijj5. Invidia gloriae comes est.
ijj6. Non aequo animo pauperes alienas
opulentorum intuentur fortunas.
ijj7 Sepe vir, qui multis consiliis
nemini em perfidia capit sibi lata
capitur amicitia
ijj8. Desecta a plurimis ora
rerum arte ponuntur virtutibus.
ijj9 Comissa celare interdum non
minus prodest quam differte
dicere.
ij20. Ex audiendo facillime discitur.
ij21. Pax bello paritur.
ij22. Nihil rerum humanarum sine
deorum numine geruntur.
ij23. Multorum obtrectatio deficil
urius virtutem
ij24 Perpetua naturalis bonitas
nullis casibus minuitur ~~minuitur~~ regis
agitur regis minuitur
ij25 Suis quisque moribus fingunt
fortunam

126. Prudentia est quoamodo divinatio.
127. Vitiorum turpitudinem
Ex P. Hier: Drex. Jos. Jesu sacer. libr. Rel. in orbis
nosse virtutis primordium est
128 in moribus lingua, virtus vitium, vita et mors

Ex Sallustio
129. Omnes homines qui sese studerent praestare ceteris animalibus summa ope niti decet, ne vitam silentio transeat, veluti pecora, quae natura prona atq; ventri obedientia finxit: sed nostra omnis vis in animo, et corpore sita est, animi imperio, quam corporis servitio magis utimur, alterum nobis cum Dis alterum cum belluis commune est.
130. Falso queritur de natura sua genus humanum, quod imbecilla, atq; aevi brevis, forte potius quam virtute regatur
131 miseria fidem verbis facit.
132. miseris parum fidei
133. Militaris disciplina magis ex animo quam ex corpore pendet.
134 militia est ad pacem pertinet
135 avaritia pecunia studium habet

De Metaphora

quid est Metaphora? Metaphora latinè dicitur translatio verbatū,
vel verbi, ab uno cui est proprium, ad aliud cui non est proprium:
Non autem fit solius necessitatis causa, quando scilicet deest verbum
proprium, ut cum dicimus flos lactis, oculi vel gemmæ in vitibus.
flos lactis
flores segetum. radix mortis. sed etiam cum habemus proprium,
flores segetum
translatum tamen melius, elegantius, et significantius rem exprimit
vestis auræ
e.g. eburnei dentes. labra rosea. Nasus aquilinus, vas aureum etc.
2. non est Metaphora si dicas: Petrus est alter Hercules, alter Cicero etc.
est enim hic Comparatio satis expressa. Pater
Ex dictis colige modum faciendi Metaphoram, vide hæc in Sacro majore
folio 2 & 3 et ubi expies
ergo Metaphora fit. imo. vel necessitatis causa. cum deest verbum
proprium, e.g. si dicimus: flos lactis oculi vitis, vel gemma in vitibus,
redd. quia res significantius explicat: e.g. ut cum dicimus homo arbens ira:
non arbens proprie convenit igni, et transfertur ad hominem, cui non est
proprium, negabit nemo hominem ardere sed ignis.
ratio. quia decentius et ornatius est, ut lumen orationis, flumen eloquentiæ
ubi nempe lumen dicitur propter claritatem quam in se habet eloquentia.
et flumen eloquentiæ, quia eloquentia ingentem in se vim continent
deorsus non inepte applicatur flumini, quod ingenti vi fluit et currit.

P. Virgilij Maronis Aeneidos explicatio libri 3tii.

postquam placuerat diis troianum regnum funditus everterè, et deleri, et postquam
corruit omnis superba Troia, Ilium et tota omnia igne cremandam iam ego
exulis et fugæ deorum oraculis et fatis agitabar, ita, nullo nomine habitandæ terræ
dedisque desere debemus, iamq navem conscendebamus. Cui ignis opinio antendo, et rates

[illegible] nonæ. Da obijmus? Solvimq: inertis omnis quò infortunium nos ferat, hùc
quo mi vocat fatum Jovis nostra. eam vicos locis nostros obijimus. via obierat
remus verum, poter noter Archises matrium cæremonias ter mgatet nos iubebat.
eam eorum patriis obortis lacrymis relinquere cogor, et agros, in quos exstructa
erat moenia ultrò: solvuntur rates, et ego dato propugno, eam relinquo
illustris meus, senatesq; et cæteri maximi.

Fabula super hanc lectionem annotanda.

Nro. Troiani geni, et populi troiani, quia Priamus Rex fuit Trojæ.

2ª. De urna troica, qua troia Neptuno fuit consecrata.

3tia. Ardardo. fuit quidam ad eodem notatis in quo portis mitis Rex iudicabat
4ta. Ida est mons circa Trojam phrygiæ, in quo primi Corybantes, Cures fuerunt
inde Idæi dicti troiani.

5ta. Archises, fuit nobilis troianus, filius Capyis, filij Assaraci fratris illius
regis troiani, et ante bellum troianum memorum celebratis fertur coluisse
venerem anchisæ cui, unde natus est Æneas, quod troia fluvium, quem senio
usque Acesto urbem, vexit, ubi satis concepit.

6. penates. Unde. virg. Urbs antiqua fuit, dicti dicti victus necessarij, qui sive quod
penitus insident, unde et penetrales dicti. Ciceronis testes. sive quod in
eos hati habebantur ab ethnicis dii qui domi colebantur. qui etiam Lares.

Lectio 2da.

in ista vicinia etiam erat vastissimi agri. bellicis cladibus, assueti,
quos agros Thraces colunt, fuit in his gdam regnabat fortissimus Rex nomine
Lycurgus. habebant etiam ibi troiani diversorium, et ibi quo in illo loco
orierant, erant hij troianorum deorum quam dicta felix steterat
troia. eam huc navem agebo, et in illo litore, quo me Ministra fortuna
primis muris locum eligo infortunio et adversis deorum fatis ingressus.
ipsi etiam urbi Nomen de meo nomine dedi, et vocari Æneadas. in ista urbe
etiam sacrificiabam patrio veneri; et reliquis dijs, et penatibus qui Assessores
erant huius mei itineris, et qui mihi adfuerunt in bello, ibique Solitum
Jovi nempe Jovi in ipso portu immolavi taurum pro bello mihi
Cornibus, sed alijs pretiosis rebus adhuc exornatum.

Lectio 3tia P. Virgilij. in illa vicinia tumulus et Iunonis fuit. In cuius fastigio erant
arbusta arboris corni et myrthus pluribus armata, et circumdata veribus
aggr[illegible] ad istum tumulum, et nitentes Ramos conabor ex radice evellere
ut istis rosis tegere, et ornare in altaribus, quo dedicavi. et ecce subito
horribile et Mirandum quid oculis meis obtulit. etenim cum primia enim arbor
quod me fuit evulsa e terra, istius nigras stirps sanguine cepit effusa, et terra
multas illi liquore aspergebat, et illa maculabat. iam ne vis mea membra subito
horrore corripiebat, et gelidus per corpora sudor manabat. Dum altercum ipsa
iterum aggredior ogre evellere, et tentare, quamnam causa esset istius mortis,
ecce iterum ex tergo arbore sanguinem demebat. erat absconta, iam dum multa et opera
mecum diu annis in silvestra versata, Nymphas colebam, quo in agris istis robur
ent, et tela minorabat Martem, Euiparitor subiecti erant agri gentes et subiecti
Hic omnia felicitate adire videat. Sed dum tertium evellere arbusta ornare in hicus
orabor, Nescio quo loquor, vel tacea, miserunda voce ea illo tumulo de auro mea
cerneris: quo Anna talis erat:

Lectio 4ta. P. Virgilij. Postea vero quam primum arbore evellere, atq; ictia
oppositis genibus magis reorsum evadiare. Iergit ego narrare eo similem ut
istam e tumulo dubitavi me

Iuter haec altis Ilioneus colloquitur, et multa ex improvisis ex tumulo
atq; in Stolis volutari cruenta altaria quam cernuminus vitij atq;
eiusm agrestis ac Horrida quem faciebat alienis terribilis cautum
Semetipsum tota arata trepidare mulieres, pudenda ex tumulo crates
longa ast miseto. Stabiniusq; retexere lenas sanguine tepens. atq; adeo
et verborum imperio Semiles cunctas magnis precibus pro nomine omnivaria
quam primum effugerent veri Genetrix hoc ostenderat, Semitte ere hic elog atq; ab
averat, pedi a portis collegerent, Semilq; postquam auster lenis nos vocat
et Rates ut iterum ratarent.

Pii Dei avertimur ab hac terra, et cupimus Urbes, et

Sunt alia quoque divum templa dicta
hunc christus horus aspicit hic flavescit opus. Cr et mirati dea et gaudi dea
erat quorum exordia. et ob munia miranda quae parabat, multa dona pii offerens
antiqui minuenda dona, iam etiam ex dea nam fini hanc Iunonis gaza per ora

Gratulla visit, et floruit, Ipsaeque Regis Arte viri Gratior
floruit et vetusti
luxuriat ict inopia

Explicatio P. Virgilii libri 3tij
aneidos.

portuq; placuerat Jūj trojanum ꝓpulsum, funditus evertere, et deos
et postquam cornit omnis troja, longè et late omnia crenebantur
cām Nosergè caules, et deorum oraculis agitati, m alia; Nullo homine
habitata terra, Sedes quærere, et ædificare cogimur. ita mqs vela damus,
Subjpis ꝓpè Centandro, de monte ida classe abeginus. incerti omnia
quò infortunia nos transferat, nec quo mihi Lt futura Sedes nostro
Socio Nostros colligimus, cùm abierat tempus vernum, Sedes nostri Anchij
majorum ille providentiā Deorum nos ingredi jubebat. jam portus patrio
nec Spe lætitiæ relinquere debes, et agros m quos extructa fleterant
mœnia troiæ. surdentur vela, et ego fato profugus, iamremis quatio
fluctus marinos. meqs comitabantur comilitones mei, filiusqs meus.
Julius Nomine, ꝑ diqs domestici, et Superi maximi. lectio 2da. in ista
vicinia etiam erant agri ædificiorum, bellicis exercitijs assueti, quos ego tos
thraces colunt, m quos quondam regnabat fortissimus rex nomine Lycurgus,
stabebant etiam ibi trojani hospitium quoddam, et erant hospitio
trojanorum, qui m illo erant hospitio quandiu felix fleterat troia. jam
hinc havem appelo, cùm illo litore, quò me sinistra Sors tulerat, primis
meritò bonis elegi. ista etiam urbi nomina de meo nomine dedi, et vocavi
eneidas. m ista urbe sacrum faciebam Matri Deæ, et religiosis Superis, et
diis domesticis, qui Custodes erant huius mei itineris: et qui mihi adjuvat
m illo, ibiqs m ipso portu Jovi mactavi taurum nitentem. 3tia lectio.
mihi vicinia tumulus et Sepulchrum fuit, m cujus fastigio erant arbusta
arborū omnij, et myrtetum pluribus armato, et circumdata vepribus
propius adrò. et virentes ramos conabor evadere, et istis apes tegere
et ornare altarija cui subito, et admirandū quid oculis mihi obiecerit
prima enim arbos quo à orc eterra fuit evulsa, istius truncj longitudo
longitudine erat aspersa. et terram illo liquore ne contaminabant.
jam diu ossa mea membra subito horrore correpit, et frigus ossa
penetrabat, et rem altiùs investigare cupiebam, et fontem causas, quid
latere sub hac re, cui alter sanguis, de alterius
stirpe dedit profluere, iam rui animo in diversa versato, Nymphas veteres
agrestes, et invocabam Martem, qui gentis, custodiat omnis, et fetus hos
omen et ipsum mihi secundet reddere. lectio 4ta. sed ubi primum ramum

maiore vi Arabas evellere, atqs a ipsis arcad genibus lentaban eradicare
verga ego nossae? an Similes? Cum ffam e tumulo audivi vocem, qua et rediita
fuit ad aures, quis perturba quietes? Deo iam semiti heu omitte contaminare
manus meas, alias sanguis, turbo scelere, non dispues fum e trocis tanqua
portus ingressos, siquidem ego Polydorus sum, qui telis conspissus hic ferri silvis
protexere exobrigum. Lectio 5ta. Hunc polydorum, qui prius loquebatur, Priamus
Rex, novo ingenio, cum ingenti auri copia, fraude Regis amicae educandum tradiderat
Cum ergo non amplius fideret Troianorum armis, et postquam etiam fregit troiam a
grecis obsideri, ille tunc ut Tropaeus omnes opes perdit, et a fortuna pristiq effecto
ignorit, a Thracibus grecorum, et eorum arma, penes quo tunc victoria fuerat, recepit.
iam postem etiam fallit, polydorum crudelitas obtinuit, et ipsum violentia omnem aurum
obtinuit, qui ubi effusis in hominibus sola auri cupidias: postquam Troia a timore me
collegi, sine mora ad rerum tales perfidi cucurrebam, et primo patri mes exparta monstra
aud Ru mihi videnda dedisset et patrimi rogavi, qui sit de utrqs sentiendum, cum omnes,
concludere, scelleratam terram deserere, et vicinam sibi quid contaminata erat, alienis
angere, et ulterius nescio ille prosequi: Lectio 6. In medio illo mari Ultima igitur
Polydoro absolvimus funebria, et magna ara congeritur terra, in solatium
etiam Polydori aras erexamus, et vitis eas circumeruamus, tristiq cupressu,
ibiqs lamentabantur Troiae aram, Troiad mulieres, Phrygis comibus, ut
quisibus mos erat, proterea a profundis rapimus rapteras, lacte et sanguine
mixtas, de novo sepelivimus Polydorum, Similqs alta voce eundem acti
avimus, et ha hic potuimus hos omittere Delagi, dum Lucifer Auroe
venit, Pacatusqs Auster hos movitavit, iam congregarunt se Duci, et omnes
naves pro parasunt in ripa; Solvimus cum naves, Ortygiam, et urbem relinquimus.
Lectio 7. In medio illo mari, Tellus quondam visetur, atqs ante eandem venerabar
Nereidum matri, nempe Doridi, et aquarum profundi Neptuno quam terram
Asteriae, nempe Delo, insula Hylone et Myconi circumcluxit, fluctqs ut
immoto in eandem insula immota iam habitarent nec amplius haberent, quod
immerent a ventis, ad hanc ergo Dicti clapsem meam, Similqs in portum eius
tuti Amonissimo quievimus. igitur dum e navibus descendimus, Patrimante
omnia colimus Apollinis Templum, ibiqs nobis occurrebat etiam obvium progressit
Anius qui in insula ista regnabat, et hominibus imperitavierat, et erat Summus
Sacerdos, ubi et ipse erat circa caput lauro cinctus, Sagros lauri frondibus,
et Patrimi ea omnibus Dominum Invisen Patrem amplectitur quem noverat,
ergo ei mutuo junctis manibus nos salutavimus, et positis in eorum tecto
et domos abivimus.

Lectis & venerabor igitur, et cultum debitum Exhibebam templo, quod
jam longo tempore extructum illi fuerat, et ita invocavi Apollinem, et dixi
mihi Sedem stabilem, et fac ut urbem quae semper duret exstruere possim
o voce Apollo alteram Ilia stirpem, et illos, qui adhuc ab exitio Troiae remanserunt
defende illos a consilii debiti; quo nos mones, ut abeamus Apollo, ubi sedes
nostras foveamus, et aedificiemus. tu igitur duce nos, instrue quaedam signa
atque cogitationes nostras dirige quid nobis sit faciendum. vix haec protuleramus
dixeram, videbantur omnia tremore horrisono concuti, et tremere aditus templi
et laurus dei, et videbatur etiam quasi totus vicinus mons moveretur, hoc postea
veriti in terram supplices nos demittimus, et tunc ea voces audiuntur.
vos fortes Troiani in eadem terra, in qua a Parentibus vestris prognati fuistis
tuti et securi redibitis. propterea veterem illam genitricem et matrem vi-
quirite, in ista terra, firmabitur Aneo genus, et nepotum nepotes
et omnes familiam augebunt Ilioles et qui gubernentur ab iisdem.
Ex. D. Aneg: hoc Phobus, hoc Apollo dixit, mixtoque migens exorta tumultu
cubilis, et cuncti quo sint ea monia, quaerunt, et quaenam magnum
exortum est mixto tumultu, et omnes inquirunt, quid sit ea urbs, quo
Phobus vocet errantes, vibeatque revertit, quo revocet Apollo vagos, et
injecerat eos redire. tum genitor veterum volvens monumenta virorum,
audite o proceres ait et spes dicite vestras. deinde Pater meus recogitans
historiam Antiquorum, dixit, o dominabes audite, et intellijite spes vestra,
creta ovis magni medio jacet insula ponto, montes ubi, et gentis cunas,
ula Pelasgo. creta Insula ovis magni, sita est in medio mari, ubi est mons
Ida, et origo nationis Pelasgo. centum Urbes habitant magnas, uberrima
regna, maximus unde Pater si vite audita recordor. et incolo illius omnes
centum Urbes magnas, regna fertilissima, unde si bene memini auditarum
rerum, maximus Pater, teucrus Rhoetas primum est adventus in oras, optatos
lorum regno: teucrus primo bibenit, ad promontorium Rhoetum, et eligit sedem
regni; dardanum tum et arx pergamus condita erat degebant in profundis
vallibus. hinc venit Pater Cybele protectrix loci, et cymbala Arabantia
et Sylva idea, hinc fidele arcanum ceremoniarum et cunctis leones currum
trahentes Ded. itaque agite et canus, quo Mandata Deorum nos ducant,

propitiemus ventos, et proficiscamur in regnum cretium. regis abest longa
latis, dum iupiter faveat; tertia dies apellet naves ad littus cretium. Je
Centus immolavit in altaribus dignas victimas: neptuno taurum, tibi tauram
o bobe formose: tempestati ovem nigram, Zephyris propitiis candidam.
nunc stargitur, decem idoneum electum abisse e paternis regnis, et
littora Creto ese vacua, domos tecta esse hostibus, et regionem relictam
patere. relinquimus portus Veli, et per mare curvimus. et radimus in hontios
Sonantem tumultu saxum, et viridem Dorij sam, et olearon, et Paron
candidam, et Cyclades sparsas per mare, et freta distincta multis insulis.
tollitur clamor nautarum diverso conatu. Socii impellunt se se ut adeamus
cretam, et hacores hostes. ventus suboriens a puppi propellit navigantes, ac
Jemum appellimur ad vetera littora Cretum. ergo lyctius castreo muros defixi,
atq urbis, et eam apello pergamean: et hortor populum gaudentem hac appel
atione, ut curet domos, et erigat arcem alto fastigio. et iam ferme naves
Deducte e mari subant in littore Sicio: incolitur vocabat Coniugio, et agris
noris: distribuebam leges, ac domos: cum repente pestis funesta, et putrida, et
annus morbifer venit in corpora, et Arbores et Segetes, vitiatq spatiis aerijs.
Socii amittebant miles animas, aut trahebant languentia corpora. pestem
simus coepit vesce campos, infecundos, herbo sinabantur, et meses arido non dabant
cibum. Pater meus hortatur me, ut remenso noti eam iteram adoraculam
veli, et ad Rhodum, et ut orem veniam, quem terminum ponet rebus afflictis
et unde inpiret nos quaerere subsidium in tot difficultatibus, et quo cursum con
vertere. hor erat, et somnus tenebat animalia per terras, frata
sacra deorum, et senates phrygij quos exortaverant mecum e troia
et e medio incendio urbis, visi sunt in somnis stare ante oculos
secumbenti, multa lux infusa: qua parte luno plena mittebat
sum lumen per fenestras patentes. tum visi sunt me alloqui
et adferre solicitudinem his verbis; quod Apollo dicturus esset tibi

appulso ad Ilium, hoc ipsum tibi prodidit hoc loco, et ecce hoc ipse Iuventa mihi in suum domum. Nos post Troiam combustam Scamandrios, et Troica arma, nos Deos persecutimus navibus sacrilegum agmen; nos ipsi extollemus ad sidera futuros posteros nostros, et dabimus imperium orbis tibi tuo. tu destina magnos animos nobis magnis, et ne abjice laborem longi itineris. mutanda est regio; Apollo non suasit tibi adire hoc littora, nec injussit te manere in Creta. est regio, quam Graeci cognomine vocant, Hesperiam, terra vetus, potens bello, et fertilitate agrorum. Troes eo nostri hanc tenuerunt: nunc rumor est, posteros vocasse nationem, Italiam, a nomine ducis. hic sedes addicta sunt nobis, hinc natus est Dardanus, et Pater Iasius, a quo Dardanus primique genus Troianum duxerunt. Age surge, et citus renarra Seniori Patri haec verba. non revocanda animum subit. quae Cretum, et terras argonas, Jupiter negat tibi evertisse agros. ego sic perfectus talibus ipsis et sermone Deorum (: neque enim hoc erat somnus, videbar coram agnoscere vultus, capita velata, et fanes profantes: et tum sudor frigidus fluebat per totum corpus:) effero corpus e lecto, et extollo ad Coelum manus nec fas sacra pura, et mero altaribus purissima dona. confecto sacrificio citus Anchisen certum de iis rebus et ex ejus ordine prodigium. Anchises animadvertit familiam ancipitem, et binos ejus auctores, et ea deinde esse non errore antiquarum regionum. Deinde ait, fili agnoscis fatis Troianis, Sola Cassandra mihi prodiebat talia sepe. nunc reminiscor eam praedixisse hos destinatos esse nostro genti, et sepe appellasse Hesperiam, sepe regna Italica. Sed quis putavisset Troianos venturos ad litora Italica aut quem cum Cassandra vaticinata movisset? obsequamur Phoebo, et admoniti sequamur melius quae magis rideamus. sic dixit, et omnes magno gaudio persequi obtemperamus verbis ejus. relinquimus hanc etiam sedem, et classis sinus relictis prohelius vela ventis, et pelagus

magnum æquor cœpit navibus. postquam naves profectæ sunt in
altum mare, necesse ullam terræ spatium amplius videbatur, sed undique
quaque aer, et undequaque aqua. hinc subitus pluvia denuit mihi ipse
coepit. Inducens noctem, et tempestatem timendam. et mare terribile facta
et obtenebras quæ subito exortæ sunt. statim venti miscebant mare, et
magni fluctus excrescebant; agitabamur hinc illinc per universum æquor
nubes obscurabant lucem, et nox imminens auferebat omnem diem.
crebrissimæ micantes intonabant e tenebrosis nubibus ictus fulgura. aberrans
a recta via, et vagamur per undas ignotas, ipse Palinurus ait se non distinguere
diem a nocte nec posse cognoscere iter in medijs fluctibus, itaque profugi,
cursu maximum iter per tertium Libycum abiguum propter tenebras obscuras, et per tres
noctes; absque ullo lumine. quarto demum die terra primum visa est se erigere, et
procul itenum apparere montes, ac fumum emittere. vela demittuntur, remigatur,
et remis incumbimus; absque mora nauta humores secant quassum fluctus, et
secant regna Nereidum. Me quidem Ionius adhuc fui excipiens sinus
excipiunt primo littora Strophadum, Strophades appellatæ
græco nomine insulæ sitæ in magno Ionio. quas
habitant Celenus Aello, et aliæ harpiæ, postquam domus Phinei
clausa est, pristi, et pabulum deserunt mensas priores. illis horribilius
vis monstrum nec ullæ pestes, aut iræ deorum
exierunt unquam ex undis et extulere se Stygiis ex undis imperiosius. virgines
ora hominum, facies volucribus, sed fœdissimum solvere alvi, et manus pallentes
unguibus adunci, semper ora illorum obtenuia ex fame facie agnoscitur.
postquam huc ventum est intrauimus portum, ecce subito boues,
per omnis ubique in campis bouum pinguia bouum agmina, et egressum gregis

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

absq; ullo pastore in prædis fabulosi. Strictis gladiis eneos rapimus,
et in aram gulentam proddam, Deos et proles quim vocamus. Hisce finitis
in remoto littore lectulos erigimus et sumimus epulas cæteraq; usui
carne. Ad improviso advolant de montibus harpyiæ, et magno strepitu concapere
alas suas, et eripuerunt nobis nostra fercula; et omnia impuro suo tactu infe-
cerunt. postrema auditus vox illarum fuit horribilem odorem. quare longius ab hoc
loco discessimus, et sub cavato rupe struximus nostram mensam, quamcirc-
cibus cinximus, et undiq; tenebrosam fecimus. tum collocamus ignem in atris
iterum ex alio loco, et tenebrosis spelunci stridentes advolarunt harpyiæ,
et proddam adunci suis unguibus undique circumvolāt, et ore suo inficiunt cibi
omnes. tum vero admoneo socios ut arma sumant et infestas hospites propel-
ant ab mensa. non aliter ac iussierant, statim obedunt, et gladios quos in
herba occultaverant, accipiunt, et alipedes celeres ascendunt.
Ipsum ea harpyia magnis strepitu advolavit per remotum litora: Misenus
ab editori colle ad pugnam tuba signum dedit. miscemur socii, et novam
pugnam tentant, qua vulnerare possent infestas Pelagi volucres. sed
illæ non aequa vulnerari sunt propter plumas, quo ubiq; repulerunt, nec
ergo accipiunt vulnera. At celeri fuga elabuntur ab arena, dein
ut proddam seminecatam, et horribilem rostro nobis relinquunt
vocem. ex illis arcitit Celeno in editori rupe, funesta nobis vates, quæ
nimium infelicia nobis prodixit, et vatis exactore hac fundata
verosa visa est. an etiam bellum, bellum inquam nobis inferre
tentatis, post tantam bovum stragem et occisos vestros juvencos
o Troiani? et invictas harpyias e patriis sedibus eicere tentatis?
attendite ergo, et animis vestris imprimite hæc verba quæ dicam.
quæ Juppiter omnipotens dixit Apollini, et Apollo Mihi, hæc vobis ea mo,
quæ nunc sum ex harpyia.

vos ravisare Italiam tentatis, et vertis propitijs ad eandem appellet,
155
remittetur vobis desiderata importuna Euri. Sed permissam urbem
non circumdabitis Muris, priusquam crudelis fames, et pertinax
Deum nobis illata iniuria cogat vos devorare dentibus mensas
consessas. Sic locuta est, et spe alarum auxit in prora mare
Sylvam. at Socijs tunc sanguis concrescit refrenatis animo.
armis desecerunt, nec iam ulterius volunt armis pugnare, sed
votis. et precibus exposcunt pacem à Harpijs, seu sint Dea, seu
infesta, et fædo voluceres. at pater Anchises expansis è littore
palmis implorat magnos Deos, et offerta
ipsis sacrificia dicta.
Dijque, avertite effectum tantum minarum: Dij avertite tale
nefas à nobis. et placati conservate pios. Tum imperat bujs, ut
excidant funem è littore, et solvant
ruptos rudentes. aperit Dea
vela, et nos volamus per spumosum æquor.

finis Partis 1mæ. finita 29 Xmbr 1724

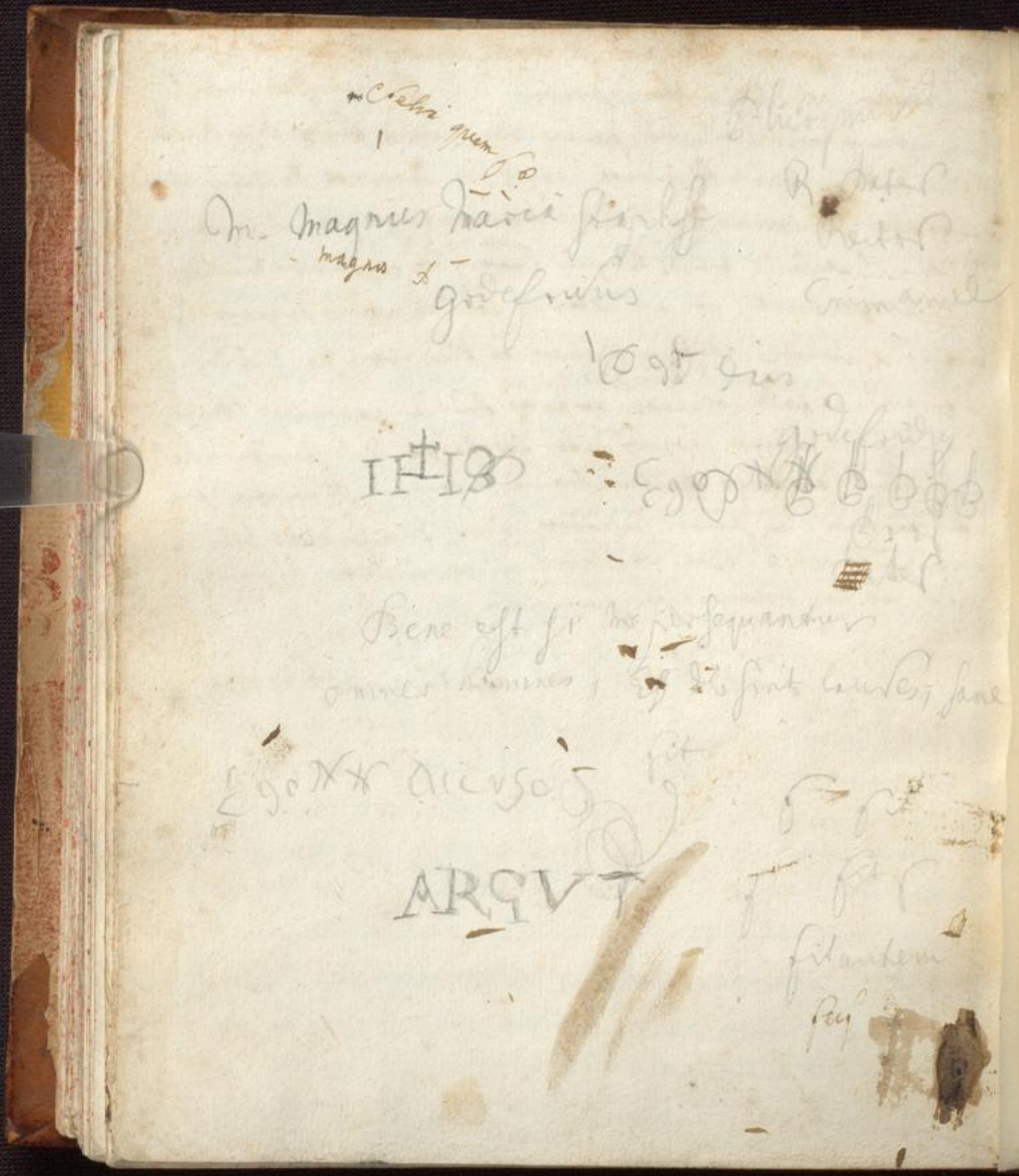

Lustre. hoc genus scripturae
leve et non satis dignum
tumorum virorum per so-
nis judico. ist rechte Lib
stribus rath thun zornig
und wider sein reputation. alicui pe-
rem alteri putare. thun
dem andern etwas zu nahe reden
rüstkammer corp. Hor mihi tur-
pe, turpitudini, est vel
Hor mihi ducitur laudi
turpitudini. wenn kommt
mir lib o ehr nicht gnug thun.
Agiren. in scenam prodire
rüst nicht comedi vortrage.
thi agiren.
rüstfeld, wofür primum
corum odium se vere sie
in ihre traun. ich gnug rüst-
feld. versari in aliqua
loco sich in einem ort rüst-
feld. in exercitibus ver-
sari sich brauch armee rüst-
feld. alicuius hospitis
uti sich bei einem brauchfeld
diverbere in aliquem be-
cum sich in einen ort rüst-
feld.
rüstlösen plura vel aliquid
pluribus verbis expe.
thun wissen rüstlösen.

rüstbrüw muros reficiendos
curare. die mauren rüst-
brüw. muros urbis restitu-
ere die stadt mauren wider-
umb rustbrüw. muros
instruere. murus rüst-
brüw.
rüstpflegen res praeter opi-
nionem cedit. die sach
ist wider meinung rüstpfle-
gen.
rustbrüwen opidum tue idoneum
alicui tradere. einen
zu comando über sein stadt
rustbrüwen thun. se suum
imperium potestatem
omnium rerum alicui
committere. sein zu befehl
ordinanz einem rustbrüwen
thun. pari aliquem
percutere im perko einen
cum alio einen gleich thun
Polsen zu wort zorn, etc
dem andern.
abwenden ponderem rescindere
die bruch abwenden.
rüstbüchsen classem comparare
adjicere ein flotten
rüstbüchsen.
rüstmeister. hoc me erigit
die meister rüstmeister.
rüstthun promptum esse ex
rebus excogitandis vel ad-
hibere expedire quae opus
sunt. zu rüstthun
thun vor rüsten.

rüstschuh tempus quā longissime ducere

rüstmaid virginem dotis datis collocare.

rüstmeister

rüstschwein elate fegerere

rüstschwein importune fegerere

rüstschwein splendidum esse minus in vita quam virtute sich sondel zu

rüstschwein se remittere vel dissolutum esse

rüstschwein prudentia abstinere

rüstschwein alicui subvenire

rüstschwein fetum demittere

rüstschwein magnos natu esse videre

rüstschwein aliquem educere

rüstschwein tollere vel dirigere aliquid

rüstschwein discedere.

rüstschwein deficere ab aliquo vel in officio non manere

rüstschwein aliquem a pristino vitae reducere

rüstschwein cubare

rüstschwein efferre

rüstschwein alienum

rüstschwein facere alicuius rei

rüstschwein calces remittere

Curtius

rüstschwein alterum alliquare

rüstschwein incondita actu enunciatorem tollere

rüstschwein eligere sterilem herbas

rüstschwein fama tota urbe discurrit

rüstschwein consilium ratione prudens evertit felix.

rüstschwein Badmeister

rüstschwein irrendium calius

rufsüre — varie flexibiliore modo aliquem adficere seu vndis fluctuat vrsten

rüffüren dolabra glaciem perfringere Ital. rüffiare

rüsblatz res in serium vertitur wenn sachen vnd handel vnwillig vberlaufft

rüstfeltz vires in periu repetere sein vrsprüng wider rüstfeltze

rüwen vnus causam alicuius tueri sich eines annemen.

rüstfon incepto desistere

rüsblasen iram in aliquem caput effundere sein zorn vberbrüwen vnd blasen.

rüstwatz sopore aliquem discutere schütz schlaff rüstwatz.

Lowatz alicuius precibus ad aliquid adduci sich durch jemands bitten zu etwas bewegen lassen. autoritate alicuius moveri sich durch jemands ansehen lowatz.

bobtüren cura alicuius se exsangi sich vberstarb bobtüren

bofmustritz sedare reprimere aliquem sein bofmustritz

bind colligare aliquem seinen fond vnd sich zusammen bind

bowüst rüe horum nomine sunt per relegatas die a bönd wüst vnd ewig bowüst.

blust sicerter sitiosum rare ein fleischlosts blust

bossa ribs alicuius virtutes exponere seinds ding ribs bossarts

bowüst Miltiades et antiquitate generis et gloria majorum et sua modestia omnium florebat. Der Miltiades ist bowüst wegen alts seins geschlechts vnd wegen des glorwürdigen lobs seiner vorelteren vnd seiner wegen seiner vorgehenden lobwürdigen vnd seiner bowüst. Illustrare bowüst gloriam consequi idem.

bofitz regionem aliquam tenere ein landschafft bofitzen

bofelt sub sua aliquid potestate tenere stund vnder seiner botmessigkeit bofelt

bonsirb ad alicuius consilium accedere alicuius consilium sequi seinem bonsirb

bowüst potestate expedi die vrsprünglich bowüst wendig

bogwen sein his bons equus mihi non est dieses ross ist mir nit bogwen.

bofforn

bofforn corrumpere aliquem Largit. sine sein mit geschenken bofforn corrumpere aliquem bofforn.

bewerben fame ferire
sich umb die lob bewerben
bey jemand in opinionem
populi probire
offent Ampt bewerben
bey jemand.
interesse alicui rei
stard bey jemand
besitzen civitatem
aliquam per vim red-
dere die burger in
gehorsam bestettigen
bilig aliquid probare
stard billigen
bauen agros colere Gold
bauen. oppida in con-
stituere die statt
bauen
bauen falsa alicui
beschreyen fein mit
bosen
bogen sich in locum ali-
quem conferre con-
tinere sich zu jm oder
ein mit begeben
bord bey jemand in primis di-
cendo palare
wolt bord bey jemand
bord bey jemand aliquid mo-
liri mit stard bo-
rden bey jemand
bord ponderare ali-
quid stard bordenken
bos bey jemand servitute in liber
tatem vindicare.

kurtzlich bey jemand hac re sa-
bulo is carnificibus in-
clyta est. die hencker
nimbt weib die soeder
mildert plon unterthanen gein
bos bey jemand hac regio plurib⁹
viis quam urbibus frequen
tia die buren stadt besuchen
sich mehrer dann der stet
bos bey jemand cupidis incredi
bilem metum ingen bu
ren.
bos bey jemand multa amoenitate
rei parum obumbrari plon
einem mehrers dann ihm
übersehen wurde
bos bey jemand misericordia eorum
versus in regem perfidos
die bos bey jemand bos gegen den
konig.
bos bey jemand curam alicui
iniungere oder alicui
alicuius turbare gein
bos bey jemand manus suas lan
guore inbuere sich mit
blut bos bey jemand. cadi-
bus amicorum abstinere
bos bey jemand valetudinis simula-
tione aliquem frustrari
sich krand stellen kranck
ist bey jemand
bos bey jemand jugum alicui im
ponere einen bey jemand.

Purpurâ auro distinctam alicui imponere
Purpurea veste
Purpurâ auro distinctam alicui imponere
Purpurea veste
Purpurâ auro distinctam alicui imponere
Purpurea veste

Manus alicui post tergum religare
Manus alicui post tergum religare
Manus alicui post tergum religare

Deus bellum hoc aversatur nostrum.
Deus bellum hoc aversatur nostrum.
Deus bellum hoc aversatur nostrum.

Adsensu alicuius accipere
Adsensu alicuius accipere
Adsensu alicuius accipere

Alicuius gratiam inire
Alicuius gratiam inire
Alicuius gratiam inire

Aliquid voluptatis agitare
Aliquid voluptatis agitare
Aliquid voluptatis agitare

In comune consulere
In comune consulere
In comune consulere

Arinis aliquid accipere
Arinis aliquid accipere
Arinis aliquid accipere

Preces alicuius ad regem in suum usum
Preces alicuius ad regem in suum usum
Preces alicuius ad regem in suum usum

Preces alicui supplices ad movere
Preces alicui supplices ad movere
Preces alicui supplices ad movere

Titulum solemnis officii scelerisque praeferre
Titulum solemnis officii scelerisque praeferre
Titulum solemnis officii scelerisque praeferre

Omnes tuae fortunae comites
Omnes tuae fortunae comites
Omnes tuae fortunae comites

Hoc res pro comperto est
Hoc res pro comperto est
Hoc res pro comperto est

Obsequiosum obsequiosum

Regiam potestatem dissolvere
Regiam potestatem dissolvere
Regiam potestatem dissolvere

Bona alicuius publicare
Bona alicuius publicare
Bona alicuius publicare

Negotium alicui dare vel mandata alicui edere
Negotium alicui dare vel mandata alicui edere
Negotium alicui dare vel mandata alicui edere

Magnam vim morbi sanare
Magnam vim morbi sanare
Magnam vim morbi sanare

Deutsche huius rei facis
testata est memoria
mea dergl. wohl zu di-
ser sache. præstiti tem-
poris ac rebus latem re
minisci zu Deutsch
zu klären Deutsch

durchsehen clam se a cus-
todibus subducere heim-
lich durchsehen

Curtius
Deutsch gratias habere ali-
cui hieran Deutsch
prosperum eventum
tibi debemus wenn die
sach wohl ihren fort-
gott so haben wir die
zu Deutschen.

Deperdere ex tua fide
mea salus pendet.
wieder zu recht verhelfen
Deperdita sua Deutsch
sorg.

Fovere aliquem tibicin.
peratorem sustinere hie
rinn zum soldaten
machen. perpetuum
agris in perpetuum alicui
dare hieran zum immer-
währenden gubernem
hinn setzt mehr
eligere aliquem ad
pecuniam dispensandam
hieran zum Zahlmeister
machen

Frequens crebri assensus mur-
mur Deutsch beyfalls stil murr-
men.

Delirare aliquid consequi
adipisci, p. Deutsch
delirare jam nam nag-
nam contendere sibi parare
hieran streben
delirare. amicitiam
sibi cum aliquo hieran
freundschaft machen

Futurus exhæreditari futuris
werden

Fovere alicui fenerie præ-
cipuum alicui honorem
habere hieran affec-
tion

Curtius de futuris aliquid
ine conjicere künftig
ding wohl urtheilen

Futurus instans periculum
depellere drohenden
unglück Deutsch
in diviam effugere dem
zu Deutschen. imper
terrere exempelstatten
evitare dem vorkommen
und zu gehorsamen
flenda vim transire dem
hier zu thun

Erbarmen misericordia alicuius capi sich über jemand erbarmen.

Fürwerfen centum talenta quotannis ex hac regione reddunt sibi circa drey mir alljehr 100 talenten

Fürschreiben Litteras alicui reddere einem brieff zuschreiben

Gefellt nullius rei repulsa ferre, pati. sich nichts gefallen

Gefängnus vincula epistolae carcere den brieff gefängnus.

Erben signum detrahere sich sein brieff erben

Fürfordern in ius vocare aliquem einen fürfordern.

Gefängnus custodia liberari der arrest gefängnus werden

Gehorsam obsequium alicui in aliquem bezumahlen gehorsam leisten gehorsam

Geben bona alicui publice restituere einem die güter durch den gemeinen casse zu geben

Gesetz magistratum alicui abrogare einem den general gesetz

Gemüth humanitate sua aliquem capere sein gemüth mit jemand eigerlich vereinigen.

Einbrocken sibi cibos capere.

Ergeben sich rebus venereis deditum esse den unzucht ergeben sein

Erwegen ponderare aliquid etwas erwegen

Einschlaffen somno sopiri vel obrepi in einen tiefen schlaff fallen

Ergötzen fructum voluptatis capere ex casu alicuius sich an jemands unglück ergötzen

Curtius.

Erwegen armorum strepitu totam Europam concussit es erschrecken den ganzen gantz Europam erwegt.

Encouragiren alicuius fiducia animum accendere einen encouragiren

Erscheinen Hercules hercule in somnis mihi oblatus est der Hercules ist mir im schlaff erschienen, zu admonitionem movere den ermahnung erscheinen.

Einsehen sacrum repetere, ordinem einsehen

Einmahl memoria animum meum subit es kommt mir einmahl in gedancken ich habe mich einmahl

Erschröckliche Species praesentis periculi omnium animos corde exanimos horrore perstrinxit. Die Flotte selbige der Christenheit gleichsam für vollen Untergang. armorum strepitus totam Europam perstrepuit concussit. Kanonen Thor wurden Furcht durch Europam Erzittert.

Entsetzen animo concipere Sich der Furcht nicht entsetzen

Einbilden animis aliquid fingere sich etwas einbilden

Erblicken oculos ad aliquem convertere. sein erblicken

Herrschen summa imperii tenere Regimente führen. militum in imperiis magistratibus versari oder in commando im Feld und Regiement zu führen perpetuam dominationem obtinere selbig Regiement führen

Herrschen animus mihi audit ich herrsche meine meinte

Fällen arbores sternere Bäume fällen

Folgen morem alicui gerere seinem Willen. alicujus arbitrio sich nach Willen folgen

Folgsam Deine Hunde Libenter habere

Folgen omnia ad oracula peragere sich Götter will und nicht strengen.

Fremden animos in aliquo habere sich fremden

Feindworden fit hoc ab aliquo alienari seinem also Feind worden

Feindworden. in invidiam alicujus incidere der Feind worden

Fallen sonno sopiri in einen Schlaf fallen.

Fällen vero ejus aliquem obruere einen mit Gift und Betrug fällen

Curtius

Fliessen hic annis suas deducat vitas fließt fließen einen rinnen. fluvius extra ripas evolvit sein fließt

Fliehen fuga ad aliquem confugere zu einen ort fliehen. eidem fugam intendere ohne Flucht

longe diversam fugam
intendunt. Ambrones
post de der rudere Saxo
per netum fugam capesere
rüst Sonst flüchten, confi-
dem fuga agitat Saxo
in wilem zu flüchten.

fürder ad pedes alicuius provol-
vi vor einem zu fürder fallen

sonst ferre continentiam suam
in longam fortunam per
ferre in der Jugend eine
Beständigkeit zu haben sonst ferre
obsequi alicuius imperium et regui
sum ordre et befehl folgen

gründen citi aliqua re rüst
schnell sich gründen

glauben fidem alicui habere
seinem glauben

gesinnen morem alicui gere-
re einem gesinnen. Di-
cto audientem alicui esse
einem nicht gesinnen

glückselig sein magna felici-
tate uti.

glück res vel fortuna secunda
gesinnen einem auftodiatereri

gelten plurimum auctoritate
apud aliquem valere bei
einem gelten die gelten.
tua auctoritas plurimum re
magna est futura bei ei-
nem wird sie gelten. Ne
alii gelten. nullius momen-
ti esse nichts gelten apud ali-
quem alicui gratia va-
lere bei einem viel gelten

grossworden robustioren fieri
zu

gehen in publicum prodire unter
die Leute gehen

gewogen oder günstig sein alic-
cui amicum alicui esse gewogen sein
in aliquem voluntate esse
einem günstig sein. Milli-
tum defensa est in me vo-
luntas die Soldaten sind
mir nicht gewogen.

gleichen corporis viribus ali-
quem aequiperare einem
an leibs kräften gleichen

gründen hoc robur est Libertä-
tis mea rüst dieses gründet
sich meine Freiheit.

Curtius

Baarius res usu vulgata sich
gewöhnen

geschrieben geben tum ali-
cui rei dare einem sich ge-
geben sich geben

gehören Saxonia juris sui
Bohemi Saxen sein Gerich-
te zu Böhmen

gerben quers adhuc existenti no-
bili rio zu gerben.

geben pedes in credi fugisse geben
interclusus Ubi retrospe-
cte mea Ihr abkommen
Sulla gegeben haben

geben stipendium alicui dare
einem Tribut geben

Vereri hor mihi in gloriam
Edit libro gratiae mihi
die rem gloriae.
Verecundia hor mihi mihi nec
di est vitio verecundia
vera mihi. Sententia
mea prima facie neque
quam grata erit mihi
meritum wird die neue
rung vera nicht verecundia
Verecundia Gregorius vis nivem
gelu adstringit Deum
ist kalt verschnee
Veritas Fides erga regem
dilectionem iterum esse
Deum König bis zum Tod
getreu Oktober

Vertere rectum aliquid pu-
tare stark nos billig
Vertere. non eadem or-
nibus sunt honesta alt
turpia. wie ihnen das
Vertere mehr libet nehmen
die einem stark mehr
hor moribus nostris nefas
habetur libet Vertere mehr
bös und das billig.
Vae nostris moribus sind
decora libet Vertere mehr
bös und das böslich. poena
aliquem dignum ducere
stark mehr unwürdig Vert.
Satius existimare stark
nos bessern Vert. principe
aliquem honore sua mehr

Deus honorum hostem
gloriosum aliquid esti-
mare stark mehr unfreund
Vertere sua virtus in
patiendo ponitur. Es
verdient Vert mehr unfreund
Vert mehr Deus mehr gut
te Tugend
Vestra nulla spes salutis mi-
hi relinquitur ist sich
nicht zu verlassen hoffen
bere de aliquo Verare
nichts Vestrum von euren
Leben. Vestem mexicanam
in aliquo habere stark die
gut seinen Vest
Vestis auxilio alicui esse ali-
cuius rebus studere ali-
cui praesidio esse einem
Vest
Vestigium wenig aliqua re ef-
ferri durch stark Vestigium
wenig
Vindex coercitam aliquem pro-
hibere einen von dem Bösen
abschneiden zu
Vinum matrimonio aliquem
ducere aliquam habere
die mit Ehe nehmen
aliquam habere in
matrimonio mit seinen
Ehe Weib zu.
Virum aliquid in pila resti-
tere stark bei einem Spiele
stehen
Virtutem suum genera natum
esse mehr Tugend zu Pferd
Tugenden

Curtius

Forshac turris situ stare
multum edita est. Vim
ferre in Forsoll wenn
Forwirkt wird Kunstwort

Fürdern nihil movere nicht
fürdern.

Forwirkt wenden ad vana
fiduciam aliqua re effe-
ri wenn einer sich Forn
Forsatz Forwirkt wenden
Victoria fiducia incautu
esse wenn der sich Forn-
wirkt wenden

Fälten in alienius partem
me sich nicht einen Verlust fäl-
ten convivia ziehen Kunst
Fälten fallen mean For-
tunam quam victoris sequi
maveri er will Fälten
mit mir Glück und Un-
glück theilen. fallen.

Frantzosen regia stirpe ortum
esse von Königlichen Stam-
men Forfranzosen. Genus ab
aliquo ducere von einem
Forfranzosen

Foltern ossem ferre alicui Fürn
Folterne ruina rerum ca-
put Fallen mit Fürn
Fallen ins Folter wollen
Fressen in Folterne esse alicui ali-
quem odio haben Fürn Fressen
Fälten curare morbum Fürn Fälten
Fälten.

Fürsichtigkeit cavendum
Fürsichtigkeit attendere für wohl
in acht nehmen

Fürgang e republica aliquem ej-
icere patria aliquem pelle-
re einen aus dem Fürgang
jagen

Curtius

Fürgang puero adhuc existente
in Fürgang. a puero von
jugend auf.

in Fürbau sibi vitam agitare für
Christ in Fürbau.

Fürhaben aliquas conscientia
notas in ore alicujus repre-
hendere. Fürhaben einige
Fehler an jemand in
Acht nehmen.

Fürhauscilio vel subsidio ali-
cui venire Fürn zu Hilff
kommen. omnibus ad eum
aditus patet er hat zu sich
Fürn von will. Jamain
germaniam pervertur. et
Fürbild ist nicht in Frieden.
in alienius conspectum
venire vor einen Fürn
Fürsten quartus in classem fum-
ptus est factus. wie viel
für Ein Fürstlich Fahrzeug
Fürnen aliquem ignorare Fürn
nicht kennen
Fürnehmen in morbum impli-
cari
Fürnehmen corporis firmitas die
Fürnehmen des Leibs.

Curtius
Corpus vires corporis recipere. Zu Kräften kommen
in editum verticem evadere mit großer
Mühe nicht den Gipfel
des Berges kommen

Curtius inficiari velim
ficias ihre aliquam rem

Cicero alicuius institutis uti
uel quid dignitate vivere in großem
Ansehen stehen. Si quo
eius cecidit in eas tempora
es kommt der Zufall.
Cicero hoc mihi ducitur laudi
dient Ehre mir zu mir.
Sumis laudibus aliquem efferre einen
Cicero officia alicui praestare
einem Dienst leisten
Cassius se ab opere edere sich
zurücken
Cicero amore veneno aliquem
diligere einen unsittlich
Cicero ab amore patria
non potest recedere es fällt
ihm schwer
Cassius legibus sententiis iudicum aliquem absolvere. Einen
freisprechen.
Curtius confluere zusammenkommen
Corpus palestrae operam dare sich
in Leibesübungen
schreiben sich in die Gymnasiarchie

Curtius
Corpus virium consilium corpus ex
armis et litterarum studio
consumere sich durch Dienst
und Studium
Curtius
Corpus haec urbs de stadio paene in
valle duobus montibus
die Stadt liegt zwischen zwei
Hügeln. Dorsum montis
in mari via der Berg liegt
über das Meer. Planities
ad radicibus montium
spatiosa procurrebit ist
der Raum Berges
groß.
Cassius corpus in cubitum levare sich auf den Ellenbogen
Cassius Salus tua dilucet
crimen caedis quod mihi
objectum est. Deine Unschuld
Spiele und mich von der
Anklage des Todschlags
Cassius.
Cicero exspectare victoris arbitrium den Überwundenen
quod Cicero.
Cicero tristitiam simulare
Traurigkeit
Curtius
Cassius equum in hostem
agere reiten den Feind
Cicero
Cicero die postquam de caesa
Cicero quod nec mihi
Cicero error.

Curtius

Magna opes magnos amicos faciunt.

Amicitiam inter duos conciliare

Ein Blutsfreund ab hac re depulsus fuit dibo ist ein unfreundlicher Mensch.

Miseros magnitudinem fortunae non capit. Ein unfreundlicher Mensch.

Fiduciam alicui adhibere. Einem nicht trauen

Varios simplicioribus modo aliquem adhibere Einen mit Unterschiedlichen Mitteln betrügen

Expedit es ist gut.

Lipsiam habitatum concedere vel domicilium sibi Lipsiae constituere Sich zu Leipzig niederlassen

In vias alicui facere Einem nachstellen

Cedere alicui Einem weichen

Vias alicui struere Einem nachstellen

Ferro aliquem lacessere Einen mit dem Degen angreifen

Vergis fugientium inscrere Einen flüchtig machen

Humi procumbere sich auf die Erde niederlegen

Ius alicui persolvere einem Recht widerfahren

Delibrare cogitata patefacere seine Gedanken offenbaren. res effertur Die Sache wird ausgebracht.

Obligare eius de morte palam factum est Sein Tod ist bekannt worden

Obligare sibi aliquem devincere vel aliquem sibi reddere Sich einen obligiren. gratiam magnam ab aliquo inire Sich einen sehr obligiert machen

Curtius

Pericrum medicamentum venenis concipitur vel medicamentum in venas. Artificium fabrikas serpentis corpore percipitur die Arzney operirt

Ordre gebrn negotium alicui dare Einem Ordre geben

Gaudeant, ea quae ad eum pertinent.

Magna ut amat fiesi wie es Gott gefällt

Curtius

probrum nihil inexpertum
omittere vellet, roborque
gloriae mos traditus est.
Mercurius gloriae subsidium
quod Philippus medicina se
accidit vires ad gloriam
stimulat.

omnium variis supplicionum
do aliquem adjicere. Finis
undorffelig omnium

parat finem ad omne obsequium
destinatum esse. Zürch
dann bestrebt sich und
sua parat [illegible]

ipsum occasioni immorere.
nüst gelegenheit passen

Rodne verba multa facere
viel reden, comode verba
facere, simlich reden.

Custos mores alienos sequi
Hüter, wärter, custos
regalium praemium victoria
alicui tribuere. Sieg
wergen das hüt regalium

Cuiricum ab aliquo collabefieri
Thron, reich zerstört werden
rebellium in fida alienata
treu, eidt die rebellirt

resolvere decernere fixere.
schliessen

nüsten iter comparare sich zur
reis rüsten
nüssen praedicare.
verfassen consilia capere.
Anschläg fassen.

Curtius

Rüsten omnem inde iter debere
ist nicht alles ganz müssig
Berg sera per ilentia for
me libig sibi müssig
Zu sitzen.

rüsten spiritus meus tamen ex
de pependit vel vita me-
a ore protrahitur mein
leben stadt und geist rüsten
draussen zerrüttet

reparium muros quassos rap-
tim obstructis saxis
reficere die Brech gefun
stein zusammen reparium

gradiri nes ad urbem
agere. mit galeren von
der stadt hinab. mare
navis pertinabius ever-
berare wenn schiff hinab
rudern.

residium hac urbs regi astira
agerti sedes gott die diser
stadt regiert den König zu
Zeit.

reden fructa verba consumere
wort in wind reden.

verfassen nullum consilium sup-
pedit ist verstand und rat
verfassen soll

verfassen secretum consili-
um inire heimlich verfas-
sung

verfassen regni au-
cup dilate audendi reg.
verfassung des königs

ffer. Ich ad propositum venire
Zum vorigen kommen.

Stirb extingui, diem obire supremum, interire, vitam ponere, decedere, exanimari.

Strafen poenas alicui dare stolorum ex stulta vorth mulctare pecunia mit Gelt Strafen. iniquum aliquem plectere, suum iniquitate Strafen. ad supplicium dari am Leben mit Strafen in aliquem advertere. mit Gelt Strafen.

Streiben de principatu mihi certamen erit. ich wird mit dir vmb Land streiben

Streifen homo varius in omni genere vitae. ein bunt gemischter mensch.

Streben magnas res appetere mit großen dingen Streben Tyrannidem concupiscere nach der Herrschaft Streben. honoribus operam dare nach ehren Streben

Stiften pacem alicui aliquid mittere ein ding stiften Streben magnis rebus implicatum esse in großen nöthen stehen

Stillen temporibus calidis se in frigida stille sitzen

Stoßen plus ira quam communi utilitati servire mehr zum schaden dann nutz dienen

Strafsamkeit severa magna severitate uti eine große Strafsamkeit üben

Streichen clarere, clavem servis dare

Strafen hoc mihi maxime malo est dies gereicht mir zu großem schaden. res mihi perniciei est dies gereicht mir

Streifen regis opes miramque praedam diripuerunt die königl. schätze und große beute. in peius aliquod percellere. ein wenig streifen

Streichmarsch in fugam dare alicui.

Curtius

Stützen opem rum deus expetere die zuflucht zu etwas nehmen. per ignem ferrumque aliquid petere etwas durch feuer und schwert suchen

Sitzen in equum imponi auf ein pferd gesetzt werden

Salvien longa cum fuga abfuit. er ist weit salviert. per rupta aliqua via ad fugam patet. es stehet ein ort offen zur flucht. fuga ad aliquem tutum pervenire sich in sicherheit salviren

Sporn equis calcaria subducere equos calcaribus concitare die pferde spornen.

Tractiere accurate cum aliquo agere. Cum sorg-
feltig tractiren

Tractim non alienum videtur
dicere, ist wird nicht un-
recht Tractim wann ich Etwas
Tractim nennen, ich
nehme mir etwas
nullum huius viri im-
mitari illustre facta
dicta mira. Es ist mir kein
wort nicht recht tractim
zu reden. verba sus-
cipere. sich gelüsst Etwas
aliquem dehovere. Etwas
in brue thun. res nag-
nas gerere grosse Sachen
thun.

Traiicere in insulam ferri. mit
nie übel getrieben werden
cogere aliquem ad officium
redire. Einen zu seiner Pflicht
Tractare in alicuius societatem
se applicare vel amici-
tiam cum aliquo facere.
suchen Allianz machen

Tractus per saltum fortis est.
der nicht mehr will reisen der
thut wann er sich zu Pferd setzt
Tractus navi egredi mit Landtruppen

Curtius
Tractus studio alicuius rec re-
cipere wie man Etwas
Tractus damnare. alicuius fidem
de alicui nullo falleret-
dem. Einem nicht trauen

Trudig wenden ad vana ducere re
aliqua efferri. ohne Nutzen
Trudig wenden. Eitle Einfall
in animum eius animum? vom
machen in so Trudig

Tractim apparatu pristinae for-
turae regina est. Sie wird
wieder die vorige Grandeur. gra-
vitas, in aliquem conferre
Einen angenehm tractiren

Tractim interire pro aliquid fa-
cere. Etwas Gefährliches Etwas
zu thun. Es ist ein gefährlich
tat. Es wird nicht gut
Etwas thun

Trahit ventus crebros ex alto
mari fluctus in littus ed-
vit. Es wird Gewitter
Trahere sortem wollen ziehen
Trudo, quaqueversum metus
agit diffugiunt. Sie fliehen
wohin die Furcht treibt.

Trabea area per vepres loricam
corpus penetrat. Der Pfeil
durch dringt den Harnisch
Trabea durch den bloßen Leib

Tractim postquam desierat esse mag
Dux et dominus.

Mores alicuius primum om-
nium ponere. Einen wollen
erziehen Mores. ante
ferre aliquem omnibus ide
vel nemo ei par ponitur ide
Mores tractare aliquem ali-
qua re. Einen wie einen sich
aufführen
Mores violare aliquem. Sich
an jemand Mores vergreifen
vel tactu manus alicui ad-
hovere idem.

Abnorisen aliquem exilio afficere exilio mulctare patria expellere depellere exagitare patria fruitur dat Land Abnorisen

Einbringen eadem alicuius facere Einzug Einbringen

Abnehmen cum aliquo ingratiam redire sich mit Einem Abnehmen

Einklüglich Einen calamitatem accipere. fortuna offendi.

Einthun Einen in officio non manere. deliberare.

Abbringen per litteras agere Einen Etwas schriftlich Abbringen

Abordnen legatos decernere Abgesandte Abordnen

Abpflehen experiri esse gratiam litteras ab Einem Abpflehen

übrigsteuren alicui rei convenire mit Etwas übrigsteuren consentient. sich steuren in Etwas ob übrigsteuren

Entscheiden gravia majorum instituta judicare Abnehmen Einen Etwas Abpflehen

Abnehmen Etwas Einen aliquem habere in matrimonio

Abnehmen Einen Einen cui hereditatem dare Einen sein Abgut oder Zustand Abnehmen

Einfahren res ab hoste ademta sui facere Einfahren

Abnehmen Etwas incepta prospera futura Etwas Abnehmen

Abnehmen Etwas de virtute alicuius non desperare. Abnehmen Etwas Einen Abnehmen

Abreden pro se dicere vel verba facere causam dicere sich Abreden

Einbringen causam cognoscere

Abnehmen Einen Etwas rem familiarem negligere

übrigmachen minus satis moveo. ich kann sie nicht übrigmachen

Einbringen quem hic locus mihi alienissimus dis or ist mir Einbringen

übrigsein copias reliquias habere noch mehr Volks übrigsein

Abnehmen Etwas contendere Etwas mit allen Kräften Abnehmen

Abnehmen Einen gratiam alicui referre Einen Etwas Abnehmen

Abnehmen Einen veniam alicuius rei dare. in Etwas Abnehmen

Einbringen legibus Einen non concedebat dürfte ist dürfen Einbringen

Abnehmen Etwas in suspicionem veritis cadere.

Abnehmen Einen aliquid praterire silentio Etwas Abnehmen

Einbringen res diversa

Abrogare optime de aliquo mereri sibi vosse bene nemo abrogat nemo

Abrumpere valvas aedis obstruere. Ire die Abrumpi

Abbreviare conficere aliquem aliqua re cuius rei causa ire abbreviare

Absconditus wird in maximum odium alicuius pervenisse bringt niemand sehr absconditus worden, ist

Absistere cessare aliquid moliri absteht nicht davon abzustehen

Absolvere fide aliquid confirmare stund absolvos

Abvertere urbem aliquam pervertere. ein stund abvertere

Abbreviare sententia decrum congruere mit dem oraculi abkommen abbreviare

Abscedere fretum ære vel fidere aliqua sich nicht stund abscedere.

Abbreviare rodere infamia aliquem aspergere. einen abbreviare

Abstrudere quaestionem de praesente habere. stund in einen vorkommen sich nicht lieber abstrudere

Abbreviare multa secum revolvere de aliqua re stund gemüt abbreviare

Absterrere aliquem destituere ein stund absterrere

Abbreviare hoc res audit eius opera dis ist nur dis von seine schuldig

Abbreviare bellum aliquod quam diutissime ducere. Den krieg abbreviare

Absistere peculiam alicui spedire einem zu absistere

Abbreviare aliqua ex regula valere einen zu abbreviare

Abbrennen incendio aliquem conficere einen abbrennen

Curtius Abstrudere armis et robore super cateros emirere einen mit gewalt und stark abstrudere. celeri dicta alicuius auspi. einen in dem gespräch diskurs abstrudere

Abstrudere edita ex oraculo sors ist oraculum spricht abstrudere

Abstrudere rebus omnia in expedito erucht sich wird alles abstrudere

Abstrudere agitant me per somnum speciosissime rerum [illegible] komen mir abstrudere einen im schlaf abstrudere

Abbreviare futurum egre ferre aliquid stund abbreviare

Abstrudere Alexandri Cattera ingentem animo meo timorem incutiunt. die briefe des Alexandri abstrudere einen grossen forcht

Abstrahere in abstrangs parte
sem aut res aut metus
mihi quid subiicit, bricht
stoßt mir die Forcht, bricht
die Forg etwas ab.

Absolvere secreta estimatione
aliquid pulsare, stoßen
heimlich Ursach überlegen

Absque nihil inexpertum
relinquere, nichts
unversuecht lassen

Admiratione alicui
esse, sich über
einen verwundern

Absolvere tergis fugientium
insistere, die Flüchtigen
verfolgen. pertinax fortia
non urgere non decet
es gebührt sich nicht, mit
Gewalt zu verfolgen.

Amovere varia tumultuum
acta turbare, vel abmoviren

Absolvere speciem rei alicuius
animis repraesentare, etwas
Gedancken vorbilden

Absorbere aliquid ruinis et
ignibus delere, etwas durch
Feuer

Abrumpere foedera humani
divini juris violare, sich
an Menschen- Gott- und natürl.
Rechten vergreifen

Absentia inhaerere et
alterius separatio cum
wir wollen uns nicht
scheiden, vergleichen

Absolvere sententiam reis
ingratis et gravissimis

Amovere collo suo aliquem
movere, vel servire alicui
amplecti, seine Unterwerfung

Absorbere mari aliquid &c.
velle, etwas verschlingen

Adolescere ingenio sapientiae
adolescere

Adstringere promissis aliquem
onerare, einen etwas ver-
pflichten

Absistere praealta fossae
plurimis locis objecta
abrumpuntur, die tiefe
Gräben so der und dorten
gemacht sind, durchbrechen

Ambitiosa voluntaria morte
fortunam manus occupare
sich selbst umbringen.

Alienari ab aliquo
seine Abneigung

Antistare caudam alicuius
sueri, seine Abneigung

Adurere invidia in miseri-
cordiam vertitur, der
Neid thut sich in Barmhertzigkeit

Adjurare conjurare ei ali
cuius eadem, sich einen
Schwur reine einzubilden

Adolescere memoria ne de-
silescat die Gedächtnüss
nicht aus Abnehmen

Adjungere connubio cum
aliquo coire, sich mit
einem in Heyrath
einlassen consuetudine
et studiis alicui conjungi
sich einem gleich machen.

widerstehn alicui rei
obsistere
widerstehn
wohin hac controversia
usque ad notam du-
ctu est die zeuch
zeit biß auf die
urgt vorhof
wonst
in vinculapub-
lica aliquem con-
jicere
in die
gefängnüß wonst
aliquid in mare
praecipitare
ins wasser stürtzen
wohergeholten farben parer.
tibus suis minus
probatus est.
seiner
farben
wohergeholten
wichtlen sie, expedire sich
seines Vorhabens
wenden tempus dare
zeit geben
studiis
wenden
wohnenden prostantem
alicui de prudentia
in omnibus rebus
conspicere
sich klug
heit in allen dingen
wohnen
wegnehmen cladium alicui
subducere
nehmen
dings
wissen
nor ke nor kugel
proterit, tabell, ig
wissen ob.
wenig curas agitare.

Curtius
wonst
fascis aliquem obruere
einen mit seinem Zuthun
manum alicui fascis
fascis
tragen
seinem
einen mit
seinem
wonst
mare sub ue re aliquid
etwas
einem
sub unum fortunae ictum
einen
tabas vries cadere
einen
wonst
seinem
einen
wonst
bellis fortu-
nam experiri
seine
wonst
wenig
sollich
mucki
plicato honore
ehren
seine
etwas
sollich
willig
ad omne in pericu-
stipulatum esse
zu allem
willig
und parat
wenig
lacrimas
penitentia in-
dicio profundere
wenig
wonst
evitare
einen aliquem
vor seinem
wenig
zusetzen
multa mala in domum
suam invehi
sich
familie
zu
zusetzen
seine
aquilale
aliquid efficere
durch
seine
wonst
zu
wenig
seinen
in invidiam incidere
sich
zu
epistolas
zusetzen
seine

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Ziehen nunmehr conciones
adoptare dem Jöbst
Ziehen nachtun
Zunehmen dem Samuel
opibus crescere so-
wohl an reichen als
an Kindern Zunehmen
Zugehören nulla in hac re
mea pars est. ihres
theils Hierbei will dir
dann
Ziehen sapientum numero
aliquem habere dem
einen die weisheit
Zeugen procreare filios ex
uxore mit einer
Ehefrau kinder zeugen

Artikel

Zurück Ziehen retro cone-
dere.
Zubringen interlocutio
tiones beidem con
sumpsit. er hielt
mit diben sprechen
zwey tage zugebracht.
Zubereiten medica manu
delere sich arzney
zubereiten.

Ziehen animum oculos ad se con
vertere etwas zu sich
sich ziehen. facem ali-
quid in pr. ofundum
dare sich verbrennt sich
was ziehen
Zuerziehen magna indo-
lis puerum ex sermone
filio capio dem sohn bei
dem reden merke ich
bald was sich der knab
bey mir zuerziehen.
Zuringen regnum sibi com-
parare sich ein reich zu-
ringen
Zuspitzen durae cervici stimulos
adhibere halsstarrige gladio
in pigre stringere dem
faulen schwein den
Zuspruch ich hoffe statuerem
bey diesem Zuspruch
Zusehen naves aliquas in
vehi videre ein schiff
zusehen
Zuziehen ich consectum alicunde
venire sich woher zuziehen.

Nomina,

Et Termini Bellici

De ducibus et officialibus bellicis, supremo Ad infimum

Summus belli, vel exercitus dux vel imperator.
Imperatoris, vel Summi belli ducis legatus
Summus castrorum praefectus
Supremus tormentorum magister. vel Supremus rei tormentariae praefectus.
Supremus tormentorum magister
Architectus vel Supremus fabrorum praefectus.
Supremus magister equitum
Supremus magister peditum vel peditum tribunus.
Supremus vigiliarum praefectus.

Cunctis belli ducibus
Supremus castrorum metator
Supremus rerum capitalium judex.
Supremus rerum capitalium castrensium praefectus.

Generalissimus. od Der Höchste.
Sui Lieutenant.
Sui general feldmarschall
Sui general feldzeugmeister
Sui gen. d. Artillerie. Lieutenant
Sui Admiral
Sui gl. d. Cavallerie. Lieutenant.
Sui feldmarschall Lieutenant
obrist Lieutenant
Sui obrist wachtmeister.

Dis gratus generalitet gen. quatermeister.
Sui gen. auditor.
Sui gen. profoss.

Tormentorum praefectus vel p magister — — —	Stückhobrist.
magister equitum —	Hie obrist Zeüg stond
magister peditum, vel tribunus dux — — — —	obrist Zu fuss.
Tribuni cohortum, vix simplex: vel p tribunus legionis	Hie obrist Leütenant bl.
Vigiliarum praefectus. —	Maior p obristwachtmeister
centurio tormentorum.	Hie stückhleütenant.
centurio equitum, vel dux, ductor equestris — —	Hie rottmeister.
centurio peditum. —	Leütenant Zu fuss
centurio de sultoriorum, vel levis armaturae equitū.	Hie Harpiquier Leütenant
quaestor, inspector castrensis conquisitor — — —	Commissari bl kriegsl.
annona Structor, provisor praefectus annonae militaris	Hie p proviantmeister
turma, cohors, centuria peditū.	Compagie Zu fuss
turma cohors equitum.	Compagie Zu pferdt.
Subcenturio — — —	Leütenant bl.
Vexillifer, signifer equestris,	Hie cornet.
Vexillifer, signifer peditū.	Hie fendrich.
Vexillum, Cohortem. —	Fendtlein, Corpus.
Praefectus summus vel gubernator urbis — —	Comendant.
Tesserarius, vel structor legionis: turmae centuriae vel cohortis structor	wachtmeister bl Leütenant. vel bl. Leütenant bl

Subsigniser	Fuesser.
decurio, ductor	corporal.
decuriatus	corporalschaft.
exemptus a statione miles.	abkommätter.
Tympanostriba	Trumbter.
Tympanum	Trommel.
Tubicen	Trompeter.
Tympanista	Trümmer.
Fibicen	Lobpfeif.
Hostitii militariometator	quatiermeister
Striba centuriæ	Musterschreiber
Chirurgus castrensis	Feldscherer.
Turma equestris præfectus	Rittmeister.
Turma equestris faber	Rittmeister Schmidt / Ferrarius
Eques	Reüter.
Voluntarius miles. bellator	Volontär
hongrarius	Husar
custodes sclopetarii	Büchsenschütz
Eques Cataphractus, loricatus, gravis armatura miles.	Cuirassier.
miles	Soldat.
miles gregarius	Musquetier.
sclopetarius. fistulator	Carrabinier.
catapultarius	armbrustschütz.
sagittarius	Pfeilschütz.
hastatus. miles	Piquenier
tabulator, ligator	Pontonier
distributor.	Furirschütz.
lanceearius	Lanzenreiter

Levis armatura eques, desultorius. — Carrocaus.
excursores. — — — — Streifere gonger.
insidiator emissarius, praedo — Raubschutz strauchdieb.
Interceptor. — — — — — Raubschutz strauchdieb.
miles ære dirutus, exauctoratus — Ausgedienter Soldat.
Veteranus miles. — — — — Alter kretter Soldat.
Tyro, conductus primum — Neuangeworbener.
Supplementum militum. — Ersatzmannschaft.
expeditus, levis armatura miles. — Leichtgerüster.
Foederati milites. — — — — Alliirte Soldatesca.
manus selecta. — — — — — Auserlesener Haufen Volck.
Pomarius miles. — — — — — Neugeworbener Soldat.
emeritus miles. — — — — — Ausgedienter Soldat.
evocatus miles. — — — — — Freywilliger Soldat.
Subitarius miles. — — — — Neugeworbener Soldat.
conquisitor militum. — — — Werber.
conducere milites. — — — — werben.
contrahere, vel compare manu. — Ein armée Zusammen werben.
Fabri Lignarii. — — — — — Zimmerleute.
mercator annonarius. — — — Marquetender.
carceris praefectus. — — — Profos.
apparitor castrensis. — — — Feldscher Bub.
Carnifex castrensis. — — — Scharffrichter.
Substituti, subjecti. — — — Underthan. Unterthon.
excurrere in praedam. — — — Streifen gehen.
Vigilia. excubiae. Stationes. — Feldwachten posten.
Vigil, explorator. Stationarius. — Ein Feldwächter.
periculo expositus vigil. — Ein desperater Feldwächter.
praetoriarius Fabri. — — — Ein Feldtwächter.
Domi stationarius, vel excubiarum — Wacht stehen.
auxiliari, opem ferre. — — Secundiren.

ordinare & ~~ex~~in struere aciem, milites in aciem educere, velaciem componere. — Die armee in schlacht ordnung stellen.

Regia cohortis tribunus, prætorio præfectus. — Königliger Cribs quardie.

Cohors prætoria. prætoriana. — Königl. quardie.

Imperium, jussum, edictum. — befelch od. Comerdament.

Potestatem, imperium habere — comando führen.

Jubere. Imperare præcipere. — comandiren.

mandatum. dictum. — ordonanz

ad castra pronunciari jubere — ordre geben

imperium, vel mandata exequi. — ordre nachkommen.

De tormentorum officialibus.

Supremus rei tormentariæ præfectus. — gen. feldzeugmeister.

primus tormentorum magist. ter, præfectus. — general standes artillerj ordre feldstabsrj.

præfectus tormentariæ rei. — stückhoptj.

centurio tormentorum. — stückhauptmann.

tormentorum curator. — Zeugwartj.

Machinator. C. Machinarius — fürwerkmeister.

bellicus. — — —

balistarius, librator, vel, explosor tormentorum. — Constabler.

fossor circularius. — — Mineur.

fossor castrensis. — — Mineur sprengmeister.

præfectus pontium. — brückenmeister.

præfectus curruum. — wagenmeister.

Præfectus militum militorum. — Kriegsmeister.
Viarij explorator. Ferendis tormentis. — Wegmeister.
Conducti milites, tyrones. — Recrouten.
Conducere milites, supplere legiones. — Recrutieren.
Supplementum equitum. — Remonte Pferde.
Defectum equorum, militum supplere — Remondieren.
Bene & vestitus miles. — Wohl Montirt.
Omnes legiones debito tyronum numero sunt instauratæ, supplete — Die Regiment ist complet.
Bene exercitu equi. — Wohl geritten Pferde

De tormentis, et requisitis ad armamentarium.

Armamentarium. — Zeughaus.
Tormentum bellicum. — Canon Stück.
Tormentum bellicum per magnum. — Grob Canon Stück.
Tormentum bellicum minoris molis. — Feldt Canon.
Tormentum ære fusum. — Metallen Stück.
Tormentum murale. l. obsidionale. — Belagerungs Stück.
Colubrina. l. tormentum bellicum oblongum. — Feldschlang.
Colubrina minoris molis, basilicus. — Kleine Feldschlang.
Tormentum campestre, vel castrense, et falco bellicus. — Falcon oder Feld Stück.
Balistæ grandiores. — Grob Stück
Falconculus, vel tormentum castrense minus. — Regiments Stück.

formentum ferreum. — — Eisenrohr Stück.
curta, vel brevis forma formenti. Feuerwitz.
pila incendiaria, ignibus glandes. Feuerkugel.
Mortarium. — — — — Mörsel.
res tormentaria. — — — Artilleriezeug.
pyrobolastrum. — — — Pulverrohr.
admoto pyrobolastro foramen per- } Pulver durchbohren.
fringere. — — — — — }
ignitaria glandes. — — Granatkugeln.
pila ignitaria manualis. — Handgranatkugeln.
malleolus. — — — — Feuerwerkkugeln.
instrumenta bellica, sclopetorum. } Feuerrohrzeug.
tia. — — — — — — }
ignitarias glandes vibrare, } Bomben werfen.
mittere. — — — — }
sclopetum duplicatum. — doppelflintenrohr.
sclopetum perlongum. — } Langes Musquetenrohr.
os tormenti, ori vitium. — Mundloch.
apertura fomitis, oscillum fo- } Zündloch.
mitis. — — — — — }
ima pars tormenti, formen- } Hinterstück.
ti fergun. — — — — }
pulveris concepti culeus. — Pulversack.
ballistae fergun. — — — Armbrustrohr.
armamentum. — — — — Feuerkugeln.
ferrea glans, globus, pila. — Kugeln.
cubitum pulverarium. — — Pulverkästel.
clava stipatoria. — — — Pulverstöcke.
virga periculata. — — — Visirstab.
rectis ignita. funicularius } Lunten.
ignitarius tormenti ignitarius. —
pinaculum. — — — — Zündlöcher.

Currus tormentarii. — Artolerie wägen.
equi tormentarii. — — Artolerie pferd.
pulvis nitratus, pyrius, l, tormentarius. — — — Büchsenpulver.
tormenta conficere, conflare — Büchsen giessen.
tormenta pulvere pyrio, ferreo, globo implere. — Büchsen laden.
tormenta dissolvere, vel explodere. — Büchsen abschiessen.
tormentis obstruere aditum clavo. — — — Büchsen Zünnaglen.
tormentum ex armamento deiicere. — — — Artolerie abwerffen
pyrobolii. — — — — wurff.
pulvis nitratus, et glandes. Kornpulfer und bley.

De acie, et exercitu.

Exercitus, copia. — armee.
castra. — — — — campement.
acies. — — — — — Battalion ordnung.
copia terrestres. — — armee zu Land.
copia navales. — — — armee zu wasser.
media acies. l. corpus aciei. corpus de battaille.
prima acies. l. primus agmen avant garde.
postrema acies. l. postremus agmen arriere garde.
subsidiarii. — — — — — Secours.
agmen peditum vel expedita manus. — — — corps volant
cohortes emissae. — — — detachement
selecta vel delecta militum manus. — comandirt volck oder gour Knecht.

ala, cornua exercitus. — Armee Flügel armee.
catus. — — — — — — Ca Flanc.
Manipulus, caterva. — Compagnie.
frons exercitus. — — — — — Front d'Esprit d'armée.
tergum exercitus. — — — — Rückhalt der armee.
equestris acies, equitatus. Cavallerie, Reuterey.
pedestris acies, pedilatus. Infanterie.
agmen equestre, cohors, turma equitatus. — — — — — Schadron.
agmen pedestre, acies phalanx. Battalion.
legio. — — — — — — — — Regiment.
ordo, series. — — — — Linie glied.
agmen ordinare. — — — Battalion ordiniren. Rangiren.
agmen perrumpere. — — Durchbrechen, durchbrechen.
agmen penetrare. — — — Durchschlagen mit gewalt.
copiæ subsidiarii, l. auxiliares. auxiliar Trouppen, Hülfe.
foederatus exercitus. alliirte.
subsidiis aciem firmare. armee Mannschaft.
calo. — — — — — — — Marodi Knecht
pugna, prælium, conflictus. Treffen. Schlacht.
decretoria pugna. — — — Entscheidende action.
prælium navale. — — — — See Schlacht.
pugna velitaris, vexillatio. Scharmützel.
aciem conserere, conferre.
manus, acie congredi, } Schlagen.
pugna lacessere. — —
cohortes in hostem educere.
dare, concedere alicui præsidia. Trouppen ertheilen.

praesidio urbem firmare. — Garnison ins Land.
passis vexillis procedere. — mit fliegenden Fahnen marschiren.
praecedentia itinera exercitus. — der Armee marsch.
reversio inde, unde digressus est. — contre marsch.
perrumpere per hostem. — durchschlagen.
inducie, armis stitium. — Still stand.
signum signo copias committere. — schlagen.
ad arma milites vocare, canere bellum, aut dare classicum. — Sturm marsch.
excurrere ad explorandos hostium vires. — recognoscieren.
explorator. — speculator. — Späher.
signum deditionis significare, canere — übergab einen Brief oder Trompeter.
veniā vel gratiā vitae petere. — Pardon begehren.
se dedere, deditionem facere abjecto armis se victoris arbitrio, clementia permittere. — sich discretion ergeben.
omnes occidione d. internecione delere, ad internecionem delere — alle niedermachen.
occidione occidere. — —
muros, moenia tormentis bellicis, muralibus subruere, — Stücken
quatere, diruere, ad solum, labefactare, dejicere. —
ruina moenia, muri. — Stücken.
ima muri fodere, subruere. — Stücken
fossam ad movere, subruere. — Minen
urbis moenibus. — — —
vi aperta capere, expugnare. — Stürmen mit gewehrter Hand.
oppugnatio, ipsis hostibus irruptis. — Stürmen.
oppugnationem sustinere, repellere incursum. — Stürmen abschlagen
conditiones de urbe dedenda ultro citroque ferre. — capituliren.

De acie et exercitu.

Exercitus, copiæ, manus.	Ein armée.
manus expedita, prædatoria.	Ein Detachement.
præsidium.	garnison.
Excursio, incursio.	Streifung.
expeditum agmen expedita manus.	Ein fliegendes armée
cohors, turma, legio, centuria.	Ein regiment.
manipulus.	Ein corps.
auxiliar Truppen.	
copiæ mercede conductæ conductitiæ cæteræque.	auxiliar Truppen.
milites virilim lecti, robur exercitus.	Leute von Auserlesen.
corporis regis custodes, milites adscripti corpori custodio, cohors adsueta rege comitari.	Königliche Leibguarde.
agmen incompositum.	Ein armée ohne ordnung.
Statio.	Schildwacht.
funditorum manus.	Schützen.
aureus.	Ein Schreiben, womit die Königl. Leibguarde begriffen.

Copia exercitata.	Exercirt Volck.
Classis.	die Flott.
Navis.	die Flot.
Quadriremis.	die Galleree mit 4 Ruder Bänck
Navis triremis.	die Galleree.
Navis Liburnica et phaselus illita.	die Brig und Pinck.
Navis oneraria.	die Last Schiff
Moles.	die Brugg.
Classiarius.	die Federlesser vor der Flott.
praetorium navale.	die Hauptwacht vor der Flott.
castra nautica	Lager zu der Flott.
Munimenta.	Schantz Wehr.
propugnaculum.	Brust Wehr.
Appparatus.	Apparaten.
munitiones.	Schantz Körb.
opera.	Schantz Volck
vallum.	die Wall
vinea.	die Schirmdag Dächer die Löcher Stopfen
vinea testudo.	Schirmdag Dächer

Lorica. — — —	Ein Brust =
Lancea. — — —	Ein Spieß.
Clypeus. — — —	Ein Schild.
pelta. — — —	Ein Kleiner Schild.
parma. — — —	Ein runder Schild.
cuneus. — —	Ein Schlachtordnung Keil.
impedimenta. — —	Hierzu Gehört Bagage.
ea quae ad victum pertinent	Proviant.
pila. — — —	Ein wurfspieß.
Instrumenta Machinae	Zeughäuß.

castra facere. — —	Lager schlagen.
Solvere obsidionem. —	die Belagerung aufheben
milites in aciem educere.	Volck die Schlachtordnung führen
castra movere. — —	aufbrechen.
Exsiccare copias. —	Das Geld verzehren die armee
exercitus caste tendit	Die armee bleibt stille ligen.
hosti milites obicere.	Entgegen setzen.
gradum promovere pro =	
gredi. — — — —	fortgehen.
aggredi invadere, adoriri	
Ingredi, aggredi, hostem.	angreifen, Anfallen.
interficere, prosternere, fus.	
vastare delere obicere profli	
gare opprimere exercitum.	Völlig zu Grund richten.

eruptionem facere.	[illegible]
scalas moenibus applicare	[illegible]
tabernaculum statuere	[illegible]
urbem obsidere, obsidione cingere, tenere.	[illegible]
urbem omni commeatu privare.	[illegible]
castibus praesidere.	[illegible]
praesidio urbem occupare, praesidium urbi imponere	[illegible]
hostem frangere.	[illegible]
praedari praedam potiri praedas agere factionem comparare.	[illegible]
ordines servare.	[illegible]
Castra ponere.	[illegible]
excipere aliquem.	[illegible]
de conditionibus tractare	[illegible]
cornu tenere.	[illegible]
Decastra movere.	[illegible]
per medium hostium aciem erumpere.	[illegible]
exercitum omni militari disciplina erudire	[illegible]
permittere se alicui.	[illegible]
per equitum agmen irrumpere	[illegible]
hostem instare.	[illegible]

hostem a muris urbis removere. Den Feind von der Stadt
expugnare, superare. erobern.
prosternere. — — niederwerfen.
circumire. — — umgehen.
bellum componere, finire Friede machen.

copias promovere. — — Truppen vorrücken
bellum ornare. — — Krieg führen
vineas ad testudines conjungere. Laufgräben machen.
vere. — — führen
posistere Halt — — machen
tabulum petere. — Courage nehmen.

Summum imperium in
Her proselos habere. General Befehl haben
pugnam committere.
ferre. — — Friedensvorschläge
acie decernere confligere. conferre
conferre manum. — Feind Feind treffen

copias ordinare aciem
construere instruere,
disponere, milites in au-
em educere ordines restituere

considere castra ponere Lager
aquam in hostem agere Wasser in den Feind
cuniculos agere. — minieren

confixus cecidit. — niedergeschossen worden

Negotium alicui dare	ordre [illegible]
Equites objicere ante curru	[illegible]
Vigilias circumire.	[illegible]
Scrutari.	recognoscirn.
Bellum comparare.	[illegible]
urbem tuedere, exercitum ad urbem admovere.	[illegible]
apparatum et munitiones facere.	[illegible]
Induciaspacisci, agitare.	[illegible]
de pactionibus agere de pace pactiones facere.	[illegible]
tela mittere.	[illegible]
arma conferre.	[illegible]
equitatu plus valere	[illegible]
deteriorem esse	[illegible]
urbem operibus claudere	[illegible]
conducere milites.	[illegible]
mutare signa.	[illegible]
circumire.	[illegible]
hiberna.	winterquartir.
manum comparare colligere, copias parare.	[illegible]

Classem mobiri edi- rüsten rüsten fertig stellen.
ficare.
Naves explicare rüsten ausrüsten.
classem ad terram ap- ans Land.
pellere.
Navem solvere. rüsten ab rüsten.

Ripas puppes avertere Ufer.

Remem agitare. — fortrudern fortsetzen mit Rudern.

Fluvium superare. — zu Wasser fahren Fluß.

Classem apud aliquem lo- bey einem ligen mit Flotte.
cum constituere.
navem armatis onerare. mit Soldaten einladen.

De primere naves Schiff absenken Schiffe
naves aliquas invehi. Leuten ausrüsten Schiffe.

Index
Rerum memorabilium in Valerii Maximi
Fictorum Factorumq; mirabilium
Exempla

A	Lib. cap. fol
De Auspiciis	1, 4, 17,
Animi moderatione	4, 1,
Abstinentia et continentia.	4, 3
Amore conjugali	4 6
Amicitia	4 7
Amore parentu et indulgentia in liberos	4 7
Ascensus ab statu humili ad altiora	6 10
Artium magni effectus	8 11
Artes quas damnificum	8 12
Suum artis suae quisque: tor et disputator optimus	8 13
Avaritia	9 4

C	Lib cap fol
Cultu Deorum	1 1 6
Censoria nota	2 4
Constantia	3 8
Continentia et abstinentia	4 3
Casuum varietate	6 9
Cupiditate gloriae	8 15
Crudelitate	9 2
Cupiditate vitae	9 13
Custodia egesta usi et	
Clarus suspecti erant domestici	9 14
Clari viri humili coorti	4 3

Diligentia et Studio	8 7
Dicta aut facta	
Liberè	6 2
Improba et scelerata	9 12
graviter	6 4
Sapienter	7 2

	Lib	cap	fol
Fides aut fausta vafre	7	3	
C			
Eloquentia grata vis	8	9	
Effectus artium	8	11	
Error quid valet	9	9	
F			
fortitudine	3	2	
fiducia sui	3	7	
fide publica	6	6	
fide uxoria duga viros	6	7	
fide servorum ga dominos	6	8	
fortuna et mors dimutatione	6	9	
felicitate	7	1	
forma similitudine	9	5	
fausta et dicta vide altera fi, dicta			
G			
Gratis roibus	5	2	
Graviter dicta aut fausta	6	4	
Gloria cupiditate	6	15	
H			
Humanitate	5	1	
Horatio publicolle	5	10	
Heredes quidam ka fuerunt contra agnitionem nomini	7	9	
I			
Institutis antiqis	2	1	
Indole	3	1	
Inimicitiis diremptis	4	2	
Ingratis roibus	5	3	
Indulgentia et amore parentum in liberos	5	7	
Iustitia	6	5	
Infames rei quibus damnati et absoluti sint	8	1	
Iudiciis privatis	8	2	
Ira et odio	9	4	
Impotentia et superbia	9	5	
Improba dicta et scelerata facta	9	11	
M			
Marquis	1	8	
Militari disciplina	2	2	
Majestate	2	5	
Moderatione parentum ga liberos	5	9	

	Lib.	cap.	fol.
Mulieres pro se aut aliis apud Magistratus egerunt causas	8	3	
Moribus vulgaribus	9	12	
Magnanimitas parentis in obitu filiorum			

Omnibus	1	5	
Otio	8	8	
Odio et ira	9	3	
Obscuro quidem loco nati clarissimis se ex familiis inseruere conati	9	16	
Qui clari evaserunt	4	3	

Prodigus	1	17	23
Patientia	3	3	
Paupertate	4	4	
Pietate			
Pietate gaudia	5	6	
Pietate gaudia	5	5	
Parentis amor et indulgentia in liberos	5	7	
Parentis severitate in liberos	5	8	

	Lib.	cap.	fol.
Parentis moderatione in liberos susceptos	5	9	
Pudicitia	6	1	
Pronuntiationis et motus corporis vis	8	10	
Perfidia	9	6	
Parentes obitu filiorum fortiter tulerunt	5	9	

Quaestionibus	8	4	

De Religione neglecta	2	12	
De Religione simulata	1	3	16
Repulsis			

Somnus		7	
Severitate Parentis in liberos	5	8	
Severitate	6	3	
Servorum ga dominos	6	8	
Fide Sapienter dicta Asiatica	7	2	
Stratagematis	7	4	
Senectute	8	14	
Superbia et impotentia	9	4	

Editione, vi, et regula Lib. Gr. fol.

Romano. 9 7
Celerata facta et im-
proba dicta. 9 11
Similitudine forma 9. 15
Studio et industria 8 7

Triumphandi jure 2 3
Testamentis quo res-
pecta sunt 7 7
Testamentis quae rata
manserunt 7 8
Testibus 8 8
Temeritate

Viri clari et hu-
mili loco nati 3 4
Viri a parentibus
claris degenerarunt 3 5
Verecundia 4 5
Horum ac virorum fide 6 7
Varietate casuum 6 9
Vagae dicta auditata
Vindicaverunt aliqui
quoda in aliis quae
ipsi fecerunt 4 6
Vi, Editione et po-
pulo Romano 9 7
Ultione 9 10
Vita cupiditate 9 13

Descriptio Adolescentis summo modestia.

1 Miltiades Cimonis filius, tum antiquitate generis, & gloria majorum, tum sua modestia unus omnium florebat, cui, cum esset natu, ut non jam solum, de eo bene sperare, sed etiam confidere cives parentes possent sui fore futurum quale cognitum judicarunt.

Descriptio adolescentis excellentis in his tam in vitiis quam in virtutibus

2 Alcibiades, Clinia filius, Athenienses in hoc natura, quid efficere posset videtur experta. Constat enim inter omnes, qui de eo memoria prodiderunt, nihil eo fuisse excellentius, vel in vitiis vel in virtutibus. Natus in amplissima civitate, summo genere, omnium dotibus quam multo formosissimus, ad omnes res aptus, consilio, manu, disertus ut in primis dicendo valeret: quod tanta erat commendatio oris atq; orationis ut nemo ei dicendo resistere valeret: dives: cum tempus poposcerat, laboriosus, patiens, liberalis, splendidus non minus in vita quam virtute affabilis temporibus cu-

remittere se
rui proter by
ness

animi calorem
perferre fuit
affectus prudis.

dignitas lib
rtis.

magna corpo
dignitas. rui
proter stirtus.

committere
ad fortunam.

lidissime inferiores, idem simul ac se
remiserat, neq; causa liberat, quare
animi calorem perferret: luxuriosus
dissolutus Libidinosus tempo inter-
pera no reperiebatur: ut omnes
admirarentur in uno homine tam
tam ingens dissimilitudinem, tam-
que diversam naturam. ineunte
adolescentia a matris et a multis.

3. Dion praeter nobilem propinquitate
generosam, majorum famam, multa ali-
a ab natura habuit bona, in his ingenium
docile, come, aptum ad artes optimas:
magnam corporis dignitatem, qua non
minimum commendatur, magnas pra-
terea divitias.

4. Epaminondas Polymi filius,
honesto genere natus erat modestus,
prudens, gravis, temporibus sapienter
utens, peritus belli, fortis manu pri-
mo maximo: adeo virtutis diligens,
ut re joco quidem mentiretur. idem
continens, clemens, patiens, admoden-
dum in modum: non solum populi,
sed etiam amicorum seros injurias.
primus, comissa celans: quod in
rerum non minus prodest, quam dis-
se dicere: studiosus audiendi: ex hoc
enim facillime doxi arbitrabatur.

Itag, cum in Circulum veniſſet, in quo aut de Republica diſputabatur, aut de Philoſophia ſermo habebatur, nunquam inde prius diſceſſit, quam ad finem ſermo eſſet deductus. Paupertatem Deo facile perpeſſus eſt, ut de republica nihil praeter gloriam caperet. Priorum in petendo careat facultatibus, fide ad alios ſub leandos ades ſoga usus eſt, ut poſſit judicari, omnia eis cum amicis fuiſſe communia.

1. Macedonum acies horrida fere et inaudita deſcriptio aggeris vel ex cliſpeis haſtis immobiles cuneos et conferta robora virorum tegit. Viri viro arma armis conſerta ſunt: ad nutum monentis inſerti, ſequi ſigna, ordines ſervare, dicere, audire imperatur omnes exaudiunt obſiſtere, circumire diſcurrere in contra mutare pugnam non duces magis quam milites callent, et adhuc illa diſciplina paupertate magiſtra ſteti. Fictis humus cubile eſt: cibus quem obtulerat fortuna: tempora somni arctiora quam noctis ſunt. Agmen et ſtare paratum et ſequi: nec ſuetus rei ſatis ſpiritus praegrave: interdum ad duces non modo ſignum ſed etiam nutum.

2. Dario adversum hostium pavidiay=
resses

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Notata
Ex R. P. Ottonis Aicher
Itinere oratorio.

Die 1ma
De his quæ ad Rhetoricam, in genere pertinent.

Hora 1

1 Rhetorica est ars vel doctrina bene dicendi
2 origo nominis a græco, a verbo Rheo
quod est fluo vel dico.
3 Plato artem dixit flexanimam ab Aristotele facultas videndi in unoquoq; id, quod
contingat ad persuadendum conducere.
4 Rhetorica duplex est docens, et utens
quando tradit præcepta bene dicendi
dicitur docens, quando utitur illis præceptis utens.
5 Rhetor est qui dicendi artem præcepta:
orator vero qui ex Rhetoricæ præceptis
de re quavis, prudenter, graviter, ornate dicere potest.
6 duplex: Naturalis et Artificialis.
7 est facultas dicendi a natura indita nobis.
8 Artificialis est quæ consistit in præceptis
bene cognitis, et penitus perspectis.
9 Rhetoris est officium, apposite dicere ad
persuadendum.
10 quod fit docendo, movendo, delectando.
11 docemus argumentis, movemus amplificatione, delectamus cultu, et apto dicendi genere. Quintilianus libro 1
capite 15

1 Quid sit Rhetorica quod eius officium, et finis.
2 Definitio Rhetoricæ
2 Origo Nominis
3 definitiones Platonis et Aristo.
4 Quotuplex sit?
5 Quis sit Rhetor quis orator
6 Quotuplex sit eloquentia.
7 Quid sit naturalis
8 Quid sit Artificialis
9 Quod sit officium Rhetoris
10 Quibus rebus præstet orator ad persuadendum
11 Quomodo docemus movemus delectamus

Finis Rhetoris est persuadere dictione

Duplex intrinsecus, qui est in ipsa dictione positus, et extrinsecus in auditore, et est persuadere dictione aut dissuadere aut distinguatur ab omni alio &c.

7 Non: talis enim licet persuadeat non tamen persuadet Rhetorica. Rhetorice enim persuadere, est dicere juxta partes Rhetoricae officium significat id, quod facere orator debet, finis id quod intendit.

5 Rhetor est qui docet: orator qui exercet, Declamator est discipulus, seu auditor, qui dicendo dicere discit.

6 In Rhetore requiritur ars, in declamatore natura, in oratore utraq;

Horum 11 de dignitate utilitate eloquentia

De dignitate Rhetorices

1 Nihil in tota rerum natura, dignius aut clariam divinius, nihil praestantius eloquentia.

2 tria 1 Eloquentia in summo semper flore, et vigore fuit apud homines liberos, quibus fuere Romani. 11 Nihil jucundius quam ornata oratio. 111. Nihil tam potens, tamque magnificum quam populi motus. Cicero de orat. haec quoq; ars quodammodo cum angelis ing dei communis est. 4 haec ars non solum utilis sed et necessaria.

De utilitate Eloquentiae

3 Quinq; 1 Quia consilia de summis rebus exposcat. 11 Quia timidos, et animos jacentes erigit. 111 Quia homines malos frangit. 1111 4 Quia incitat ad sectandum virtutem vitia rejicienda. 11111 quia boni per eam laudantur, mali vituperantur.

3 in summo semper laude fuerat orator, non solum a principibus, sed etiam Vulgo plurimum adamatus. exempla vide.

4 Sancti quoq; viri hac studia in amore et praxi habuere. et ad bene orandum dicendum maxima contentione elaborarunt.

De honoribus oratorum

4 Eloquentia non mala est, quia quidam ea abutuntur, sed ii sunt mali, qui ea abutuntur.
5 Divina eius vis, virtus admirabilis
6 orator definitur Vir bonus dicendi peritus.
1 Plato veram Rhetoricam, qua spectatorem et justa laudat. invehitur in eos qui falsa pro vera ea male utuntur.
1 Materia artis dicitur ea, circa quam seho mo in arte illa occupat.
2 Rhetorica versatur circa omnes res, non tamen eo modo sicut cetera artes.
3 Duplex remota quae sunt omnia quae in disputatione in cadere possunt. 2 proxima quae est Rhetor quaestio ex qua selecta, de qua dam re, ex qua facial Conam dictionem.
3 Quaestio est quidquid ad dicendum proponitur.
4 Duplex infinita qua rem generaliter, et indefinite sine circumstantiis proponit. Dicitur etiam Thesis latine positio. finita qua rem certis circumstantiis finitam proponit. Graece dicitur Hypothesis, la. Subpositio dicitur etiam causa, et id in controversia.
4 Theseos duo sunt genera: primum cognitionis cuius finis est scire: 2dum actionis, cuius finis est operatio.
5 Hypothesis habet quoq duos habet.
6 Hypothesium tria sunt genera: Exor nationis, deliberationis judicii.
1 Cognata est Rhetorica dialectica propter materiam. differunt autem, quod Dialectica stricte, et nude disserat: Rhetorica fuse et ornate.
1 Natura ad exprimendum eloquentia, habitus vim obtinet longe maximam.
2 Ingenium ad cogitandum acutum et sagax, ad capiendum facile, ad studia incitatum, et docile, firmum ac diuturnum ad memoriam: judicium stabile, aliaq, dona ad inveniendum, disponendum eloquendum.

§ IV
Definitus eloquentia vituperium.
5 laus Rhetorica.
6 Definitio Rhetoris
Problema an Rhetorica damnaverit Plato.

Hora III
De Materia Rhetorica
De Materia artis in communi
Quomodo Rhetorica circa res versetur
§ 2
Quid est Materia Rhetorica

§ III
Quid est Hypothesis. 1
Quid est Thesis. 2
Quid est Quaestio. 3
Quid est Quaestio. 4

§ IV
Quid sit quarta quaestionis
Theseos
Hypotheseos.
Hypothesium genera
Quae cognatio Rhetorica
Problema
Dialectica, et quod inter eas discrimen.

Hora IV
Quibus rebus eloquentia comparatur.
Natura.
1 Quae conferat naturae
2 parte animi.

Ex parte Corporis. 3 Latera firma, pectus bene constitutum, vocem sonoram distinctam suavem, quam erigere, demittere, moderari, flectere possis: congruam formam, gestum etc.

De arte. 2 Naturam ars consequitur

Definitio artis 3, ars est quae cognitis perituq, perspectis, et in unum spectantibus, aeruiquam fluentibus rebus continetur. 1 de orat.

officia artis 4 officium artis sunt. 1 ut ea quae a natura habemus commoveantur. 2 sublimet et perficiat, quae in nobis natura rudis, adhuc inchoavit. 3 ut ea, quae a natura studio exercitatione consequimur, aut recta esse confidamus, aut prava intelligamus, cum, quo referenda sint discimus. apud Cic. 2 de orat.

Quā plus nec ars ad naturam. 5 oratoria facultas natura magis quam arte comparatur. id testantur Quir. 5. De Mendoza Cic.

ars praestat naturam 6 nam ars fingit, natura fingitur: ars excolat natura excolitur: ars formet natura formatur.

7 ars dirigendi a natura inchoatur, a arte absolvitur.

De exercitatione 3 ad consequendas eloquentiae opes, industria et exercitatione opus est. 1 de Senec. Suas.

Quot sint partes exercitationis 4 dictio quae duplex est alt genus, alterum declamatorium, oratoki maxime conveniens alterum domesticum et familiare, quod eloquentiam adjuvat, nisi omnino corrupta sit, expediverint de omnibus rebus tam sublimibus, quam tenuibus dicere.

11 studiis fere adornes eloquentiae partes materia tum unius probatissimi autoris pro stylo ac forma. quae inventioni dispositioni elocutioni maxime conducit.

12 meditatio quae est materia desumta aequirendae eruditionis magistra solida doctrina, aemula studiorum, exercitatio ingenii conformatio autem judicii meditatio ad inventionem maxime requiritur.

Scriptis par magni interest scire scribere
cui emendatio audacia, quatria postissimum
requirit, adjicere, detrahere, mutare. Itaq; qua
primo calore effudimus in aliquod tempus
reposita, per intervallum sæpe legamus,
damnando quæ non placent, aliqq; reverendo.
VI Memoria qua custos inventis, excogitatis
rebus et verbis ad ligenda. plura infra.

§ IV
De imitatione.

II Imitatione ad propositum alieni ingenii
industriæq; exemplum opus oratorium conficitur.

Quotuplex est imitatio?

5 Duplex Rerum cum eius quam imitamur
inventionem, dispositionem, autem elocutionem,
in re simili vel dispari exprimimus.

Quomodo inventio, dispositio elocutio imitanda?

6 Imitationem imitamur si rationem inveniendi
et. sequamur. dispositionem, si ordinem imitamur. Elocutionem imitatio
in iisdem figuris similibus q; periodis est.

Quid imitatio verborum?

7 Imitatio verborum in verbis et sententiis est.
Si eadem verba mutantur et sententia retinetur.
et vicissim. 8 cum sensus et verba eadem
aliquibus insuper additis, retinentur 9 3
cum figuram unam alio commutamus
10 non apparet quod imitati sumus. sig-
nificationes adolescens fecerit, aliquando sua facultas
potestatis proprio jure ad marte pertraxerit.

Quibus modis fit?

Quomodo optima imitatio est instituenda?

Problema

11 Ac Ciceronis initium sumendum qui omnes
in laude eloquentiæ antecessit.

Quinam post Ciceronem legendi

12 Plures autem cultioris aevi scriptores volverendi
sunt, ut oratio perfectionem majestatemq; aucupiat.

13 Historici quoq; qui alunt mollitie jucundoq; lu-
cu, et poetæ legendi ex his in rebus spiritus,
in verbis sublimitas, in affectibus motus omnis habe-
tur.

Horatius de partibus Rhetoricæ

Quot sint partes Rhetoricæ

14 Quinq; inventio qua res inventi, dispositio qua
res inventus in ordinem disponit, Elocutio qua
res dispositus verborum et sententiarum lu-
minibus exornat. memoria et pronuntia-
tio qua dus exornatas memoriter aptegq;
pronunciant.

Quid sit Rhetorica, et Disp. positio

Definitio inventionis

Quid sit verisimile et verisimilium excogitatio

Qui libri pertineant ad res.

Definitio dispositionis

Quomodo Rhetor disparibus utatur

Quomodo Rhetor dispositione utatur.

Quid elocutio, Memoria, et pronuntiatio?

Tota Rhetorica in elocutione

Quid Cicero de elocutione sentiat

Memoria

Definitio Rhetorica

Duplex memoria

Definitio pronunciationis

Qui effectus pronunciationis

Utrum species et species sint partes Rhetoricae.

An judicium pars Rhetoricae.

1 Primum videndum quid dicamus, inde quomodo dicamus. igitur inventio prima pars.

3 Inventio rerum verarum aut verisimilium excogitatio, qua quaestionem probabilem reddunt.

4 per verisimilium excogitationem non reiicitur res ficta, quae habet speciem veritatis, sed res probabiles.

5 Res sunt argumenta, quae inveniuntur.

2 dispositio est rerum inventarum in ordine distributio.

4 Rhetor usum definitionis restringit ad commovendam voluntatem, alij affectum, idq. actionis gratia per notitiam populärem.

8 Rhetor dat ordine colorare partes orationis

3 Elocutio est idoneorum verborum sententiarum ad inventionem accommodatio.

4 Proprie, ornate, perspicue, decorate dicendum.

5 Inventio ad dispositio prudentis hominis est, elocutio oratoris.

est firma orationis per artem.

4 duplex altera naturalis quae natura, altera artificialis, quae artificio comparatur.

8 est corporis et vocis de rerum et verborum dignitate moderatio

9 est corporis eloquentia, quam natura praestat et diligentia auget, magni momenti ad persuadendum.

4 Negatur materia ex artium partibus Rhetorica non vero partes. non autem materia est pars artis cuiusq.

5 Judicium non est pars peculiaris, nam cum reliquis est permixtum: nam judicium est prudentis existimatio de illis rebus quae ad persuadendum sunt idoneae.

Hora VI
De inventione.

1 Inventio duplex: una argumentorum, altera affectuum. argumentorum ex triplici fonte hauriendi. 1 Euditis. 2 Ingenium. 3 Loci Rhetorices sunt.

Quid sit duplex inventio, et quæ eius fontes.

2 Fons est ex Historia, poesi, Apologis, Parabolis Emblematis Hieroglyphicis, Symbolis, sententiis gnomicis, adagiis, apophthegmatis

Quid sit eruditio.

3 i Ex probato auctore. 2 non sit pseudexa. 3 sit alias sit nota, breviter vibranda. 4 et historia longior, cum sustentatione, et epiphonemate narranda. 5 per articulos alias figuras variet. lege narrationes selectas Ciceronis.

Quales Historia debeat.

Eruditio a Poesi.

4 Nunquam ad eam dicendi gloriam Cicero esset evectus, nisi a puero poetarum lectioni deditus fuisset.

Eruditio a parabolis, Apologis

5 Parabola est fictio inter creaturas rationis compotes. Apologus vero inter bruta instituitur. Autores Apol. Æsopus, Phædrus, inter sacros Christianos Cyrillus.

Eruditio Emblematum, Symbolorum, Hieroglyphicorum.

6 Emblema seu Symbolum, in tectis cæterarum figurarum in artefactis operibus v. g. tabulis, parietibus, adjecto carmine seu sententia. de Emblemate et Symbolo vide I. Masenium in speculo imaginum veritatis occultæ, Nimes. Typ. Hieroglyphica imagines sunt figurata, exquavis re creata, ad quamcunq; aliam ex instituto, repræsentandam desumptas. lege Hieroglyphica Pieri, Horis Apollinis, Caussini. I. Masenii Speculum veritatis occultæ.

Gnomæ sive sententiæ.

7 Gnomæ sunt sententiæ graves, tum exauctorum suorum propriis ingeniis comparatæ lege Senecam philosophum, Poetas Lyricos.

Symbola pythagoræ

8 Symbola Pythagoræ insignia præcepta adumbrantur. morum.

Adagium, Proverbium

9 Adagium est dictum aliquod breviusculum sermone vulgatum. eiusmodi libri plures sed paræmia. rimi materia.

Apophthegma.

10 Apophthegma dictum brevius, personarum est. Apophthegmata Ciceronis, Erasmi Roterdami et Sapientum.

§ 1 Fons inventionis, ingenium humanum.

1 Eruditio sive ingenio nihil est.

§ 2 Quæstiones in quo de qualibetre formari possunt.

2 An sit fuerit aut esse possit. 2 quid sit 3 Exquo vel de quo sit 4 quare sit. 5 quanta sit. 6 qualis sit. 7 quando sit. 8 ubi sit. 9 quomodo sit. 10 cum quo sit. orator his quæstionibus instructus, de qualibetre dicere potest.

§ 3 De argumento, argumentatione.

1 Argumentum est probabile inventum, ad faciendam fidem.

2 Prigo hominis

4 Argumentari abarguere id est demonstrare vel probare

Quid est argumentatio

3. Argumentatio est materia seu argumenti explicatio vel informatio. capitur aliquando argumentatio pro argumento.

Sui argumenti fontes

6 Loci communes, qua sunt quadam rei nota communis admonitio, quid probabile possit reperiri.

Quomodo differt fides et opinio.

7 opinio est imbecilla assensio. fides autem firma opinio.

§ IV

Quot species artis argumenta

4 duplicia intrinseca

intrinseca.

seu insita, qua sunt ipsius de qua agitur, qui vel sunt talia, qua ipse orator et ars eius parit: vel sunt ipsa re de qua agitur conjuncta.

adjuncta non sunt in ipsa rei substantia. parit tamen ea orator ars hinc nihilominus inter intrinseca reputantur.

remota.

remota sunt quæ non parit oratoris ideo vocantur in artificialia.

Quomodo differunt argumenta insita, et remota.

7 argumenta insita excogitat orator non vero remota sed aliab jam excogitata et assumpta tractat. et si excogitaret sæpe falla.

§ Quomodo argumenta extrinseca tractari debent si ea non parit oratoris ars.

8 Licet ea non inveniat orator, sed aliunde asserantur, tamen orator tractat ea per artem suam, disponendo, illicet artificiose, vel etiam eloquendo.

Dies Secundus

De Locis Rhetoricis.

Hora 1 de inventione.

1 definitio est Horatio, explicans rei alicuius naturam.

Quid sit definitio.

2 inveniendum est primo genus, id est aliquod commune illi rei, quam definire volumus, cum aliis rebus. Secundo quærenda est differentia quâ eadem illa res distinguatur ab aliis rebus. Tertio conjungenda genus et differentia.

Modus argumentandi a definitione.

3 Hoc unum est dominicum sanctorum, quies: jo Sanctus non est abjicere non potest.

Quotuplex definitio. A quot modis fallendo.

2 Duplex, essentialis sit per ea, ex quibus rei essentia seu natura componitur. sed hoc est Dialecticorum. alia non est essentialis potius descriptio, qua orator pro rerum ferme totos rhetoricas definire aliquid potest.

&

1 Per definitiones congeriatas. 2. Per partium enumerationem ex quibus mente constat res. 3 Per Etymologiam sive notationem nominis. 4 Per conjugata 5 Per genus. 6 Per formam 7 Per similitudinem, res dissimilitudines & res nemque per contraria, adversis, privantibus, relatis regantibus: quando primum dicitur quod non sit, deinde quid sit. 10 Per adjuncta; qua finitio sit quotiescunque colliguntur ea, cum re conjuncta. 11 Per antecedentia, et consequentia. 12 per repugnantia. 13 Per causas. 14. Per effecta. Per descriptionem effectuum. 15 Per comparationem.

Regulæ sita ad bonam definitionem.

3 i Sit per spicua non utendum Metaphoris obscurioribus, verbis minus usitatis, aut ambiguis, verbis idem significantibus. 2 Sit brevis, si adhibeatur ad probandum prolixior, si ingenere exornativo verbis, cum luculentius rem probant magis movent.

3 Definitio ita debet rei convenire, ut nulli
alij conveniat.

§ 3t
Regula sive axi-
oma ta definitionis.

1 Quod convenit definitioni convenit definito
et vicissim. 2 cui tribuitur definitio,
tribuitur definitum. et vicissim.

Problema
quale discrimen inter
definitionem Rhetori-
cam et Dialecticam.

1 Dialectica concise et breviter definit
Rhetorica fusius et ornatius. horum igi-
tur discrimen.

Hora II
De partium distributi-
one. §1
Quid sit partium
distributio
Quot species sunt par-
tes.

1 Partium distributio est quando totum in-
suas partes distribuitur
2 integrantes totum. Hominis partes sunt
caput manus etc. 2 essentiales quibus ge-
nus in suas species distribuitur quarum par-
tium enumeratio validior ad probandum quam
integrantium.

§ 2
Quot modis tractabatur
hic locus?

1 Probatis omnibus partibus probatur totum
2 vel negatis omnibus partibus negatur to-
tum 3 Negatis partibus aliquibus, una abla
pars probatur.

§ 3
Quis usus huius loci

3 Amplissimus usus huius loci, tum adam-
plificationes maxime audientibus figures.

4
Quomodo proponenda
res sit hoc loco.

4 Non nude sed cum variis circumstantiis
res est proponenda

§ 4ta
Axiomata huius

1 Quod convenit toti tribuitur partibus.
et 2 quidquid omnibus partibus tribuitur
etiam toto. 3 posito toto ponuntur partes
4 positis omnibus partibus necessariis, ponи-
tur totum. 5 Ablato toto, etiam partes
auferuntur 6 Ablatis partibus necessariis
tollitur totum.

Problema
an in argumento
ex partium distri-
butione nulla pars
relinquenda?

1 Enumeranda sunt omnes, sed aliqua ex-
presse, aliqua tacite. igitur necessarias
partes non omittenda, superflua non
congerenda.

Hora III
De Notatione et con-
jugatis
Quid sit notatio
Deus origo.

1 Notatio Graece Etimologia. deducitur ab
Etimos verus, et Logos sermo. Notatio vero

dicitur quia rem notat, et indicat a verbo
originem requirit.
2 Quinus argumenta ad urbanitatem maxi-
me et jocum. ad laudem vituperium cum ex
nomine aliquo laudem deducus quaerit.
3 quod cadit in nomen, cadit in notationem.
Cui notatio non convenit, huius nec vocabulum
2 Hi quando alia voces extra positis literis
enuntiatur. Rex Cogitat et caligo.
3 Conjugata sunt quae orta ab eodem nomi-
re varie commutantur. ut: justitia juste, justus
4 justitia est virtus ergo justus est virtuosus.
4 Quod cui convenit conjugatorum, caeteris quae
conveniet 2 quo. et vicissim. 2 cui convenit
unum ex conjugatorum, et vicissim negative.
5 In hoc differunt, quia Etimologica verba
semper fere habent aliam significationem
conjugata eandem.
1 Genus est, quod sui similes communione quae-
dam, Species autem differentes, aut duas aut
plures continet partes.
2 Usus huius loci est. quando Hypothesis
hoc est Species seu forma ad Thesin seu genus
revocatur. ut Si pietatem laudare velis, vir-
tutis laudem praemittas. Cicero Pro Roscia
roscio, Milone.
2 generi si non est genus non est species. 2 pos-
to genere indefinito ponitur aliqua species.
3 Quidquid tribuitur generi, etiam speciei tribu-
itur 4 Quidquid adimitur generi adimitur
speciei.
3. Genus ad probandam speciem non valet.
sed ad regrandum tantum. valebit etiam
argumentatio si proponatur genus signum
universale. omnis quilibet etc.
3 Species est id una ex iis, quae continentur
sub genere

Usus 2 loci huius

3
Axiomata

§ 2
De anagramate
Quid? Anagrama.

§ 3
de conjugatis.

4
Modus argumentandi

§ 4
Axiomata.

5 Cobgma
Diferentia inter
Notat. et conjugata.

Hora IV.
De genere et forma.

1
Definitio generis.
2 Usus loci

§ 2
Axiomata.

3
usus

§ 3
Quid species seu forma

Notionum Usus. 4 Sepe species genere cum genere continetur.
5 Ab Hypothesi etiam ad Thesin revocatur argumentum.

Differentia. 6 Species minus patet quam genus
7 Species continet sub se singularia.

§3 Axiomata. Exemplum argumentis a specie. Cic. Bz. ligario.
De quo dicitur species dicitur genus. 2 Quod dicitur aut negatur de omni specie dicitur etiam aut negatur de genere. 3 Quod dicitur de aliqua earum specie, dicitur etiam partim de genere.
4 argumentum a specie valet ad probandum negandum.
5 Species non ad negandum. 5 si negatur omnes species genus etiam negatur.

Probiana ex pluribus particularibus genus sensu eiquod universale in ferri possit.
1 Per exempla potest ex pluribus particularibus simul congestis inferri aliquod universale.

§4 De similitudine et dissimilitudine.

De similitudine usus.
1 Similitudo est, qua traducit ad rem quampiam aliquid ex re dispari simile.
2 proponuntur ad probationis gratia, vel prolixe ad rem illustrandam, et ornandam.
3 2 Si docere volumus Sc aperta; si laudare splendida, si vituperare vilia, si remexaltare magnifica, Sed deprimere minuta
3 Similitudo si recte adhibeatur aperit rem.
4 Prudens orator inimicas vitare debet similitudines. Vide Similia Ciceronis.

§5 Quomodo investigandae similitudines.
3 Potest duci ex factis, dictis, fabulis &c.

Mobi inveniendi
4 Ad inveniendam similitudinem quaerendum simile quid in rerum natura rei explicandae. 2 Metaphorica cognitionis ad inveniendam similitudinem.

§6 Quid notandum
3 Omittenda sunt nota similitudines, ut sunt similes &c. Ares Metaphorice proponenda. est fuga turpe est enim oratore in cogni decet.

6 comparatio est rerum in quantitate, similitudo rerum collatio in qualitate.
7 Similium simplex est ratio. Similia non tam probari quam illustrari.
4. Dissimilitudo est, qua traducit aliquid dissimile, ex re qua dam dissari.
5. Hic locus tractatur eodem modo, ac locus a similitudine.
6. Quod uni dissimilium competit, alteri non competit. ig Itaq; cives Respublica damna non curant: gederosi ita, et bonis civis est hostem propulsare.
7 dissimilium rerum dissimilis est ratio, in eo, in quo sunt dissimiles.
1 Contraria sunt, quæ non possunt eidem rei simul convenire, propter eandem rationem.
2 In quatuor dividuntur.
3 In adversa: hæc sub aliquo genere alio nomine comprehenduntur, et maxime rerum dissonant nec in eodem subjecto se compatiuntur.
4 De quo unum adversorum affirmamus, de eodem alterum negamus.
2 Sunt habitus et privatio, ut: vita mors.
3 Privatio præsupponit habitum. 2 posito habitu, tollitur privatio. Aristo. 3 Relata quorum natura adeo hoc est ipsa ut ad aliud referantur. Pater refertur ad filium. unum refert alterum.
4 Dux adit periculo cum miles non adiret
5 Posito uno relativorum, ponitur alterum et vicissim negative. 2 cui convenit unum relatorum, alterum convenire non potest secundum eandem rationem. Aristo. Doles fuit Alexandri magister, ergo non magister.
4 Negantia sunt quorum unum affirmata alterum negat
5 Posito altero, negatur alterum. Accommodare exorratios delectat verum. 2 in Exordiis ad probandum et refutandum. 3 adamplificationem. ad amplas sententias orationes

Differentia inter similitudinem et comparationem.

Axiomata de dissimilitudine. usus Loci. Axioma.

Hora XVI

De contrariis

Quid sint contraria
Quid adversa.
Quot sint contraria

Axiomata

Quid sunt privantia
Axiomata.

Quid sint relata.

argumentatio
Axiomata.

Quid sint negantia.

Axi usus omata

Quis usus contrariorum

Hora 1ª
De adjunctis.

Dies 3tius
De reliquis locis Rhetoricis
internis et externis.

I II
Quid sit quae species sint adjuncta.
1 Adjuncta sunt ea quae cum re sint conjuncta.
2 Quot, quae, cuius sint adjuncta
2 Sed non necessario.
2 Duplicia sunt Rerum quorum communiter numerantur: Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo quando? et Personarum quorum sunt: Nomen, Natura, Victus, Habitus, fortuna, Vita, affectatio, studia, consilia, facta, casus, orationes.

De adjunctis personarum.
I 2
1 De his jam dictum in loco a Notatione.
Nomen 1
Natura 2
2 Natura: ubi considerantur, genus, natio, Patria, sexus etc. dat argumenta ad laudandum et vituperandum.
Natio, et patria 3
3 Natio Patria a quibus sit argumentatur Romanus est, igitur bellicosus. Vide I. Barclaij.
Sexus 4
4a Sex argumentum. Virorum hoc animos vulnerare potest: quanto magis foeminam.
Vita 5
5. Vita in qua. etas quam et Educatio est.
Educatio disciplina 6
Argumentatio. pleni adolescentes aut verum deuel.
6 Educationis et disciplinae argumentatio videndum a qualibus et quomodo instituti.
Habitus corporis et animi 7
7 Habitus corp. adducitur in argumentum probitatis (aut improbitatis).
Victus et studia 8. 9
8. 9. argumentamur hoc modo. apud impios nati impios. Christus amicos habuit, ergo etiam est impius.
affectus. 10
10 affectus: ut ira, moeror. Tristis est. ergo aliquid audivit.
fortuna conditio 11
11 Non idem est credibile in paupere, ac divite.
Casus 12
12 Casus. bonus gubernator nunquam fecit naufragium. Maxima vero casus sapientem fuisse casus adversos, non contigisse in potestate.
consilia 13
13 consilia, seu cogitata.
orationes 14
14 orationes sed dicta
facta 15
15 facta de quibus § seq. 2.

3 Quis significat qualitatem personæ bonis animi corporis, et fortuna cognoscimus eam
4 Quid quod gerithur q. quæ debet adjunctorum.
5 Ubi de totali Coram, qualis sit. et quando.
6 quibus auxiliis quibus aliis instrumentis q.
7 Cur qua ex causa factum.
8 Quomodo modum assignat facti
9 Tempus de totali in quo res facta. exem
plo sint circumstantiarum Crudelis Herodis fa
cinus in cade Innocentium ex Bal. tyli Romani
Lib 2 ca. 22 p. 262.
1 Positis vel remotis circumstantiis necessariis, ponit vel removetur res et contra.
2 talia rei adjuncta talis qualis res.
3 In quo sunt adjuncta rei, in eum cadere potest
falsi suspicio.
4 Vix ab aliquo quidpiam factum, in quorum
deprehendantur plura vel pauciora facti adjuncta.
5 Orator eas rei circumstantias eligat, quæ
causæ suæ favere possunt; ideas omittat, vel
refutet, quæ contra se fauere videantur.
6 ad probandum aut minuendum crimen. + aliis.
Hypothesin et Historiam.
7 Adjuncta non habent necessariam connexionem cum re: antecedentia habent necessario cohærent.
8 Antecedentia sunt quæ rem necessario antecedunt. Arg: valemus habet in corde ergo noscitur.
2 In hoc quod antecedentia in affectum per se non fluant.
2 Consequentia sunt quæ rem necessario sequuntur
3 Necessario tantum in rebus naturalibus
antecedentia antecedunt consequentia se
quuntur. alias non semper potissimum vera. Necessario
in vero in rebus moralibus sive li
beris. non necessaria incerta.

De adjunctis Rerum

1 Quis
2 Quid
3 Ubi
4 Quibus auxiliis
5 Cur
6 Quomodo.
7 Quando.

§ 4
Usus dat axioma ta.

4 NB.

5 Quid Oratori observandum.

6 Problema
distinctio antecedentium ab adjunctis. Hora II
de antecedentibus consequentibus et Repugnantibus.
de antecedentibus.
2 differentia a causis.
§ 7
de consequentibus.
Quando conse. quarte.
Necessario.

§ III
Axiomata
Antecedente
Consequente
4
5
Usus
6
Interdum multa
ex uno inferuntur
§ IV
De repugnantibus
Duplicia repugnan-
tia.
5
Axioma.
Hora III
De Causis.
Definitio
Quot sint causa
§ II
De causa finali
Modus argumentan-
di
2
Axiomata.
§ 2
De efficiente.

3 Posito antecedente, tine quo consequens esse non potest, ponitur consequens 2 Libet & contra negative.
4 Posito consequente, ponitur antecedens. & negative.
5 Usus horum tonorum in omni genere frequentissimus.
6 Ex multis antecedentibus elicitur una conclusio, sive per negationem sive affirmationem interdum multa ex uno inferuntur.
1 Repugnantia sunt, quae neq certa lege neq numero inter se dissident. ut: amare, odirc.
2 Duplicia quae convenire nunquam possunt. ut: dormire scribere. alia cohaerere recte non possunt. filius fratri dat matri. & cui convenit unum repugnare, non convenit alterum. Plura ex. Vide in Bal. Elo. Exer. 2 Lect. 10.
1 Causa est quae sua vi efficit id cuius est causa. ut: venenum causa est mortis.
2 Quatuor, finalis quae movet, efficiens quae movetur, formalis quae fingit, materialisque formam inducit.
1 Causa finalis est cuius gratia aliquid fit.
2 Supellex est instituta ad usum; ergo non est supelliendu in cistis.
3 Qualis finis talis regula ad illum finem pertinens. 2 Qui finem expedit ea debet amplecti vel removere media quae ad id ducunt, vel obsunt. 3 ex negatione causa finalis negatio effectus colligitur.
2 Causa efficiens dicitur a qua vel per quam aliquid ut: sol efficit calorem. Huc etiam revocantur instrumenta & quae non solum faciunt aliquid sed juvant.

3 Habet locum in laude et vituperatione
non laudamus inventorem a re inventa
4 Mundus est creatum a deo, igitur optimus.
6 Ubi non est causa efficiens non est effectus
2 Laudata, vel vituperata causa efficiente
laudamus vel vituperamus effectum.
3 formalis est per quam res est id quod est.
4. interna et naturales ut homini rationalis, externa et artificiosa ut domui.
Exemplum vide apud Cic. Verrina 6. de bijs.
5 In definitione laude vituperatione descriptionis
6 i Posita causa formali ponitur effectus, et
contra. 2 Cuius forma praestantior, ipsius
quoq; praestantius est. 3. Res omnis suae
formae debet proportionari seu adaequari.
4 causa formalis est ex qua existente fit
aliquid
Triplex 1 Ex qua id est aqua componente
fit aliquid domus lapidibus. 2 in qua. est
subjectum alicuius formae vel accidentis:
Paries albedinis quod in pariete existit color recipitur.
3 Circa quam est circa quam varii actus aut
habitus, vel facultates versantur. ut: Rhetorica materia circa omnes res versatur.
6 i Posita materia potest sequi effectus sequi ef-
fectus, si cetera non deficiant. 2 cui tribuitur
materia, eidem etiam partes proprietates
materia tribuuntur. et contra.
1 effectus sunt qua orta de causis
Quadruplices. 1 causa finalis qui est actus
vel opus ad finem cui consequendum. 2 causa
efficientis est id quod fabricando fit: domus
est effectus architecti. 3 causa formalis est
opus consequens formam. 4. effectus causa
materialis est opus, quod ex materia fit.

Usus.
4
Argumentatio.
5
Axiomata.

§ III
De causa formali.
Quotuplex forma?

Usus.
6
Axiomata.

§ IV.
De causa materiali
5
Quotuplex materia.

6
Axiomata.

Hora 4
De effectis et comparatione.
De effectis.
Quotuplices sunt effectus.

Axiomata 3 i Effectu posito, necesse est praefuisse causas ad effectum necessarias. 2 Regnans est argumentandi ratio ab attributis ad subjectum: Scilicet a bonitate effectus ad bonitatem causae, ab effectu laudabili, ad laudem causae.

4 Usus 4 Usus Loci amplissimus in omni causarum genere.

§ 2

De comparatione majorum.

Quid comparatio. 2 comparatio est quando duae vel plures res alia re tertia, quae communis est, conferuntur.

Quotuplex comparatio. 3 Triplex comparationum est: a Majore ad minus, a minore ad majus, a pari ad par.

4 Quid comparatio a majore ad minus? 4 Est si negamus futurum minus, cum majus esse non noluerit.

Axiomata 5 Quod majori negatur, minori tribui non debet.

2 In comparatione a majori ad minus ratio argumentandi fere semper est negativa.

3 Comparatio minoris ad majus est cum asserimus majus si quidem minus ~~valet~~ valebit, argumentari a minore ad majus ~~non valet~~ magna est.

ut Minus Lactum, cur non majus.

5 Quod in minori valet valet in majore. 2 Si minus verisimile verum fuit, magis verisimile verum erit. 3 Argumenta a minore ad majus fere semper sunt affirmativa.

§ IV

De comparatione parium. & Axiomata.

4 Paria sunt quae parem habent probabilitatem.

5. 1. In eadem causa utrius eadem est ratio.

2 quod in uno pari unum valet idem valet in altero.

3 A pari ad par tam argumentatio affirmativa quam negativa.

6 Similitudo traducit ad rem quam simillima est dissimile. comparatio ex re pari.

6 differentia comparationis inter similes.

De Locis extrinsecis.

§ 5

Quid et quot sunt Loci extrinseci? Quot sunt?

1 Loci extrinseci a Cicerone appellantur testimonia. Quinct. Cicero etiam quando quidem probationes inartificiales vocat. 2 Praejudicia, fama, tormenta, tabulae, juramentum, testes. 7

2 Præjudicium est ad cuius exemplum fiunt sequentia judicia.
3, 1 Rerum quandoque res in posteriori judicio similis priori rei prioris judicii. 2. Idem iidem quando sententia in posteriori judicio similis est priori. 3. eadem de causa in pluribus judiciis eadem sententia est lata.
4. 1 Præjudicia similitudine rerum, et judicium auctoritate 2 præjudicia reflectuntur dissimilitudine rerum, et personarum vitio.
3 Fama est rumor sunt sermones publici - aliquando habet auctoritatem aliquando non.
Testimonia famæ contingentia est veritatis.
4 Per tormenta intelliguntur cruciatus, quibus rei adiguntur ad taleris confessionem.
5 Si in tormentis coactus pro se verè verit posterius tum est firmior eorum, sed alias in valendum.
2 Si interrogatus nihil fatetur, sumpta de se fortasse
3 Fugilis fere est confessio quæ tormentis extorquetur.
4 Si ambigue aut vage quæ dicta sunt facile infirmantur aut refelluntur.
1. Tabulæ sunt Scripturæ vel publicæ vel leges, vel privatæ.
2 Testamenta legitimo constituta sunt testes; igitur fides tabularum adhiberi, probari, amplificari debent.
3 Tabularum auctoritas legitime conceptarum firma.
52. jusjurandum est affirmatio religiosa qua deus quidve quasi deus testis adhibetur.
3, Jusjurandum plus valet cæteris valet.
4 In jurejurando maxime spectanda persona juranti aut bona vel probitas, vel impietas.
3 Testes sunt, qui de re, qua in controversiam vocatur, vere vel scripto testimonium ferunt.
4 Iam testibus Scripturis 2 Testes remittere necesse est: Scriptura testimonia valet plurimum quod oratoris arte saltem in iudicio ab adversario non unquam petatur. 4 Quod ab amicis et propinquis adversariorum dicitur.

§ 2
Quid sunt præjudicia.
5
Quota plaxe est.
4.
Axiomata
§ III
De fama.
4
Axioma.
§ IIII
de Tormentis.
5
Notanda in tormentis
Nota VI.
de Tabulis jurejurando et testibus.
§ V de Tabulis.
2
Argumentum.
3
Axioma.
§ 2
de jurejurando.
Quid valet?
3
4
Axioma.
§ 3
de Testibus.
4
Observanda quæ da in appellandis testibus.

oferanda ipsim pugnandi stylum.

Axiomata

§. si eorum partem periculi veritus donamus, & si testis est domesticus, veli inimicus, idi, contra testimonium, vel infamis.

6 Testimonium divinum, sive immediatum sive mediatum, vim habet probandi necessariam. 2 Testimonium diabolicum nisi divina vi extortum, & contra te pro inimicis tuis prolatum, est mendax. 3 Testimonii humani fortia & auctoritas quanta testis & gravitet peritiorii testimonium proferendi testimonio imperiti, et plebeii.

§ IV
De usu et utilitate colorum.

4. 1 Definitionis usus est, ad asserendum obscura rei notitiam, quaestiones describendas, amplificationes. 2 Enumeratio partium ad ornamentum orationis. 3 Status et conjugata ad vim originem verborum allusiones et tropos. 4 Genus et forma, valent ad excusandum crimen, avocando orationem ab hypothesi ad thesim, dorendum, laudandum, vituperandum 5 similitudo lucem, et dissimilitudo lucem affert rebus ornatum, argumentis.

6 Repugnantium et contrariorum usus ad amplificandum, refellendum et probandum per antithesin adornatum, varietatem orationis. 7 Adjuncta valent ad amplificandum laudandum vituperandum, narrandum, probandum, confutandum, describendum.

8 Dempere & finis antecedentium et consequentium, notissimum vero ad suadendum aut dissuadendum causa et adjuncta ad amplificandum. Et genere demonstrativo causa bene vel male gestarum consulat in deliberativo probamus per causas et effectus et consultum.

9 sed judicio est utendum in his locis.

1 Conquirenda animalium proprietates et indagarda natura dotes.

2. 1 a Natalibus, 2 a patria aut alijs 3 loco ab adjunctis natura dotibus, 4 ab effectis semper magnitudine utilitate etc. 5 si numini alicui sunt dedicati

2. 3. 1 qua laudanda occurrunt, nomo do partes principio, sed etiam genus species causa, effecta, adjuncta examinanda. ~~Ab diffo~~

3 circa Dispositionem descriptionis advertendum, ~~at vel~~ ut prius ea persequanda, qua rei essentiam propius at tingunt, 2 nox, 3 cetera, qua magis ad subtilia: postremo etiam addunt ejus 4 usum, virtutes utilitates.

4 Hujus duplex: unus historicus, prolixus, acer ac concinnus: alter Epidictius paulo magis pictus et effluens.

1 Hoc genus versatur in suadendo et dissuadendo adhortando et dehortando.

2 Orationes petitoria, deprecatoria, exhortatoria et constatoria

3 futurum

4 utilitas et detrimentum

5 spes et formidatio.

2. 1 ria. 1 quid sit de quo deliberatur, 1 facile impossibile. 2 honestum. 3 utile 4 jucundum. 5 sine periculo. dissuadenti contraria quinque puncta observanda sunt.

~~1 Quid~~ 1 Laudatio animantium quae observanda.

2 Unde petenda?

2 Causarum inanimatarum quae observanda

3 Quae dispositio

4 Quae elocutio?

1 Hora 5 de genere deliberativo

2 Quid de singulis deliberatur.

2 Quae sunt partes?

Quod tempus?

Qui finis?

Quis modus?

3 Quarum spectanda? in re de qua deliberatur.

Quae nam in eo quisq. sit adeat? 4
Quorum in his qui deliberant? 4
Ex quibus dignoscuntur iudicia? 5 4
Forma? 5
Quae est petitoria? et qua argumenta? 3
Quae portatoria? 6
Quae consolatoria? 7
Quis est Horatius Judex? Quis reus? Quae facta? Quae materia? Quae tempus? Quae locus? 8 11
Quibus causis tum argumentis? 12

3 Duo. 1 Auctoritas, 2 Amor et benevolentia in res nostras
4 Cum diversi sint deliberantium animi videndum quibus rebus maxime moveantur, an honestate vel utilitate.
5 Ex ratione, tempore, conditione.
4 Instructa debet esse sententiis et argumentis, nec ades profusa verbis.
6. 1 causa impellens, 2 effecta, 3 adjuncta
4 Causa impellentes et adjuncta in rejiciam petimus effecta et consequentia
5 Exempla aliorum.
7. 1 Commendatio rei. 2 Proprietates personae cui suademus. 3 Causa impellentes. 4 Adjuncta. 5 Effecta. 6 Exempla eorum.
8. Causa efficiens, facti. 2 Adjuncta. 3 Proprietas virium animi. 4 Adjuncta miseria praesentis. 5 causa impellens miseriae praesentis. 6 Effecta miseriarum.
1 Quid in judiciis, et causis forensibus versatur.
11. Duas: 1 accusatio et defensio
3 Omne quod in litem cadere potest et judicio determinari,
4 et versatur circa praeteritum
12. 1 Proponuntur causa impellentes facti, rei naturae, indoles pervicacia etc. 2 causa finales. 3 quasi ex loco et tempore 4 Adjuncta facti. 5 Effecta. 6 ponuntur in leges ipse reus. 6 finis.

Incerta sunt ea quibus argu

art comparationes 12 adjunctis personae proprietates describuntur.

3 i Ex adjunctis personae proprietates deducuntur. 2 subjicitur causa finalis. 3. Tum expediendi laudandi quae in re dicta adducatur per adjuncta et earum partes. 4 Signis et indiciis nox arguitur. 5 Testimonia, tormenta, confessio, rumores et fama, juramenta. 6. i Primus judicis auscultatione coercitatur componitur, offensio tollitur. 2 Elevato judice auscultationis argumenta rebelliuntur. 3 Ex adjunctis culpa rei natura deteritur. 4 Ex causis omnes impulsivae, circumstantiales temporis signa quae asseruntur, testimonia confirmantur. 5 crimen in adversarii caput retorquetur. 4. facti defensio ex iis dem petitur argumentis, quibus auscultator facti innocentiam culpavit.

Dies Jus

De dispositione.

i est rerum inventarum in ordinem distributio

2. triplex: i Naturalis qua ordinem naturae sequitur. 2. Artificialis qua per artificia quaedam regulas res disponit.

3. Quatuor Exordium Narratio Confirmatio, Peroratio

4 duplicem Exordium, quae in exordiis graviorem, quae in peroratione adhibetur possunt etiam per totam sparge oratorem.

3 Incerta facta quibus argumenta cujusque.

S III Negatio facti quomodo instituenda?

S IV defensio facti

Hora i

S I Quid est elocutio

2 Quadruplex est dispositio 2/3

Quot partes.

4 Quo habet motus

§ 2
De exordio. quid sit?
§ 3
Quæ observanda?
benevolus

2. Ratio animos auditorum idonee comparandi ad reliquam orationem.
3. Reddatur auditor benevolus quod fit ex oratore si te moribus auditorum accommodes, si modestiam profiteas, si tua merita ab modeste enumeres contrarer. semper si observandæ te gratificandi voluntate studioso tempus adiendum asserisse. 2 Ex auditorum persona si eorum merita enumeres tum ex aetate tum alias, si eos modeste laudes comitate. 3 Ex adversariorum persona, si eos auditoribus per enumerationem scelerum insensos facias, si modeste. Ex negotio vel re, si proposita, si nempe dicas, rem celebrem necessariam, ubiam.

§ 4
Quomodo attentus?

4 si promittimus dictiros nos rem necessariam esse. si rogemus ut attente audiamur.

§ 5
Quomodo docilis?

5. si simpliciter proponendo, vel definiendo vel dividendo breviter et dilucide rem de qua dicturi exponemus.

§ III
Quot vitia exordii?
Vulgare
Commune.
Commutabile
Virtutes?

3. Vulgare est, quod passim ab omnibus accipitur ut ita dicam exordium ex rei loci temporis, causa personarum etc. circumstantiis. 2 Commune quod tam mihi quam adversario potest esse accusui. 3 Commutabile est conjunctum translatum 6. separatum. 7 contra contra praecepta.
4. Sint aurata vel aucta. 2 ex sententiis clausis verbis. 3 sint causarum propria. 4 sint ex re ipsa rata de qua agitur.
4 In hoc genere exordia sint libera. petitur vel ex re vicina causa, vel etiam remota, ut ex adjunctis loci, temporis atque ex historiis aut fabulis. vel per dubitationem ex abrupto, vel per expostulationem,

§ 4
Artificium exordium ingenere demonstrabitur

vel comiseratione vel repentinum latitia motum, vel per deprecationem.
5. Proponere debet orator, quâ mente dicat, aut quibus de rebus, hortatur se breviter dicturum audiendum, vel promissione commodarum ab exemplo aliquo, ita cipias 6. sumendum ex personis rei, accusatoris, delatoris vel judicum, vel invocatione, vel imitatione rei per ironiam vel a rei ad hypothesin abi vel hypothesis, sed confirmando aliqua ratione et per figuras amplificanda. sed alia aut aliud de his postulant.
7. quinq; i honestum, huic hoc opus captare benevolentiam. 2 dubium apud quod omittendum quod displicibenevolentiaque captanda ab his quæ placent. 3. obscurum in quo docilis reddendi sunt vel proponendo, vel deferiendo, vel differendo. 4 humile, in quo opus est attentione. 5. admirabile in quo primum benevolentia comparanda, si adhuc alienus, ea fugiendum ad insinuationem quo fit, dum ea tantum assumimus quæ nobis pro re et tempore fuerint opportuna.
3. est rerum explicatio, et quasi fundamentum confirmandæ fidei.
2. duplex. altera dicitur expositio rei de qua status est, quæ fere absque amplificatione sine ullius fit. altera rerum quæ pertinent ad causam, quæ oratoris propriæ tractatio rationis probationis vim habet.
2. i sit brevis, quod fit, si consteat verbis simplicibus usi quæq; res semel neq; minutim dicatur. 3. ne teneatur ea tantum oratori ad causam utilia: ne tamen ornata sit brevitas.

De genere deliberativo.

De genere judiciali

Quot sunt causarum genera.

Hora 2da de Narratione.

Quid est narratio

Quotuplex est?

Narrationis virtutes.

Brevis

Perspicua. 2 Si verbis usitatis et propriis. 2 Si ordo temporis et res gesta series servetur. 3 Si res
Probabilis. 3 per aliarum rerum narrationes non impediatur.
3 Si narrata consentiant cum circumstantiis
2. Si factorum memoria asseratur, si testium fides pro-
bata. 3. Si cum hominum opinione, auc-
toritate, lege, more, religione sit conjuncta.
Suavis 4 4. Si narrans sit probus naturus, verax.
4. Si admirationes, natae ex rebus magnis
novis et inauditis. 2. Si suspendimus ex-
spectationem. 3. Per motus animorum. 4
colorata personarum in narratione delectant.
5. Dolores expressi delectant. 6 Lectio faci-
lem et jucundam narrationem.
Quomodo § 3 differat oratoria ab Historica? 3 Oratoria facta et gesta magis et colorant
fictus verborum et sententiarum figuris
illustrata, adhibentur digressus, amplifi-
cationes aestimationes affectus.
Figura in oratoria narrabe usurpanda 4 4. Hypotiposis, Prosopopoia, Ethopoia
Exclamatio, admiratio, interrogatio, com-
municatio dialogismus.
Quando § 4 utendum narratione. In oratorio genere. 2 In forensi genere narratio nihil aliud est
quam confirmatio permista suis pro-
bationibus et amplificationibus, quae res
In genere deliberativo. 5 gestas non tam docuit, quam exaggerat.
5 ordinarie nulla est aestimatione et si aliqua
In genere Judiciali. 6 ad confirmationem accedit spectat.
6. Si res nota non adhibetur. vel si eodem
modo narratori suus adversarius. ubi
non est lis propositio, quod si simplex esse
Artificium narrationis. 7 requisit adhibetur partitio.
7 Vitae sunt digressiones inopportunae. 2 si
infinitum diffusa et insolenti tempore
decurrunt 3 si pleures sensus sine conjunctione

congregantur. 4. si articulis connexionis et transitionis subtilitatis. 5. Narrationes saepe solent concludi Epiphonemate.

Hor 3tia

§ 1. Quid sit confirmatio?

1. Confirmatio est ea qua firmamenta causae asseruntur, dubia quae contra nos sunt refellimus, nostra confirmamus.

§ 2. Quid in confirmatione servandum?

2. caret. 1. fortissimum argumentum aut in fine aut in principio ponatur, in medio debiliora ponantur. 2. subjice verisimilibus significantibus magis significantia affectibus circa finem major erit. 3. caret scholi singula argumenta commode disponantur. 4. per varias figuras ea tractabit, et non in syllogismum, modo in Enthimema disponet. 5. si argumentandi ratio fuerit obscura, transitionibus et artificioso nexu varia illa species aut illigentur.

§ 3. de confutatione?

3. confutatio est confirmationis pars qua contraria praemunitationes dissolvuntur.

§ 4. Quis ordo servandus?

4. Confirmationi contrarius servandus est ordo.

§ 4. Modi confutandi?

4. 1 est si res admittatur ab adversario omnino negamus. 2 si id quod adversarius objicit dicamus dubium vel contrariae et repugnantia dici. 3 si res omnino negare non possumus. in rem regerimus, quod fit, si adversarium quantumvis non urget, tantum videamur nos eum e diverso eo quod refellimus. vel regeramus in adversarium non convenire adversarii persona objicere eam, neque recte ab eo dici. Prioris est exemplis pro coelio, posterioris pro ligario.

Qualis 5 sit constitutio.

5. Admittit dialogismos seu allocutiones, ironias, illusiones, objectiones interrogationes, execrationes, et alios affectus vehementiores et figuras.

De Horatio IV

De statu causae.

§ 11

Quid est status

Quotuplex est status

1 Est quaestio quae ex prima causarum contentione nascitur.

2 Triplex: coniecturalis, in qua quaeritur an sit. 2 definitionis in qua quaeritur quid sit, quando scilicet controversia est de nomine aut appellatione alicuius rei.

3 Qualitatis quando quaeritur de alicuius facti aut scripti, vel alterius rei auctoritate seu qualitate.

3 Quotuplex est status qualitatis?

3 Duplex: 1 Absolutus quando conceditur aliquid esse factum, sed simpliciter et prout de consideratur, recte et honeste offerentis factum vel ex natura vel ex mandato vel ex alio principe.

2 Assumptivus est, cum factum per se considerantum est quidem in se factum sive malum, attamen extrinseco argumento redditur licitum.

§ 12

De ratione firmamento et iudicatione

2. ubi quaeritur an iure auderi et quid est quasi generalis.

Quid est controversia

3. est quae asseritur a reo depellendi criminis causa.

Quid est ratio

4. ratio autem est id ad quod labefactandam rationem quae ideo fundamentum vocatur.

Quid est firmamentum

5. est in qua quid veniat in iudicium, et de quo disceptetur, quaeritur.

Quid est iudicatio?

§ 13

Quae et quot quaestiones tractentur a scripto

3. Duae. 1 Amphibologia cum idem scriptum videtur duo vel plura significare.

2. Discrepantia scripti et voluntatis cum semper aliud videtur scriptum donare quam voluntas scribentis fuerit. 3. Scrip

Iura contraria est dum scriptum unum
jubet alterum prohibet. 4. Ratiocinatio
cum id quod propria, et expressa aliorum
est comprehensum, ex aliis legibus propter
similitudinem deducitur.
Status tractandi sunt per argumenta ex
loco petita.
Licet maxime spectent ad genus judiciale
spectent, tamen in genere exornativo et
deliberativo licebit indagare, contra eos qui pro-
sit nostris laudationibus, vel vituperationibus
aliquid objicere.
Argumentatio est argumenti explicatio
vel artificiosa explicatio.
4. Quatuor: Ratiocinatio, Enthymema
inductio exemplum.
2 est in quo ex duabus praemissis propo-
sitionibus tertia alia infertur.
3. Cuius vel tres. vel enim 1 Propositio
2. vel propositionis ratio. 3. assumptio
4. eiusdem probatio, 5 conclusio seu complexio
vel. 1 Propositio, quae prima sumitur
ad probandum. 2 assumptio, quae ex pro-
positione aliquid assumit ad id probandum.
3 Complexio seu conclusio est, quae id
quod ex tota oratione concluditur. Vide Cice-
ronem in Partitione.
Si vis facere orationem directe per syllo-
gismum. cuius propositionem pone pro
Exordio, assumptionem pro confir-
matione, complexionem pro peroratione.
exordiendum interdum etiam ab
assumptione et complexione.

§ 4.
Quomodo tractantur?
Quae status tantum spectant ad genus judiciale an etiam ad reliqua.

Hora 5
De argumentatione.
Quid est argumentatio?
Quot habet partes?
Quid est Syllogismus?
Quot habet partes?

4.
Usus

De Enthymemate

3 est pars imperfectus syllogismus
ex quo vel propositio vel assumptio deest.

Quid inductio?

4. Inductio est argumentatio, qua ex pluribus singularibus propositionibus universalis infertur. ut: homo a se debet comendari non ab exteriorib⁹ bonis. Ratio: quia navis, agladius et regula a se, non ab ornamentis suis comendatur.

Quot modi sint?

Qua observanda?

5. In enumeratione partium sufficere, si plurium similitudine cognitione. et ut inducta sit vera, ut quod infertur sit simile rebus, quas induximus.

Quibus modis tractatur?

Quid est exemplum?

7. Per Isocolon, Antitheses, comunicationem, per interrogationem, paraeiresin et subjectionem. Exemplum est inductio imperfecta, vel inductio Rhetorica. ut: Julius Cæsar Imperator litteras amavit, ergo quisq⁹ bellicosus has similiter amare debet.

Quid Epicheirema?

9 4 est brevis ratiocinatio, cujus omnes partes in unam conferuntur. ut: Licet casa sua servus dominum amare non debet, quia contra naturam est. Ergo servus filii est.

Quid est Sorites?

5 est argumentatio, qua multis propositionibus velut gradatim, et observatim collectis, aliquid infertur. ut: Europa dominatur orbi, Europa Græcia, Græcia Athenæ, Athenis Themistocles, Themistocli uxor, uxori filius, ergo filius dominatur orbi.

Quid est Dilemma?

6 Dilemma est quasi duplex sumptio: sumitur enim duas partes, quarum neutram concedere potest adversarius. ut: vel triumphi vel prædæ cupiditas ad provinciam petendam Cæsarem impulit: non triumphi ut fertur, ergo prædæ.

Dies 4 Jus

De affectibus

Hora 1.
De essentiam natura
& usus.

1 Ratio movendi affectus secunda inventionis
pars quibus persuadetur
2 Frustrabatur Orator horopus eius hic labor
est, sine quo cætera nuda jejuna infirma
et ingrata sunt: adeo velut spiritus operis sunt
et anima est in affectibus

§ II
Qua sedes affectuum

1 Cor humanum sedes affectuum
2 Vehementes affectus, ut sunt amoris et iræ audiæ
spiritu calore et sanguine potissimum indigent,
quorum omnium cor fons et domicilium
3 At violentos affectus proniores sunt, quibus
pleniorem caloris sanguinis spiritusq. fuibus
minus subtiliores.

Vehementiorum affectuum sedes.

2 Ex secunda animi parte: una enim animi pars
suâpte natura constans, tranquilla et quieta,
qua est vis rationis; altera pars inconstans, et turbida, qua caret ratione et obtor sapidè commovetur

§ III
Quis sit affectus.

3 Affectus est anima sentientis ex alicuius rei
bona vel mala opinione commotio

Finis affectuum.

4 causa finisq. affectuum vel ulpat vel laudat

§ IV
Divisio affectuum

4 Eudam unum amorem tantum dicunt esse
animi affatum ex quo cætera proficiscantur
quidam quatuor fontes aperiunt: circa bonum
spem et gaudium: circa malum tristitia et metu.
5 Concupiscibili naturantur tres affor desiderium gaudium. odium, fuga, tristitia. Ad irascibilem pertinent. spes, desperatio, timor, audacia, ira mansuetudo
6 Amor profert gratiam et gratitudinem, ad
desiderium et superbia et ambitio,
ad odium invidia ad iram indignatio, ad fugam inimicitia, ad timorem pudor seu verecundia
ad spem fiducia ad tristitiam pœnitentia.
7 Affectuum radices naturales sunt, motus
vero in nostra potestate collocantur.

Sunt ideæ affectuum motus voluntarii ac naturalia.

Hora II

De affectibus in specie

§ II

De amore

Duotuplex est amor

3.

Usus

Duo debuit adhibendo

De odio.

Dua significat odium 2

Duotuplex est odium

Duomodo explicandus!

Dua spectanda!

Modus amplificandi.

Duomodo tollitur odium

Dua delectare et solutiode in odii affectu.

1 Amor est propensio voluntatis ad id quod bonum esse putatur.

2 Filius erga patriam ut: Virgilius Abnegat exuta vitam producere Troiâ.

Deus parentum et liberorum qui est potens omnis in nascendo cari stat cura parentis.

Fertius conjugum qui est purus, integer etc.

Amor conjugum sua ne est impurus. Vide Ciceronis perorationes pro L. Flacco, & Cn. Plancio.

3 Ad benevolentiam colligendam in exordio, vel privatim erga personam.

4 Primus modus requirit genus floridum, Secundus est totus in stylo conciso.

2 odium est aversio animae a malo, vel vero vel putato.

3 i malo adversarii delectari, bonis eius invidere, nostra ei invidere, male dicis ipsi velle.

4 Quadruplex. 1 Melancholicum quod est despectus rerum omnium. 2 Ferinum quod est crudele perpetuum. 3. Humanum. quod humano modo concipitur. 4. Naturale desperatus alimus rei, ex natura instinctu

5 si hominem offenderis esse perniciosum.

6 i is qui cadit qualis sit. 2 is qui intulit quare, quomodo, cum describere, comparanda casio cum ego vel crimen cum aliis.

7 Tertio spectatur injuria.

7 Species aliqua adhibenda externa ad irritandos animos vel si aperiri non potest fingi potest per Ethopoeiam et prosopopeiam. 2 Sua mala sint ventura, videndum quomodo acta sint.

8 odium temperatur precibus lacrimis. 2. mala quae odium pariit. fortuna casuum

9 circumdata vehemens, verum consilium stylus. verba consonantiora asperiora, metaphora allusiones, hyperbole, allegoria anomalia. exclamationes, interrogationes, communicationes correctiones exclamatio cum indignatione, hypotiposin, Ethopoeiam, ironiam. etc.

ira accusatione defensione, vituperio
3 cupiditas est desiderium possidendi alicuius
boni
4 Animalis quod animatibus tolli convenit, ut
edere bibere. humana quae homini tolli con-
venit ut esse divitem.
5 per ea ex quibus animus affectus sit
6 Ad honorum cupiditatem, ideas honorem
esse bonum; Ad dissuadendum ea esse quae
honor affert mala: per exempla, testimonia
per rei facilitatem, qua petitur ab adjunctis
7 ex elocutio eadem, ut in amore prater, quod
in oratione funebri stylus sit concisus.
8. In orationibus generis suasorii et funebris
4. fuga est aversio a malo futuro.
5 Orationes pro fuga modo dolore, modo odio
modo metu attentur
6 conciliandus motivis et rationibus de fide con-
trariis
1. gaudium est opinio recens boni praesentis
2 est animi laetis commotio ob bonum praesens
3 est opinio recens de bono presente.
delectatio et recreatio etiam diu spectant.
4 In laude personae adducenda commoda, quae tra-
huntur ex virtutibus personae. memoria
malorum evitatorum. enumeranda ca-
usa cautio
5 vanitate rerum moroseis adjunctis
earundem inconstantia
6 in omnibus tonum habet. excitandus inver-
sionibus ingeniosis, fabulis, historiis, figu-
ris quae sunt ad delectandum. Elocutio
florida delecta ingeniosa plena auctis sententiis
2. tristitia est opinio recens malipraesentis
in quo animus contrahi animo rectum esse
videatur
3. ea proponenda a quibus natura abhorret
libere ventura, a evitari non potest aut ea

Usus.
§ 3
de cupiditate et
desiderio.
4
Quomodo excitandus
Quibus modis excitan-
dus.
7
Quanam elocutio ei
se debet.
Usus.
§ 4
de fuga.
Usus.
Quomodo tractandus.
Hora III
§ 5
de gaudio.
Quid est hilaritas
Quid est tripudium
4
Quomodo excitandus
5
Quomodo reperi-
mendus.
Quo elocutio et
quis usus.
§ 7
de tristitia seu dolore.
Quomodo excitatur.

adjunctis personarum loci temporis renovatur dolor.

Quomodo leniatur. 4. proponendo portum veritate. humana vita conditione. ostendendo magna misericordia. sive male factorum in bonos. sive bene factorum in bonam. adhortandum animum dolentis, ostendendo quantum constantia gloria colligi possit. exempla.

De Spe. 3 Spes est cupiditas eventurii boni, quod speramus.

Quomodo excitatur. 4 si ponenda bona, eius magnitudo, si operis proficiscitur facilitas. assequendo rei, si praemia proposita. ostendendum quid obstaculo non obfuturum. addendo exempla felicia. causa aequitas exponenda

Quae elocutio huius. 5 Elocutio pro rei magnitudine, stylus concessus.

De desperatione. usus in genere de liberatorio sua sorte.

Quomodo movetur. 4 irae libidinis impetus a bono servorans dicto propter inopinatam difficultatem.

Elocutio. 5 ponenda contraria de qua de spe diximus.

Hora IV. 6 Sit calida vehemens. ac factus infelicis simplex.

De timore. 1 timor est perturbatio ex opinione mali futuri.

Quomodo movetur. 2 proponendo res timendas.

Quomodo leditur. 3 confirmando seu probabiliores timentis. infirmando alienam virtutem. timor turpitudinis aut majoris mali proemium

De audacia 2 audacia contraria est timori

Quomodo movetur. 3 ostendendo praecidia ad esse. adversarium esse imbecillum, metuendum, irregulosum.

Ira. 3 ira est appetitus vindictae adversus eum a quo quis se laesum esse putat.

Effecta. 4 animum perturbat, iratus ardet, furit, insanit

Quomodo excitatur ira. 5 Movetur ira aurida amendo de prioribus dictaeque excedentia, verba contumeliosa per hypothesin. Ethopoiam. indignationem. Epi

phomenatis & similibus figuris, per to-
torum & temporum circumstantias.
4 Lenitudo est sedatio quaedam animi, ab
ab ira dejectio.
5 De spe vita suspicione injuria damni. per
cultio confessionem doloremq. huiusmodi
animi demissio, probitatis commendatio
multum facit. Orator ergo occasionem captabit
mollescibi aditus in iram aliorum inveniendi
1 Ad amorem referuntur gratia qua ampli-
ficatur a persona qua gratificatur, in re qua
gratificatur, ab eo, cui gratificatur. gratitu-
do qua eodem modo amplificatur.
2 Concupiscentia carnis, concupiscentia ocu-
lorum, superbia vitae.
3 Commiseratio seu misericordia, invidia, o-
mulatio, Coercentia, Anguistia.
4 Pigritia seu desidia, quae est timor laborismo-
lestiae, erubescentia, verecundia.
5 Indignatio. De his vide Gerardum Joan.
Vossium orat. institut. lib. 2. cap. 11. Palat. Eloq. Exer.
6. Cath. 37 et seqq. et Brun. Eloq. poet. tomo. 1 libb. c. ix.
du Cygne Poet. lib. 1 Par. 2 art. 7 item Rhet. lib. 1 cap. 7 par. 6.

2. Causae affectuum graviorum sunt res magna
3 Duplex alia naturae sunt magna, alia usu sunt
magna, quae hominibus prosunt maxime, vel obsuetum gestus?
3 1. ipsi moveamur, et ad fidem animo proficiscatur
oratio qualem facere auditorem volet. 2 Non pri-
us in affectu assurgat, nisi res, ex qua eliciendi sunt,
vel manifesta vel satis demonstrata. una 3
Ipsa oratio, quos paritura est debet affectus
concipere et fieri in variae figurae transformare.
4 Pertotam orationem spargendi sunt affectus.
5 In levibus vox lenta esse debet, in gravioribus
vehementior. 6 Quaelibet ergo natu-
ra et mores ejus eorum qui per movendi 7 Captan-
di excitandorum affectuum occasiones. 8 ad

IV De lenitudine seu mansuetudine.
5 Quomodo moveatur.

Hora V
De reliquis Animi motibus, usuq eorum.

I De affectibus, quia debent priores resolvi.
2 Quo ad desiderium?
Quo ad tristitiam
Quo ad timorem.
5 Quo ad iram

II De causis affectuum.
2 Quotuplex est magnitudo?
3 Affectus qui ratione movendi.

movendos audientium animos amplificationes
figura praesertim Hypotyposis, prosopopoeia,
exclamatio apostrophe, interrogatio, obse-
cratio et alia similes.
§ IV
Usus et variatio 4 In laudatione pertinent motus cupidi-
tatum. 2 in ge- tatis, amoris et gratia. In vituperatione motus
nere demonstrativo. odii, et indignationis
In genere deliberativo.
5 In suasione motus confidentia, et spei 2 in
In genere judiciali dissuasione timoris et desperationis.
6 In accusatione motus iræ, indignationis,
Unde eruuntur contra crimina et scelera eius: In defensione
clementiæ et commiserationis in accusatos.
Hora VI
7 Eruuntur ex locis, et maxime fontibus ampli-
De amplificatione. ficationibus rerum, variantur figuris sententi-
§ I arum.
Quid et quotuplex amplificatio. 1 Amplificatio est gravior quædam affirmatio
quæ motu animorum conciliat in dicendo fidem
2 duplex verborum et rerum.
2
Duplex est amplificatio verborum. 3. 2. 1 Per verba translata 2 per verba, quæ
veritatem excedunt 3 Per Epitheta splendida,
rapta 4. Per graviora verba et plus signi-
ficantia. 5 Per plura verba et sententias
§ III eiusdem dictionis. 6 non tamen temere et
Amplificatio rerum. pueriliter hac amplificatione utendum.
3 Petitur a locis topicis. 1 a definitionibus
congeratis. 2 a consequentium frequentatio-
ne efficax ad suadendum et dissuadendum
ad vitia vel virtutes exaggerandas. 3.
a contrariorum rerum collectione maxi-
me per antithesin, 4 et dissimilium
et inter se repugnantium rerum conflictione.
5 a causis et effectis congeratis 6 et simili-
tudine, et exemplo. 7 Per distributionem
et adjuncta.
§ IV
Usus amplificationis. 4 non tantum in movendis affectibus, sed
etiam fidei faciendæ.

Dies V.

De generibus causarum.

1 Definitio generum causarum

1 genera causarum sunt certa classes, sive ordines, ad quos singula quaestiones de quibus perorandum, pro diversitate qualitatis revocari ex iisdem convenientes argumentorum loci quibus ipsa legitime tractentur, deprimi possunt.

2 Quot sunt causarum genera

2 tria. 1 Demonstrativum, quod in commendationibus. 2 Deliberativum, quod in suasionibus. 3. Judiciale quod in disceptionibus factionibus.

1 Hora 1ma

De genere exornativo

§ I

1 Quod est genus exornativum.

2 Qua materia.

1 Quod versatur in laudando, et vituperando ac in quacunque rerum expositione.

2 Laus vituperatio, quaestiones ad cognitionem pertinentes. item gratulationes, gratiarum actiones, narrationes, comparationes, dedicationes, commendationes, parentationes, Epitaphia. etc.

3

3 Qui motus exornationes

§ II

3 delectatio qua percipitur ex contemplatione objecti pulchri. vel Modestia percepta ex consideratione objecti turpis et deformis.

1 Laus hominis unius. 2 vitae

2 In laude hominis spectatur patria qua vel natus vel diu commoratus qua si fuerit nobilis clara; suam in alumnum transfert claritatem

2 Patria nobilis

3 Patria ignobilis

3 si fuerit ignobilis dies eum virtutis suae radiis obscuritatem loci illustrasse.

4 Vituperatio

4 In vituperatione a patria duces, patria nobilitatem nihil aut parum hominis confert.

Patria.

5 Parentes et Majores

5 considerantur Parentes et Majores, quibus laudabis a splendore Natalium a majorum gestis quantum ab iis in alumnum gloriae derivetur, major tamen erit gloria, si genus suum propria nobilitavit virtute.

Laus in obscuris generis sobrie posita quo modo instituenda.

6 De laude hominis obscuro genere nati dicens pulchrius esse multo parari, quã creari nobilem; et maioris esse virtutis argumentum si obscuro natus genere, ad humanam rerum claritatem effloruit.

Modus vituperandi.

7 Dias etiam boni parentis esse grosse esse malus filius mali parentis boni.

Prodigia vaticinia oracula responsa &c.

8 enarrares Prodigia, vaticinia, oracula responsa, quæ natalem diem præcesserũt aliaque signa futura fortuna et virtutis.

Alia quadam.

9 hominum spes, temporum calamitas, plurimorum vota offeres.

Laus hominis in vita. Pueritia Adolescentia. In Juventute. In Senectute.

10 3. In pueritia pietas parentum educatio &c.

4. Mores et studium discendi impeditas, iustitiis

5. Res præclare gesta virtutes, vitæ conditio.

6. consilia, pietas morbi patientia constantia in bene coeptis &c.

Bona fortuna

7. ad sunt opes, divitiæ honores propinqui gratia principis, quas si habuit bene eis usum dicamus si non sapienter caruisse ad miseris moderate tulisse.

Bona corporis et animi.

8 sunt valetudo forma vires.

9. Sunt virtutes quarum una in genere in cognitione alterum in actibus consistat, virtutem in partes distribuendo, gesta.

Laus hominis post vitam.

10. Sunt Genus mortis, quo aliquid mortem, habiti honores decorata præmiis virtus, Res gesta, filiorum institutis sine adulatione.

An hostibus laudandus? Hostibus laus habenda.

11 Maxima est virtus, quæ ab hostibus etiam laudem elicit.

1 Ab oratis Rhetoricis fere omnibus petitur laus et commendatio somnii.
2. Ab heroicis ipsum laudes compleditur Isocrates in Paraetheseos.
3 Epicraten laudat Demosthenes, Demosthenem Lucianus, Socratis laus apud Dionem orat. 54. 55. In Libanii progymnasmatis habemus laudem Ulyssis, Achillis, Diomedis, Demosthenis. In Aphthonii Thucidides. Panegyricus Plinii, Panegyricos Claudii Mamertini, Nazarii, Eumenii, Latini Pacati etc.
4. Prolusiones Octavii Ferrarii eaes praesertim lib. 15. ig. 20. 2 Panegyricos, orationes D. Baptistae Ferrarij.
5 Isocratis oratio contra Sophistas, Libanius in progymnasmatis Achilles Hector, Philippus Aeschines. Philippum Amyntham Aphthonius. Marium Antonium In Philippicis praesertim secunda.

3 Exordium est liberum, vel a persona, vel a facto dicto. Narratio delectum rerum commendatarum habere debet, pertotamque orationem diffundenda. Collocatio narrationis est. 1. Gradus Patria genus parentes, educatio, studia praeceptores, adolescentia, juventus, maturitas, senectus. 2 Generum distributio in qua vel omnia referas ad bona externa, corporis etiam vel si praecipuas alicujus virtutes eas ornandas tibi proponas, ad quas praecipua illius facta reducas. Hi duo modi praecipui sunt.

Hora 3 II.
agritur, petitur laus.
3 Imitatio veterum Argentiorum in laudando. Laus communis.
3 Laus singularis.

4 Ex auctoribus

5 Vituperationis exemplo in Libanio

3 III Dispositio in genere demonstrativo.
Exordium
Narratio
Collocatio narrationis.

3 Gradus una a minoribus incipiemus et paulatim ad majora ascendimus. 4 priori contrarius est ex a majoribus adnixorq. 5. modus in quo inaequabili varietate res misceatur, ut res tota tristibus etc.
6. a recentioribus exoriatur cum res quae laudamus allegorice per comparationes prosequamur.
Confirmatio et amplificatio ex locis scholasticis petenda ~~dum~~ ex singulis circumstantiis.
Peroratio in laude debet contineri motus animorum, in vituperatione adjungendi.

§ iv
Elocutio generis exornativi.

4 Genus demonstrativum plurimum magis esse debet quam exemplis validum. constat maxime narratione et amplificatione

5 Motus.

& Motus sunt lenes et suaves, in vituperatione interdum ardentiores.

Ex locis topicis

6 compositiones habent enumerationes partium, definitiones congeriatae, similitudines, sententia crebra, translationes, verba antitheses etc. Verba

6 Verba

Verborum connexio.

sententiarum, si translata quadam fuerit, in conjunctis si figura et schemata inseruntur si paria paribus reddas, si similia similibus reddas, si contraria, si generata prudenter ponantur.

7 Numerus

Numerus.

& Numerus alteres mulcat, antitheses, similiter cadentibus et desinentibus.

Eius virtus in viris illustri laudabitur.

7 Clementia et animi facilitas omnibus secundum naturam maxime tamen decora imperatoribus et principibus. Serendum

Hora 3.

§ ii
De Gratulatoria

7 Invehienda primo et ratio ~~est~~ et causa deinde rationem ~~est~~ cum propositione in Syllogismum et disponenda faciendo majorem, minorem et consequentiam.

1. Syllogismus in exorpatione. et amplificatione praecipue in genere demonstrativo et deliberativo
2. efficax est Enthymema. Brevi ad probandum
3 fallax est Sorites et captiosa minus frequens sed ad captiosas quaestiones magis aptus.
4 Dilemma utrinque urget, capit adversarium.
5 Epicherema vibrat vehemens argumentum
6 Inductio delectat et est vulgaris usus.
7 Eiusdem generis sunt exempla, quorum usus frequens, probatio facilis et efficax, non minor delectatio.
3 Duplex: 1 aperta, qua est totius generalis quae generaliter dicitur. 2 occulta. quae specialiter dicit singularis facta ex generali.
4 Peroratio est ea in qua, quod tota oratione expetebat orator, majori vehementia evincere et obtinere contendit.
5 Duas: 1 Enumeratio per quam res dispersae et dissolutae dictae, pauvis verbis unum in locum coguntur. ea quae plurimum repetenda sunt quibus maxime causa constitit, et qua auditoribus altius inhaerere cupimus sit vel simpliciter vel figurate, si communicationes cum auditoribus, Apostrophen Prosopopoeiam adhibebimus.
2 Amplificatio. in qua providendum ut omnes eloquentiae rerum adhibeantur, omnes affectus concitentur. moveatur prius ipse orator quam alios moveat; facile enim movebit affectus in aliis, si res talem talis sit, si res tristis tristis sit etc. et observentur ea quae de amplificatione libro 1 Rhetoricae sunt dicta.

Horat. 6.

§ 1
Quis usus argumentationum?
Syllogismus.
Enthymema.
Sorites
Dilemma
Epicherema
Inductio
Exempla

§ 3
De Sententia duplex sit?

§ 4.
De peroratione

Quod habet partes?

Enumeratio

Hora i
§ I
Quid elocutio

Dies VII.

De Elocutione, Memoria, et pronunciatione.

§ 2
Quae spectanda? Latina.

I. Idoneorum verborum et sententiarum ad inventionem quomodata.
Aut verba sint latina apud probatos auctores recepta, non peregrinis, nisi quadam longa consuetudine ad latinos a gradi transierint.
Cicero etiam ut gravis, vel usu latini de sunt, agrem experimentis. Clara quando audientes facile intelligunt quae dicimus. ut igitur evitemus obscuritatem dictionis: Longas Parenthesis et frequentes ne usurpa. 2. Abstrusas phrases cave. 3. ne longus sis in periodis.

Clara

Ornatus

ornatus spectatur. 1 in verbis. 2 in verborum conjunctione. 3 In numero oratorio. 4 In figuris. 5. In affectibus. Apte et congruenter ea virtus est suavitas quae efficit, ut apte et leniter fluat oratio.

Apta

§ III
De ornata oratione
Verba simplicia.

3 Verba simplicia aut propria aut impropria. propria sint usitata, consentanea rem exprimant optime sonant. 1 Super latina. 2 Verbalia. 3 composita. 4. Quae habent plures syllabas. 5 Quae vocales habent. A. O. U. qua 2. I. Mollora et delicatiori

4
In conjunctione Verborum

4 In conjunctione cavi verborum eiusmodi vitia i ne praecedens dictio vocali finiat, sequens incipiat. ne plures consonantes simul sonantur. 2. Si non multa mony syllaba, aut brevia verba, aut longa multa in unum congloscantur. 3 si voces domes vel arte - vel postponuntur. 4 Numerus oratorius peredt a certa quadam syllabarum quantitate, idonea vocum collocationibus, commoda verborum et sententiarum collocatione quae cohaerentem sententiae reddat orationem.

§ 4
Quomodo gratus sit numerus spectandus

6 Si ita cohaeret verborum series, ut nil sit quod aures offendat. 2 si gravioribus Congioribus verbis periodum finias

6 Si In subnisso forma orationis libera sententiosa, figura parce adhibentur.

2 In mediocri ea conveniunt ornamenta quae plus habent suavitatis. 3 Grave. omnem vim postulat orationis.

7 Humile ad docendum. mediocre ad delectandum. grave ad movendum pertinet.

1 est quaedam loquendi ratio supra vulgarem consuetudinem verbis propriis vel impriis.

2 duplex verborum et sententiarum.

1 Repetitio est repetitio eiusdem verbi in principiis. 2 valet ad enumerandum infestandum et urgendum si adjunctam habeat interrogationem ad graves affectus.

2 Conversio cum eodem verbo finiuntur periodi membra.

3 Complexio qua repetitionem et conversionem complectitur adexaggerandum.

4 cum idem verbum geminatur, vel statim subjungitur vel in fine, vel statim sed in contrario sensu. haud per interjectionem aut conduplicando ut ultima primis et prima ultimis respondeant, totam repetendo sententiam ad ironiam concitandos affectus

5 cum idem verbum saepius repetitur sed casu diverso vel etiam significatione diversa. ad ornatum et vehementiam. 6 Antithesis adjicit. 6 est Polyptoton, varios 6 dictio casus

Conjunct: arma armis pede pes densique viros rigor est.

ad vehementiam et vehementem tollendam.

tionis pertinet

Quomodo conciliatur.

Quae in quoq genere observanda.

7 Usus

Horaz.

Quid est figura.

Quotuplex figura?

De tribus primis figuris verborum per additionem.

1 Repetitio

2 conversio.

3 complexio.

4 conduplicatio.

5 Traductio.

6 Polyptoton

Synonimia. 7 est conservatio multorum verborum eandem significationem habentium ad
vim affectus vehementiores, non solum
Polysyndeton. 9 verba, sed etiam sensus idem facientes auerunctur.
Gradatio 8. est conjunctionum repetitio. ad ingra-
dum
gestum gradibus quibusdam ita aduno
ad alia transimus, ut precedens verbum
repetatur: rarius usurpatur nisi insuetu-
dinem verbum.
Hora 3
De 81
figura detractione i cum subtiicitur aliquod verbum quod
Zeugma sensu ante intelligitur
Dissolutio. 2 est qua conjunctiones tollit vel sit
Adjunctio. 3 in singulis, vel in pluribus ad acrimonia.
Disjunctio. 4 3 cum ad idem verbum plura membra po-
nuntur. ad vehementiam.
4 fit cum singula membra suo verbo
Synaeiosis. 5 concluduntur, ubi unum sufficiens est.
5 est quae res oppositas subito verbo conjungit.
De 82
de figuris per Habet vim vel ex laude vitium vel ex vitio
similitudinem laudem reprimendi
Anonomina tio. 1 est quaedam abusio vocum ex disimilia per
Similiter cadens 2 sentia, fit vel ad dictione de tractatione
connotatione, inversione litterarum:
ad facetias et sales ad pungendum aderfarum.
2 est cum verbum in eadem tempora verba
in eadem casus incidunt. vel etiam
Similiter desinens 3 media primis vel ultima mediis accommodantur.
compar. 4 3 est, cum plura verba eundem exitum habent.
4 est, quae ex aequalibus fere membris
orationis constat. ad concinnitatem
si quasi sponte se offerat, a non sit nostra
enumeratione

5 cum pugnantia inter se verba vel diver-
sa opponuntur. ad flectendum, mobilitan-
dum habet vim regularem.
6 est contrarietas verborum Lexys cum
verborum transpositione. Ut: non us
quam vivo sed ut vivam edo. valet
acrimoniam splendorem vehementiam
7 est figura, in qua verbum positum
corrigimus, vel aliud ponendo, vel
tollendo verbum. valet ad urgendum.
8 est cum dubitamus, quomodo res ap pellanda
9 est vehemens instandi gratiâ hypo pha
pereunctatio. vel sit instando, ubi dif-
ficulter responderi potest, fidem ali-
cuius in invidiam trahendo, excitando
miserationem indignationem concitando
acrius imperando, seipsum interrogando.
Z est, quâ aliud interrogatur aliud respon-
detur, vel ad rem augendam, vel minu-
endum, vel ironice negando. ad dolen-
dum ad attentionem parandam. usurpa-
tur in laudibus vituperiis. Aptam vim
etiam habet interrogatio.
3 est cum orator interrogat sibi met
ipsi respondet, ad amplificandum, la-
udandum, vituperandum, suadendum
dissuadendum, urgendum, dolendum
refellendum.
4 est cum tacita objectioni occurrimus
ea, qua obyci possent, prævenientes dicimus.
sustulimus dubitationem offensionem re-
fellimus, vel ea qua ab adversariis objici possent.
in exordiis, refutationibus, et probationibus
cum diendum de ea quod injuncta dissolvere videtur.

5 th/2 Contrapositum. comutatio
7 Correctio.
9 Dubitatio. Hora 4.
8 Interrogatio
7 Responsio.
3 Subjectio.
4 Occupatio.

5. Correctio. Dubitatio.

5. est, qua propositam sententiam reprehendimus, et acute sagaciter per aliam emendamus. Valet ad motus, amplificationem augendam, minuendam ad pungendum adversarium et est aqua declaramus solicitum animi affectum, dum quærimus quid nam dicamus vel faciamus. ad affectionem parandam in exordiis confirmationibus amplificationibus est, cum causa nostra confidentes, aut ipsos adversarios judices quid dictu factu opus consulimus. ad movendam benevolentiam captandam, ad facti confessionem ab ipsis adversariis extorquendam. 8 est ficta persona, mutatas personas absentes inducimus loquentes. Senno etiam assingitur patriæ Reip. Regionis usurpatur in suasionibus, objurgationibus, laudationibus, et conferationibus.

7. Communicatio.

7. cum sermonem, ab auditoribus ad alium avertimus. sit ad personas etiam adjungimus, ad misericordiam elicimus, ad laudum exaggerationem.

8. Prosopopoeia.

10. est descriptio rei, dicta expressa, utrum solum audiri quam geri videatur. vel describimus ea quæ futura sunt, vel fuerunt.

9. Apostrophe

11. est cum dictis quibusdam, reliquum quod cœptum est dici, relinquitur in auditorum judiciis. convenit ira sancti, minitanti subinde admiranti. item cum reo tristes furtos suspectas facimus.

10. Hypotyposis.

12. est rerum aliorum actiones studia, propensiones, et agendi ratio exhibetur oculis et describitur. Valet ad motus præsertim odii conciliandos.

11. Retinentia

12. Epopoeia

13. est sententia ita expressa, ut plus ad intelligendum vel ex ipsis verbis velex vore relinquatur. 13 Emphasis
14. est quâ per quandam verborum formam sententia suspenditur, ita ut res major vel minor subjiciatur quam exspectatur. ad explicandam rem insolitatam, admirabilem ex exspectatum in narratione: ius ad rem exaggerandam: et pro attentione. 14 Suspensio.
15. est quando dicimus nos tacere, vel omittere velle, quod tamen maxime dicimus. cum argumenta parum habent firmitatis, vel longum esset, ea fusius tractare, vel ut ea quae quae praetereire nos dicimus, sic quasi ekeramus, ut majora appareant. 15 Praeteritio.
16. est, quando cum ea, quae gravia dicturus aut periculosa, magna libertate seditionis profiteur. Valet ad comminandum, et insultandum adversario ad fiduciam ostendam vel etiam timorem. 16 Licentia.
17. concessio est, cum videmur etiam aliquid in iniquum pati, vel adversario concedere fiducia causa, etiam concessa illa parte nos nihilominus nos fore superiores. cum Ironia juncta venusta. 17 Concessio
18. est rei, quae abesse posset, in medium orationem interclusio, quae explicat, aut causa dat, auget, aut minuit. ad rem magis explicandam, ad rationem breviter subjiciendam. 18 Parenthesis.
19. est totius voluntatis ficta, vel cum aliquid plane dicimus quam verba significare videntur. usurpatur, cum ludimus ad versarium, vel aliquid simulare volumus, aut irridere, aut exercere. 19 Ironia

sit autem: pronunciatione, Iocando, rideo, Levere vel vafre loquendo, adhibita activa dictione, Rei vel personae elevatione, rei exercitatione.

Distributio. 20. est quod sumatim dici poterant, fusius explicat, et in has partes distribuit.

Permissio. 21 est, qua causa bonitate freti, offendimus, non illius judicium judicibus aut adversariis relinquimus. usurpatur cum vel nobis vel judicibus vel adversariis aut illorum conscientiae consulimus, ne mali quid piam vereri nos offendere volumus

Deprecatio. 22 est cum aliquid petimus, idq; probatum rem, atq; amplificatam. adhibetur cum ope alicuius indigemus, vel notum aliquem tum timoris, tum audaciae temperandum, ad dolorem, timoremve significandum

Imprecatio 23 est qua mala alicui imprecamur

optatio. 24 est vehementis alicuius doloris significatio, quâ quod nobis vel aliis proficiscitur. addolorē seu timorē significandum vel

Epiphonema. 25 quando rei narratae aut probatae, vel cultorionis subjicitur pronunciatum ex superioribus expressum. usurpatur in admiratione, ad commendationem vel

Exclamatio. 26 commiserationem excitandam.
26. qua vel per rei alicuius aut personae compellationem certa quadam verborum forma dolor ac indignatio, aut laetitia aut admiratio significatur vocis ad excitandos motus. Vide plures figuras Dyronisium Leo. Caroli Boiol. Nicolaum causinum de Eloq. Caur. Lebrun.

Hora 5ta

§ 1
Quid sit memoria
Quotuplex est?

§ 2
De Naturali in-

i Memoria est firma animi rerum ac verborum ad inventionem perceptio.
2 duplex. 1 Naturalis quae a natura profi-
citur 2. Artificialis quae exercitatione artificio comparatur.
2. In posteriore parte cerebri haret. in eaque parte haret capi-
vulnus in ea parte aegre ipsa memoria plurimum
nocet. et in occipite tumor skelius memoriae
signum esse dicatur.

§ 3.
Adjumenta memo-
ria naturalis.

3. Si, quae memoriae mandaturus, recte intelli-
gis. facilius tenta et scripta, quam audita dis-
cimus. Si semel totum saepe legas per par-
tes discas, partes ne sint magnae. nec multa.
possunt etiam notae aliquae margini apponi.

Tempus

4 Tempus sit matutinum, sed pervigile pri-
die antequam de somno des, semel vel bis
6 Locus sit solitarius et ab omni strepitu liberum
7 Vox In discendo sit submissa tamen clara
8. quotidiana exercitio; repetitis eorum
quae memoriae mandavit frequens. nocte
quid die egerimus commorandum vespere. ani-
mus sit ad curis, cogitationibusq, liber. ani-
mi quies maxime prodest memoriae. Tempera-
ria libido odium mors memoriae, item
frigus, febris humor. moderatio cibi, ex-
cessus somni multum valent. corporis
valetudo, excitationes occipitis, lotiones
certis factae, febris moderata. inunctiones.
Vide Marsilium Ficinum lib. de Sanitate studiosor.
4. Memoria artificialis locis constat et
imaginibus. Loca sunt pro charta, imagi-
nes pro litteris. itaq; memoria artifi-
cialis, ut res non videatur audiri, sed
videri.

Locus

Vox

§ 4
Adjumenta

§ 4
De artificiali.

De 5 locis. Locus Lr aliquis communis, cuius notissimus
nota partium varietate conspicimus, unde
qua partes optime sint notae, insignia
aliqua parte diversa. hae cora sint qui
aut b. pedibus distent. sint a terra ele-
vata. hae mentis affingenda, tunc quo
fuerunt scripta in locis comenda: alio-
6 his a imaginibus, qua eorum memoriam
De imaginibus. excitent, impressa.
b. 1. Imagines sint similitudines, insig-
nibus locis collocanda. 2 sint insignes
aeres, grande aliquid ac inobliti magentes
3 persona designantur per eorum suis
attributiones, status, habitus 4. in uno loco
plures imagines poss dissimiles ponenda
non sunt nisi sint similes. Verborum
Hora 6ta imago difficilior est. Meliora praestabunt
subsidia. Gerardus. Ioan. Vossius. Paulus
Si Josephus de Arriga.
Quid sit pronuntiatio. 1 est ex rerum et verborum dignitate,
Quotuplex est? & gestus et vocis moderatio.
De Voce. 2 Duplex. 1 Vocem ac gestum.
In Exordio? 2. In Exordio vox tranquillior
submissa verecunda. In abruptis aliquan-
do citata subito erumpere. Altius sur-
git in propositione. In narratione vox
plana aperta, in confirmatione asperior
et instantior. In confutatatione, vario
gravis, concitata. In peroratione exultatior
ad motus efficax. Sit emendata, dilu-
cida ornata apta. In rebus laetis sit
plena, alacris jucunda. In tristibus fle-
bilis interrupta querula. In suadendo
lenis et gravis, itaque prorsi dignita-
te quomodocunque vox.

3 ne. Sit vox ululans, sed firma robusta
ne supra vires extollamus, ea lave
Cantilatione in balbutientem ingratus
tremor respirandum ad interpellationes
4. debet esse naturalis et simplex.
5. Duplex. i generalis et specialis.
6. Ad omnem vocis flexionem, ad sensum ad
magis quam verba, ad circumstantias
accommodetur. Sit vere moderatus et
moratus omnis additorum gradus.
7. Actus corporis erectus excelsus, non
dejectus non vacillans. corporis mutatio
crebrata et frequens reprehendi solet.
Corpus sit flexibile, non corpus abjicien-
dum, nec submittendum, nec saltitandum.
capite solo nunquam agat oratio.
Vultus accommodetur rebus. frons
modice demissa et corrugata pudorem.
oculi rerum dignitati respondeant
Humeri sint stabiles aequabiles. non pro-
jiciatur nec vertat. Brachia non perde-
ant deorsum languide, nec jactentur sursum
non super oculos exspatientur dextera
lacertus. sinister, supra humeros. manus
non sint diu otiosi, non infra pectus
deponantur, nec ultra humeros tollantur
sint aliquantum compressa. In propo-
nendo manuum motus sit fortis et
spatiosus. In narrando gravis in confirma-
tionibus acrior oculi manum aequantur.
In dicamus et exprobramus tribus di-
gitis in pollicem contractis indice ex-
pliciato. Index attollatur cum coelestia
nominamus vel ad graviores motus.

Vitia 3 vocis

De gestu. 5

Duplex

6 Duo in generali

7 Duo in speciali

Corpus.

Caput
Vultus
frons
Oculi.
Humeri
Brachia
Brachia
Manus

uel res hinc et actio fiat. Surget et
instat narum nunc contrahendo aures ex-
plicando vel etiam sinu sinistra manu
indice leniter prehenso. Interroget vel
respondeat, modeste dextram ad se con-
versam, extollens. Ironiam usurpet
vultu paululum averso, et manibus
in latus abjiciendo. Aspernetur remissa
admotaq, pectori dextra, dolet manibus
vel complicatis vel ustring dejectis, indig-
netur, stricto graviter pugno, percusso
pulpito, vel duro presumpto pectori pugno
admovens, vel dextra sinistram verberans,
ejulet, manibus modeste sublatis vel
etiam disjunctis.

Corollarium de moderatione gestus in oratione habenda.

Oratus ubi moderato gressum ad dicen-
dum assendat. 2. ubi totum terminum
auditoribus capitis facialq flexionem.
3 omnia pareat ad dicendum. 4. habi-
tus erectus et secundum naturam exactus.
5 antequam dicat per lustret auditorium
auditoresq observet facto silentio eo-
dem quietos per totam quet orationem
tenere, 6 post finita actione honora-
tis decenter auditoribus, discedat.

Notata
Ex Iacobi Masenii Palestræ Stili Romani
Libro Primo
de præparatione ad eloquentiam necessaria.

Cap I.m

1 Magister autores sibi, vel verdos sciat, qui prol. prio sermonis usu delectantur, neq; admittat, qui in tropis figuris q; luceat.

2 Nativa propria q; rem quam q; voce figuret di- stinguatq;

3 Quæq; Proprietas Latini sermonis ante Dis- cipulis tradenda, ut suo quam q; rem nomine arte norint discernere, quam transl. latis assuescant, illo enim præterito, neq; quidem scite utentur, cum alienis ut proprius inhæserint.

4 Duplicis generis autores pertractandi sunt, alii qui præcepta recte loquendi tradunt: alii qui scribendi exemplis eadem tradunt. vide plura ex Janua linguarum.

5 Ciceronis Epistolæ familiares, et Dialogi Cæsaris Historia. Ludovici Vives et Erasmi Colloquia primi legantur.

6 Dimidium laboris scripturo est habilis distinctusq; character.

7 Suma Orthographiæ dictionumq; cura discipulum et Magistrum teneat.

8 Ludovicus Carbo de elocutione. Ludovici Frobenius de electione et collocatione ver-

Quid in grammatico studio primisq; elementis rudimentis et Magistris et discipulis ad faciendum horum profectum præstandum sit

borum, Schorus de utriusq; lingua docendo dis-
cendoq; Ratione, Adrianus Cardinalis, Schotus
in Tull. qq. Nicolaus Fusius in Lima ciceronis,
Bucleerus in suis observationibus, Nizolius
cum Sylvii centartis Jacobus pontanus, et Jo-
annes Nies de ortu et causis ling. latinae
Romanae a barbaris novatis q; diligenter
quamq; etiam his autoribus Nizolio praeterim
observandum, certum severiori plurimas voces inter
barbaras ac rejectaneas reponi.

8 Nullum aque expeditum ad eloquentiam juven-
tuti iter patet, quam si magister delecta Ex cicero-
ne phrasi logiam, qualis Aldi Manutii est repo
terit, per certa scribendi argumenta tradat.

9 Bucleri juvenil formulis ex cicerone de sanctis
exercitari. vide fol. 3. Nu. 17.

10 Vim, ferat modo, sensus modo ordo modo numerus.
Eadem parte omnia non sit vitiosus sermo nutritulus
Ex Sabura teneris simus eorum quae rudi-
bus annis percepimus.

Quemadmodum pueri a prima aetate ad elo-
quentiam formandum

I 2 Pedagogus unus certe sit assiduus, dicenti non
imperitus.

I 3 Prima aetas his studiis idonea. de in-
stitutione puerorum vide pleura I & 2.

Initia Literarum sola memoria constant

2 Minora facilius minores percipiunt.

3 Eloquentia plures ditu praestat, pauci assequuntur.

2 Resurgendum ut eximia est de rebus dignae cogni

Eius causa cum multi, exin
quod qui plures annos elo-
quentiae praecepta tradidere
parum eloquentes sint.
quodnodo id fieri queat
et quibus modis.

3 Eloquentia curiosa sua est, alii trivialis aut difficilis
facilis aut sublimis alteri.

4 Non tardius multorum ad eloquentiam ingenium
quod natura auctor largitus est, emendari debet,
cum possit corrigi.

5. Industrio tardius ad eloquentiam ingenio, si recep-

fis non multis magnisq; contendendum est.
6. Multos, neque a natura inhabiles neque a natura rudes, peritis magistris, diuisq; neglectis inter felices eloquentiae conatus haesisse compertum est
7. Nimia praeceptionum moles non paucos obruit, qui omnia memoria complecti laborarunt.
8 Sunt qui sine ordine et iudicio hanc disciplinam aggrediuntur.
9 detrimento quoq; est, si iuvenes in sola praeceptorum contemplatione fixi, hausta ad experientiam non traduxerint.
10 quod faciendum dixeris opere festinandum est.
11 Non satis est quovis eloquentiae opere, nisi per fixas Rhetorum leges, conniti.
12 comparatur eloquentia pictura.
13. Proponendus est cuius circumenta artemq; sequaris.
Neque quivis ad hoc facile assumendus autor.
14. Rarus vix delinquent, qui imperitos sibi magistros proponendo imitandos, quam qui nullos.
15. Vitiorum prompta imitatio est
16. tanti operis in eruditis non est, vim formamq; stylo addere quanti pleriq; persuasum est.
17. Fodinam non sit Manutii phraseologiam inter scribendum revolvere, ubi stylus haeserit, Furselinum petere ubi particulae idoneae se le non offerent: Erasmum scrutari, ubi parcentia locus est; Nizolium consulere, ubi ad ciceronem formandus est.
18. Nihil magis quam bonorum autorum, aut praeterita, aut perfunctorio opere decusa lectio multorum profectum impedit.
19. Meditato lectio elaborato scriptioni miscenda est.
20 lectio et varietatem affert et stylo et orationi copiam.

21. Artis simul judicium est, multa lectione politi est, auream ibam in verbis rebusq; sectari mediocritatem, qua et auctores suis teneat illecebris, et animum digna magis rerum cognitione magis pascat, quam obruat.

22. Nimium est quidquid ingeniorum memoriam, audientium fatigaverit.

23. Stylus praestantissimus est dicendi effector ac magister est, sed magni plerumq; laboris et nisi illum recte suscipiemur, non raro irriti.

24. Ipsum legendi exercitium quod cum studiosissima quaq; scribendi conjunctum est, proximum ad eloquentiam est iter.

25. Praeceptorum moles ingens quo multorum libri implentur, onus potius est non vehiculum.

26. Apparatus tenuis regularum, instructa vero exemplorum copia, parata antiquitatis historiarum notitia, praesidia sunt ad eloquentiam certissima.

27. Eloquentia et cetera artes desiderare abiit vetere gloria, non ingenia hominum, sed desidia juventutis et negligentia parentum et in scholis, in curia, in foro, in exercitatione dicendi, et oblivione moris antiqui.

Cur Persius eloquentia apud Romanos tam subito profecerit, deficerit postea.

Ex Quint. Instit. Orat. lib. 1. cap. 1. fine.

Quomodo pueri educati fuerint apud veteres.

primum Laus avius, filius exacta parentela natus, gremio aeque matris educebatur, cujus praecipua laus erat, fueri domum et ministerio lubens. Eligebatur autem aliqua propinqua major natu, cujus probatis moribus, omnis cujus quam familiae committeretur, coram qua neq; fas erat dicere quod turpe dictu neq; facere quod inhonestum factu videretur, ac non studia modum curabat, sed remissiones animi cujusq; puerorum parcitate quadam ac verecundia temperabat. vide exempla. quae disciplina atq; severitas eo pertinebat, ut teneri

* soboles

et integra, et nullis pravitatibus detorta uirius-
cuiusq; natura, toto statim pectore arripieret artes
honestas: et sive ad rem militarem, sive ad juris sci-
entiam, sive ad juris eloquentia studium inclinasset
id totum ageret, id universum hauriret. at modo longe
dissimilis est educatio huicq; fere contraria, per qua
paulatim impudentia irrepsit, et sui alterius contemptus.
3 Ipsis in primis elementis parum elaborator nec in
auctoribus cognoscendis, nec in volvenda antiquitate,
nec in notitiam vel rerum, vel hominum, vel temporum
satis opere assumetur, sed expetuntur quos Rhetores
vocant. Cic
4 Cicero ipse testatur in extrema parte libri quibus
inscribitur, se apud Q. Mucium jus civile didicisse,
apud Philonem Academicum, apud Diodorum Stoicum
omnes philosophiae partes penitus hausisse, atque
peragrasse, ut omnem omnium artium varietatem
comprehenderetur.
5 Ex multa eruditione ex plurimis artibus, et om-
nium rerum scientia exurdat et exuberat illa
admirabilis eloquentia, neq; oratoris vis et facultas
simul ceterarum rerum, atq; ita brevibus terminis
claudatur, sed is est orator, qui de omni quaestione
pulchre ac ornate, et ad persuadendum apte dicere
pro dignitate rerum, ad utilitatem temporum, cum
voluptate audientium possit.
6 De bonis et malis, de honesto et turpi, de justo et in-
justo disputare, oratori subjecta est ad dicendum
materia.
7 in judiciis fere de aequitate, in deliberationi-
bus de honestate dicimus.
8 omnium rerum notitia ad dicendum maxime
necessaria est. orator enim debet verecundiam habere senio-
rum et prout cuiusq; natura postulabit adhibebit
mansuetudinem et temperabit orationem.

Erunt apud quos astrictum, et collectum, et singula statim argumenta concludens dicendi genus plus fidei inveniet, apud quos dedisse operam dialectica proficiet. Alios fusa et aequalis, et ex communibus ducta sententiis oratio, magis delectabit, ad quos promovendos nunquam abigenda a Peripateticis, si aptos et in omnem disputationem paratos locos dabunt.

20. Juris civilis scientiam grammatica, Musica et Geometria imbuebantur veteres

21 Eae dem omnium artium domina pulcherrimo ornatu comitatu pectora implebant, nunc circumcisa et amputata, sine apparatu, sine honore pene dixerim sine ingenuitate, quasi una ex sordidissimis artificiis discitur.

22. artium scientia meditatio, meditationi facultas, facultati vis eloquentiae accedat.

23. Apud majores nostros juveris imbutus jam domestica disciplina, refertus studiis honestis, deducebatur a patre, vel a propinquis, ad eum oratorem qui principem locum in civitate tenebat, hunc sectari hunc prosequi huiusmodi dictionibus interesse sive in judiciis, sive in conciombus esp. assuescebat.

24 quamquam unum sequerentur, tamen omnes eiusdem aetatis patronos in senatoriis et causis et judiciis cognoscebant: habebantq ipsius populi diversissimarum aurium copiam, ex qua facile deprehendebant, quid inquodq vel probaretur vel displiceret.

14 Magna eloquentia sicut flama materiâ
alitur, et motibus excitatur, et urendo clarescit.
eadem ratio antiquorum eloquentiam provexit.
15 concriones magistratuum, accusationes, inimicitiæ, certamina etc. illorum temporum
eloquentiam, et magis cumulare proœmiis videbatur.
16. ad summa eloquentia proœmia magna etiam
necessitas, et comoda suadet.
17. Nullus illis temporibus magnam potentiam,
sine eloquentia consecutus.
18. Hisce dedit splendor rerum, et magnitudo causarum, quæ et ipsa pluriuum eloquentia prostabant.
19. crescit cum amplitudine rerum vis ingenii.
1. Nihil magis infestum bonis artibus, quam dissoluta in lasciviam adolescentia, cui molle
otium, infrenis q libertas plerumq blandiantur.
2 Non minor virtutum, quam studiorum cura a
moderatoribus juventutis suadenda et ab
adolescentibus suscipienda.
3. orator sit vir bonus dicendi peritus.
4. Nullus fiet orator nisi sit & vir bonus.
5 Quod si neminem malum esse, nisi stultum eundem, non modo a sapientibus dicitur, sed vulgo
quoq semper creditum, certe non fiet stultus orator.
6. Non studio operis pulcherrimi vacare mens, nisi virtus libera potest.
7 Mens tanta rei exserta, vacare omnibus aliis
etiam culpa carentibus oportet.
8. Non præcipue acuit ad cupiditatem Litterarum
amor laudis, quem igitur malum esse laudem
cura putamus?

Caput 3tium

Quod eloquentiam consequendam virtutis, atq
ingeniis patroni cura ad
adolescentibus adhibenda?

§ 1.

Non posse oratorem nisi virum bonum non proficere ad eloquentiam qui in virtute
deficiat, variis rationibus
probatur.

6. Maxima pars orationis in tractatu aequi boni consistit. dicere de his secundum rerum dignitatem malus atque iniquus.

§ 2.
Ratio morum in virtutibus investiendi cum eloquentiae studio adutilem profectum jungenda.

2. Arcum frangit intensio, animum remissio.

2 desidia morum corruptio est.

§ 3.
Dei invocatione ducenda sunt studiorum exordia.

3. Primam a Jove mature ire ter vigilias, cura sibi deus vindicat.

2 cum hic solus uni cuique vivendi scopus sit, ad hunc et agendi tota ratio, et votorum summa erit referenda.

3 Virgilius: a Jove principium

3 invocatio dei alpha sit et idem Omega studiorum nostrorum.

5 frustra omnem in studiis operam consumpseris nisi hanc pro caeteris probe fueris disciplinam consecutus.

§ 2.
Pudoris ratio cum studiis jungenda.

2. Nullum adolescentiae eloquentia, quae ornamentum majus verecundia, nullius gravius detrimentum impudentia est.

3 Nihil ipse sibi, nihil aut parentes, aut magister eidem indulgeant, quod vel umbram abjectae tristitiae afferat.

§ 3.
Luderi nimia cupido studiis inimica.

3 Efficiendus opportunis est lusibus animus, non affigendus. Non ad otium aut lusum, sed ad laborem homo natus.

4 Indulgemus requiem aliquam non languori: Quod caret alterna requie durabile non est. Cic. in Ep. Her

5 inhonesta recreatio est fugienda.

Casus 4. tum
Quemadmodum post prima eloquentiae fundamenta ad declamationem ipsam maturandus progressus instruendus

§ 3.
Quae primum eloquendi tempore studiosis legenda.

1. familiares Ciceronis Epistolas Caesarisq. etiam de bello Commentarios utili pertractatione discat evolvere.

2 Praeceptor quid notandum in verbis sententiisq. et moneat: ac

1 Metimas Ciceronis ad Liberum Tironem, ad uxorem
Terentiam, filiamq; Tulliam Epistolas legenti primas
esse velim, ac deinde sensim graviora admari.
2 Ovidius et Horatius in prudentia notandus
3 Terentium sermo purior quam sensus commendat.
4 Horrida aut peregrina et audax in veterum scriptorum
dictis, quos circumcautos admiratione et amore no-
vitatis juveres abripiat, nullis in horum lectione fructu
destinandos.
5 Multum interest quibus primum juventus obser-
vandis applicetur.
6 Calamus non sumendus, nisi experta irranda.
7 Quantum commode possunt legendo ad lectioni
tribuant, quæ ad imitationem deinde scribendo vertenda
sit in lectione bonorum auctorum primo materia
et argumentum est observandum.
2 Triplicis universe generis materia habetur ima
Humilis quæ ad communem populi usum tractati-
onem admittitur, ut solet in dialogis, in Episto-
lis familiaribus et sermonibus, in narrationibus quæ
ad simplicem rudem veritatis expositionem spec-
tant, et in commentariis quæ aliorum scriptorum
reconditos sensus sententiamq; exponunt; artium
derigs ac disciplinarum præcepta cognitionemq;
tradunt. Altera Sublimis Mediocris est quæ
Sublimis vulgarem populi usum captumq; excedit.
moderato tamen ingenio sine magna orationis con-
tentione affectuumq; concitatione pertractatur.
Qualis reperitur in gravium virorum consulta-
tionibus, in Epistolis in re magna vel ad magnos
scriptis, in historiis rerum illustrium expositi-
onem complexis, in locorum, rerum, factorumque
descriptionibus in virtutum laude, ac reprehensi-
one vitiorum

§ 2
Qui auctores lectoribus dein-
tandi.

§ 3.
Quantum tedula lectio, et
lectorum arrotatio ad pro
fectum faciat. comon-
strat suo exemplo

Caput 5tum
Quarum potissimum rerum
quo ordine, qua legendi
significandiq; Methodo
lectio instituenda sit.

§ 1.
Materia lectionis ejusq; di-
versitas quæ in humilige-
nere observanda sint.

Humilis

Mediocris

Sublimis

Materia sublimis est, quae in movendis, quae in movendis concitandisque animorum versatur affectibus, ut in Epistolis, Orationibus, aut poëmatis exhortativis, invectivis, criminatoriis, lamentatoriis et quibuscunq; denique scriptis rem tragicam, motibus q; obnoxiam complectentibus. Hoc experiri

3
Quomodo materia humilis legenda

3 Ab humili vero genere auspicanda grammatici lectio est. Eius virtutes observandae erunt, in res classes observationes scriptis notandas recte digerens. In quarum prima voces, si qua rariores, et maxime significantes occurrerint, phrases, illas quarum symbolis et rarior et illustrior videbitur. elegantes particulas quibus quae inter se voces sententiaq; copulaverint. Collocationem selectam id est inquisitus minusq; usitatus ordo quo se mutuo voces consequuntur, qui in Cicerone imprimis virum magnam eloquentiae obtinet, diligenter neglectu. in alteram ornamenta, quae sunt proverbia, sententia ethica, auctoq; dicta, joci, Aurbariales meliores figura ac tropi, aspta ex rebus vulgaribus similitudines. In tertiam formulas proponendi, partiendi et digrediendi. Formulas suadendi laudandi reprehendendi etc. De hac re Sacchinum de ratione legendi cio et jj consule.

4
Quo in Mediocris materia genere notanda?

4 Ad Mediocris generis materiam autores q; legendos non nisi robustiores eloquentiae candidati admittantur.

5 In vocibus, phrasibus, ac toto periodo ornamenta orationis spectanda sunt. Videndum

6 Videndum quae aspta ducantur Methaphora a rebus Magnificis, et illustribus, figura versus Sententiarum, ad illustrandam sententiam adhibeatur.

4 Explicata fusius similiter dicere.
5 graviores sententia apophthegmata.
6 Veterum ritus mores et exempla.
7 Structura, ordo, concinnitas q partium orationis inter se cohærentium observanda, quemadmodum nihil ob, aut ob vocalium, aut consonantium inter se plurium concursum, hiulcum, aut asperum.
8 Structura ordinem sequatur oratio, et minora majoribus attegerat, ut semper a surgens crescat.
9 Non semper membris numerum inæqualibus claudicet, paria paribus, relata relatis crebro opponat.
10 Numeri imprimis rationem habeat.
11 Nihil vulgatum, ut in tenui, nihil concinnum in gravitate, ut in sublimi charactere, aut deficitur, aut exsolvitur, nisi ut sit aptius cum rebus; aut rejicienda, aut vibranda oratio. raro enim eidem constanter, ut rei, sic dicendi Charakteri inhæretur.
12. Temperatum hoc genus orationis producta imprimis membra, quo Epithetis crebro illustribus, geminatisq Substantivis extenditur amat.
13 gravioribus etiam vocibus inchoatur et finitur.
14 principio Creticum Paeonem primum alterum, Dochmium, Dichoreum, Molossum Spondeum: In fine, vel creticum, sequente Dichoreo aut Dactylo, aut altero etiam Cretico: vel Dochmium vel Choreum cum molosso: aut ſ. quod affine Trochæum, vel Iambum cum spondeo, aut Dispondeo.
In medio cura pedum minor erit, nisi quod regulares per Tribrachios gravescit per Molossos spondeosq, majestate pleraq per Dactylos et paeones exprimantur.

Quæ in § 3. Sublimis materia gerere notanda sint.

3 In hoc Sublimis materia gerere prius quam lectionem aggrediaris, cum dicendis, tum audientium personas nosse conveniat, aliam juvenes alia senes, alia fulgur alia senatum decent.
2 De statu vero causæ penes quem sit dubitare nemini dubium est, poterit. Nam in demonstrativo dicendi genere spectatur honestum, in deliberativo utile, in judiciali æquum. De his vero eorumque oppositis Arist. 10 c. 25. 7 q. 10. videri poterit.
3 Observandum quemadmodum hæc oratio figuris ornetur maxime ardentibus, per crebra exclamationes, frequentia etiam nonnunquam præcipitatis.
4 Argumentorum vis et ratio, quibus propositum obtinere nititur hic in primis attendenda est; et ad quos, qua via clarke, expugnandos dirigatur.
5 Quibus moribus se orator, auditorum captui inserviat, et aucupetur, et qua sua et prudentia in consiliis, magnitudine animi in adversis, benevolo in auditores affectu, primo insinuet, deinde eorum inclinationibus, sive ad honorem sive ad commodum spectantibus opportune utatur.
6. In affectibus movendis sola posita est hujus oratoris victoria. Quemadmodum in deliberativo spem, metum, pudorem, audaciam, invidiam. de quibus conci. agit Arist. lib 2 cap. 5 et seq. usque ad 11.
In demonstrativo observet, quid voluptatis auditoribus faciat, an non ita alterius laudes tractet, ut ad ipsos simul auditores spectare videantur. 2 quibus insidiis benevolentia auceupetur. 3 quibus exornandis delectet. 4 In judiciali videndum, quomodo reorum illud affectuum administret; a vilia expurgando via sedando, movendo amori, misericordiæ, indignationi, invidiæ, æmulationi adhibeat, de quibus Arist lib 2 cap. 2 et seq. usque ad 11.

duplex affectuum genus est. alterum mite, quale
est amoris et misericordiae, quod suaviter et numero-
so periodis congloribus profluit cuius exempla
pro Milone et Rabirio; aliud vero durum et acer-
bum quale est odii et indignationis, quod est irre-
quum, subsultans, asperum, pedibusq; a brevibus
in longas syllabas inclinatis, periodis variis,
dictione nunc incitata, nunc retrorsum harente,
exemplo sit prima Catilinaria.

§ 3
Qua ratione aequi in scholis prolegendi

Ex his praeceptis adhibeatur, ut facile atq; distincte pueri
Quae scripta omnibus legenda sint.
inter per vices etiam Magister poterit constituere
Rat. stud. lectorem, ut etiam pronunciationi adsuescant.
C. S.

Virtutes dictionis.

3 Magistri quod est demonstrare virtutes, quod
inventionis elocutione adnotandum erit, quae
in proemio conciliandi judicis ratio: quae narran-
di lux, brevitas, fides, quod aliquando consilium
et quam occulta calliditas. Quanta in dividendo
prudentia, quam subtilis et crebra argumentatio
quibus viribus inspiret, qua jucunditate permul-
ceat, quanta in maledictis asperitas, in jocis urba-
nitas, ut dominetur in affectibus, in pectora in-
rumpat, animum judicum similem iisque
diu[ci]t, efficiat. tum in ratione loquendi, quod verbe
proprium, ornatum, sublime, ubi amplificatio
laudanda, quae virtus ei contraria, quid preci-
se translatum, quae figura verborum, quae
teres et quadrata sed virilis tamen compositio
4. Vitiosa etiam possunt ~~legi orati~~ aliquando
praelegi orationes, ostendi in his quam multa
impropria, obscura tumida, humilia, sordida,
effeminata sint.
4. Praeceptor debet frequenter interrogare, et
judicium discipulorum experiri.

5 Optimi in prima adolescentia, statim alemper, sed tamen eorum candidissimum quemq exponatur. Livius Cicero. Sallusti ad Sallustium intelligendum jam profectus opus est
& Caverdum nequis eos antiquit atis nimius amator, in Gracchorum Catonisq, et aliorum similium lectione durescere velit; fient enim horridi atq, jejuni.
5 Caverdum adhuc quod et alteri diversum, ne recentes huius lasciviæ floculis capti, voluptate quadam prava delectentur, ut per dulce id genus, et puerilibus ingeniis hoc gratius, quo propius est, ad amē.
6. Firmis tamen ingeniis judiciis, jam, extra periculum positis fuerim et antiquos legere
Caput 5tum
De lectione auctorum recte instituenda.
1 Eloquendi præcepta, simul cognitioni sunt necessaria, ita non satis ad vim dicendi valent, nisi firma cap. 5.
quadam facilitas accesserit
2 Si aut scriptis, aut lectis, aut dictis defuerit, frustra et in ceteris laboratur.
Alia legentes alia audientes magis adjuvant
3 Lectio iteratione multa molita, et velut confecta memoriæ imitationiq, tradatur.
4 Lectio libera est, nec actionis impetu tarde currit.
5 Præcipue oratio sæpius perlegenda, cuius virtutes frequenter ex industria occultantur.
6. orationem pro domo Ciceronis dixit calidius et pro Milone orationem Brutus exercitationis gratia scripsit, etiamsi egisse eum cornelius cellus falso existimat.
6. Non omnia quæ magni auctores dixerunt sunt perfecta, summi enim sunt homines tamen.
7 Plurimum oratori confert ut inquit Theophrastus lectio poetarum, nam ab his etiam rebus

spiritus, et in verbis sublimitas et in affectibus motus omnis, et ge in personis decor petitur.
§ Non tamen libertate verborum seu licentia figurarum sequendus est poeta.

¶ Historia quoq; alere oratorem, quodam modo jucundoq; fluvio potest, vitanda tamen per eius virtutes, est enim proxima poetis et quodamodo carmen solutum.

10 Non sallustiana brevitas, qua nihil apud aures vacuas atq; eruditas potest esse negligentius. apud occupatum variis cogitationibus judicem et sapius imperitum captanda nobis est: neq; illa Livii lactea ubertas. Marcus Tullius ne Thucydidem aut Xenophontem probat ut his oratori putat, quamquā illum bellicum carere, illum ore musas esse locutas existimet. orator sequatur historicum in transgressionibus, cognitione rerum exemplorum

11 Philosophorum item quoq; utilis judicium tamen est adhibendum. ut cum in rebus versemur ipsis, non tamen easdem esse conditionem fori atq; disputationum

Quinctilianus ibidem.

¶ Thucydides historicus densus, et brevis, et semper instans sibi, comitatis affectis affectibus, concursionibus vi, bonus est. Herodotus dulcis candidus, fusus, remissis affectibus sine lenocinio, voluptate melior altero.

2 Graeci oratores decem sequuntur i. Demosthenes sordidi ac, tam magna vis, dense omnia, nihil otiosum nihil deest nec redundat in eo 2 Æ. schines, carnis plus habet lacertorum minus fusior et splendor. 3 Hyperides dulcis et amictus. 4 Lysias subtilis elegans, nihil ineptiarum nihil auersum. 5 Isocrates nitidus compositus. omnes dicendi veneres lectatus est. adeo diligens ut cura eius reprehendatur.

§ 7.

Quae ex Graecis Latinis q; auctoribus praeceptis omnibus sint.

Historici Graeci duo

Graeci 7 oratores decem

NB graecos poetas post Romanos inveniri.

6 Phalereus ille Demetrius multum ingenii et facundiæ habuit, quem in medio genere dicendi omnibus profert Cicero.

3 Philosophi — 3. Ex philosophis plurimum eloquentiæ traxisse profitetur Cicero. inter quos Plato præcipuus est, sive acumine disserendi, sive eloquendi suavitate, ex quibus ipse [illegible] ita utrique potest in labris eius sedisse quandam persuadendi deam. 3 Aristoteles scientia rerum ac scriptorum copia, an eloquendi suavitate an inventionum acumine an varietate operis? Reliquorum Socraticorum elegantia clariorem putem. 4 Theophrastus in quo divinus est eloquendi nitor. 5 Xenophontis verecundiam magis, quam oratione magnificum.

4 Romani Græcis quantum etiam Græci — 1 Virgilius auspicatissime mihi videtur exordium Homero haud dubie proximus. 2 Nasonem et Lucretium elegantes in sua materia, sed alterum humilis, alterum difficilis legendi, sed non ille spes fefellerit. 3 Attacinus Varro interpres operis alieni ad augendam facultatem dicendi parum compositus. 4 Ennius sacro vestustatis lucos adorenus, in quibus grandia et antiqua robora pari fere tam habent Græciam, quam religionem. 5 Lucilius quoque in heroicis quoque Virgilius et Lucanus in partibus. Cornelius Severus versificator quam poeta melior? Valerius cuius ingenium vehemens ac poëticum. 7 Rabirius ac Pedo non indigni cognitione vocabuli. Lucanus ardens concitatus, Sertorius clarissimus magistratus oratoribus quam poetis adnumerandus sed dicam quod sentio.

fuisse et simplexam antiquitatem
6 orationes suus temporis non minus efficaces
sunt, quia ad aures judicantium eum quadam volup
te perveniunt.
Cæsaris alioqui magna humilitas displicet modo.
4 Cicero nulla re magis eius dem ætatis orato-
res præcurrit, quam judicio.
4 Priores tamen eius orationes non carent vitiis
antiquitatis.
9 in his orationibus quas senior fecit in verbis
delectum compositione artem adhibuit.
delectum compositione artem adhibuit.
10 orator visum delectet et aures, nubeculam
beat verbum rubigine infectum nubi sensus
tarda et inerti structura: fugiat hæc omnia et
insuffuscan humilitatem, varietæ compositionis
nec nimis clausulas uno eodemque modo ter-
minet.

Caput VII

Nationum ingeniorum diversitas magnam adfert eloquentiæ diversitatem inclinationem adfert.

3 Indoles Francorum læta et facilis, profusus usque nata-
lis lenno, Hispanorum gravis magnificus, scitum
Gallorum ingenium, Germanorum
moderatius, quandam styli mediocritatem præ-
ret; quo neque exundanti verborum apparatu
affluant, neque superbo efferantur. inter Belga-
rum Bojorumque medium discrimen, ibi ten-
im in place deliciari, hic belligerare musas ex-
istimes. Cæteri Germanorum, ut lingua verna-
culo, ita et Romana usum temperata quada
mediocritate inflectunt, facilique, id quod in
medio est, decorum assequuntur.

Lui igitur cuiusque hominum generi tribuendi.

§ 1

Natio educatio ætasque diversitatem styli inducit.

2 Educatio.

2 Ipsa educatio multum facit hi uni des Tulli-
um alteri facilem; ille Quintilianos hic Sidoni
os formabit.
3 Ubi semel corrupta familiariter eloquentia

adhæseris, nulla aurium animiq; offensione eadem excipies.

Illi cui Persius Tacitus, Ennalius, Sidonius, aliiq; id genus Scriptores sine nausea volvuntur Tullius Cæsar, Æmilius Rufus placituri sunt.

Ætas

5 Juvenili Latum Qui bulienti juvenilibus in venis sanguine tatum, incisum, exultans ac Poetico tumore elatum dicendi genus dominati sunt moderato per alatem sanguine spiritu, magis circumducto compositoq; ad Judiciarem gravitatem stylo delectantur

6 Non dubito hortari Juvenem, ut in Ciceronis Bas. Rober. libris evolvendis, atq; etiam discendis, bonas horas collocent

7 Tardior gravior melancholia dominante elucutatur sermo Pituita gravante, sunt eis vilis q; fluit, sanguine bulliente, latus floreus q; effargitur, bilis inflammante audax præceps q; fertur.

8.

Diversa Lectoris genera Stilum amant diversum.

8 Qualis natura talis oratio.

9 Alia vincta alia Soluta orationis leges sunt nonnunquam ita pugnantes, ut quod uni adstruunt usurpata in altero destruant.

9 Non solum in numeris vis est.

10 varia carminum genera stylum amant diversum.

11 Soluta orationis quoq; vinctus, alius in epistolis, alius in historia alius in dialogi, alius in curia et foro, alius in permovendis animis, alius in negotium disciplinarum formatione est.

13. Cicero principatum obtinet is parte omnes volvendus est
14 cum ad nervose loquendi asperas famelatam Epistola Tulii ad Atticum et Plinii Senioris libri imprimis suaserim.
15. Cicero ad Atticum vulgari sermone quidem non vulgariter tamen utitur, sepe arguitat.
16. In familiaribus presertim longioribus epistolis sepe grandescit, et remissaten supgreditur. quales aliquot sunt ad conjugem et Q. fratem.
17 Plinius sepe nervoso concitatoq stylo fertur, surgit elatius ut lib. 8. Epist. 17. ad Marcianum fertur circumscriptius ut lib. 5. Ep. 19. et floridius spargitur ut lib. 1 Ep. 20. ad Tacitum.
18 Si jam formatus stylus Neoterici possunt legi ut: Bembus, Sadoletus, Manutius, Muretus Epistolas dabunt ad ingenium Ciceronis formatis ast illi tamen suavis idem languisq non vegetet.
19 in Epistolis et dialogis ferrent, quo nemo purius exquisitiusq locutus est.
20 In historia quibus gravior duriorq natalis sermo, ut germanis superioribus, bavaris, hispanis Julii Cesaris teneri orationis vim Livium, Tacitum, Sallustium.
21 qui fluidi esse cupiunt, Æmilium Probum vel Justinum avidi vocant Cornelium Nepotem cui limata quidem non tamen contrita elegans atq pura.
22 Gallis C. Salustium ita consulendus qui gravis amoenaq brevitas.
23. Germanis Belgis Italisq Q. Curtium, 24 si super Curtium surgi pius sese efferri senserit, Cæsarem adeat.
25 qui severius severi Livium consulat.

13 Qui in stylo familiari principes legendi.

20 Qui in historia cuiq volvendus.

26. Qui circumspectius vagari per Salustium
se astringat.
27 Qui humilius repere per Lucilium Florum
28 Qui sententiis Ethicis politicisq; cultiorib;
q̄ sterilem Cornelium Tacitum, et Velleium
Paterculum velit.
29. Si vim sibi arguat in disserendo nonnu-
quam deesse deprehenderit, sordam in suis contro-
versiis adeat.
30. Valerio Maximo circumspecte utatur.
31 Velleius obscurus quandoq; circuitus, quan-
doq; sermo abruptus;
31 Vilanda quadam
32 In Floro audacia Poetica
33 In Tacito dura ac prærupta obscuritas.
34 In Seneca Rhetore vibrata interdum
oras aculei
35. In Valerio alibi nimium affectata alibi
neglecta oratio.
36 Di Curtio Lipsius 36. Mira in sermone eius facilitas, in narra-
tionibus lapsos, adstrictus idem et profluens
subtilis et clarus sine ulla cura amœnus
Verus in judiciis, argutus in sententiis: in orati-
onibus supra quam dixerim facundus.
37. Justinus trogi compendiator præter hos legi
potest: namq; magnis virtutibus non deficitur-
dah ita res vitiis.
38 Suetonius Rerum puritate nitidus quam styli
elegantia omnes habet.
39 Ex recentioribus. 39 Joannes Petrus Maffeius Indica historia scri-
Joannes Petrus ptores cultiores inde qui pura candida
Maffeius. ac romano digna nomine oratione fluit. Stylus
eius candore clarus graditer.
40 Famianus Strada 40 Famianus Strada præter Curtianam ve-
nustatem, summa prudentia mores in formam
partesq; absolutæ historiæ omnes affectus

In legibus historico servandis multis prisciis praferendus nervo candore claris. ingenio fert.

41 Horatius Tursellinus nervosus et elegans in stylo fluit. Hi tres stylo ibre prisciis scriptoribus comparandi omnes et sermone delectant et rebus eruditant

41 Horatius Tursellinus

42 In morum et artium disciplina instructione, nihil post Ciceronem Quintiliano materia laetis dissertius, exquisitius.

42 Illiorum in affini

43 Seneca Philosophi hiulca cessilans q dicto.

44 In re medica Cornelius celsus eloquentia hic potius, quam arte principem.

45 In juris scientia digestum vetus Paulos Vulpianos Papinianos exhibet novos omnes in curia Julios singulari proprietate et nitore legum stilq formulasq persecutos.

46 In re agresti Columella eloquendi princeps.

47 Rerum naturalium Plinius Major, quamquam obscurior nonnunquam, elatiorq scriptor est absolutissimus.

48.

49. Cicero merus circumscriptis periodis cui in meliori dicendi genere versandi. in tusculanis quaestionibus, paradoxis, et philosophis disceptationibus hoc genus tractavit magis vero eloquenter in orationibus pro lege Manilia, Pompeio, Marcello, deiotaro rege et Archia poeta.

49 Maximus Tyrius Platonicus et Socrates ex graecis disertissime versatus est.

50. De nostris eloquentia hic potissimum eloquentia luxuriat, magis ad ornatum quam affectum erudit.

51 Recentiores.

51 Perpiniani facilitas, et exurdantis Styli luxuries, maturiori judicio castiganda.
52 Minor circumspectior, sturetii copia utrag duorum ciceronis indolem inflexa.
53 Bembus Bercius cum Fulvio pictore quandoq, languidior, Graeter, Betavius, Stephonius, ab hac ciceronis indole haud procul deflectentes.
54 Si assurgere fortasse id dicendo Gicea[illegible]; Poetica quadam libertate dicas. Causinus qui nimium remissis legentibus grandiloquus tamen moderanda.
55 Calotii non ingrata legentibus copia sterilibus volvenda, luxus moderandus.
56 Adamus Contzen, argutus brevis, sententiis gravis.
57 Daniel Heinsius non inephus sophista in orationibus suis.
58 Scaligerorum quoq, oratio soluta, quam ligata floridior.
59 et Belgarum eruditissimus Styli nitor.

56 Inpolitius rationibus.
57 In philoss. dissipat.

Qui in eodem scribendi genere elatiores alibi, frigent saepe. Hic ferit, illic blandiens: hic infligit vulnera, illic demulcet, vulnera, blandiendum atq, ego. Non tamen facile confunderim, et grande illud, et hoc austerum, neque mira labore et asperitate, et oratia nascadam amoena.
60 Grandilas in loco eminenti, sapientibus sit lucc exponenda.
61 altera poetices figmentis pigmentisq, ornata, grandiquada elata majestate assurgit.

52 duplex scriptionis genus species.

63 Aetera vibrantibus argutius, libzata ter-
tertius &c. Ita ad varias res accommodatur.
64. In grandiori hoc scribendi genere optima
moderatione Petronius Arbiter in suo Satyr-
rico. 65. Priorem Joannes Barclaius in sua Ar-
genide si non vigere, certe aequare superiori
aetate visus est.
66 in gymnasticis suis de stylo exercitationi-
bus Jacobus Strade, Vincentius Guinisi-
lius in Prolusionibus: sic librum Inscriptio-
nibus Allocutionibus eodem dictionis cardi-
nio usi sunt.
67 Widemanni Utopia in eodem charactere
mitior, Biselii Icaria dutior, ~~Biselii~~
68 Ericii Puteani comus lucubratior.
Hector genus, Seneca in controversiarum lib-
ris illustravit; ac sine finem, ac sine flo-
ribus.
70. Emanuel Thesaurus felicissime assecu-
tus videtur suis inscriptionibus, Magnificis ode
grandior cothurnos.
71. In hoc scribendi genere solus regnat Sul-
picius.
72 inter Graecos Chrysostomus
73 ubi mitiores motus Judi defensi-
ones. ubi vehementiores accusationes et
invectivas consulas nihil dulcius, humile
molliter. animadvertes illum asperiores, tristio-
res objicere, varias res describere execrando
plorando, miscere omnia variis figuris cha-
am vehementis Ciceronis utitur.
74 egantur Rhetorica Aristotelis, oratoria Ciceronis
praecepta Brutus praesertim et de oratore
Librum tertium cum notis Strebaei.

68 Aetatem nemo
scribendi genus.

71 Quis in publicis civitatis
orationis genere evaserit

75 Quintilianum denique diligentissime in Arte
erutum.
76 Ludovicus Carbo, Jacobus Omphalius
Metrodorum eloquentia celeberrimi, Melchi-
oris Guilii Voelci artificium, Causinus, Vos-
sius, Balatius addatur.
NB De Poetis in alio loco agetur.

Caput VIII
De imitatione rectè
lectionem adhibendâ.

1 Lectione sumendi imitatis.
2 Jungenda manus operi, periculum sumen-
dus, proponendum proponendorum exemplar.
3 Sunt qui multos, sunt qui unum Ciceronem
imitandi spectandum existiment.
§ 1 1 Ex bonis autoribus lectione dignis, adver- Quin
sorum copia sumenda est et varietas figu- Libro
rarum, et componendi ratio. c. 11.
2 Artis pars magna continetur imitatione
3 Imitatio per se ipsa non sufficit, vel quia pig-
ri est ingenii, contentum esse iis, quae subtilis
aliis inventa
4 Turpe est illud contentum esse id consequi,
quod imiteris.
5 Quid erat futurum, si nemo plus effecisset
eo quem sequebatur.
6 Natura Nihil creavit sola imitatione.
7 in iis quos maximos adhuc novimus nemo
est inventus, in quorum libello auctor fideretur aut
reprehenderetur.
8 In oratione iis quae in exemplum assumimus
subest natura et vera vis: cum contra omnis imi-
tatio ficta est et ad alienum propositum
accommodata.
9 Minus sanguinis atq; virium in declamati-
onibus habent, quam orationes, quia in illis ve-
ra, in his assimulata materia est.

10 ingenium inventio, vis, facultas et quid
quid arte non traditur inimitabilia non sint
11 Verum ne verba quedam exoratione
excerpsimus, aut aliquos compositionis
verborum pedes, verba interciderint et invales-
cunt temporibus, eorum certissima regu-
la est in consuetudine.
12 Examinandum circa hanc partem exac-
tissimo judicio. Primo quos imitemur:
deinde in ipsis quos elegerimus, quid sit
quod ad efficiendum nos comparemus nam
in magnis quoq; autoribus inciderit aliqua
vitiosa.
13 Non tantum iis quibus ad imitandum
judicii satisfecit sufficiat imaginem virtutis
effingere, et colorem ut ita dixerim, cutem.
14 in imitatione primum est, et quod
imitaturus est quid sit intelligat: et quare
bonum sit, sciat: nam multi
15 Multi quia horride aut incomposite quidli-
bet frigidum illud, et inane extulerunt,
ad hujus se parem crederunt: qui carentibus
his aut tenebris aut vitiis scilicet: qui pra-
vis conclusionibus obscuri, Salustium ab
Thucydide non superant: Pictes ac jejuni Poli-
onem emulantur: otiosi et supini, si qui
id modo longius circumduxerunt, jurant
sic Ciceronem locutum fuisse.
16. Eadem sunt inimitabilia, quibus aut
infirmitas naturae non sufficiat, aut diversi-
tas repugnet. Nec mirabere ingenium
erit, nisi velit fortis et abrupta, aut forte
quid in sed jucunditatem, amore subtili-
tatis vim sua perdat, et elegantiam quam cupit
non assequatur.

170 Omnis eloquentia habet aliquid communi
18 sua uirtus proposita lex, suus decor est.
19. Diversa quoq; non causarum modo in-
ter ipsas condicio, sed in singulis etiam
causis partium: sintq; alia breuiter al-
a aperte alia concisa, alia remisse
alia vehementer, alia movendi gratia di-
cenda: quorum omnium dissimilis, alt-
diversa inter se ratio.
20 Nunquid maxime imitandus solus imitan-
dus, non erit omnia uirtus omnia consecutus est.
21. Quid nocet, Virgilio, asperitatem Lucili,
diligentiam politionis, Horatium calvi qui-
buddam in locis assidere
22 imitatio non tantum in verbis. illa
intelligenda mens est, quantum scriptis uiris
decoris in rebus, dictis personis, quod consilium,
quae dispositio, quam omnia etiam quae de-
fuisse uidentur data, advertenda speculan-
quidagatur in proemio: quae ratio et quam va-
ria narrandi narrandi, quae vis probandi
ac refellendi: quantum in affectibus omnis
generis moventis scientia.
23 Perfectus vero orator erit qui dicen-
dis quod decerat, circumcidet si quid redundet. Domus
§ 2 an quis: quid imitandu 24 Reparatum ornatum, quod abhinet Cicero Gorgiam
et si qui Ciceronem affectauer expressere Dor. Isocr.
eos tamen gustare, quantum sunt autem vo-
care, et contorquere, et in sanguinem perdius
sumumq; nostrum vertere. Ex hoc igitur lo-
co conficietur eloquutio.
25 qui Ciceronis non est, eloquens non
mo est

3 Quidam prorsus imitationem fugiendam putarunt,
& suum cuiq; ingenium in scribendo relinquunt.
4 Non audiendi sunt, qui omnes bonos auctores
& proficere, maluerunt. nusquam enim est
qui ubiq; est.
5 Illi aberrant a vero qui quidem ciceronis pri-
mas styli, non tamen solos deserunt.
6 Si placuerit tibi inventio vestra verbis tuis
idest aliis: si verba libentius illis uti; non
recusantibus.
7 De re primum posse de vocabulis cogitandu
8. Si peroras, vel dispeream quaere in ciceronis
operibus exemplar quod inspicias semper.
9 Illius exordia statim conciliant animos, nar-
rationes suspendunt, contentiones expugna-
nt, motus possident, exempla loci, communes,
amplificationes, omnis varietas artis, et
orationis copia mirifice delectat: si
gilla grandis est ut non urgeat, si humilis
ut non vilescat, si medius et vegetus ut non
nullas unquam auersat inepcias.
1 In eloquentia necessaria est imitatio, Omnis doctrina ex antecedenti cognitione paratur, et nihil est in mente quod prius in sensibus pererratum.
3 Eloquentia una est ars, una forma, una ima-
go, qui vero ab ea deliciant, sepe distorti, sepe
claudi inveniuntur. M. Tullium imitandum ele-
gerunt, multum ab eo distant dissimiles q; sunt.
Profuerunt quandam sine modestia libertate
Livius arripuit, acumen Quintilianus, bonum
Tacitus, veritatem Curtius, elegantia Columella

Quam diverse diversa in Cicerone imitentur quae Plutarchi eorum est qui hoc quae virtus dicunt non re-quirentes

§ Cum judicio ponderanda est imitatio.

§ Certis autoribus insistendum, quibus ingenia formentur, et tanquam alantur

¶ Sine imitatione nihil roboris, nihil virtutis in scriptione. Quid enim voluptatis afferre possunt ambigua vocabula, verba transversa, abrupta sententia, structura salebrosa, audax translatio, nec felix ac interciso de industria numero? quod nescire et his omnibus audere, qui ex singulis verba et sensus eruunt, et ne mireris imitantur.

Caput IX.

Cur nam exquisque autores imitandi sint? et veteres ne spernendi an qui pari etiam atatem habuerint assumendi.

¶ Supra Ciceronem invenietur nemo

Nam in epistolis pure, perspicue, et vibrate scribendo clarior ac distinctior, in disputando acer subtilis, et indisserendo cum more instructus, et gravis oratus, cum sententias dijudicat, prudens atq; amoenus, in defendendo ferus, copiosus, et circumscriptus: in accusando vehemens concisus atq; concitatus.

Quid quod cum Cicq. adhibenda di Vinb.

§ Pro ceteris imitandus Cicero.

¶ Cicero ibiq; qui illum dicendo secuti sunt inter primas eloquentiae formandae et rationis artes imitandus, nec ab aliis nostrae aetatis, priusquam illorum ingenium exploratum, traxerimus.

¶ In materia scribendi diversa peritos, Caesarem, Terentium Curtium, Quintilianum, Plinium proborum, Columellam, Celsum, tum etiam recentes scriptores, Tullianae suavitatis fervidum.

¶ Quadam vibrantibus stricta sententiis aut numerorum incessu deponderare animo ficta, quae cum laude retinebis

¶ Cum Tullium non omnino exprimeris optimos tamen eloquentiae colores trahes.

§ Quando ergo in historia cum Quintiliano et Curtio
nunc intendere oratio nem, nunc acutius finire sententiam oportet.
6 Adolescentes ex casteris autoribus copiam
ex Cicerone etiam formam eloquendi hauriant.
7 Quidam casu ideo pueros dicendi genere delectantur quod Sallustius ab Plinius olim hoc
etiam tempore Plutarchus claruit, Alcibiades ante pure magis oblectabus q[uam] exercuit. illud enim scribendi genus non ignorare laudabile passim tamen isto ornamen intexere orationem vitio, q[uam] virtuti proprius duxero.
8 Felix placet assurgere a vulgato dicendi usu
sive cum Tacito prossius sive cum flore elatus
quorum duritiem frangat Cicero, nunc arriditatem irriget, nunc torrigat audaciam
sed hae duo subsidiorum sunt.
2 Observandum caute, quo in genere studiorum
scribendi, versetis, quis sit ipse, quibus cum
quo loco et tempore, et qua de causa disseras
3 Cicero non solus imitandus quia quidam
scribendi genera nusquam pertractavit
4 Orationes Ciceronis in foro dictas, ac curia,
ad solas conciones in solus sacris potentissima
est imitatio: plurimum hae et tale delicias
qui aliam ab illo studiant dicendi caracte rem
hinc inferunt, vel dispersa brevitate incisam,
vel poetica libertate inflatam vel adulcerata importune dictione sublatum: ubi solo
rationum pondere et affectuum moderatione veritas exponenda.
5 Juvenem delicia quidam et exundantis
orationis luxuries mollitergs, nunc fluens
compositio nunc per ejus etiam exuet ans

§ 7 dus
Dialogus de alio et alia scribendi genere alii etiam de dicendi sunt duo

membra, nunc per tropos audaciores insurgen
oratio comendab.
6 Virorum orationes graviores sensus sententias postulat, nec facile otiosa aliq ad solos numeros ornatumq compositio verba patitur minus etiam tropis figuris q cultioribus luxuriari senem conuenit
7 Aliter a principe ad subditum, a subdito ad principem deferendum est? illi verbis grauibus, hic amplis significantibus, iis q graribus, hinc copiosior demittendum et sententiis; huic copiosior demittendum et etiam per ambages quo modo docenda oratio
8 Philosophum purus simplex q ad adscitus veritatis investigationem compositus sermo decet, quicq ut senator gravis moderatorq incedat.
9 Illum, qui poeticis fictionibus laudem, reprehensionemq, aliquando denigue veritatem exornat, postea ipsa rei natura propiorem fecit
10. illum nude per eadem dicendi spatia evagantem propiorem ipsa rei natura fecit

Sed periclis quid rovis sibi loci deferendum.

Capus X

Quando ipsa sit imão quasi exemplis alq auctoritate confirmãdi hominibꝫ offerbitur.

1 Docetur spem nobis non esse procul sam super veteres Scriptores posse eminere
2 Imitatio est, quadam conformatio sermonis nostri ad optimam Romana eloquentia idealm, rebus erarumq adjunctis quamodocunq
3 Conformatio fieri poterit, cum ejusdem verbis numero, ordine, figura vel periodo mutata aut certe similium dictorum surrogatione erit instituenda.
4 Conformatio non una eademq, sed forma pa-
rie inducetur.

Imão diversis diversis onerditur.

4 Usurpatio descriptionum etc. ex aliis Scriptoribus, non nisi rudiorum est probrosa viris atq; inconcessa.

5 Catilinaria Ciceronis oratione magna parte uti poterit, adversus Lovinglium, quae ab ecclesia ad conjuratos suae religionis hostes jubeat discedere. Oratio prolegat Manilia de Pompeii virtutibus Carolo V adversus Solimanni potentiam ab Europeis deligendo facile apta veri, sed hac potius materia futura imitatio, quam elocutionis.

3 Quando paria atq; aque idonea non suppetunt

3 Hoc imitandi genere liberalius uti possumus quando in diversa scribendi versamur materia.

4 Haec maxime libera rudisq; hoc in ordine imitatio est.

3 In hac imitatione aut verba, aut phrases aut etiam figura mutandi atq; immutantur. aut addita vel detrahuntur.

4 Ita diligenti cautione signanda in quibus Cicero reliquis Scriptoribus potior illustriorq; eminet. 3 Lectissima phrases

2 Rara elegansq; vocum concretio.

3 ordo verborum in sententiis sententiarum in periodis, periodorum in oratione, tam suavis atq; consentiens, varius plenusve virilis, nubi hiat oratio et legentem pluraq; expectantem destituit, nubi addendum etiam detractum animum cum satietate remoratur, nubi subsultat rerius, tumidius assurgit, aut cunctantius horret nubi ad principium redire cogit, ut

§ 2 Quando verba et phrases eadem ab imitante adhiberi possint

§ 3 Quando etiamsi phrases similes non eadem ratione usurpentur

§ 4 Quae potissimum in Ciceronis imitatione observanda.

prima ultimis, ultima primis, sæpissime frustratas, suspensione collectione componat. 4 proporum figurarum splendor. 5. Adagia, gnomæ, et apophthegmata acute et sapienter dicta &c.
4 Verborum phrasium, idiosyncrasiarum, rerum de quibus pr supra diximus delectus in instituendus.

De triplici imitatione Ciceronis
j In verbis

5. Nullum verbum recipio, nullum, quod non Cicero ille recepisset: multa autem admitto, quæ ille non protulerit, prolaturus sine dubio si occasio tulisset.
6 Non dubito quin pertractatas philosophi verba convenientia fecerit. item de agriculturæ disputans multa cum Varrone, Catone, Columella: exemplo vide omnino
7 Militia verba, quæ in ipso desiderio, ut mavult Vegetio: Agricultura de Varrone et Catone: Architectura de Vitruvio, Medicina de Celso, Philosophia de Solis. Ipsa tamen ita sumenda ut ejus ad eius fieri potest, cicero exemplis illustrentur et exprimatur 2. ut extra Ciceronem nihil assumatur quod non ingens utilitas necessitasque efflagitetur.

2 In præceptis

8 Lex. Servanda est unius Ciceronis locutio, nec ulla facultate scriptoris alterius, vel domatis contaminanda.
9 Vulgus non diceret: propius abesum. contra rem meam venit. et quibus Cicero usus utitur etiam quadam gratia particulæ quibus dã. Mendacio stare a nobis est mecastaut. unus de istis. in arte Calendas cantum. Quidum. Vero. Plane. Sane quippe est.

io conneitit etiam mirifica diligentia In Compositione
et varietate clausulas. ut: siquidem
neq enim. Perinde quasi. ad illa veriosf.
ii accuratissimus est in numeris
Una species quam sequamur nobis est
contemplanda. ingenium, vis, motus
acumen, ordo. verba, phrases ornamen-
ta.

§ 6

Julius Caesar de rat. imitan.

Di et quomodo verba et phrases Tullianae tractandae, mutandae, convertendi.

Cicero pauca interdum explicat, plura
comprehendit breviter; saepius eandem
variat rem ut cum idem diceretur, nomen commutatis verbis alq sententijs aliter dicit. conectio denig partium et membrorum jucundissima. artificium vicienda orationis: copia, quasi sylva declarandarum verborum. verba, de verborum numerus et forma.

7 Non est ex Ciceronis ore semper loquendum

8 Occurrente quovis Ciceronis casu, illam loquendi formulam ad alium transferenda
9 sententiarum lumina sumenda vel ab ipso Cicerone, vel a quovis: sed ita, ut in eadem exercitatione, alia quadam ratione uterer ab illa superiore, sed tamen alis habitu vestienda. ut: ne quid nimis, facies tenenduq est omnium rerum modus.
10 imitandi sunt boni pictores, qui earum rerum, quas caperunt signa commutant.
11 certandum etiam est cum Cicerone acumine contrariorum; ut: si ille: in laetitia dolco, tu econtra: in dolore laetor.
12 Multa ex Cicerone memoriae mandanda, comparanda suppellex, sibi ut

Suppetat in variandis et mutandis verbis multus, et elegans vestitus orationis.
13 In oratione primum verborum proprierum, deinde translatorum copia comparanda.
14 Latini sermonis ubertas sine fuco aut peregrinis, quodammodo delicias oratio-
nis.
15 In Ciceronis imitatione observandum, quid et quomodo dicat.
7 In arta imitandi ratione, vel ordo mutatur, vel pluribus verbis, vel paucioribus vel mutatis, vel contrario, vel simili modo res dicatur
8 Potest etiam verbum aliquod, aut sententia pars relinqui.
9 In amplificatione phrasis, aut totum aut genus in partes formas, dividimus. vel unius eoo nominis definitio repetenda est.
10 In breviter dicenda phrasi vicissim est ratio
11 In praesente in verbis et concinitate orationis saepius etiam, sinepta et ridicula est dictio.
12 prior cura sit sententiarum, in hac enim Tullius, Virgilius, plurimum laborarunt, quare non sumptis de medio ac trivio sententiis agendum, sed urbanis, acutis et plurimum in scriptis veterum consuetis assuescendum
13 Vertenda in contrarium sententia si opus erit
14 Sex sunt, quae imitando spectari

Quomodo Ciceronis per adjectionem, detractionem, aut commutationem imitandus.

D. Marcus Varius lib. 13 de Ling. Lat. fine

opportet. inversis, additis, detractis immutatis, contrarium simile, qua etiam in gravioribus rebus nos possumus adjuvare
15 Sive carmen, sive historia, sive oratio seu quidquid mandari litteris debet, locos etiam integros, et argumenta quibimus imitari.
16 Latini latinos, Graeci graecos imitabant
17 Latini graecos imitati sunt
18 Cura etiam sit et facultas diligenda in verbis, in componenda oratione.
19 In imitatione maxime etiam opus est memoria illustrium ex Marco Tullio
caeteris q magis autoribus locorum, qua poeri eloquendo et scribendo recordentur, et aliquos ex his, quibus dixi modis, in suam orationem, suumq ius aptissime convertant.
20 non aliter fieri potest, quin saepissime retractemus, qua ante nos alii scripserunt.
21 Plautus et Terentius graecorum fabulas in latinum sic verterunt
ut sibi hanc ipsam rationem, quae demonstrata est, sequendam putarent.
22 unum atque idem argumentum in res plurimas variabimus, ut Menander apud Terentium, ex Andria Perinthiam scit. qua duae fabulae inter se oratione et stylo tan

tum differunt.
17 Cicero a Demosthene, & Catone, ac ceteris in sententiis imitatus est.
18 Virgilius a Homero, suisq; auctoribus in sententiis imitatis est.

58

Quæ observanda in lectione auctorum.

Sed hæc
8. 1. qua de docere velit auctor quis status seu propositio libri, & principalia status genera, ac modus ad eos eius generis causarum, ad quod scripta pertinent. 2. Loci illustriores, sententia in sig^nes 3. memoriæ mandentur. 3. Universa orationis series ac praxis, certa verba, figuræ insignes, exempla narrationum, amplificationes, & compositio concinna.

9.

Quæ in lectione oratoris observanda.

9. observanda primum materia. 2. partes orationis, ut exordium &c. 3. singularum partium dispositio. 4. Syllogismi Enthymemata. 5 Textus ac phrasis. 5. Ad intelligendam historiam adire debet. 6 Præcipua membra ad eos communes morales & politicos referenda. 7. optime intelligenda oratio, tum etiam genuina & nativa oratoris sententia 8. Memoriæ mandanda quæ legimus. 9 observandus etiam numerus oratoris, particulæ seu adverbia, postremo dicendi & scribendi usus atq; exercitium auctat.

9 In Elegia terfusato elegans maxime videtur Tibullus, sant qui Properti um Malint. 10 Ovidius utroq cassiorem, 11 Gallus durior. 12 Lucilius in satyra
Lucilius inquo mira eruditio et libertas atq inde acerbitas, et aburde talis. 13 Horatius multo terfior magisq purior, et ad robur dos hominum mores pratipsius. 14 Multum vere gloria Persius meruit. 15 Terrentius Varro plurimos libros composuit peritissimus Latine lingue Latina plus tamen scientia collaturus quam eloquentia. 16 Iambi acerbitas in Catullo Bibaculo, Horatio. 17 In Lyricorum Horatius fere solus legi dignus in fingit aliquando plenus jucunditatis et gratia et variis figuris, et verbis felicissime audax. 18 Cassius carmen legi quoq poterit. 19 Tragadia scriptores huius etq Pacuvius clarissimi Verum huic plus tribuitur Accio rum videri doctiorem, qui ejse doctiaffectarit, ut ferunt. 20 Ovidii medea elegans. 21 Primato tamen Pomponius secundus quem Veteres parum Tragice putabant eruditione et nitore praestare confitebantur. 23 In comoedia maxime Claudicdnus.
22 Plautus maxime probatur. 23 Terrentii scripta sunt elegantissima. 23 Togatis excellit Afranius.

5ti
Poëta Graeci

5 In Heroicis veribus Homerus, in pastorali musa Theocritus in Ecloga Callimachus, in Lyricis Pyndarus, in comicis Aristophanes, in Tragicis Sophocles atq Euripides principes fuere, ille sublimior hic ad motum magis idoneus est.
6 In Historia Sallustium Thucydidi opposuit Livium Patavium Herodoto in narrando mira jucunditatis clarissimiq candoris tum in concionibus eloquentia.

Demosteris

7 ~~Demosteris et~~ Ciceronis virtutes plerag; simi-
les in inventione, consilium, ordinem divi-
dendi praparandi, probandi rationem. in elo-
quendo est aliqua diversitas, dens ior ille
hic copiosior: ille concludit astrictius, hic la-
tius pugnat: ille acumine semper hic frequen-
ter et pondere &c. tribuendum vero in hoc qui-
dem, quod ille et prior fuit, et ex magna parte
Ciceronem quantus est fecit. Cicero effinxit
vim Demosteris, copiam Platonis, Jucundi-
tatem Isocratis. quis dicere diligentius, no
vere vehementius ~~fecit~~ potuit. Cicero dictus
est regnare in judiciis. Cicero spectandus
in primis.

§ §. §§ M. Aper diversis tem-
poribus diversam elo-
quentiae speciem pla-
cuisse.

3 Cicero quibus dam visus est inflatus et tumens
non satis pressus, supra modum exultans et
superfluens, et parum antiquus visus est.
2 Calvus ciceroni visus exsanguis aridus
Brutus autem otiosus dissolutus, Rursus
Cicero a Calvo male audivit, tanquam et sol-
cultus et erectis a Bruto aures frachis etiam
Quirites cuncti omnes vere dixisse videntur.
3 Terminum antiquitatis usq; ad Cassium se-
verum faciunt quem primum asperum flexa-
isse abitus vetere atq; vicendi genere dicendi
quod tamen judicio et intellectu fecit.
4 Aliud dicendi genus tunc placebat, aliud
modo placet.
5 Vulgus jam assuevit exigere exigere lacti
tiam et pulchritudinem orationis poë
ticum decorem, nec magis refert in judiciis

Epistola.

Pietas. non solu erga deu parentes verum etiã Sed constitui
erga optimos meritos. et aute debitus amor Pietas ſt.
in deum parentes.
Oppugno. etiã ad amicos refertur Lunitur pro ſt. 2.
Expere. vel corrumpere. ut: Amonius, regis lega: Oppugno.
tus aperte nos penuria oppugnat. ſt. 3.
Causa. interdum ad judicialia refertur: Regis causa. 4
causa si qui sunt, qui velint. id est a regio par: Irascor.
tibus.
Irascor. non nunquã ad judicialia spectat et
et quod: repugnare contrariũ tenere. Manli: do 5
nu tibi iratũ esse suis.
Do. Lunitur pro refert vel dico pronuncio. Cedo 6
quod dari accipimus. et cum habet apud
judicium.
Cedo. Sumitur pro favere, non repugnare. 7
Hortensii et mea et Manili sententiã cedere.
Teneo.
Cogroni de exercitu 8
Teneo. id sepe et quod
Teneri enim reo aliter non potest. 9
Ex. ponitur pro secundũ. Sed ex illo quod Ex. 10
regente factum est, tibi decernit. Inclino.
Inclino. sumitur pro ruina minitor. inclinata res est. 11.
Nolo. ad judicium relatũ significat aliquo Nolo
Velle. cui quis volupe. 12.
Debeo econtra in eodẽ re contrariũ significat debeo.
non in causa auctoritate eo minore habemus gratia 13.
quod ei debemus.
Gratia. ponitur pro auctoritas. Gratiã
aute nostra exigui nomini suffecio

Ad ridendum

Quaterus de religione dicebat, unique rei ad obsistere non posterat Bibulo absente est.

Ut ne quid pro Nihil

Ut ne quid agi cum populo, aut Patribus auspiciis aut Patribus legibus, aut denique Lex rogari posset Cic. Ep. lib. 1. Ep. 2. ad Lent.

quia ad Pridie

Qua his rebus pridie quam hoc scripsi senatus auctoritas gravissima interfecisset, cui cum Cato et Cassius intercessissent tamen est perscripta.

Interiecto die. Perscribo

Stare pulcherrime Frangere latera

Cum ad id. Cal. Febr. in senatu pulcherrime staremus, quod ad illud Bibuli de tribus legibus pridie illius diei fuisset omissum belle fregeramus. Si Cicero rhetorice hac pulcherrime stabamus pro ea tribu parte qua ipsi et Lentulo favebant auspicia significare velle videbatur suam bene esse constitutam optimaque Lex in se ponit victoria Si vero ad totam id referat senatus posse iuniore magnificentia senatus voluerit quo vel satis esset numerosa vel ordine bono constituta.

Nomen inducere

Cic. Ep. 3. l. 1. ad Lent. A Pisone invidiose et de tribunatu nomen est inductum Pisonis religionis id est: Invidiae hui ut se impedi

rent efficerent religionem quanda in ea esse
qua id vetaretur. — non ea ut ne inje-
cerint quam ut ne quis propter operis
injuditate Alexandria vellet ire — Satis pro-
visum ut ne quid soliciti posset agere possint.
Cic. Ep. 4. Lib. 1 ad Cerbul.

Ego tibi a vi prestare nihil possum.
Nos cum nos ine consilio, studio, labore,
gratia de causa regia viteremur subito
quo ta est repfaria Catonis promulgatio.
Quod utrum minus velim non facile possim
existimare ſ: dijudicare/
Sed si res cogat est quidda Terhii, quod neque
Solicio neque mihi displiceba ſs.
Alexandrina causa qua nobis adhuc inte-
gra est ſ: nihil enim detrahit Senatus nisi quod
per eandem religionem causa dari alteri non potest/
videtur ab illo plane depecta ſ: abjecta :/
Cic l. 1. Epist. ad Cerb.

Quod si ratius fiet quam tu speraba ſs: Cicero-
ad rempe Calendas/ id erit causa quod non eius
generis mea cetera sunt, ut ea quidem tenere com-
putem. ipsud quidem mihi quoq; eius generis de-

tot juncture
Cis

a pro Cornka

Nihi Studio

Existimare

Aliquidda
Terhii.

Integrum est

per

Quotiens mihi certorum hominum potestas offerit, quibus
recte dem, non praetermitta. potestas seu facultas
certorum videlicet, recte &c. cum Lemmitate.
Nostra propugnatio ac defensio dignitatis Tuae, propter magnitudinem beneficii Tui fortasse aliorum
officiis majore auctoritate habere videtur quod
sententia putant qui rei aequitate me non tam
studio Tui, tui defensione susceperim.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Adam cum Xpo per comestionem pomi scientia boni et mali cognitu adepto intelligendo ee boni q̃ eid cognitu fa̅ dantea habuerit eid homo in paradyso pleniorem statum florentat regis q̃ legis colligi possit utrum habuit boni q̃ mali scientiam primo autem ipse cum arboris fructu comederit, mali ignorantia sciatu a consensu q̃ comestione vindicta malum non esset sed primum per peccatum in mundu Et inuectu. Matth.

Oriatur in diebus eius justitia et abundantia pacis donec auferatur luna. Oriatur nempe in diebus nostris justitia non illa equidem rigida eterni judicis sed hominium ambulantium viam recta viamque justitia vel etiam per justitia Dei amorem intelligit quia hunc ei postponit hinc Seberg abundantia autem pacis proximi denotat amorem. donec auferatur luna. luna lucem suam q̃ sole emendicat et radios tenebris lucet quandiu igitur lupa lucet et sol ei lucem lumen impertiet ita est quandiu per sanctos et potius B. V. M. gratia hominibus lucet sed prophetata ipsi a filio vita luna lucebit erit justitia. Matth.

f.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Epist. 1. ad Nicen.

1. Casci qui rudes Italiæ homines, qui a ritu ferino victus quærebant, ante Charte membrane usum aut in dedolatis e ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuo epistolarum alloquia missitabant unde et portitores earum tabellarios et scriptores a libris arborum librarios vocabant

1. Casorum Epistola ante usum Charte et membrane rarò nomen quo earum scriptores tabellarios appellarunt

2. Ex hac epistola liquido patet charte usum fuisse tempore Hieronymi. 3. S. Hieron. Chromatium beatum et Eusebium sanctum adhuc viventes vocat

2. Charta usus.

3.

4. Calendæ sic a cuiusq mensis die conjecturatus Suetonio παράτο ναλῶ i. e. voco, eoquod Fastis apud Romanos irrito senatu per Pontificum de nondum defectis, pontificii interpretum hoc sibi habebat officium, cura ut attendarent cursum, visaq ea Regi sacrificulo deferebant quia tunc sacrificium offerebatur, quo expleto pontifex in Capitulo in concione vocavit creatorem, reddidit de tempore quod ad Nonas superesset, idq; hisce pronuntiando verbis: Calo Ipso rogella quo prout dierum numero repetebantur Unde a Calo. calare orta et eius dicti nomen. Plutarch. et Fest. Pompeium asserunt Calendas a verbo clam orsum habere propterea, quod tum Calendis clam Sil. qua

4. De calendis.

De Monetis

Antiquioribus temporibus rerum comercia
commutatione tantum agebantur ut cum aliquis
rem haberet quo illi qui superflua aut ac-
epta non erat redderet ei cui placuisset alia
re aucpta quo magis sibi comoda esset
Sequentibus temporibus cum plurima in-
comoda sequerentur hanc rerum permutationem
argenti auri, aeris, ferri monetas inva
luerunt quo primo non signato pondus
pondus valebant. Romanorum primus
signasse fertur Rex Servius qui cum
eis eum pecudum figuras imprimeret a
pecudibus pecunias dixit. Auri et argenti
monetis utebantur . Lycurgus ut la-
cedemonios suos comercia cum exteris gentibus
cohiberet, non alia quam ferrea moneta
uti suos voluit quae acto prius igebat
ut nullo usu amplius foret. Habuerunt
usque ad Machabaeorum tempora monetas non
habuerunt cum a lege
licentia daretur ut unum aureum primus cuiusvis lo
non diu usus est ista licentia ad regnum
rum tantum annum regiminis sui propter
religionem Hebraeorum. Calmet In Lexicon

Iudeis lege prohibitum ne animalium chori statuas
pel templis affigerent pel seruarent sine contigit
peccatum non haberent ab aliis tamen cultus seruabant. Iudicium de se
ri. Nullum est genus hominum a quo nobis mgs nec
tuendis est quod scribitur quoniam hec secta
nouus est et ut poes isti callidi in ulandis
suis iustis et nouitatibus suis infidelis. nescio
qs spiritus
Ad varia tempora in variis regionibus mone-
tarum usus inualuit. Quidam etiam pu-
cuniis non habent sed ostreis solum et magna
comercia sua transigunt,
Tartaris etiam prohibetur. Apud quosdam
Sanyrus pro moneta obtinet apud quosdam
lamina argentea auri. Sirenes similes
nobis moneta non habent sed ad statera
ponderant quod eo frequenter laudauerunt.
Si quo moneta afferantur Abrahe aut
Laridis res comentitias fides credito.
Tuma fuerat in Grecia proui-
cia auri argentiq caritas ita ut consilio
esset statutum ut Apollini in Delphis
caput ziaurarchu in tota regione
aureu requiriri non poterat. quidam regi
ut eu aureos ponulu haberet ut ziaur
to eu habuerunt pretio ut norte re reperiebu

sub pulviar recondiderint. Crosi dicta
non ir nonets Signatis sed in auro vel
facto quod ja ad Massa erat redacta vel
Argento quod Solo pulvere aureo constabat
prout ex auriferis fluminibus eruitur.
Thebis sub Alexandro magno nadia Sola pars
inverta est Moneta in argento Aureo
in festo stylo cujus superaret. Thilippus
Rex Aureos populus sub pulviar absconderu
Hebal tanto apud eos in pretio Aureos.
Xro Nonets apud diversas nationes res diversa
sumpta et adhuc diebus temporibus sumuntur.
Si quae in antiquis mentis de Silis non ess
mos stadiandi ea, fuisse nonetas ad certas si-
guras sed particulo aliqua vel auri vel ar-
genti ad pondus facta.
Anno 1° Mundi natus est Cain, 2do. Abel. Seculo
2do mundi ad medium declinante occisus est Abel
in prato Hebron. A Silurii tempore incipit
Monarchia Babylonica seu chaldaica. Seth
urbem primus constituit. Sem filius Noe
Elius fere in historia celebratur a quo
quidam historia habetur sed vix non de
ejus successoribus hujus agit. Abeodem

etiã Chri generatõ deducitur. Anni ad dilucid
ius recipere a mundi creatione exercitii 15
cum residuo. Caneck primus fuit quitora
Argus sed avit. Gfabl

1. Saturnus ex Ceby, Jupiter exfector, Vulcan 1.
claudicans, Mars adulter, Minerva et Pallas clie gentil
bellatrices, Mercurius natus ex cerebro Jovis.
Rubigus Deus Rubeginis fuit rei h. mala
Flora Dea que fuit Scripibus et segetibz
Florentibus. Jupiter admini Stralat terrarũ
orbẽ, erat Pater Deorũ, fulminator

2. Egypre quo Graci Romaroimpio pare- 2
erunt et Romani Cæsares Constantinopoli Græce lege
habitarent legũ de scripta Graci Literis narrata.
mandata et ab iisdem prelius publice enarra-
ata fuere Virgilius Euchemus Chrysus in fal
Spiastil. g. deus. In Italia Leroanthor leges
Hexeontabiblid ordine Alphabethi leges
Regias ste leges civiles oia græce leges
3. Virgilius dicitur qd ex Herodotus Eu-
niapis avulgavit et collegerit Spiritus gemas

Cum Cibri interiores illæ arborũ propiores
ad truncũ cortices voluerentur in iisque depicte
aliq nõa Liberent nomen hoc etiamnũ obtinet
. Liber usque. Cui vero id magine Gfabl Ab
Egyptiaca arbore Papyro Line Aqua nõ ultimus
Papyrus, habitu ad arborẽ Papyri respectu dicitur.

Luxuria, gens, Africanus, Virtus, temperantia, ac fortitudinis
Cic. Tusculan. 1.

Lucro a vobis num quis copiam [illegible] deantur ii, qui bene [illegible] sunt? Romani? tam [illegible] sunt etiam vobis reliquerunt, quid auri atque argenti ad avaritia, nihil immoritata ad delectationem aut sumptuosa ad delicias, aut gulatim ad voluptates. Postremo vos unumquemque vestrum, Vultis iniqua a Romulo? nulli, post Tarquinii Superbi exactam ab iis civitatem qui liberaverunt eam? quibus tardum gradum Romulus fecerit in coelum? is non quo ista bona ei fecerant: an vero gratis atque inscientibus? quid? Numa Pompilii minus ne gratos diis immortalibus caerimoniis ac sacrificiis urbem fuisse quia feliciter ipsorum patere arbitrarentur? omitto reliquos. Unde omnes paene sacerdotes? Postremo Tarquinii? Superbi regis? Liquis roget, quid egerit in patria liberanda, hi qui de reliquos civis de consilii bonis, quid fecerit? quid Lucii hic: num quid ego id gerat, cui voluptas cui quies, cui denique praeter officium fortis ac magni viri, quidvis aliud propositum fuisse videatur? Quo se ad rem? Ex Tarquinio L. Brutus impulit? Tarquinium ipse Publius? qua iris Porsenam contra omnes hostium copias texuit in Ponte Sobl.? qua patre Decium qua Filium devovit atque immisit in armatas hostium copias? Quid continentia C. Fabricii? quid temperantia M. Curii Regulis? quid duo propugnacula belli Punici Cn. et P. Scipiones qui Carthaginem ad versus corporibus suis interclusa ea ad putaverunt? quid Africanus major? quid Minor? quid inter horum aetatem interjectus Cato? quid innumerabiles alii? nam de meglis exemplis abundamus? cogitabo quidquam intenta fili pulcrum nisi quod laudabile et honestum sit

Lybici Africa gentes Sera potius q̄ boes nullius erga extraneos servant. vestibus ex arbore vel pellibus caprinis, cibum ferunt domestica habitacula ex limo

Jus ex terra extraneos

Jucundissimum mihi quod tam diligenter libros Naturalis historiæ lectitas, ut habere omnes velis, quoscunque qui sint. Jungar indicis partibus, atq; etiam quo sint ordine scripti, notum tibi facio. Et etiam studiosis non ingratum cognitu. De Jaculatione equestri unus: Hunc ad præfectus alæ militaret, peritia ingenio curaq; composuit. De vita C. Pomponii Secundi duo, a quo singulariter amatus, tam memoriæ amici, quasi debitum exolvit. Bellorum Germaniæ XX. quibus omnia quæ in Germania gessimus bella collegit. Incoavit militare in Germania militaret Pomponius nondum. Aufidii Bassi Pisonis effigies qui Germaniæ castissime victor ibi periit. Commendabat memoriam hujus orabatq; ut se ab injuria oblivionis assereret. Studiosissime in tot volumina propter amplitudinem dubii quibus oratore ab incunabulis instituit et perfecit. Cubii Germanici octo scripsit. Sub Nerone non sine anxietate cum omne studiorum genus paulo liberius et audacius periculosum fuerit scripsit. Aufidii Bassi XXXI. Naturalis historiarum XXXVII opus multifariæ eruditionis rei miræ variæ quæ ipsa natura.

C. Plin. Cecilio Cp. S. L. 3. De Natura.

Cucubrare C. Plinius Secundus: a Vulcanalibus 5. Cal. Septemb. ubi habes omnes fasti Vet. non auct. 10. ut notarii ignorantia serpebat Cabareus: / cubiculi iebat non auspicandi causa sed studendi statim a nocte media: tiene vero ab hora septima vel ad tardissime octava Lege Lege..... post cibum Lege quem interdiem et paulo ante lucem nonne lucubrat oft. Si quid otii jacebat in sole, liber legebatur adnotabat, excerpebatque. Nihil enim unquam legit quod non excerperet. Dicere enim solebat nullum esse librum tam malum, ut non aliqua ex parte prodesset. Post solem plerumque frigida lavabatur. deinde gustabat, dormiebat minimum. Hoc quasi alio die, si quid erat in otio tempus. Super hanc liber legebatur adnotabatur, et quidem cursim. Memini quendam ex amicis, cum lector quidam protunderet, vel oranti se repeti coegisse hunc eundem rem dixisse: Intellexerat ergo, nec quem ille annoyabat, cur ergo vexabat? Decem amplius versus hac tua interpellatione perdidimus..... In itinere quasi solutus omni curae, huic uni vacabat..... qua ex causa Roma quoque sella vehebatur. Repeto me coepisse ab eo cum ambularem: Potera, inquit, las longe non

perdere. Saira enim omne tempus arbitrabatur, quod studijs non impartiretur. C. Plinius Caecilius Junior l. 3. Ep. 5. ad Maximum scribit alii volunt Maximum.

De Fortuna quanta ea Faciant Mortales et quod omnia eidem ad Libanium vide Plin. nat. Val. l. 2 c. 7.

Non solum illi Arabiae Regis, Syriaca haec gaudia, proficiscentes in terram, primi e gentibus tributarii, professi sunt Christi Deum rati; sed alia quoque gentes Graeci in Asiae, Romani in omnem terram. Ita Te multa et reipsa quodammodo praeventa putabunt magnus ille gentium Doctor dum in medio Areopagi ad Atheniensis verba faciens videns, ajebat, simulacra vestra inveni et aram, in qua scriptum erat: Ignoto Deo, quod ergo ignorantes colitis, ego annuncio vobis Act. c. 17. v. 23. Octavianus Augustus quod ait Suetonius, non post natale Christi ut se veluti vicarium dominum et Deo - Rege professus sit Sine divino instinctu, ut observat C. Thomasius publice ad id, ut regis e populo Romano Dominum se diceret. Studiosissimus Gordianus id Casar ut legimus cum ab eo electus, hecatomben ei sacrificavit; silente eo, alterum ad id sacrificium: tandem illa nunc in vulgus ab ejusdem edita: Sine quae habeo, quae verba quid ea gratae referente Ita Deo unde: Quae habeo eis imperas, jubet me haec eidem relinquere et in domo ejus imperare, jubet me haec eidem relinquere et in domo sua ire, jam abito, tandem ab ara nostra revertit postea Romam Imperator in Capitolio ara erexit hac inscriptione

tione Ara Primogeniti Dei quem Cond Christiani
Sæcij Rodie dd colimus. Sed vero, cum Pilatus effigiē
Augusti, teste Dio, Hieronymo Scriptore Græcorum
bano inferre tentaret, notibus quas re, hac tiebat
deterritus, eo conatu vehementer abstinuit.
Utramque Vesperale in Sacram S: primus: et profana
Augustus respicere Christo in suma pace terebat
terrarū S: primum sub Numa. Pompilio, secundam
sub T. Manlio Consule post bellum primum primum
Dio Ianum templo. Imm. Jos. Cathol in Hist.
dauso Iani templo. Imm. Jos. Cathol in Hist.
ria sua civili Pisurus prodromo
Christus Divinissimus Salvator, ut nostris omnes
putabatur filius Joseph, qui erat filius Dei
Augusti in templo de Apollinis conjectus, filius
Dei virgo credebatur veri Octavii seu Iovis filii
Ante paucos, in qt Suetonius, qua nocte natus mensis
prodiguum Romæ factū publice, quod deinde
abatur, Regem populo Romano natura parturire
Mater eius Accia visus qua pareret, somniat
vit, intestina sua ferri ad sydera explicarique per
orbem terrarū, et visi amplius. Somniavit et Pater
ubero conjugi; ubera soli exortū. Die quo natus est
Augustus, ad Octavius Pater ob hostis quæsitum
Senatu in Senatu accusset, vota S: Sunt iterum vota
Laudati Scriptoris S: ac vulgata res est, Publicis Virginis
comperta nova causa Publicia in Senatu accu-
sante Nomine terrarū orbi natus. Sed Octavio postea
ad scribit per Senatus Gracia duceret in libertatis
Cuio de filio consulenti, affirmatum est a sacerdotibus

quod intra super altaria ero tantum flamma emicuit ut supergressa sacristia tecti ad ostia usque ferretur unique olim omnino magno Alexandro apud eandem aram sacrificanti simile provenisse ostentum; atque cum sequenti nocte statim videre visus est filius mortali specie ampliore, in culmine, et regno, quirisque Jovis est. Rap. ac radiata corona super cancellos circa templum Jovis Capitolini equis cursu gymnicis volantibus Insanabiliter scripsit apud Cajum Suetonium et stat. regnoris vesperi in urna a nutricula coro clam, posteraque luce non comparuit et diu quaesitus tandem in altissima turri repertus est, jacens contra Tolis oportebat quarto Capitolii campana via in memoria ardentis improviso aquila panem ei e rostro eripuit et cum altissime volasset rursus in proxima cecidit delapsa tradidit. Quintus Capitolii post dedicatum Capitolium diebus continuis noctibus somniavit Tarquinium videre

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

1. Veteres gentiles cum imperatorem eligere vellent, oraculum consulebant, et deinde eum, quem oraculum denominavit, sumpserunt; existimantes omnia sibi prospera futura, si id, quod oraculum respondit, facerent.

2. apud eosdem fumo ducebatur honori, si imperatorem, qui hostes prostravit, in porticu cum pugnam depingerent exercitum hortantem, ut generose dimicarent, id tamen raro fiebat, nisi minor fuerit numerus militum, quam hostium. × ab eo facta

3. Graeci omnes vocabant tyrannos qui potestate fuerunt perpetua in civitate, quae Libertate usa est.

4. Hi cum bellum aggrederentur miserunt Delphos qui consulerent oracului, quodnam illud responsum quae id optimum fore putarunt fecerunt.

5. Cuius q Athenienses is civis testa
domi habebat, quam ostracis nos
vocabant Athenienses; si li
aliquem ex urbe ejicere cupiebant
pugnum testa affixerunt, in qua
nomen eiusdem scribebant, quem
ut ex urbe expellere vole-
bant; ac postea ubi, testis magis-
tratus numerum earum iniibat.
Quarum numerus si non sexcenta
explerent, universa carica ad irri-
tum cadebat.

6. Themistocles ab urbe Athenis ex
pulsus, cum ad regem Admetum
Molossorum regem confugit, ut
majore religione se receptum tue-
retur, filiam eius parvulam arripu-
it, atque, et cum ea se in sacrari-
um, quod summa apud eosdem colebatur
cerimonia, curabat; tuta in eo
erant quod quia locum tam Sa-
crum violare nolebant, conjecit
inde non prius egressus, quam ex
eum, data dextera in fidem recepere.

7. Xerxi Atheniensium cum ob
pactum, tum quod imperium per tres
ere, dominum in fanum Neptuni
confugisse dicuntur, nam

hoc templum grau violare nefas putant.

8 Cimon Atheniensium imperator cum pater suus tales estimatus solvere non potuisset, ob eamque causam in vinculis publicis discessisset, eadem custodia tenebatur, neq; legibus Atheniensium emitti poterat, nisi pecuniam quo pater mulctatus erat solvisset.

9. Atheniensibus licebat, eodem patre natas uxores ducere.

10. Alcibiades dicitur tanta fuisse benevolentia ut, cum ex Thracia patria expelleretur non potuerit tamen ab amore patriae recedere pedites

11. Athenienses in bello antequam Iphicrates imperator eligeretur maximis hastis brevibus minutis gladiis usi sunt Iphicrates e contrario pelta pro parma facta, a quo postea pelltaste pedites appellabantur ad motus cursusq; expeditiores. Hasta modum duplicavit gladios longiores fecit. idem genus loricarum mutavit et pro ferreis aeneis linteas fecit.

ij. Iphicratis filius cum interroga-
retur utrum patrem matrem
ne faceret? matrem inquit.
id cum omnibus mirum videretur.
at ille, merito, inquit, facio; nam
pater quantum in se fuit, fra-
me genuit: contra ea mater Athe-
ensem.

iij. Fabricius Venusinus rem me-
moria dignam gessit. Nam in
prelio: quod apud Thebas fecit
victoria fidente summo duce Age-
silao, fugatis jam ab eo conducti-
jis catervis reliquam loco vetuit
cedere, obnixoq; genu fusto, pro ciebat
hasta, impetum excipere hostium
domuit.

iv. Dionedon Cyzicenus cum roga-
tu Artaxerxis Epaminondam
pecunia corrumpendum suscepisset.
Hic magno cum pondere auri,
Thebas venit, et Micythum ado-
lescentulum quing talentis ad sua
perduxit voluntatem: quem cum
Epaminondas plurimum diligebat.
Micythus Epaminondam convenit,
et causam adventus Dionedontis
ostendit. at ille Dionedonte coram

nihil ſ: inquit/ opus pecunia eſt.
Nam ſi ea res vnet quæ Thebanis ſint utilia, g̃ ſatisfacere ſum paratus: ſin autem contraria non habeat auri et argenti ſatis. Nam orbis terrarum diuitias aui pere nolo, pro patria cari tate. Te, qui me inexpiatum tentaſti, tuig ſimilem exiſtimaſti, non miror tibi ignosco. Sed egredere propere, ne alios corrumpas cum me non potueris.

15. Epaminondas cum ob ſeditionem capite multari multandus id unum ab eis petiuit, ut in periculo ſuo inſcriberent: Epamamionondas a tyrannis morte multatus eſt, quod eos coegit apud Leuctra ſuperare Lacedamonios et. Hoc cum diceſſet a iudicibus capitis maſcula diſceſſit gloria.

16. Epaminondas cum mortiferum in acie vulnus accepit, ei nuntiatum Bachios uiciſſe, hoc dixit: Satis uixi ſi uiritus enim mortis iure ferro extracto ſtatim exanimatus eſt.

16. Pelopidæ cum eum rex rehberet Epaminondam, quod uxorem non duxerat. Vide, inquit, ne tu per eos consulas, qui talem ex te natum relicturus sis: neque vero hoc mihi potest deesse. Nam ex me natam relinquo pugnatricem, quæ non modo mihi superstes, sed etiam immortalis sit, necesse est.

17. Eumenes ab ipso suo exercitu Antigono captivus traditus, et interrogatus est ab Onomarcho quid dixisset: Quid tu animo fisto eras, cur non in prælio cecidisti, potius, quam in potestatem inimici venires. Huic Eumenes: utinam quidem istud evenisset! inquit: sed eo non cecidi, quod nunquam cum fortiore fuerim congressus. non enim cum quoquam armato contuli, quin is mihi succubuerit. Non enim virtute hostium, sed amicorum perfidia cecidi.

18. Phocion ob singularem vitæ suæ integritatem, qua fama utebatur, bonus est vocatus.

19. Hamilcar cum Hannibalem filium novem annos natum Carthagine Jovi immolaret. dixit: si fidem mihi quam postulo dederis, posteris meum in castra proficisci, et hinc eum ad aram adduxit, apud quam sacrificare constituerat. eamq. ceteris remotis tenere jussit et jurare, se nunquam in amicitia cum Romanis sine quod jusjurandum ipse per petuo servavit.

20 Gentiles nullum majoris ponderis opus faciebat, nisi hostias deo immolassent.

21. ~~Graci~~

21. Scytala. erat modus secrete scribendi litteras apud Lacedemonios. Hi baculos duos teretres ex ligno formabant, Eorum unum praetori ad bellum gerendum eunti, alterum domi retinebant. Cui si ex silentio quid mercari cogitabant, membranam circum baculum illum volvebant, brevi oratione scribentes quae fieri volebant. His peractis baculum membrana nudabant; praetorq. nihil hinc litter erat difficile. Litterae enim disperse erant. Praetor autem, cum

cum circum baculum, quem domo secum afferebat ducebat, scriba comode legere poterat.

Memorabile lib. 1

Alphonsus rex Silvorat de Cicilia, cum naves regias naves quas Galerias vocant, facto agmine circumvolitarent, rex sermonem de iis ingressus: Hae aves, inquit, ex se tam officiosae non sunt, ut nunc nobis honorem deferant, veluti comitando sed exspectant dum aliquid projiciatur: ubi projectum quid fuerit ad praedam celerrime id rapiunt et diffugiunt. Mox firmiore victu ad suos Alphonsus versus: His avibus, aliquot ea meis sunt similimi: fugant ad munera, exspectandum dum dederis, et vero etiam inter se litigant quis maximam partem trahat. Ubi praeda in manibus est ab obsequiis se subducunt, nec redeunt nisi novo munere oblati.

Olaus Magnus Lib. 9 c. 51

Zo. In Scandia terra illa Glaciali lege constitum est, ut qui cum noxia bestia in conflictu, a regio praefecto praemium accipiat; ob eadem item reipublicae profligatam. Cum autem illi locorum ursi etiam albi sint, qui agnellos et porcos

impetuoso volatu et unguarum raptu
erecent, juveres hanc depopulationem
sagittis ulciscuntur et ociosorum cor-
vorum rostra pro libris offerunt, mer-
cedem petituri.

Diligentia Jer-
silii in studio

Ferunt Democritum partem libri capillo-
rum residisse a capite ut si vel pudore
facti a secundi comercio retractus studii
ac libris fixe insisteret. Aristoteles dii
rostrum quietis ope sumptum capillum
in manu tenebat, qui cum eo insopiente
e manibus delapsus in pelvim plebem
quando cereo decidebat ut eo lapsu
a somno excitatus serii contemplationi
insistere posset. Medius crinis
superis ad certum appendebat ut si
somno opprimeretur dolore crinium ge-
nus alius ad studium medicina mens redi-
ret.

Quemadmodum sol nubibus obducta
splendoris sui radios terra subducit, ei-
dem ut tribui non potest sed terra, cui
exhalationibus ac humoribus in aethere collectis
iste nubes quae radios restringunt, con-

Hector. Ita Deo in putandum non est
si gratia sua lux Homini adspirat, colligare desinat, cum peccatorum sordes
ex hominis corde nauclato pullulent velut
nubes nebrias deum inter ac hominem
opponant hucusq; ne ad homines pe-
uad at impediant. Mart.

Nihil agendum quod ab alio actum audiit aut agitur

Plato cum primo carmina scripsisset
intelligeretque inferiora ea sua esse
Homeri versibus sua nihil non ra-
igni consumenda trad idit. Idem simile
factum legimus in Comicis atq; Tragicis
cum enim et hisce rebus se dedisset
composuisset q; Tetralogiam, audiret
vero atque frequentaret Socratem mira
cudisque in Iertum tantae eius lyrae
captus est ut ipse protinus reper-
tiaret studio sui Tragediasque quas
composuerat igne cremaret illud
Homericum repetens: Hue Ades o Vulcane
Plato nam te eget in hac re non ferens
agere quidquid quod alii melius agerent.

Cogitationes vtiles fovendae.

Plato cu apud Dyonisiu Tyrannu pra-
deret in Sicilia prope inde abscessurum se
Athenas Tyrannus ei dixerit se vereri
re cu Athenis offert suam ibi famam
naufragaret reposuit: tantum libi sua
in Academia otii haud fore ut Dyon-
isii veniissii poteriatur. idem Dyonisio
libi Athenas scribenti rescripsit.

Crudiri a quovis sit turpe.

Socrates etiam a semini erudiri non
erubuit ab eodem qualiter
de eterna corporis pulchritudine de
anima pulchritudine coniecturas fa-
cere oporteat aliquibus etiam annis
semini opera navaverit.

Erubescendu non est nisi turpibus rebus

Cato Uticensis quanquam tempore Horten-
cius singularis erat amicus Ciceroni, Cesari
adversus quem in bello intestino cu Pompeio
agebat, nudis quandoque pedibus quacque
toga ad forum prodire consuevit, nihil
ibi erubescendu duens quod turpe non
sit, turpe autem nihil esse quod honestati
non adversetur eam autem solam honestate
esse que contra quascunq; calamitates tutissima sunt.

Si gradu quouisque dignitatis atq honoris constitutus es neque vis pati quod ~~valeat~~ tua indigna ~~atq indecora~~ auctoritate caveque quidquam agas ei adversa qui quo consecutus dicta contra quam te deceat, teue agere

In periculis versari Hieronymus (contra Iovin. l. 2.) Augustinus scribit hoc a coniugij aliendi et nobilem memoriam relicta delitiosa et pulchra Atheniensium ciuitate, cum quibusdā suis discipulis commorari elegit in villa quadā antiqua et ruinosa, frequenti terre motu et tempestatibus poene eversa quatenus timore periculorū ac mortis mortificarent in se vitia carnis ac coniugij certis cautionibus remotis se reformarent. Cyprian. Epist.

Logica objecta quæ esse debeat &c. De
Logica Rami, Rodolphi Agricolæ, Fran-
cisci Baconis Verulamii, Raymundi
Lullii Logica judicium. quod omnia
quæ ad intellectus præjudiciis atq; erroribus
purgandum alio alio quovis modo corrigen-
dum amplificandum ad Logicam pertineant
quæ et enumerantur. Judicium ejus de arte
cognoscendi reperiri possunt. In Prolatione
Joh. Franc. Budæi de arte Logica
de Leu Logica a Gallo quodd confecta.
Pyrrhonicorum ac Sceptic. eorumque qui præ-
judicii pleni de quacunq; re sine justo examine
judicant
ac diligenti examine ac disquisitione errore
ecdem fonte nasci nimirum defectu attenti-
onis orari. quæ utilia quæ inutilia in Logica
sint. Intellectus dirigi per Logicam hinc omnia illuc
esse traducenda quæ faciant ad hanc rem sint
ad alias scientias referantur. Author artis cognoscendi
disert. 1. a proœmb.
In Logica Gempla & aliis scientiis duæ non moder-
norum Philosophorum more tractabitur de qualibet quæstione
& explicari hæc tradetur 1. quia Logica est in-
strumentum aliarum scientiarum & hinc quasi

in logica ostendam qualiter ea utenda sit
rebus in aliis suis. Quum Logica tale studium
sit quod quo in communi vita usu parcissimus
est quisque, nisi is de operosis ratiocinatus in intellectu
Ea quae post hausta Logica reuocant saepe
obliviscamur omnium Logicae praeceptorum
Quod in Logica non auctoritas sed ratio valeat
hinc discite. Reservandi alii mihi explicandi
alii loci, eius opera quoad placuerit, Logica
mihi dici arte cogitandi q bene ratio
cinandi.
Hominis vita et ratiocinatio nisi eorum quae
rerum animantium plures ipsi defecto et ratio
Plin. in praef. in 7. Hist. Nat. libri.

Mirabilia in mundo: varietas, multitudo in-
quam formarum. Plin. l. 7. Hist. Nat. c. 1
Fragilitas humana considerandae per-
Plin. lib 7. c. 7. Hist. Nat.
Sunt alia verba vetustissima, qualia quo fauni
vatesque canebant, ut inquit Ennius, et quae erant in
carminibus Saliorum vix sui sacerdotibus intellecta quae
in 12. tabulis Romani juris, quae fuerunt non in
colligebat. Sint loquelae ut ad suum cuique fidem
Sunt alia antiqua, ut Livii Salinatori Liberti
Catonis Censorii, poetae Ennii Naevii et Plauti

usque ad Carthaginē deleta. Alia bona etatis et
quasi vigoris ciuitas ut T. Terentii M. Varonis
Ciceronis, Cesaris, Liuii, Valerii, Senece Quintili-
ani et eorum qui usque ad Vespasianum uixerunt.
Sunt alia nova post Vespasianum nata usque ad Ador-
dianum Iuniorem Plinii Secundi, Taciti, Suetonii, Gellii
et Iurisconsultorum quorum et tante centone in Pandectis.
Alia recentissima Lactantii, Cypriani, Donati
Macrobii, Boëtii usque ad urbem a Gothis captam deletam
Postea nulla oratio populi quidem fuit latina, sed barbara
neque Gothica aut Vandalica. Lingua enim recidit
ad urbem et paucule sue. et hec in plures ad hunc posuimus
etates libros: ut sint inter vetera etas Liuii etas
Gracchorum inter bona Simulq; C. Gracchi Lo[illegible]
ronis ut quid a quoquo et Simulq; Quintiliani. Eudox. Vi[illegible]

Antonii Schori liber de arte iungendi orationis
Cuius liber de ratione disc. lin. Lat. dedicauerat
ei quos iuxta citat in Declinatione sua de ratione
observationis qua labetur ad cognitionem libri eius
de stirpe ling. Lat.

Paulum operepretium hunc generis non esse, quod
in opere illo magno de lingua Latina lingue
rum nostre et eis operamur velim omnibus
etiam verbis declarandis — id quoq; in libro
de differentiis, quasi iugeriis eorum rotae cuiusque vera
Celi configuranda nobis daturus.

Aucertus apud Eros veteribg temporibg cui finis appositi

Aristophanes Byzantius Gramaticus Alexandrinus 2 Olymp. CXLV sub Aegypti rege Ptolomaeo Epiphane claruit primus omnium auertus et distinguendi rationem excogitauit. In usibus tamen priuatorum horum et pro erudienda juventute. Auertus quidem positorum notiores erant, quam gramaticorum nota, siue diagramata prosodia, quo poematibus adpingere solebant, unde cantus cognoscebantur: ex quo etiam ortum fuit quod diversa auertuum veterum ratio quam nostri temporis Burcardus Gotth. Struvius de Criteriis Manuscriptorum § XXIX quem vide

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Modus Variandi
Phrases.

Prima est modus per Syntaxin, ut sit multa eruditione, aut multa eruditionis, vel magna est viri eruditi, vel multum in viro est eruditionis, vel magna in viro eruditio, vel natus est ad eruditionem.

Secundus Modus. potest fieri per appositionem Primo. adverbiorum, ut peroquam docte, minum in modum, imprimis, plurimum, eximie. &c. 2do per appositionem epithetorum, ut est in homine doctrina singularis, rara, illustris, incredibilis, divina &c. Tertio per appositionem aliorum substantivorum, quorum deinde alterum in genetivo casu efferatur, ut humaniora litterarum studia diligenti cura prosecutus est, vel politioris litteraturae elegantiam sectatus, vel omnis eruditionis egregiam est laude consecutus, vel in omni liberalium artium disciplina egregie versatus est &c.

Tertius modus Variandi Phrasin fieri potest per comparationem V.G. Nemo omnium tam exquisita Elegantia est, quam Cicero. Vir tam multa eruditionis, ut parem habeat neminem, haud quisquam, qui ipsis in dicendo aequaliter copiam, deinde, ut Ciceronem elegantissimo orationis flore cuncta antiquus neminem, Et hoc vel interrogando, vel exclamando fieri potest, V.G. Quisquam ne est, qui cum Cicerone de doctrina possit qeat contendere? nemo sane, nisi arrogans,

Nimirum admirator sui, vel superi quanta viri illius eloquentia, ad quam haiteng nemo potuit aspirare.

Quarto modus variandi, phrasin est per casus & tempora. V. g. in Nominativo, Eloquentia Ciceronis parem in linguâ Româ habet neminem. Genit: Quanta vir eloquentia Romanq Cicero. Dat. Natum sumo eloquentiæ dixeris. Acc. Quisquam ne non admiretur & amet Tullianâ facundiam? Voc. O facundia quantum tibi â Tullio ornamenti accessit. Abl.: literas non amat quisquis incredibili eloquentiâ disertum Ciceronem non amplectitur.

Variatur per tempora, ut Præteritis Activa Reliquos fere Oratores eloquentia laude vincit Cicero. Passiva seperatur â nomine eloquentiâ Cicero. Præterita. Cæteros Oratorum eloquio antecessit Tullius. Futuri. Omnem Ciceronis eloquentiæ posteritas capiet, si non æquandi spem certè vincendi. Imperat: æquate si potestis tantam in dicendo copiam. Optat. utinam tantum ornatè, copiosq dicendi studium, quantum in Cicerone admiramur honesta æmulatione gloriæ plures imitentur. Infinit. Romana eloquentia fontem nemine esse, nisi ignorans non judicatur &c.

Quinto modo est alludendo ad fabulas, antiquitatem, exempla. &c. V. g. à risu.
Omnem recondite eloquentiæ disciplinam perspectam habet atq; exploratam.
Ab auditu. Nil nisi eruditis auribus dignum loquitur.
Ab olfactu. Quicquid scribit eruditionem à sapientiâ redolet.
A gustu. Omnem sapit eruditionem, quidquid affert.
A tactu. Omnem oratoris litteraturæ disciplinæ animo complexus est.
A moribus hominem, non ab ipso solum limine Musas salutavit, sed ad omnem cujus familiaritatem admissus est.
Ab animantibus. Cicero eruditorum Phœnix.
Attica apis est, quæ omnem eloquentiæ florem degustavit, & suavem combibit.
Ab inanimis. Omnis in ipso floret eruditio.

aliter

Fons quidam eloquentiæ.
Per Allusiones ad Antiquitatem. V. g. Omnes in scientiarum palæstrâ palmam tulit.

Aliter

Omnis Eruditionis metam attigit.

aliter

Omnium suffragijs cæteris prolatus est.

aliter

Albis ut aiunt equis in scientiarum stadio
præcucurrit omnes.

Ad fabulas. Inter musas alitus atqs educatus
videtur, ita omnem eruditionem hausit.

Aliter

Minervâ illum atqs Apolline natum credere sita
valet eloquentia.

aliter

Quot sententias tot aureas ab ore catenas nemo
pie effudit Hercules.

* Ad Parœmias. ab ipsis incunabilis, à teneris
unguiculis tractare it litteras.

Aliter

Cleanthis lucernam ipsius opera redolent.

Ad exempla. Ciceronis in illo reflorebit oratio

aliter

Ad alter Demosthenes.

Ad similia. Mella dulciora ab ipsius ore fluunt
oratio.

Aliter

Mens ipsig quædam scientiarum officina et fons, ac scaturigo, unde omnis promanat eruditio.

De multiplici modo acquirendæ Latinitatis.

Primg modg est per periphrasin, ut eum pro Jobe dicimg, nobilissimam belluis auriga vidi. pro lustinia Tyrrenem sylvarum. &c.

Secundg modg est per tropos, maximé per Antonomasiam, ut si dicimg orator Romang, proficerone: Apostolg pro Paulo, Archimedes pro Mathematico. Aristides pro iusto. Cato pro Gravi. Curio pro oblivioso. Morocbg pro stupido. Hercules pro forti, Irg pro pauper. Momg pro mordace. Phalarides pro crudeli. Horimo pro confidenti. Protheg pro Mutabili Sardanapalg pro mobili. Nestor pro clamoso. Solon pro sapiente. Thersites pro deformi Veres pro pure. Vertumng pro inconstanti. Apelles pro pictore. &c.

Etiam elegantes utimur adjectivis à substantivis derivatis, ut orphea, cithara pro sonora. Dædala mang Artificiosa. Lycambea lingua pro mordaci

Tertio modo est per Auxesin, sive amplificationem
cum amplificanda res gratiâ verbum Atrocius subjicimus
vero proprio, ut si volumus significare alicujus
dolore affectum, ornatius dicimus, examinatum,
item vexisse, qui spiritare coperit, si melius
sceleratum hominem sive immitem, uno verbo,
nomine Carnificem. selig. &c

Historiis, antiquitatibus, artibus, scientijs, &c., de quibus alibi presertim in poësi nostrâ. V.g. pro adulatore, dicas Chamæleon, Polippus, caniss Siren et pro turpebo, dic Aonium Supercilium, Pagus contumacij, Lepus Gallicus, Gallus in Aeneâ, signatæ soboles, Homo bullatus, Sapientia octavus, Jovis Mandatum, subere levatus calceus es, pro gaudeo, dic cicada, rana, Daulia ornis, Trabyta crepitaculum. Pro. Asse indigno honoris sui, dic, bos in quadra argentea, simia purpurata, asinus in pelle leonis es, pro ineptus, Asinus ad lyram, graculus ad fides, anser inr turdos, cocus ad speculum, canis in presepi, capra inr turdos, pro nō est illi comparandus, aquila noctua, testudine comparas Besago, huc pertinēt plera quæ fabula, onomastica, de quæ alibi.

8

De Periphrasin.

De hāc quod in Poeticis, interim hic obiter nota periphrasin fieri per Etymologiā, seu explionē nominis.

Pro parasitus, homo gulæ, ventris, deditus, pro editus, sacrarum odiō cultos. 2. Aonium. Cantus rei peritum Musicum. Quis, quid, quidnubi, v.g. Quis Aristoteles Schola Peripatetica princeps. Quid Rhetoricā? Ars bene dicendi. Ubi Virgilius, Mantua? Hic Mantuæ vates.

Vbi Cicero? Romæ: dic Cicero Romanæ orator.
Quibus auxiliis? Studijs musarũ, dic ig
Musarum alumnus. Cur studuit? Vt laurũ
acquireret, dic ergò laureolo candidatus.
Quomodo? In defesso labore, dic ergò studiorũ
cultor perpetuus. Quando studuit? nocte.
Dic ergò doctarum noctium vigil, l. excubia.

9.

Per antonomasiam.

Qe hâc, versum in Bõesi, & tabulâ antonomasticâ
V.g. Dij, pro paupere, Choroebus pro stulto,
Ventumnus pro inconstante, Bilus pro mortuo.

10

Per Synechdochen.

Qe hâc fiet in Bõesi: illis hæc tantum
ad antecedentia pro consequentibus taliter
ponuntur, pro nox, sol recessit, pro nitido
latus & uncto, pro fugit. V.g. discessit,
subdidit equo calcaria. Pro mortuus est,
vixit. Tamus troës hostiũ quorũ, plorum-
ne, pro tamus miseri.

11

Per Auxesin & diminutionem.

Auxesis fit, cum verbis significantibus
magis significantia substituũr, l.
vis verbi augetur, aut minuitur. Per particulas, l.
adverbia. V.g. Magis significantia P, dolore exanimatus,

pro tristi ira exprimat, qua via irascitur, aio
eluctro, quam dubito, odium pro odioso, barathrum
pro cloaca, sterquilinio pro impuro, sterquilio,
pro re contemptâ, pestis pro pernicioso, nectar
pro suavi, portentum, pro portentoso monstrum,
pro turpi, sentina vitiorum, pro vitioso,
furia Venerea, pro famina malâ, talpa
pro coeco lupus pro rapace, Huxesis fit per
particulas. 1. Per eam positivis & verbis, v.g.
per velim, parvuli pergo clarus, pergo, amanus,
per difficile & bis, pre valido, pro potens,
prolongo, &c. 2. ad Adopto, adorno, affabre,
apprime. 4. De Deamo, demiror, demulceo,
depingo, 5. Quam. Quam tenere amat,
quam suaviter cantat.

6. Papae. Quantum doleo, papae credo.

7 Per adverb: opido, quam, sane, nimis, ne,
profecto, certe, valde, vehementer, egregie,
affatim, satis, insigniter, preclare, magnopere,
maximopere, sumopere, imprimis, cumprimis,
impense, adeo maiore in modum, supra, retra,
praeter modum, singulariter, unice, eximie
imperse, effuse, abunde, plusquam insanus,
non tantum verum, terge, quaterge, incredibile
dicte, inane, l. horrendum, l. turpe dicte,
sermone consequi nequeo, plus. satis doctus,
quod par es. —

Superlativa augeri per adverbia longè, fatilè, nuperò, incundissimus Deûm mortalium, quorundò he olim Puerorum pigerrimus est, qui plurima plus, quam pessimus, pessimo pejor, ipsa pigritia, Ipsô Narcisso venustior, ipsa Murita pigrior, Ipsâ cicadâ loquatior.

4. Verba diminuere per Hyperbolen, & modis contrarijs V.g. mimus doctus, pygmeo brevior, vix ossibus hæret, pro macer est.

5. Positiva diminuere Verba primò per propositiones, ut is, subobscurus, subpurus, subiratus, subridet, subodoratus, subtilet, mortimel.

6. Per Adverbia nonis, utcunque, aliquantulum, paululum delirat, parum venustus, minus elegans, non admodum urbanus, parùm, bene verecundus, nec satis gnarus, vix satis compos mentis.

7. Per diminutiva, argutulus, rabiosus, amabilitas, risus, pudibundulus, sepiculè, mainiculè.

8. Per detractionem vocis, cantillo, solito, risito, sorbillo.

9. Per semi. V.g. semivivus, semivirtus, semivir, semidoctus, semiroctus.

Comparativa minuere per adverbia. V.g. Paulò indoctior, aliquantulo, nihilo, ne tantillo, quidem doctior. Quantulo te vò sorore meâ melior.

6. Diminutione vocis · Gradiuscula/
medriuscula.
Superlativa nō minuunt, nisi per gradem.
Ex ille gradem doctissimus, verum non peridc,
vel per sit licet, & tamen sit licet doctissimus,
est tamen. ex. De Variatione superlativorū/
vide reg: eleg. Lyrd:

12

Verte

De Hyperbole.

Hyperbole est, cum res augetur, et minuitur, et extra fidem efferitur.

A rebus inanimatis.

Aridior puniceâ,	Ab animantibus
Fluxadior athena.	Asperior Echino.
Immanior hortis.	Adulandior cane.
Dilucior spongiâ.	Dilucior hirundine
Clarior oculis.	Contractior colliâ.
Clarior sole.	Educior vulture
Capacior barathro.	Fraudulentior Pygride
Candidior nive	Hispidior Virgo.
Curior silice.	Importunior coxâ
	inimittior Hydrâ.

A Gentibus	A gentibus
Bellatior Marte	Rapacior Jove, lupo.
Sedatior Minerva.	Solatia possere.
Citior Plutone.	Somnulosior glire.
Jucundior Mercurio.	Sanior pisce.
Curiosior Curijs.	Taciturnior pisce.
Humanior gratijs	timidior capreâ.
Improbior Scarabeo.	Taedior asello.
Loquacior aperâ	Vocalior Cygninâ
Libidinosior Mulierâ	Vivacior cornice.
Rabiosior nigro Cyffro	Cervo, Corvo.
Robustior Tauro.	
Luxuriosior Muliere	
cane.	

A Fabulis.

Aspior Lyza.
Bilbior Thrace.
Brevior Pigmeo
Citior Croso.
Dugavior Barth.
Levior grow
Mendavior Cretensi
Pfidior ano
Solidior Arbase
Timidior ~~Troc~~ fuero
Sortior Helveto.

A Gentibus & Hystorijs

Ambitiosior Herostrato
Crudelior Phalaride
Eloquentior Ciceronе
Fortunatior Polycrate
Fortior Milone.
Facundior Nestore
Campestior Cobro, Iro,
Religiosior Numâ
Sanctior Socrate
Turpior Asopo, Thersite
Vagrior Hannibale.

Audacior Gnatone.
Animosior Achille.
Audacior Icaro gigantibus
Blandior Thyde.
Crudelior ~~Penelope~~ Scirio.
Castior Penelope
Celer Thyreâ
Clamosior Stentore
Colossior Hercule.
Edacior Parasyto
Efferiendior Iezebele
Facundior Demosthene
Formosior Eryalo
Hyacintho

Facundior Nioba
Gloriosior Thaisone
Profanior Aiace.
Truanior Cyclope
Involutior Sphynge
Ingeniosior Dedalo
Intricatior Labyrintho
Sitientior Tantalo
Lepidior glaucis
Penatior Eudryone
Vocalior orpheo
Vivacior Nestore N3

Hæ spectant quoqs voces 66
Aradæ ipsâ negutiâ negutior
Ipsâ pigritiâ pigrior.

De Copiâ verborum,
Seu arte variandi, & immutandi Verba.

1

Substantiva per magis generalia.

1 Quærenda sunt magis generalia vocabula rei, quam illius, quod variare intendis, quæ reperies inquirendo, quid sit. V.g. Vis variare satis vocem elogium? Quære ex temet ipso, Quid est elogium? et occurret tibi, quod sit ars, virtus, scientia, facultas, doctrina &c.

2 Lachryma, quid? Aqua, unda, rivus, gutta.

3 Amor, Quid? Ignis, flamma.

4 Tentatio quid? bellum, pugna &c.

2

Ejusmodi generalibus vocabulis aliquid adjungendum, ut intelligi queat, quâ de re loquamur. Non raro ipsemet Verbum variandum in genitivo additur V.g. si pro elogium dicas, ars sine addito, nemo intelliget, quâ de re loquaris, adde ergò, ars facunda, i. facundo, benedicendi, i. elogium

Pro lachryma, aqua, flumen oculorum.
Pro amore, ignis, flamma pectoris, animi.
Pro tentatione, bellum, pugna &c. l. anima
l. conscientia.

3

Ars vero huius modi vocabula prompte reperiendi
est prima, quaerendo, ut dixi, quid sit res,
Rosa est flos, Cupressus est pinus, oliva est
arbor. Patientia est virtus, pigritia est vitium
2. Qualis sit, seu quae habeat Epitheta:
V.g. Qualis est virtus? splendida, nobilis &c.
resolvendum deinde adiectivum in substantivum
splendida in splendor, nobilis, innobilita virtutis.
3. frequens lectio & exercitium, e contra
magis generalia pergit generalia variari
possunt. V.g. rosa pro floribus, aquila pro avibus.

4

De Synonima, & Similia.

1 Synonima dicuntur, quae idem significant,
unde aliud pro alio substitui potest. V.g. pro
gladio ensis, rompaea, pro igne, flamma,
incendium. Pro occido, neco, trucido, macto.
Pro ignosco, condono, remitto culpam, pro
verbero, caedo, percutio, affligo, vapulo.
2. Similia dicuntur, quae eundem vere sensum
reddunt, licet Synonima non sint. V.g.

excepit, cepit, evasit. Gemit, ingemuit, suspiravit, singultavit. Amo, diligo, complector.

3 Hic spectant etia diversa Nomina, quidem significantia, quæ tamen incerta proprietate Rhetorum usurpantur. Cæris pro toto, prora pro navi, ferrum pro ense, de his vide Masse:

3

De Negationes, & Contraria.

1 Frequens, & elegans est iste modus, & facillimus variandi voces, per particulas negativas, non, haud, minimè, &c. V.g. pro docto, non indocto, minime rudi, haud ignaro. ex. Pro forti, haud ignavus, non pavidus, minime inhebeti, neguaquam formidoloso. ex. Pro pulcher, non inelegans, haud indecorus, minime deformis, neguaquam turpis, observa 1. Eodem modo variantur verba, & adverbia. V.g. Pro diligenter studet, non ignaviter, haud desidiose, minime segniter, neguaquam otiantur ex. Pro multum bibit, haud parum, non imodicè, minimè, parcè, pro parum bibit, non multum, haud copiosè, non prodigè, non minimè sacrificè, ex. Pro studet, non otiatur, minimè feriatur, minime vacat. ex.

2. Particula verò negativa sunt, nec, neq, haud, quaquam, neutiquam, minus, minime, parum absit, ne, prohibeant, nusquam

numquam, quidvis potius, ora citius, nihil
non possum V.g. pro semper, numquam non,
pro ubiq, nusquam, non, pro aia nihil, non
pro nihil, non displicet, pro aliquid, non nihil,
parum modestus, pro immodestus, pro neutrqua
ſeram, quidvis potius ſaxum, & pro non
versatus &c.

2. Ea contraria. V.g. pro amans laboris,
inimicus otij, pro virtutis amator, hostis vitiorū,
pro fugit labores, sectat otium, pro modestia
odit, amat immodestiam &c.

4. Contraria aliquando, pro suis contrarijs
solitarie ponit, aliquando utrumq; contrariorū
simul copulans, & id perelegantes, modi vero
contraria copulandi 4, potissimū isti.
1. tantus virtutis amator, quantus hostis vitiorū
2. Vir quidem vitiorū, & parū eruditus.
3. vir ut lingua vultu, ita cordis amari.
4. tam deformis moribus, quā corpore formosus.
5. Quemadmodum labores fugit, ita sectat otium
6. Eruditus, formosus, dives, cæterū &. Sed
improbus.
7. Ferox sed timidus, verū in proeliis timidus.
8. In schola videt, contrà in relaxione
lachrimatur.

9. Negs doctus, negs pius, nec ater, nec candidus
10. Non tantum indoctus, sed etiam improbus.
11. Non minus negligens, quam petulans.
12. tum improbus, tum stupidus.
13. Ago indoctus, ac impius.
14. Parva, & nobilis, & docta.
15. Iesus, an timidior, an audacior.
16. Posimus, & nihilo doctior.
17. Nihil doctrina, tantundem pietas.
18. Dubito, an garrulus magis, an petulans sit &c.

4

Variandi adiectiva, l. Epitheta, p. Adiectivis, cu Epithetis prompte in veniendis servit hic versiculus. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Vel Ipse, quis, quid agit, patit, quantum ubi qualia tempus. Cui simile est, 9ed auxilijs, & quomodo queras. V.g. Desideras ad hanc vocem arma.
1 Quare quis habet hoc arma? Mars, Hercules, Gallicus, Italus, Sutor. Faber, Rustic, Heros &c.
Dic ergo arma Martia, Herculea, Gallica, Itala, Rustica, Heroica, Guerilia arma, Senilia, amica arma, Rostrata. &c

2. Quare gneis, l. e quo fit facta, l. ex quibus partibus, l. speciebus constent.
V.g. arma sunt ex ferro, chalibe, plumbo, ligno, igne &c.
Dic ergo ferrea, plumbea, lignea, ignea.
Quis componit, l. species sic se habet, epigrammata, elegia, dramata &c. Dic ergo Epigrammatica, elegiaca, dramatica, navis componitur ex ligno, dic ergo lignata.
N.B. Si substantivum adjective non dicat, v.g. Chalybs, per appositionem adjungitur. V.g. arma Chalybs, cum adjectivo proprio, v.g. Durissima Chalybs arbor, l. à loco desumpta. v.g. Sicula. 3. Quare, quid agunt arma, sanguine cunctant, formidinem incutiunt, mortem inferunt, funera ferunt, ire volant, strident &c.
Dic ergo cruenta, sanguinolenta, cuncta, mortifera, exitialia arma. et formidabile, volatile, plumbum, ferrum.
4. Quare, quid patiunt arma & cuduntur ab hominibus, vibrant, torquent, quassant, mittunt, acquunt, &c.
Dic ergo acuta, missa, l. missilia, torta, l. tortilia, cassa, vibrata &c.
5. Quare quanta sint & mira, immensa oblonga, brevia, gravia, rotunda, acuta.

6 Quare vbi, l. In quo loco fiunt facta, l. Vsurpata, l. Vnde fecta. V.g. Ex Româ Italiâ, Galliâ, &c. Dic ergò, Itala, Gallica, Romana. &c.

7 Quare, qualia fiunt? Pulchra, robusta, splendida, rubiginosa, micantia, corrusca, mollia, aspera, horrisona et, ferocia, picta, cælata.

8 Quare, quando, seu tempus, quo fiunt: v.g. die, nocte, sero, citò, dic ergò diutuina, nocturna, sera, matutina, Vespertina, subita, velocia, annua, verna, Hibrna æstiva. &c.

9. Quare cur facta nimirùm ad bellum, ad victoria, ad triumphum, ad gloriam, pugna, terrorem, tutelam, et Dic ergò bellica, victricia, triumphantia, gloriosa, pugnantia, terrifica, tutantia. l.

10. Quare quibus auxilijs, seu à quo facta, à Vulcano, Cyclopibus? Dic ergò Vulcanica Cyclopia, l. quibus auxiliantibus, nimirum Socijs, Hispanijs, Helvetijs, dic ergò Socialia, Helvetia, Hispana, Batava, Batava &c.

11. Quare quomodo. N. hic inquirenda aliqua methodo, sunt fulmen tonitru &c. Dic ergò fulminantia, tonantia, fulgurantia, borantia, et de his plura addes in arte Metrica.

5.

Verum proprietas

De his vide Synopsin Syntaxeos, capite. Ubi dictis hac adde, totam noctem, totam diem, totos menses, totum denig annum Ane fruge consumpsimus.

Cuncti de singulis dicit. V.g. cuncti Romani, cuncti Helvetii. Universi de cibus collectim dicit, universas Naves tempestas deprexit.

Unusquisq ad naturam, l. ad aliquem ex multis referit: v.g. Unicuiq, cui dedit sapere, & intelligere, unusquisq vestrum.

6

Verum diversus usq, pro diversa significatione, De his vide Syntaxin nram, & florem Latinitatis. V.g. Ago aliud, ago res meas, agit, ruetum, nugas agit, radices agere, agere armenta, funiculos agere, reus agere, agit de re nra, annus ago decimus.

7

Verba translata, seu Metaphorica

Similitudo, qua Mater metaphora est, dicit à rebus naturalibus, v.g. coelum terra, à supernaturalibus, Deo angelis, gratia, fabulis,

Joannis Epistola ad Episc. Ill. Suppositita dem. ad
Zachariä Archiep. In Joanne n. uel
Ius confirmandi Pontifice a Theodorico Gothi arro-
gatd. In Fel. IV. n. I.

Tria varia Cosme et Damiani medioni de quibz Card.
Bona L. 2. Rer. Lit. c. 12. n 3. Florentinius
in notis ad Martyrologiu Hieronym. Syntagma
hist. interpete Simeone Vuarnefrido

Felice III. non IV. atavus fuit Gregorii M. In Fel. IV. n VII.

Felix IV. duo Epistole suppositi. In Fel IV. n XI.

Bonifacius II. cum antipapa Dioscoro. In Bonif. II. n I.

Bonifacius II in prima synodo filii successore stabuit
in secunda deinde combusit. In eode n II. C.

Epistola Bonifacii II. ad Eulalium edita. In eod n. IX.

Edictu Athalarici Regis contra simoniacos ad Sedem
Romanam spectbg. In Joanne II. n. II.

Tripolii contra propositione Schytarii Monachoru
objectiones diluit Nat. Alex. d. I. s. VI. de
iis vid. Lupus in notis ad Syn. Ephes. In Do. II n V.

Acacii in somnis Monachi a Symbolo in eoru
Ecclesiis unqua intercidente. In eode n VIII

Joannis II. Epistola ad Valerium suppositia. In eo n uld

Agapeti excommunicatione a Bonifacio II. in Dioscorum antipapa
tanquam injusta repulsa. In Agapeto n. II.

Agapeti Imperatore Justinianum Papa christianissimum appellat.
In eode n VIII.

Agapeti Epistola ad Anthimum confuta. n. uld

Vigilius ordinante Sylverio adhuc invasor duas in chro
natura damnat. In Silverio n. V.

Silverii ad Vigilium Epistola Amatoris Augustodunensis Ex.
ad Silverium et huius ad illum epistola. In Vigilio n. VII. VIII

Vigilius post mortem Silverii legitime Papa designatur. In Vigilio n. II

Primates Illirici ad Eulogium a Thessalonicensi Episc.
ad Episcopos primae Justiniani transfugit In
Vigilio n VI. C.

Origenes damnatur. In Vigilio n. X.

De Tribus Capitulis a n. X.

Edictum Justiniani Imperatoris continet anathematismos
in Vigilio n XXXVI.

De Aegphalii vio. Garnerius in Historia Theodoreti c. 6.

Judicatum Vigilii est in quo tria capitula dam-
nantur. In eodem.

Constitutum eiusdem pro tribus capitulis seu persona Theo-
dori Theodoreti, scriptae, et Epistola Ibae, quae excerpta
sunt. In eodem n. LVI. et legitur

Concilii Calcedonensis Leo Collationibus in quibus tria ca-
pitula damnata. a n LI. &

Imperatores Graeci more Gothorum Regum confirmandi sunum
Pontificis jus Felix arrogavit. In Pelagio n. VII.

Ratio et processus eligendi Pont. In Pelagio N VII.

Fidei Confessionem mittendi consuetudo fuerat.
Gallis mittendi usus.

Epistola Pelagii ad Vigilium Episcopum suppositicia. In Pelag. II.

Memoria Virorum et Mulierum Episcopum in Sanctis.

Error Joannis VII in quaestione facti. In Joanne III. n VI.

Ecclesia S. Apostoli in Titulo cardinali constituta. In Bo. III. n V.

Paulo 6to cum antea Deus diebus jam nonnullis vacabat.

Gradensis et Aquileiensis promiscua nominatio. In Pel. II. n. IV.

Episcopus Istriae Schisma propter tria Capitula
sub Pelagio II continuatur.

Diaconi munere Apocrisiariorum et Legati fungi solita.
In Pelagio II. n XI.

De Numero Mansionum in Missis. In Pel. II. n XVII

Nicolaus Serrarius libros de Litaniis scripsit

Negotium de tribus capitulis sub Gregorio in Schismate Istriae, Hilderici Regina Longobardorum

De Schismate Aquileiensi extinctione In Greg. XIV

Gregorius Judaeos ut compelli ad fidem prohibet
In eod. n XVIII

Privilegium exemptionis Abbatiae S. Medardi Suessionensis a Gregorio M. concessum a Laurone Ducali dispositum in ann. Dr. impugnatur a D. Roberto Quadrumario vindicatur. In Greg. M. N XXX.

Gallium ad Sanctam Missae Sanctitatem in Ecclesia usus. In Greg. M. N XLVI.

De Gallis alia. In eod. em n XLVIII. ad N. LI. et LII.

Missa in oratorio privato. In Greg. M. n. f III. Vide Edmundum Martene de antiquis Ecclesiae Rit. c. 3. a. 5.

Joannis Cepusatoris et Cyriaci Epi. Cyrenaici nomen oecumenici
Episcopi affectatos graviter reprehendit.

De tempore Catheumenorum. In Greg. M. N. LVII.

Tempore Greg. M. Hiberni etiā Hiberi vel Iberi dicti

Sub in ordine sacro profecerit S. Gregorij. In eode N. LXVIII. seq.

Solvere stationes idem ac solvere jejunium. In eode N. LXV.
ex Gard. Cena.

Stationes aliquas in Ecclesiis certis assignavit Gregorius. In eod N. LXV

Sacramentarium Antiphonarium canto et cantores instaurat
et quale canto? In eode N. LXVI.

Diaconos cantores eligi prohibuit N. LXVIII.

De corpore Gregorii translatione anterius Galbo interest
Francos. In eode LXX.

De fabula Trajani a Gregorio liberati vide Baronium
et Natalem Alexandrum ibid N. LXXI.

Commentarius in septem Psalmos penitentiales libros Regum
Cantica Canticorum suppositicia asserunter.
In eode nonnulli.

Deinde hinc inde ex Pistolis ejus passim varia adnotantur.
In eode

Diaconi ad Epistolas per Subdiaconi in Sabiniano
N. III.

In Gregorio VII. desiit hoc per Subdiaconi
In Sabiniano N. V.

De Campanarum inventione et antiquitate. In Sabiniano N. VIII

Pantheon in Ecclesiam conversum Bonifacio IV. N. II.

S. Cyrus dein vel Subdiaconus vel Subdiaconi Hilarus. In Greg:
dein N. II.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Baronius ciriaci quo mino.

Zyrea N. P. Hane. Pagi Christum etatis anno 30 a Ioanne baptizatum era vero vulgaris anno XXVI. Spmg Calmet contra anno era 30. hoc facto contendit etat. Ch. 34. secund rei veritate.

Nativitas christi a Pagio anno 6.to ante era vulgarem Calmet autem 4.to

~~Pagi nonas~~

Dedicationis Ecclesiarum origo a Veteri Testamento in nouum transmeabit non ab Veteri ro repetanda de ea Edmundus Martene l. 2. de Ant. Eccl. rit. c. 13. Pagij in Ciriaco.

~~Dereliq Quo Ciriaci furia. idem in eodem.~~

Alexander I. cuius memoria, passioni dominice author ab autore libri Pontificalis habeatur author.

Marcionis et Polycarpi Romam adventus quomodo combinandi, vide Pedente quando Gottfried hic sub Aniceto Romam venit. Pagi et Calmet

~~De celebrando &~~

Quid de ordinationibus illis faciendis tam celebribus quas Summi Pontifices facere perhibentur? possim

Quales claves S. Petri in Romanis de catena eius de apostoli in duplici transmissi Gregorius M. ad Columbum Numidiae Episcopum epistola XLVII. l. 2.

NB hoc eadem manu ad Childebertum Galliae Regem epistola N. XL

an tempore Gregorii M. communiter tribus annis constituta fuerit nobabit vel intra nonnisi an hoc mihi? Ebg. Gregorius Ep. LXII. lib. 2. ad Romulum Ind XI

Quid Castellus de quo Gregorij N. CIV Q. XLIV.
In Gregorio M. N° XLV.
Quid sibi velint illa verba libri Pontificalis: Ara:
stratis: sole S. Leo dedit: Hic constituit secundo
Missam in Aduento. In Leo dedit. N. 4.
De Sabbato In Anglia errat. In Honorio n. IX. X.
Monotelitarum ortus et progressus. In Honorio. a N. XII.
Negligentia et dissimulatio in Sergio aliorumq; in
crimen. In Honorio N° XXV et Leq.
Historia contra Scriptores hereseos Monothelitarum defendit
Marca. In Honorio. Garnerius ad ad Notas 1. 2. libri
diurni Rom. Pont. 6. 6. et Famagusta
Honorii in causa Monothelitarum deliberatio. In eode. N. XXIX.
Typus Pauli Constantinopolitani idem fere quod dispensatio seu
Monenta Honorii NN. XVII. et Leq.
An Patres priores Ecclesiæ Paulotius et quanta Ro-
manæ doctrina indulserint addictique he-
resi. Coll. Neol. XX. coll. 1.
An et quo Hoyssi ab Aegyptiis hauserit. Ib. Coll. eode
Academia veteris et novæ quales fuerint Vid Gu. Acad. l. 1. ad fine
De Grammatica obscura maxime versibq; latinis. De ineptis Ver. Hyp.
De Etymologijs aliquibus alienissimis. Idem

Petrum sub Nerone non Claudio Imperatore venisse. B. Franc. Lagi Brevis in Petro.

Papa nomen quo tempore a communi omnibus Episcopis in speciale Romani Pontificis transierit. ibidem n. VII.

eius nominis quo vis et dignitas. ibid n. 4.

Petrus et Paulus quo anno a Nerone interfecti sint. ibid. n. X.

Canones et Constitutiones Apostolicae earum auctoritas et quem auctorem habeant. Lagi in Clemente. n. V. et seq.

in quidem L. ex illis sufficiuntur in in quidem LXXXV. idem in eodem.

Salutem et Apostolicam benedictionem verba haec non a Cleto usurpata nec antiquior Sancto Leone I primum post Leonem IX vel Gregorio VII. publici usu obtinuit. Petro Idem in Cleto.

Secretarii Cardinum Pontificum usque ad Leonem superiorum judicantur. Idem in Anacleto

Aqua Vino miscendi non Alexander I. auctor, sed ex traditione Apostolica promanavit. Idem in Alexo.

Hymnus Sanctus non ab Alexandro primum adhiberi solitus sed in occidentali ecclesia semper adhibitus Idem in eodem

Agerates ad chronologiam Pontificum acta Sanctorum Mensis Aprilis prodiit ab Henschenio. Idem in eodem.

Chronologia Pontificum Alexandri procedentium ordine ex Chronico Romani restituit. Idem in eodem.

Formatarum Epistolarum quis usus et ad quem finem
data. Bagi In Sixto.

Vasa sacra tangendi prohibitio a S. Sixto lata Saeculo II. S.
et ab aliquibus Conciliis Sacrisq. Sanctis stabilita
Bagi in Sixto

Sanctus Sanctus &c. qui de hoc Hymno S. Sixtus statuerit
atque etiam Conc. Vasense an DXXIX. Bagi.
in Sixto

Missam in Nocte Natis. Telesphorus non instituit
Bagi in Telesphoro.

Hymnus Gloria in Excelsis Deo quis instituerit, quando
in usu esse coperit, quis singulare cuius partis
auctor. Bagi. in Telesphoro

De quinta Quadragesimali ejusque auctore non Telesphorus sed ex
apostolica traditione exorta. Bagi in Telesphoro

Missam ante Sora tertia non dici debere non Telesphoro
sed Damaso instituente. Bagi in Telesphoro.

Fabrinsus in Baptismo antiquitus obtinuit et numerus.
Bagi in Hygino. Vid etiam Martene de ant. Ec. Rit.

Pascha die dominico celebrari in Britannia falso Vic. Lac. II. m.
adscribitur.

Realis praesentia Christi eruitur ex decreto Vii S. II. m. de
poenitentia si quid dederit. Vide Bagi. et Martene

De celebrando Pascha contentio inter Polycarpum
et Anicetum. Bagi. in Aniceto

Concilium Romae sub Aniceto de celebrando Paschate
praesente Polycarpo. Bagi in Aniceto

Lucius Britanie Rex ad Eleutherū mittit et a fugatio-
ne et Damiano seu Donatiano ab Eleutero
missis ad sua familia fide christiana imbibatur
Vagi in Eleutero

Concilium Rome habitū sub Victore de Easchate cele-
brando contra Asiaticos Vagi. In Victore S. II. 9.

Hæresis Deitate Christi negans a Theodoto
Coriario Byzantino inuenta damnata a Victore. Vagi in Victore.

Origenes puer uiridine Martyrii flagrat ad illudque
habet eodem hortatur. Vagi in Zephy-
rino

Felicitas et Perpetua in persecutione Severi non quidē
apud Suburbia Mauritanie urbem ut
legitur in Martyrs Rom. sed Carthagine. Vagi
in eodem

Vasa sacra argentea fieri quidem curauit Urbanus
S. III. 9. sed non inuenit. L. Vagi in Urbano

Cardinalis Bono error chronologicus qui S. Laurentium
mortē fecit S. Urbano integro fere seculo.
Rer. Liturg. l. 1. c. 25. n. 2.

Ecclesia in coemeterijs curante S. Fabiano in cryptis
sublatā terrā a fidelibus orationis synaxeosque
studio frequentatis. L. Vagi in Fabiano.

Philippus Imperator cum Philippo filio, probabiliter
christianā fidem non susceperunt. L. Vagi
in Fabiano S. III. n.

Abgari littere ad Christum et Christi ad eum
ab Eusebio relata suppositicia. L. Vagi in Fabiano

Sec. II. n. 276

Hieronymus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis Senecam
inter Sanctos recenset. L. Lagi in Fabiano

Schisma 1.us Romae quo Novatianus contra S. Cornelium
antipapa creatur. L. Lagi in Cornelio.

De Rebaptizandis haereticis Cyprianus inter et Stephanum dissidium. Nunquam a communione
inter se recesserunt. Nec Stephanus excommunicationis fulmine in Orientales, aut
aliquos africanos usus. Nec omnes indiscriminatim haereticorum Baptismos nisi qui Catholica forma prolata fuerant admisit. L. Lagi
in Stephano.

Usus in Cryptis Martyrum Synaxes celebrandi etiam post
Imperatores Ethnicos perseverarit. L. Lagi in Steph.

Contra Paulum Samosatenum Romae sub Dionysio multa
concilia et labrum. L. Lagi in Dionysio

Professio fidei quae est Concilii Nicaeni non recte a Baronio
Collectore Conciliorum ac Auctore Celebri Actorum
Ecclesiae universalis Concilio H. Antioch. sub Dionysio
adscribitur. L. Lagi in Dionysio

S. Susanna acta ex parte vel ex toto Suppositicia. L. Lagi in Cajo.

S. Marcellini Lapsum comentitium esse probant Lapebrochius
in Conatu Chronico Hist. Nat. Alex. L. Lagi in Marcell.

Marcellinus et Marcellus fuerunt duo distincti inter se Pontifices
L. Lagi in Marcellino.

Gallia quomodo a persecutione Diocletiani libera et tot
illustres martyres recensear? L. Lagi in Marcellino

Concilium Illyberitanum, Eliberitanum, seu Liberitanum contra Baronium et Bellarminum defensum. C. Lagi in Marcellino.

Marcellus Romae rigidi quinque titulos seu ecclesias parochiales instituisse. C. Lagi in Marcello

Inventio Crucis non fuit facta sub Caesare Pontifice testimonia veterum de eiusinventione. C. Lagi in Caesare

Extrema unctio ante viaticum danda consuetudo demonstrata. C. Lagi in Caesare.

Eucharistia missitandi consuetudo C. Lagi in Melchiade.

Eucharistia fermentum ob disciplinam arcani dicta C. Lagi in eodem.

Jejunium Cominica et quinta feria vetita C. Lagi in eod.

Donatiani Schismatis initium et origo. C. Lagi in Melchiade.

Donatistarum errores. C. Lagi in Melchiade.

Acta S. Sylvestri Supposititia. C. Lagi in Silvestro.

Concilium Romanum in his actis relatum fictitium. in eode

Vita Constantini M. in actis A. XXI. Maja Boyle: Brochio.

Constantinus a Silvestro non Baptizatus nec a Papa mundatus ut Papa von Labricius. in Silvestro

Concilium alterum Romanum baptisato jam Constantino fictum. in Silvestro.

De Diara Donatistica Item Donatione Constantini Silvestro facta. in Silvestro

Concilium celebratum contra Arianos a Constantino
Bagis in Silvestro.

Arii Patria, hæresis initium et origio, eiusque error
In Silvestro.

Concilium ~~Nicæ~~ Nicænum convocatum an 325. incepit
19. Junii, presente Constantino (n. 20.) pra-
sidente Osio, Vitone et Vincentio (n. 21.)
In Silvestro.

Sinistra in Conciliis honorabilior dextra. In Silvestro

In bullis plumbeis a 900 annis S. Petrus S. Paulq sinistrum
latus ungrat. In Silvestro

Tempore Leonis III. Dextra ~~manu~~ pro sinistra in honore
esse cœpit.

Laurois scripsit Legatos Silvestri non præsidisse Concilio
ed reputant Natalis Alexander et annotator
Baronii. In Silvestro.

Concilia convocandi auctoritas penes Summum Pontificem
In Silvestro n. XXIV.

Symbolum Nicænum refertur. In Silvestro

De persona Arii quid actum in Concilio Nicæno et postea
In Silvestro n. XXXI.

S. Hieronymi Cypri memoria Arium a Nicæno Concilio
damnatum fuisse. In Silvestro

S. Marcus Ep. ostiensis Episcopus consecrator Sanctorum
dicat. In Marco

thensis Bostrensis et Alexandrinus Episcopi eum confirmarunt
natus Summi Pontificis

De Gallio et Seneca In Nero
quid Stoici antiquitus In eodem

De Concilio Antiochico an. 341. celebrato quid tenendum In Julio.

In Concilio Romano Athanasius absolvitur, postquam Sanctum Liberio Vercellensi judici est interpretatus. in Julio

Marcellus Ancyranus de Haeresi absolvitur in eodem Concilio absolvitur primum Liberius agnoscitur - In Julio

Concilium Sardicense in quo Athanasius, Marcellus Ancyranus Asterius Gallensis absolvuntur. In Julio

Photinus in Concilio Mediolanensi et Romano damnatus.
In Julio

De Celebratione Natalis Romani S. Hagi in Julio

Festum Natalis Christi et Appellationis seu Epiphaniae de 6. Januarii celebratum. In Julio.

Festum Magorum a festo Epiphaniae diversum. in Julio
Natalis Christi quo tempore celebrari coepit. In Julio
Justinianus Imperator festum Epiphaniae a Natali separandi jubet. In Julio.

Aselatense Concilium sub Liberio in quo Athanasius damnatus. In Liberio

Concilium Mediolanense contra eundem. In Liberio
Liberius Damasum Athanasii et formulae arrianae fundae subscribit. In Liberio

De Liberii orthodoxia v. Pagium in Liberio

Casus Liberii in Concilio Ariminensi, ex eo haeresis
nota non asseruendum Petavio dicto citato
ostendit Natalis Alexander. In Liberio

S. Felicis num vera Pontificis auctoris non conferunt: an
Martyr ex incerta. In Felice

Concilium primum Romanum a Damaso celebratum est contra Ur-
sinum antipapa, Valente et Ursacio.

— Secundum alii plurimi anno de consubstantialitate Spiritus
Sancti ex Patre simulque haeresis Macedonianae
damnata. In Damaso.

— Tertium in quo damnatus Apollinaris. In damaso.

— 4tum Adversus varias haereses et episcopos a factione
Ursicini. In Damaso

Ursiciani schismatis enarratio. in damaso

Canon tertius de P. Ep. Constantinopolitani in Ecclesia loco
non est suspectus. in Damaso.

Epistola VIII quae dicitur Scripta Stephano Archiepiscopo
Corduba Mauritania et universis episcopis Africanae
provinciae supposititia est. In damaso

Damaso alia falso adscripta.

Siricius in Pontificali festa Nativitatis a festo apparitionis
Domini. in Siricio

Baptizandi consuetudo solum antiquitus fuit diebus Paschae
et Pentecostes. In Siricio

Nonnulla tamen sunt quae donatistica. In Siricio.

Rosentius in notis ad Martyrologium Hieronymianum agit
ad diē XXVI. Nov. Siricium defendit. In Siricio

Siricius Hieronymo infensus fuerit. In Siricio

— Paulino de Nolano.

S. Paulini quidam errores In Siricio

Maronita Syriae Monachi a S. Marone S. IV. f.
nus a Marone haeretico Monothelita. In
Siricio.

Origenis errores interpretatione libri periarchon
anastasius damnat ad Rufinum presbyterum
In anastasio.

Anastasii 2. Epistola decretalis suppositicia esse
tur. In Anastasio

Jejunium Sabbathi ab Innocentio praescriptum et alias
Romae servatum In Innocentio S. V. J.

Decretalis Epistola Innocentii de continentia Cleri
corum ide Scripturis Canonicis. In Innoc. S. V. J.

— alia de officio pacis. In Innoc. S. V. J.

Eucharistia olim ad absentes mitti consuevit. In In. S. V. J.

Sermonis nomine olim Eucharistia intelligebatur
A Cor. ob disciplinam arcani. In Innocentio. S. V. J.

olim in singulis civitatibus una tantum ecclesia et
in ecclesia una tantum altare. In Innoc. S. V. J.

Eucharistia ab antiquis Gr. typus figura dicta ob disciplinam arcani. In Innoc. S. V. J.

Sermonis nomine non panis benedicti sed ipsa Eucharistia intelligitur. In Innoc. S. V.

Azymi usus in ecclesia primus post Inn. q. obtinuisse contendunt Card. Bona, et Sirmond. contra hos egit Natalis orig rationes ritu. utriusque partis addunt. S. Martene l. 1. de antiquis ecclesiæ ritibus. In Innoc. f. V. p. 2. pagius

Disciplina arcani eiusque quamq; priorib. Ecclesiæ seculis ex scriptis demonstratur. In Innoc. f. V. p.

Incarnatio, Passio et Resurrectio non comprehendebatur a veteribus Origene sub disciplina arcani. Idem

ob disciplinam arcani nulli tractatus de septem Sacramentis. Item

Jo. Chrysostomi fata ob orationem de utroperio mulieris In Innoc. f. V.

In causa Jo. Chrysostomi a Theophilo et Chrysostomo legatis ad Regem ad diversa ejusdem causa missa. In Innoc. f. V.

Epistolæ Innocentii ad Arcadium eum excommunicans ille crimina Arcadii ad Innocentium supposititia judicantur. In Innoc. f. V. p.

Pelagiana hæresis initium Romæ. In Innoc. f. V. p.

Synodus Carthaginensis et Milevitana causa Pelagiana ad Sedem Apostolicam deferunt et remittunt. In Innoc. f. V. p.

Idem faciunt Ep. Episcopi. In Innoc. f. V. p.

De Hæresi Pelagiana legendi Maria in diss. de Vet. Syll. Can. c. 19. Cardinalis Norisius in Historia Pelagianorum, Garnerius in dissertationibus ad Marium Mercatorem et Auctor Critici Baronianæ. In Innoc.

Innocentius fieri curavit Cereum argenteum ad renatus Baptisterii ad fundendam aquam. Item vas ad oleum Chrismatis. porro hæc fieri in Italia Gervasii et Protasii quam decuerit. In Innoc. f. V. p.

Zosimus Coelestium et Pelagium secundo condemnat professorem Dei innocentiae judicat. In Zosimo

Tractoria Epistola a Zosymo ad orientis et occidentis episcopos data missa. In Zosymo

Agrotae Dei in Ecclesia usus ab episcopo requirit ecclesiae usu exordio. In Zosymo

——— de illis singulariter scripsit Suarez. cap. 8.

Schisma antipapae Eulalii contra S. Bonifacium initium progressus et finis. In Bonifacio S. V.

Appellationes Episcoporum ad Summam Sedem ab Africanis impetitae sed nihil a Summa Sede remissum. In Bonif.

S. Augst. nonnullorum nuptias damnare asserendo renatum originale se defendit. In Bonif. n. XIV.

Papa Bonifacii auctoritas in causa Aemiliani Episcopi Potentini a Sum. Sede constituti. In Bonifacio n. XX.

Coelestini Papae in Pelagianos vigilantia, quos Italia et Britannia pellit. In Coel. n. II. III.

Palladius Scotorum Patritius Hiberorum apostolus In Bonifacio n. IV. V.

Haeresis Nestoriana initia. In Bonif. a n. VIII.

——— convenientia in Haeresi Arianis et Paulo Samosateni ac in dogmatis Theodori Tarsensis et Theodoreti Mopsuestreni a Garnerio p. 306 et seq. ostensa. In Bonif. n. IX.

Cyrillus Alexandrinus Monachos Aegypti movet ad S. Nestorio opponant. In Coelest. n. XII.

Concilium Ephesinum a 430 a Theodosio in causa Nestorii indictum. In Coelest. n XXI. B. Augustin
—— Idque si consilio Coelestini ibidem n XXII.
—— ei praesit Cyrillus nomine Coelestini ad legatis eiusdem Coelestini. in eode n. XXV.
—— Sess. 1. Nestorius damnatur excommunicatur, excommunicatus In eode n XXVIII

Per citandos Episcopos priusquam iure in eos agatur. In Coelest. n XX
Coelestinus mitigat decreta Synodi Ephesinae contra Nestorios.
In eode n. XXXV.

Orientalium ad Papam appellatio contra concilium Ephesinum. In Sixto V
Sixti vita de dicto Chrysologo. In eode n VIII
Amissio Sixti et Polychronii suspecta fidei. In Sixto n XI

Libri de divitiis lib. 3. de malis doctoribus, de capitulis Pelagianis erroribus Caelestio, perperam Sixto III. adhuc presbytero dicati. Hypomnestica ab Papa adscripti sed eorum auctor incertus.

Diaconi quare plures et frequentius ad Romanam Sedem fuerint evocati
In Leone S. V.

Christianis pro ritus mores et capita sub haeresi. S. Leo Epistola XCIII. ad Turribium Asturicensem Episcopum per plinguid.
In Leone S. V.

Libelli de vocatione omnium gentium contra Pelagianos a quibusdam S. Leoni adjudicati profecti sunt. Ita Adhelmus dissert. 3. de Virginitate operibus S. Leonis M. et Prosperi Aquitani. In Leone S. V.

Epistola inter S. Leonem Sanctum, et Flavianum a relatas
— in eius narrat. S. Leoni magis fides adhibenda
quam S. Honorato. In Leone. S. V.

Haeresis Euthychiana initia damnatio Constantinopoli.
idiq appellatio ad Sum. Pont. In Leone n. X. et leq

Synodus a Marciano Augusto primum Nicaeam convocatum deinde
ab eodem Calchedonem translata, consentiente S. Leone
recte probat Natalis Alex. S. V. diss. II. p. 2. ostenditque
eum per Legatos praesuisse. In Leone.

Calchedonensis Concilii actiones singulae recensentur quid in quaq
gestum sit.

— actione XI. non esse commentitia contra quosnedam
Epis. IX. in Op. S. Leonis probat Baluzius in praefatione
ad hoc Concilium. In S. Leone. S. V. n XXVIII

Canon de Ecclesia Constantinopolitana reprobatus primum
a Legatis tandem ab ipsis etiam Graecis.

Nuntiorum a Latere origo. Marca l. 5. de Concordia c. 15.
hi In Leone S. V. n XXXVIII

Epistola S. Leonis in Collect. Conc. ord. XCI. quam Quesnellus T. II. Op. S. Leonis testatur tot tantisque momenti constitutionibus exuberare et tot antiquae disciplinae observationes exhibere, ut multa sint annotanda, quod fecit, multaq annotanda quae Norinus fugerant. In Leone

Auricularis Confessionis apertus testimonium Ep. CXXXVI. nova Edit.
vel. LXXX. ad Epis. per Campaniam Samnium, et Picenum
contra eos confessionem publicam. Sagis Ep. recitat

Epistola antiquis Baptismi conferendi temporibus. In Leone XLIII

Quo tempore defer. id confuetudo in Baptistate et Basilicis de Baptizandi. in Leone n. XLV

Orationis in Canone post consecrationem antiquitas in Leone n. XLVI.

Leonis vera et ad scripta opera in Leone n. ult.

Concilia singulis annis celebranda decernit Hilarus. In Hilaro n.

Cyclus Victorii annorum 532. Sub Leone quidem sed curante Hilaro Leonis archidiacono confecta. In Hilaro n. V.

Concilium Romanum occasione Natalis ab ordinationis Hilari congregatum die dominica pro more post Sanctum inceptum. In Hilaro X.

De Baptisteriis sive ut nunc loquimur fontibus Baptismalibus Martene l. 1. de ant. Ec. rit. c. 1. a 2.

Hilarus Bibliothecas duas in Basilica Constantiniana extruxisse dicitur. n XIV.

Simplicius Papa cum orientalibus de canonibus Concilium etiam Oecumenicum dispensat. In Simplicio n. VIII.

De Tempore Ordinationum a S. S. Gelasio maxime mensis decembris. In Simplicio n. XIII. et XIV.

Acacii Constantinopolitani Epis. ad Romanos Pontifices dissidia. In Felice I.

De Henotico Zenonis quod nihil quidem haereticum sed obaliam causam damnatum. In Felice III. n. XI

Decretum de libris recipiendis et non recipiendis non est Gelasii nec Hormisdae sed Gelasii. In Gelasio n. IV. V. VI.

Cura de hac re Critica Baronii ad annum 494

Contra Pelagu Epp. v. ii. Pelagi Papæ item. Martini
T. IV. Conc. p. 1240. In Pelagio n IV.

Disciplina Ecclesiastica Brettanica capitula XXVIII. in Ep.
g.ª Pelagii.

Nullu pretiu a Baptizandis et consignandis exigendu
In Pelagio n. IX.

Ordinationu tempora a Pelagio primu figuntur. In Pelagio
n. X.

Lupercalia Roma abrogat et Litania in Purificatione
instituit In Pelagio n XII.

Psalmos ordinem digerit et Collectas inventor exstit
In Pelagio n XIII

Orationu non auctor leo multaru instaurator.
In Pelagio n. XIV.

Ex auctore Canones in Ripsa. In Pelagio n XV

Ex Sanctione sub utraque specie Pelagii decretu.
In Pelagio n. XVI.
—— eius usq; usque ad Gelasii XII. contra Manichæos.
In eodē n. eadē.

Opus de duabus naturis Pelagius composuit. In Pelagio n XVIII

Eius Tractatus de Vinculo Excom. pro auctore sum Cond.
extat T. IV. Conc.

Anastasius Acacii nequa in Leonem auctoritatem Euphymiu
restituere in animo habuit. In Anast. II. n IV.

Clodoveus sub Anastasio II. baptizatur ad multos trans
alios exstet principes catholicos. In Anast. II. n VI.

Confessionem S. Laurentii M. ex argento elaborari iussit
fieri Imp. Anastasius. In Anastasio II. n IX.

Laurentius contra Symachum antipapa. In Symacho n. I. II.
Symachus Theodorico agnoscit, quos prior eâ pluribus
ordinat. In eod. n. III.
Beneficiorum Ecclesiasticorum origo In Symacho n. VIII
Quarta Synodus sub Symacho a loco dicta est Palmaris
non tertia. In eod. n. XII
— quid hoc Synodus in causa episcopi Symachi
contra Laurentium antipapa. In Syn. n. XIII et seq.
Pontifices Regibus superiores dicit Symachus in Ep.
Apol. ad Anastasium Imperat. In Sym. n. XX.
Conc. VI. Romanus contra invasores rerum Ecclesiasti-
carum. In Symacho n. XX
Palm Lauriacensi archiepiscopo nihil. In Symacho n. XXII.
Hymni Gloria in excelsis &c. in Missa antiquitus, et usus pri-
oribus seculis. In Symacho n. XXIII
De Monachorum Scytharum propositione et fide vid. Cardinal.
Norisium in Hist. Pelagiana, ibi Tunarie in Hormisda
seq. plura.
Joannes Papa Coelum legatus a Theodorico in causa arriana
missus. In Johanne n. II. et seq.
Joannes Papa Romae a Justino Imp. ornatus n. VI
Joannes Papa ordinem Romanum servat. n. V.
primus R. P. Imperatorem coronat
De ritu antiquo coronandi vide D. Martene t. 2. c. 9.

Quis ergo? præcellimus eos? Nequaquam. causati enim
sumus Judæos, et græcos omnes sub peccato esse sicut scrip-
tum est: quia non est justus quisquam: non est intelligens
non est requirens Deum. omnes declinaverunt simul inutiles facti
sunt non est qui faciat bonum non est usque ad unum.
Sepulchrum patens est guttur eorum linguis suis dolose
agebant: Venenum aspidum sub labiis eorum: quorum os maledi-
tione plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sang-
uinem: contritio et infelicitas in viis eorum
et viam pacis non cognoverunt non est timor dei ante oculos
eorum. Scimus autem quoniam quæcumque lex loquitur, iis qui in
lege sunt loquitur: ut omne os obstruatur, et subditus
fiat omnis mundus Deo: quia ex operibus legis non justi-
ficabitur omnis caro coram illo. per legem enim cog-
nitio peccati. Nunc autem sine lege justitia Dei mani-
festata est, testificata a lege et prophetis. Justitia
autem Dei per fidem Jesu christi in omnes et super
omnes qui credunt in eum: non enim est distinctio: omnes
enim peccaverunt et egent gloria Dei. Justificati
gratis per gratiam ipsius per redemtionem, quæ est in
christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per
fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ
propter remissionem præcedentium delictorum in sustenta-
tione Dei ad ostensionem eius in hoc tempore ut sit
justus, et justificans eum, qui est ex fide Jesu christi ubi
est ergo gloriatio nostra exclusa est. per quam legem.
factorum? non sed per legem fidei: arbitramur enim
hominem justificari per fidem sine operibus legis: an judæorum
tantum est deus? nonne et gentium. imo et gentium. quoniam quidem unus est

1 Cor. 13. a 4.

Deus qui justificat circumcisionem ex fide et præputium per fidem.
Rom. 3. a 11. 10.

Esa ventri, et venter esui: Deus autē et hunc et istas
struet: corpus autē non fornicationi, sed domino: et dominus
corpori. Deus vero et dominum suscitavit: et nos suscitabit per
virtutē suā. Nescitis quoniā corpora vestra membra sunt
christi? tollens ergo membra christi, faciā membra me-
retricis? absit. an nescitis quoniā qui adhæret meretrici unum
corpus efficitur? erunt, enim, inquit, duo in carne una.
autē adhærens domino, unus spiritus est. 1. Cor. VI. 16.

Quis militat stipendiis unquam? quis plantat vineam
et de fructu eius non edit? quis pascit gregem, et de lacte
gregis non manducat? numquid secundum hominem hæc dico?
et lex hæc non dicit? scriptum est enim in lege Moysi:
Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est
Deo? an non propter nos utique hoc dicit? nam propter nos
scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat, arare: et qui
triturat in spe fructus percipiendi. si nos vobis spiritalia
seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? 1. Cor. IX. 7. 8. 9. 10. 11.

Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus
in prophetis: novissime diebus istis locutus est nobis in filio
quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et secu-
lum: qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ eius portans
omnia verbo virtutis suæ purgationem peccatorum faciens, sedet ad
dexteram majestatis in excelsis. tanto melior angelis effectus quan-
to differentius pre illis nomen hæreditavit. cui enim dixit ali-
quando angelorum: filius meus es tu ego hodie genui te? et rursus
ego ero illi in patrem et ipse erit mihi in filium. et cum

Verū introducit primogenitū in orbem terra dicit: et
adorent eum omnes angeli Dei. et ad angelos quidē dicit:
qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos flammā
ignis. ad filium autē Thronus tuus Deus in seculum seculi
virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam
et odisti iniquitatē propterea unxit te Deus, Deus tuus
oleo exultationis pre participibus tuis. et tu in principio
Domine terram fundasti et opera manuum tuarum sunt
celi, ipsi peribunt tu autē permanebis, et omnes sicut vestimē-
tum veterascent: et velut amictū mutabis eos et mutabuntur
tu autē idem ipse es, et anni tui non deficient. ad
quem autē angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis
quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum: nonne
omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter
eos, qui hereditatē capiunt salutis. Heb. 1. paria cp. 1. 2.
Ce vastantia veri fœderis pro veteri se typo Melchisedech
Christi. Heb. 7. 8.

Judei non audiunt verbū Dei: quia non sunt ex Deo Jo. 8. 47. f. 8. Dol.
Nulla prophetia scripture, est propria seu privata explicatio.
Non enim voluntate humana allata est olim prophetia; sed sancti
a Spiritu Sancto, loquuti sunt sancti Dei homines. 2 Pet. 1. 20. 21. Dol.
Zacharias Isaac et Jacob vivunt: quia eorum Deus, est Deus vivorum.
cursus est dandus celeri, quia est cursus. Matth. 22.

Rom. 7. Lex prius verificby, et bene elegit exemplum demon- Z
strationis: ubi docet nos non amplius esse sub lege, ideoque
firmat argumento ducto a simili ac lege virgini nubi:
ac ignorati Matrimonii: spiritus enim legi alligatur et lege tantisper
homines simili, quibus ipse discedit.

Rom. 9. 20. Respondet Apostolus, Ō, est non potest omnis
ē impietate quod tā multos reprobet: argumento ducto
a simili de figulo: O homo tu quis es qui respondeas Deo
Quasi Deo tuum dictū figmentum pietori suo ut ma
tale queat an non habet potestatem figulus in luto ut
ex eadē massa faciat, aliud vas ad honorē, aliud vas ad dedecus. Kol. 53.
Kol. 2. v. 9. in Christo est omnis plenitudo: Ō quod
optatū, non habemus penitus. Nunc vero dicit, videmus,
Ergo penitus respuit mundū.

Rom. 6. 23. Stipendia vitiorum mors est
penitus Ō vero vivere Deo, per Christū Dominū
nostrū. Ne regnato igitur peccato in mortali vestro
corpore, ut obedias penitus, in concupiscentijs carnis Ecc. 179

1. Cor. 6. 20. Empti estis pretio: glorificate igitur
Ō in corpore vestro, et spiritu vestro. Ib.

1. Tim. 6. 7. Nihil intulimus in mundū ergo nec efferre
quidquid possumus. Ib.

Heb. 7. statuit esse scribit:
Christus est Sacerdos secundū ordinē Melchisedech.
Melchisedech est major quā Abraham.
Abraham est major quā Levi:
ergo et Christus est major quā Levi. p. Kol. 186.
Christus ut a ministro Pontificij maximi ipsius vestis
Capitalis dilemmate ēm reprehendit.
Si bene Consulis Deum ne offendis? Si male reprehendis
Ec nullo. Jo. 18. 23. Kol. 193.

Potestas a Deo ordinata est subjecta profunda: magistratus
in politica est potestas a Deo ordinata
ergo magistratus politicus est subjecta profunda. Rom. 13. v. 1. Dol. 5.
Si per gratia unus electi non ex operibus
aliqui per gratia unus electi
ergo non ex operibus Rom. 11. 6.

Dol. 5. Ad si quis sumat librum Jobi, qui omnium librorum antiquissimus esse putatur, ergo intelligenter legat, vid clrit profecto totum librum in disputatione versari. Jobi oratione integra ad suis argumentationibus et responsionibus libenter: Elihu autem Eliphaz et Sophar tres adhuc quidem de divina providentia disputant, et Jobus sua innocentia tuetur. In psalmis sepe reperis orationis integras suis locis confirmatas, et ut unus pro omnibus, ampe psalmus quinquagesimus ubi de adulterio aut simili rationibus perpetrati criminis agitur a Deo arbitrio vobis valde videtur fatebor. Omnes Pauli Epistolae disputationes continent, et aliquid argumentando, vel confirmant, vel refellunt. Sic de aliis epistolis canonicis dico, quarum singulae aliquod dogma disputando pertractant. et denique Evangelium ad demonstranda christi divinitate adversus haereticos, postremo loco fuit conscriptum

Exemplo christi qui usque a puero de antiqua lege Judaeis quae ad mysteria rebus pertinebant, sepe cum Judaeis disputavit: nec unquam eos redarguit quod de rebus diuinis disserent sed solum quod sua praesumptione male intelligerent, et male intelligendo errarent. Disputavit ut ex de resurrectione divinitate de Matth. 22
mortuorum resurrectione, et aliis solutione: et usus est rationibus et locis dialecticis: quod quis non ita et si prorsus ignarus litterarum est. Carbo 419.

Apostolus in omnibus suis epistolis et diuus Ciprianus quando argumentatur: et praecipue in ea quae est ad Romanos, et in ea quae scripsit ad Hebraeos. Reperies in Paulo omnes argumentorum formas omnes locos topicos, et schemata oratoria omnia. Disputat. in Areopago contra gentiles, sapissime in Synagogis contra Hebraeos. Christi apostoli p. Carbo 4 f 19. Pedalis

De confirmata autoritate conciliorum. Carbo. 4 f 19. act: 7.

Cui ergo omnes argumentationes, quibus uti solet Theologus ad sua reuocentur genera ad autoritatem, et ad rationem videat locorum, locorum, temporum, ac personarum quibus quid agit, varietate, alia genera fieri magis ualendo sit. Nam si agat cum haeretico, cuius autoritati, qua ratione urgeat: si cum fidelibus pari ratione. Itaque regulam Apostoli seruasse Paulum ea animaduertere: ipse enim contra aduersarios Scripturarum autoritate potissimum pugnauit: at uero quando cum gentibus agebat rationes potissimas afferebat: quia sciebat eos sapientia humana solitos persuasum aparere.

Solitos autem aliqui de mortuorum resurrectione, quam Paulus probauit ex eo quod Christus resurrexit: et Christus ex eo quod Deus est Deus uiuentium, et non mortuorum. 2

In libro Iobi longa labetur disputatio de prouidentia diuina more philosophico et dialectico tractata et rationibus humanis et naturalibus potissimum hinc inde agitata: quod qui non uidet, is sane caecus est. In libro qui inscribitur sapientia pulcherrima habetur disputatio ex c. 14. rationibus naturalibus aduersus Idololatras conflata. Paulus disputauit more Rom. 2. Iudaeorum et rationibus naturalibus in Areopago: in suis epistolis passim ra- 1. Cor. 11 tionem adhibet humanam et a rebus sensibilibus sumit. Quemadmodum Oratorius J. 1. artis praecepta alio loco exponemus. Agit poeta in iis de quo disputabat act. 14. confirmauit uerba de suo fecit. Vide in quibus Cicero alibi p. Carbo

Tunc oblata est ei dæmonium habens cæcum, et mutum, et curavit
eum, ita ut loqueretur, et videret. Et stupebant omnes turbæ et
dicebant: Numquid non est filius David? Pharisæi autem audientes
dixerunt: Hic non ejicit dæmonia, nisi in Beelzebub principe
dæmoniorum. Jesus autem cum cogitationes eorum, dixit ei:
Omne regnum divisum contra se desolabitur, et omnis civitas
vel domus divisa contra se, non stabit. Et si Satanas Satanam
ejicit, adversus se divisus est: quomodo ergo stabit regnum
ejus? Et si ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri
in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt. Si autem ego
in Spiritu Dei ejicio dæmonia, igitur pervenit in vos
regnum Dei. aut quomodo potest &c. Matth 12. v. 22.

Et scribæ qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant,
Quoniam Beelzebub habet, et quia in principe dæmoniorum
ejicit dæmonia. Et advocatis ei in parabolis dicebat
illis: quomodo potest Satanas Satanam ejicere? Et si regnum in se
divisum fuerit non potest regnum illud stare. Et si domus super semetipsam
dispertiatur, non potest domus illa stare. Et si Satanas insurrexit
in semetipsum dispertitus est, et non potest stare, sed finem habet.
Sed non potest. Mar 11. 22.
Quod autem ex ei dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum
ejicit dæmonia. et alii ... ipse autem ut vidit cogitationes
eorum dixit ei: omne regnum in seipsum divisum desolabitur, et domus
super domum cadet. Si autem et Satanas in seipsum divisus est, quomodo
stabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia
ma hyperig in Matth. Luc. 11. 14.

290

gurgustiu
gurgustiu
gurgustiu
Magnus
Differentia Separans
Sunt loci inveniendi

4 3+4
~~aaaa~~ a+b
+6

ab 3-4
12

a+b

a-b
+b-c
a+b+c

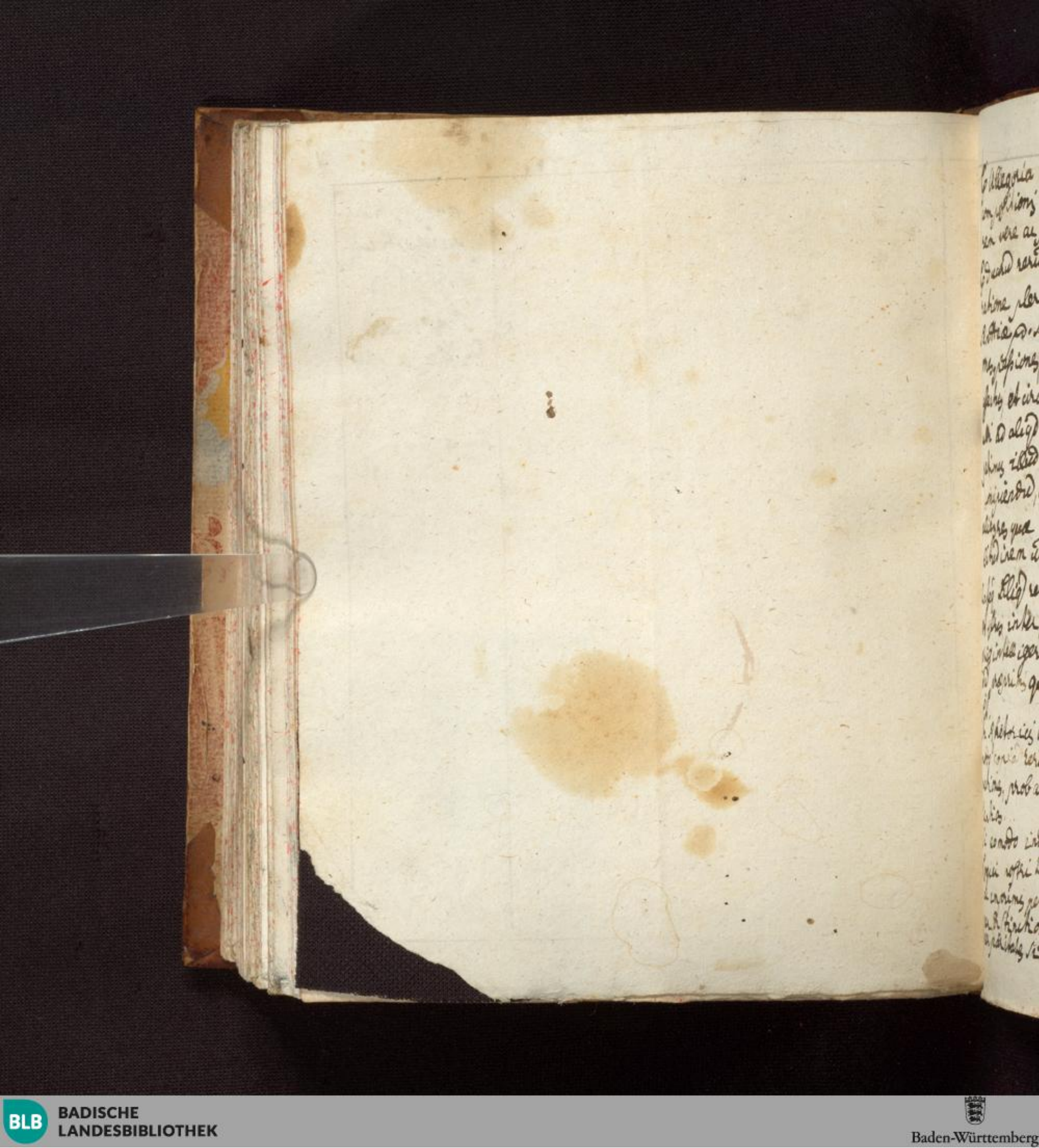

Ꝯ Allegoria ois generis describitur materiā
compositionis varia et continua ubicirca
rem vere ac proprie gesta deducimus.
Ꝯ duabus rebus oppositis inter se comparatione plerunq; pulcherrima oriuntur
Exempla. Sunt autē uniuscuiusq; rei effectiones, passiones, proprietates, antecedentia, causa
effectus, et circumstantia enucleanda.
ubi ad aliqd argtū illustrandū instruimus
illud qd ē precipuū in argto ad
conficiendū, quo congesto et pertractando
aliarum rerum quarundā cognitionē attingimus
eiusdem rei in dicto qd detorsimus
Atq; dictā rem ad aliam consideramus
et alias inter se dissonas intuemur deinq;
prius intelligere ubi conveniant, et videndū proprius quid res sit deinde quid res non
sit.
In Rhetoricis argumenti tractandi eo etiā
modo copia rerū ramificamur in qbus Coronationes, probationes, amplificationes, sententias.
Si eo modo indagamus materiā propositā quae
Logici nostri temporis in usu retinent
ac inventionem per locos Topicos argumenta
per definitiones sententias et dicta antiqua
per paritates similia per disparitates dissi

Similia per paritate et differentiales
id est earundem quae in aliquo conveniunt
in aliquo differunt, earum finis
ilit vidire. In Entymemate legitima con-
legitia ut si legitima antecedens nisi non regnat
si mala non bona regetur. ~~si mala bona~~
~~regnat~~
In vi silia ea potius consideranda quae com-
muria ac universalia quae particularia
si in logica principia universalia cognos-
cendi seu agnomata
In oi comparie si simul alia quae
actione si finem respicias, adquem pro-
inde ascquendi arta inquirendia.
In Grisoli non ea tolli brevitas. Gratiana
quae scripsi brevi concludi, verum tum qui
tagor si de quida quae libet membra eius de
tum periodi absolvera velut brevi. Arte
rius quemda scripsi talem qui refera
ad cetera membra. quod sit vel transpo
situs membrorum et interjectionibus et con-
junctionibus et earum subtractione ad
endo vota quemlibet
Si quenque in dicendi gravitate, energia,
suavitate aut aliare quo animo potius
vendet quam dicendi praecepti conducat

id ad quaeda eius rei opa ubi requiruntur
animo inuenda, et ad quā singula membra
ac periodos examinanda et, rum ei sini
lis. sunt ad. ♥ bonū dicendi rae quida
in animū inducendi habitus, qua non
aliēs praecepta propria animad va-
lione naturae.
Quotiescunque libri in qualicunq; ma
teria scribendi semper praemittēda lectio
ne optimi cuiusque Autoris qui eo ip-
so in stylo scripsit quo animadversa
sunt in eius dictione virtutes easdem
sua inserere imitatoq; adumbrare
studeā
Logica pleraque proposita a nāa
pehita ut quo id artea virtualiter
in ratione ac natura delitescebant
nam veluti detecto velo apparerent
formaliterq; sciantur Simili gen-
plo esse possunt loci Topici quia
volentibus etiam in omni sermone
adhibentur non quod sciat ea hor
e illo loco petita esse quo dicat
Sed quod alig vis sermo fiat qui ad certū

corū reduci non possit sine vana eq
illorū nimia observatio Sed Li quando
ad eos recurrendū d[icit] Augustinū in
ipsa ratio. Sileat nos Le ipsa quando
offert se Li in exterioribus operibus
sapientie petenda Li Libri de ea
Efficiente de effectu p. dicere assa-
mang hec enim congrue videtur
eadē efficientes tū genus tū species
tū totales tū partiales tū adiuvātes
eandem effectus omnes egredi

In omni scriptione rerū prius debemus
esse solliciti ut quid dicendū sit sciamus
deinde qualiter dicendū qualiter animi
lectorū ad amussim veritatis magis proficiāt
aut apte transitus proferamus.

Videtur in vera scientia demonstrare
quis esse ut res seu objectū de quo quid
q demonstrare intendimus non solum
secundū comprehensionē universalis sit
verū etiam secundū applicatā sine tot
tricis [illegible] Dialectias crassis in Scholis
nostrorū Sole al Aristotelis quod ad in iis
de rebus & scientiam non qualiter tota

aptendentur sed quod paene solent
et quoniam nulla res est quae non eius
modi quidquid possit esse quae sit vare
et alia quae. Et alia ratione tractant
quamobrem cum obscurationes proprietates
passiones actiones virtutes vitia res
non ita perspecta sint rei omnia
prendamus contingit ut in eo
solum versemur quae rem talem probet
ea aut non attingamus quae contra
rem sunt neminem rei totius
idea nemo non dicimus sed paene
solum ea quae vel primo aspectu
sese nemo offert vel res certis
patronibus
In omni re doctrinali videndum qui
usi res quaque eadem et seu doctrina
et cum eadem pluribus aptari valeat
contenti ne non debemus si unum con-
sului quaerimus sed ad amussim res
et ut percunctanda.
Sua in re eloquentia vulgo minime
cernenda eadem magna orationum ad-
sunt conferunt ut tempora mutuae
vel proinque plerumque in conjunctivo

reponentur. Varietas aut summa
oratoris ut per circumscriptiones
ubi ante uno comate res absoluti potest
nunc pro una verbo tota constructio
adhibetur ut unus periodi membrum
alterum tahis efficiatur quando
una constructio altera adjecta
interrumpatur

Si Cathymema quodda in disputa-
do attendimus cuius consequentia
negatur in eo probando sequenti
rationem utere ea propone qua
adhibenda fuit sed si prig syllogis mo
res proposita fuisset

Si noverimus quam optimus quisque aut
pro positio vim atq energiam tot
simili negotio ad proprietatis sermonis
recte usu pertingemus.

[illegible] aut sanctos congressus esse oportuit,
aut sanctos sermones, aut rerum colloquia sanctorum. Cic. Luc. 12. a.

Sed rectio quo modo plerique errare malunt, eamque sententia quam amauerunt pugnacissime defendere quam sine pertinacia quid uerissimè sentiri exquiere.

Argumenti conclusio, quae est graece ἀποτέλεσμα ita definitur:
Latio, quae ex telis, perceptis ad id, quod non percipiebatur
adhibita. Cic. in Luc. 15.

Primum quidem hoc reprehendendum, quod captiosissimo genere interrogationis utantur: quod genus minime in philosophia probari solet cum aliquid minutatim et gradatim ad sibi aut demitur. Sorites hos vocant, qui acerui efficiunt uno addito grano. Vitiosa sane et captiosum genus. Sic enim ascendit. Si tale visum obiectum est a deo dormienti ut probabile sit, cur non etiam ut vaida ~~probabile~~ veri simile? cur deinde non ut difficiliter a vero interpretatur? deinde ut ne interpretatur quidem? postremo ut nihil inter hoc et illud interfit? hinc si reuerendi, ne libri primum quidque conrodendi: meum si illud fuerit. Sin ipse tua fronte praeferri: tuum. Ego enim libri rodendi aut omnia [illegible] aut ita fortasse esse si possit! quomodo autem sumi, ut si quid cui simile esse possit, sequatur ut eius inter se difficiliter possit? deinde ut ne vix inter se quidem? postremo, ut idem sit? ut si hoc cuiusi simile: eodem hoc ad extremum. Cic. Luc. 23.

Et quidem honesti similia sunt quaedam e. Nihil est enim, quod de suo genere in aliud genus transferri possit. at si efficeretur, ut inter vitia differentia generum nihil interesset: reprehenderetur quod et vitia suo genere essent et in alieno. quod fieri qui possit? Cic. Luc. 23. a.

Quod quoniam a Pa[illegible] uobatur: proposuerunt agam, nunc regere me ad ordinem: Hoc primum conclusio qua subiecta rem exhibeat. Si ulli rei sapiens assentietur unquam: aliquando etiam opinabitur: nunquam autem opinabitur nulli igitur rei assentietur ..... Cic. Luc. 2
Si autem omnino nihil esse quod percipi possit a me sumpsero et quod me mihi da assensero, sapiens nihil opinari: etenim, illud dico, sapientem assensus [illegible]

Sphæra non sphæra uncluden-
tur. 23. 290
Syllog. tur. 41.

[illegible] / ma autem appellabat Ioannes / non licere sibi putet

Nunc ea videamus quæ contra ab his disputari solent. Sed primo loco
ipsius totius eorum rationis quasi fundamenta cognoscere, componunt
igitur primum artem quandam de his quæ ipsa dicimus; eorum, et rerum
et generum definiunt; in his, quale sit id quod percipi et comprehendi
possit: totidem verbis quot Stoici. deinde illa exponunt duo quæ quasi
continent omne hoc quæstionem, quæ ita dicantur, ut alia alia
multa eodem modo videri possint, neque in his quidquam interesse: non
posse eorum alia percipi, alia non percipi: nihil interesse autem
non modo si ex omni parte eiusdem modi sint, sed alia si discerni
non possint. quibus positis unius argumenti conclusione tota ab his
causa comprehendetur, omposita autem ea conclusio sic est: eorum
quæ videntur, alia vera sunt, alia falsa et quod falsum est, id percipi
non potest: quod autem verum visum est, id omne tale est, ut
eiusdemmodi falsum aliud possit videri: et quæ ipsa sint eius-
modi, ut in his nihil interfit, non potest accidere, ut eorum aliqua
percipi possint alia non possint: nullum igitur est visum, quod percipi
possit. quæ autem sumunt, ut concludant id quod volunt: ea
his fere solent uncuti. neque enim quis quæ repugnat, ea
sunt hæc: Duo visa falsa sint ea percipi non posse: et
alterum inter quæ ipsa nihil interfit, ea his non posse alia talia
esse, ut percipi possint, alia ut non possint. Cic. lus. 21.

Quid enim agant, si ad aliquid definierint rogat eos quispiam,
num illa definitio possit in aliam rem transferri quamlibet? si posse
dixerint: quid enim dicere habeant ut illa vera definitio sit?
si negaverint: falendum sit, quoniam vel illa vera definitio transferri
non possit in falsa vel quod ea definiatur explicetur, id percipi
posse, quod minime illi volunt. eadem dii potentes in omnibus
partibus. si enim dicent, ea de quibus disserent se dilucide perspi-
cere nec ulla communione visorum impediri: comprehendere eos posse
falsa dicentes. Sin autem negabunt vera visa a falsis posse distingui
qui poterunt longius progredi? occurretur enim simul omnibus ejusmodi
conclusi argumentis non potest, nisi his quæ ad vitium cadit sumta erunt,
ita probari, ut falsa eiusmodi nulla possint esse. ergo si de rebus com-
prehensis et perceptis ista, et progressa ratio hoc efficiet, nihil posse com-
prehendi: quid potest reperiri, quod ipsum sibi repugnet magis?

Z. d. +

cumque visa habere aliquid, quo ab
non falsis differant, si aliquid tale falsum non
apparet, et quo id fiat his ipsis quæ dicuntur, obstet,
falsa, et tamen ea quæ percipiuntur sint:
quidni ista omnia, quæ omnia non ha-
bere, quam videri volunt?

3009

dicunt degreor, se me tanquam philosophia putet, scholarum aliquam exhibiturum: quod se in qua quidem philosophi negotia unquam probari. quando enim Socrates, qui serens philosophia fuit dicit potest, quidquid tale fecit? eorum erat ista res, quibus Sophistae nominabantur: quorum e numero primus est ausus Leontius Gorgias in concione postulare quotidie, id est, jubere dicere quae de re quis vellet audire. audax negotium: dicerem impudens, nisi hoc institutum postea translatum ad philosophos nostros esset. sed et illud quem nominavi, et ceteros Sophistas, ut e Platone intelligi potest, ipsos videmus a Socrate. is enim percontando atque interrogando elicere solebat eorum opinionem, quibus ad disputandum, ut ea, quae ii responderent, si quid videretur, diceret, qui nec cum a positionibus non esset recedendum. accepisse enim revocavit: instituitque, ut ii qui se audire vellent, non de se quaererent. sed ipsi dicerent, quid sentirent quid cum dissentirent ille contra. sed qui audiebant, quoad poterant, defendebant sententiam suam. quod ceteros autem philosophos qui quaesivit aliquid tacet. quod quidem jactitat etiam in Academia. ubi enim is qui audire vult, ita dixit. Sophistas mihi videtur esse tuum bonum: perpetua oratione contra disputata: ut facile intelligi possit eos, qui aliquid sibi videri dicant, non ipsos in ea sententia esse sed audire velle contraria. Nos commodius agimus. non enim solum dolquaty dixit, quid sentiret, sed etiam cur: ego autem adiutor, quod admodum delectatus sum eius oratione perpetua tamen commodius arbitrer si quis singuli in sitis in sitis, et intelligi quid quisque concedat quid abnuat, ex quibus concessis concludi quid velit, et ad extremum perveniri. cum enim fertur, quasi torrens oratio, quamvis multa magnifice dicat: nihil tamen teneas, nihil apprehendis, nisi quae orationem rapida celeritas omnis autem in quaerendo, qua via quadam et ratione explicata oratio, qua finiatur, primum debet, aut quibus id in formulis definitum aggatur, ut inter quos disseritur, conveniat, quid sit id, de quo disseratur. ita posita in medium et constituta primum facilis, in omni

disputatione dicit orantem. Cic. l. II. de fin. bon. et mal. 04.

Genus est eorum qui omne disputandi studium ad id quod videtur in duplicem partem distribuunt: deinde quicquid dicitur, id quod ante oculos subjectum est, in eas partes jubent referri, quibus quidque maxime consentaneum videatur.

cum in Greco sermone tot ipsa quoque res romana non videbantur, quae nunc consuetudo diuturna tribuit: quid ergo in Latino fore? Facilimum quidem est, inquit. Si enim Graeci cum de aliqua re nemo ante tractasset, inaudita quoque ea res non imponere, cur non liceat Catoni? nec tamen experimi verbum e verbo necesse erit, ut interpres mihi solent, sed sit verbum quod rem declaret magis, minus ne obstet. equidem, foleo etiam quod uno graeci, si aliter non possum, idem pluribus verbis exprimere. et tamen puto concedi nobis oportere, ut graeco verbo utamur, si grande nihil omnino latinum. Cic. L. III. de fin. 4

Hae dicuntur fortasse ieiunius. Sunt enim quasi prima elementa naturae: quibus uberius orationis ubertas non potest, nec quidem eam exquisitis conservari: verumtamen ut de rebus grandioribus dicas, ipsa se verba rapiunt, ita sit una gravior, ut etiam splendor non oratio. Est ut dixi, inquam, sed tamen omne quod de re bona dilucide dicitur, mihi perclare dicti videtur. etsi nudi autem res dicere ornate velle puerile est: plane autem et perspicue explicare posse docti et intelligentis. Cic. Lib. III. de fin.

Quod autem continet non nostra disputatio de qua loquor, quae vita fortunaque nostra, id est quod honestum sit, id solum bonum judicemus, potest id quidem fusa et copiosa, et omnibus electissimis verbis, gravibusque sententiis pictorice et augere, et ornari: sed consentaneum mihi fortasse gravia et ampla delectant. Conclusum autem iterum est argumenta sic. Quod est bonum omne laudabile est, quod autem laudabile est, omne honestum est. quod bonum igitur quod est, honestum est. Satisne hoc conclusum videtur? certe. quod enim ex illis duobus, quae erant sumta in eo vides esse conclusum, duorum autem e quibus electa conclusio est, verum superius dici solet. Non omne bonum esse laudabile. nam quod honestum sit, laudabile esse conceditur. idem autem perabsurdum bonum esse aliquid non expetendum sit: aut expetendum quod

non plenius; aut si id non ab illis dicitur, quo ad ea quae sequuntur. ita etiam laudabile, id autem honestum, ita fit, ut quod bonum sit id honestum sit.

Philosophia iamdiu quidem ad hanc ætatem nec ullum habuit lumen liberalium disciplinarum: quæ illustranda, et exornanda nobis est, ut si ornemus proferamus aliquid civibus nostris prosimus etiam si nobismet ipsi in quo eo magis nobis est elaborandum quod multi ja sint, latine tamen dicuntur scripti inconsiderate ab optimo quidem illis viris sed non satis erudite. Fieri autem potest, ut recte quis sentiat, et id, quod sentit, polite eloqui non possit. Sed manebat quemquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere nec illustrare possit, nec delectatione aliqua afficere lectorem, omnino est inexpertum abstinentiæ et otio et literis. Itaque suos libros ipsi legunt cum suis, nec quisquam attingit, nisi forte eos, qui eandem licentiam scribendi sibi permitti volunt. quare s. p. Cic. Fin. Quæst. l. 1. 149.

Altera autem affert ratione: nihil esse, quod doleat, quin id aliquid esse quisque possit: quod autem in nobis cadat, id etiam interitum dolere autem animos: ergo etiam interire. Cic. Tusc. l. 1. 165

Tantum abest, ut scribi contra nos velimus, ut id etiam maxime optemus: in ipsa enim Græcia philosophia tanto in honore nunquam fuisset, nisi doctissimorum contentionibus, disceptationibus vigilasset. quamobrem doctos omnes, qui facere id possunt, ut hujusquisque generis tandem ja languenti Græciæ erigant et persentiant in hanc urbem, sunt reliqui omnes, qui quidem erant expetendi, studio atque industria. Via nostri transtulerunt. atque oratorum quidem tam ita dicta ab eruditis veniet ad summum, ut ja. quos natura ferat in omnibus fere celebrabit, senescat, brevique tempore ad nihilum ventura videatur. philosophia nascatur latinis quidem literis ex his temporibus, sed nos adjuvemus, nosque ipsos redargui, refelliique patiamur. quod in ferundo animo incepto qui certis quibusdam decretis, sententiis quasi addicti et consecrati sunt, eaque necessitate constricti, ut etiam quæ non probare solent ea defendere contendant causa dicendi, nos qui sequamur probabilia, nec ulla

in quibus veri simile occurrit, probemus, et refellere sine pertinacia et sine arrogantia parati sumus. Cic. l. 1. Quæst. Fusc. 176

44 303

A primis si placet Stoicos more agamus, qui breviter ad
stringere solent argumenta: deinde nostro instituto vaga-
bimur. Qui fortis est, idem est fidens .... qui autem est fiden
is profecto non est timidus. dissimilis enim a timendo consideret
atque in quem cadit cupiditas in eundem timor. quorum enim
rerum praesentia sumus in cupiditate, earum impendentia et venien
tia timemus. ita fit, ut fortitudini cupiditas repugnet. verum
simile est igitur in quem cadit cupiditas, in eundem cadere timore
et in partitione quandoque animi et demissionem. in quemque ea
cadunt, in eundem cadit ut Zenoni videtur ut ubi se quamvis
ipse fallatur. quae qui requirit, reperiet, idem nescire est timi-
dissimile, et cupiens. non cadunt autem haec in virum fortem. igitur
ne cupiditas quidem. ad nemo sapiens nisi fortis, non cadet ergo
in sapientem cupiditas. praeterea nescire est qui fortis sit,
eundem esse magni animi: qui magni animi eundem: qui invidus
cum humana et despicere atque ignota se posse arbitretur
despicere autem nemo potest eas res, propter quas cupiditate
affici potest. ex quo efficitur fortem nihil cupiditate umquam
affici, omnes autem sapientes fortes, non cadit igitur in sapientem
cupiditas. et quemadmodum omnes conturbatus non est prohe
aeger, ad summum mentis tergendi et reliqua partis totius q
corpus a statu non est motus, deest officio suo et muneri
sic conturbatus animus non est aptus ad ea quaedam munera
sua. mentis autem animi est ratione bene uti, et sapientis
animus ita semper affectus est, ut ratione optime utatur
nunquam est igitur perturbatus. at cupiditas perturbatio
est animi semper igitur ea sapiens vacabit. C. T. III. 2. M.

Quamobrem simul obiecta spes magnam est, quod bonum vi-
deatur, ad id adipiscendum impellit ipsa natura, id unum constanter
quid enitamur sit, eius modi appetitionem Stoici βούλησιν appe-
llant nos appellamus Voluntatem. Cic. lib. III. Quaest. Tusc. 211.

vide eiad T. I. Petr
P. V. c. i. et. 13.

Tertius locus est, qui ducitur ex admiratione rerum caelestium atque terrestrium, primum aut requirendi est esse deos, quod et formositas coeli, et siderum ordines inducens, quoda[m] ratio requirat: aut qui deos esse concedant, is fatendu[m] est, eos aliquid agere, atque moliri. nihil est autem providentia mundi administratione, deorum igitur consilio administratur mundus. Quod si aliter est aliquid profecto est, quod est melius, et maiori vi praeditum quam deus, quale id tandem est, sive immensa natura, sive necessitas vi magna invicta, sive pulcherrima opera efficiens quae videmus. Non est igitur natura deorum major, neque excedens, siquidem ea subjecta est ei vel necessitati vel naturae quae coelum, maria, terrasque regantur. nihil autem est superius deo. ab eo igitur necesse est mundus regi. Nulli igitur est natura obediens, aut subjectus deus. omnem ergo regit ipse naturam. etenim si concedimus, intelligentes esse deos, concedimus etiam providentes, et rerum quidem maximarum. Ergo earum ignorant quae res maximae sint, quoque modo tractandae, et tuendae, aut vim non habent, quo tenus res sustineant, et gerant? at est ignoratio rerum alienarum naturae deorum est, et sustinendi munera propter imbecillitatem difficultas minime cadit in majestatem deorum. Ex quo efficitur id quod volumus, deorum providentia mundum administrari. atque necesse est, eum sint dii, si modo sint, ut profecto sunt, non modo animantes esse, sed etiam rationis compotes, inter[que] quasi civili societate et societate vigentes, unum mundum ut communem rempublicam atque urbem aliquam regentes. Quod si in hoc genus non fides, virtus, concordia: unde haec in terras, nisi a superis declinare potuerunt? unumque id in rebus consilium ratio, prudentia necesse est deos non ipsos habere majora, nec habere solum sed etiam his uti in maximis et optimis rebus. Nihilque est nec majus nec melius mundo necesse est ergo eum deorum consilio et providentia administrari

X Sic Stoici sensu[m] suo falso nihil prorsus potest, quod non sunt falsa tenere ipsa. quae equitur. ut tales conclusiones ipsae sequantur pergit ita nobis. Non concedit Cicero

Deno enim sic concludit. Quod ratione utitur melius est quam id, quod ratione non utitur. nihil autem mundo melius ratione igitur mundus utitur. hoc si placet, iam efficiet, ut mundus optime libros legere videatur. Deinde enim vestigio hoc modo rationem poterit concludere. Quod litteratum est, id est melius, quam quod non est litteratum: nihil autem mundo melius. litteratus igitur est mundus &c. Nihil igitur affert prater ipse Posidonius, quare mundus ratione utiquetur, nec cur animantem quidem esse. Non est igitur mundus Deus: et tamen nihil est eo melius &c. Cic. de Nat. D. l. II. 87

Illa autem quae Carneades afferebat, quemadmodum dissolvit! Si nullum corpus immortale sit, nullum esse corpus sempiternum. corpus autem immortale nullum esse, ne individuum quidem, nec quod dirimi distrahique non possit. cumque omne animal, qui ille natura caleat, nullum est eorum quod efugiat accipiendi aliquid extrinsecus, id est, quasi serendi et patiendi necessitatem. et si omne animal mortale est, nullum est immortale. et si omne animal secari ac dividi potest, nullum est cuius individuum, nullum aeternum. atque omne animal ad accipiendam vim externam et serendam paratum est mortale igitur omne animal et dissolubile et dividuum sit necesse est. Ut enim si omnis cera immutabilis esset nihil est certe quod immutari non posset ita nihil argentum nihil aurum si immutabilis esset natura argenti et auri. similiter igitur si omnia, quae sunt, ex quibus unita constant, mutabilia sunt nullum corpus potest esse non mutabile. mutabilia autem sunt illa ex quibus omnia constant, ut volunt videlicet, omne igitur corpus mutabile est, ut si esset corpus aliquod immortale non esset mutabile. ita efficitur, ut omne corpus mortale sit. eodemque modo si caelum terraque ex quibus constat omne animal nullum est animal sempiternum Fil. Cic. de Natura Deorum

me dedisse de colendis diis immortalibus iure pontificio, et majorum more, cæremoniis ius, quæ Numa nobis reliquit, de quibus in illa aureola oratione dicit Cotta, quam rationibus stoicorum. Si enim vero sequar, dii quid responsi eam ei qui ne sit rogat. Si dii sunt, sunt ne etiam Nymphæ deæ? Si Nymphæ, Panes etiam, et Satyri? Hi autem non sunt: ne Nymphæ quidem igitur, atque earum templa sunt publice vota et dedicata. Quid igitur? ne cæteri quidem ergo dii, quorum templa sunt dedicata. Age porro, Jovem, et Neptunum, deum numeras. ergo etiam Orcus, frater eorum, deus et illi, qui fluere apud inferos dicuntur, Acheron Cocytus, Styx, Phlegethon: tum Charon, tum cerberus diis putandi. ad id quidem repudiandum, ne orcus quidem igitur. Cic. de N.D. l. III. 63.

Itaque ex his exemplis verarum divinationum et somniorum Cratippus tollet rationem vitiandæ hoc modo. Si sine oculis non potest esse visum, et multa oculorum possunt autem aliquando duli non fungi. Hic mentiri, qui vel semel ita est usus oculis, ut vera cernere, is habet sensum oculorum vera cernentium. Item igitur, si sine divinatione non potest et visum, et multa divinationis esse, potest autem quis, cum divinationem habeat errare aliquando, nec vera cernere: satis est ad confirmandam divinationem, semel ita esse aliquid divinatum, ut nihil fortuito eo ipso videatur. Sunt autem eius generis innumerabilia, esse igitur divinationem confitendum est. Cic. de Div. l. III. 95.

Disputat unus Epicurus: semper nulla esse divinationem: quid vero hoc turpius, quam quod idem nulla gratuita esse virtutem? Cic de div. l. I. 41.

Mentiri certe licet nemini. quod autem non licet, id hoc uno tenetur, si arguitur non licere. Id nec majus nec minus unquam fieri potest: quoniam in eo est peccatum, si non licuit. Quod semper autem et idem est, quæ ex eo peccata ponuntur, æqualia sint oportet. quod in virtutibus rare sunt inter se: paria esse etiam recte est. atqui pares esse virtutes, non sublime potest persuaderi.

Sordid. quod quidem minime sum admiratus, eum philosophorum rhetorum esse cognitu, qui ab ipsis philosophis, prope ad unum omnes, ignorentur. quibus eo minus ignoscendum est, quod non modo rebus iis, quae ab illis dicta et inventa sunt, abuti debuerunt: sed dicendi quoque incredibili quadam ad copiam, ut etiam suavitate. Cic. Topic. 345.

Si neque censu, neque vindicta nec testamento liber factus est, non est liber. neque est ulla earum rerum; non ergo igitur liber. Cic. Top. 348.

Si compositum aggere est, is est compactiore. A genere sic diuitur. Omnia argento alio praeter nummos legata sunt, non potest ea pecunia, quae numerata domi relicta est, non esse legata. forma enim a genere, quod ad suum nomen retinet, nunquam seiungitur. numerata autem pecunia nomen argenti retinet. legata igitur videtur. a forma generis: quam interdum, quo planius aperiatur de determinare.

Sic modo: Si ita Fabia pecunia legata est a viro, si ei viro mater familias esset: si ea in manum non conuenerat, nihil debetur. genus est uxor: ut Varro. l. V.: eius duae formae: una matrum familiarum, earum quae in manum conuenerunt: altera earum, quae tantum uno usu labentur: quae in parte uideri Fabia legata ei non uidetur. Cic. Top. secundo initio.

In diuisione formae sunt, quas graeci ideas uocant: nostri si qui hoc forte tractant, species appellant: non pessime id quidem sed inuite. Illi enim ad mutandos casus, in dicendo, nolim enim, ne si latine quidem dici possit, speciem, et speciebus dicere, et sepe his casibus utendum est ad formam et formam nolim. ut ante utroque uerbo idem significetur, commoditatis in dicendo non arbitror neglegenda. Cic. Top. 348.

Sed ut in legibus, quid significetur, minus laborandum est de nomine. 349.

Sunt enim similitudines, quae ex pluribus collationibus perueniunt quo uolunt, sic modo: Si tutor fidem praestare debet, si bonis si cui mandari, si cui fiducia aueperit debet etiam procurator. hoc ex pluribus perueniet, quo uult appellata inductio..... Cic. Top. 350

fida sint exempla. Similitudinis habent uim: sed ea oratoria magis sunt, quae uetera; quamquam uti etiam his uetustis solemus, sed hoc modo: finge municipio aliquem dedisse id, quod municipio dari non potest. tutus diuisio id eius facta est, qui acceperit. alterum is, qui municipio dedit, ob eam rem se nulla re obligauit. Cic. Top. 350.

repugnantia, repetendi argumenti locus simplex est, tractandi difficilis.
Nam quid interest, cum hoc sumpseris, pecunia numerata mulieri debetur,
cui sit omne argentum legatum vltro hoc modo concludas argumentum:
Si pecunia signata, argentum est: legata est mulieri: est autem pecunia
signata, argentum: legata igitur: ad hunc modum: Si numerata
Si numerata non est legata, non est numerata pecunia argentum
est autem numerata pecunia argentum: legata igitur est.
an illo modo? Non et legatum argentum est, et non est legata
numerata pecuniam: legatum autem argentum est: legata igitur
numerata pecunia est? Appellant autem dialectici eum
conclusionem argumenti, in qua cum primum assumptio,
sequitur id, quod annexum est, primum conclusionis modum. cum id
quod annexum est, negari, ut id quoque cui fuerit annexum,
negandum sit, secundus appellatur concludendi modus. cum ante
aliqua conjuncta negari, et his alia negatio vltro adjungitur
est ex his primum sumere, id quod relinquitur tollendum sit:
is tertius appellatur conclusionis modus. Est hoc illa Rhetorum
ex contrario conclusa, quae ipsi enthymemata appellant:
non quod non omnis sententia proprio nomine enthymema
dicatur sed ut Homerus propter excellentiam communem poetarum
effecit apud graecos suum: sic ab omni sententia enthymema di-
catur quia videtur ea, quae contrario conficiatur acutissima
proprie nomen communem possidet. cuius generis sunt haec: ... eam
quam nihil amisit, damnas. Hoc disserendi genus attingit om-
nino vera quoque in respondendo disputationes: nimium subtilitatem
et sed philosophorum magis quibus est cum oratoribus illa ex re-
pugnantibus sententia communis conclusio, quae a dialecticis tertius
modus a Rhetoribus enthymema nuncupatur. Reliqui dialecticorum
modi complures qui ex disjunctionibus constant: aut hoc aut illud,
hoc autem. non igitur illud. Plerique aut hoc aut illud, non autem
hoc. illud igitur: quae conclusiones omnino rata sunt quod in disjun-
ctione plus uno verum esse non potest, deinde addendum disjunctionem Cic. Top. 352
negantibus. Si: Non et hoc est et illud. aut hoc non igitur illud. non et hoc et illud. non aut hoc igitur
Si consilio juvare cum et auxilio aqua in unda ponenda est:
rari gloria debent esse ii, qui consulunt et qui defendunt. ad
quod primum est: quod sequitur dicta. Cic. Top. 354
Graeci repugnantes: neque ea quae ex facto controversia efficitur. Mihi
videtur quidem, quoniam ad ea subito, quae facere efficiat, vocari. Cic. Top. 357.

Ea dicio consequentia que sem necessario consequentia. Vbi
et antecedentia et repugnantia. quidquid enim antecedit quamcunq;
id cohaeret cum se necessario: et quidquid repugnat, in eum modo est, ut
cohaerere nunquam possint cum illi

Praeterea [illegible] quae, quo ego quidem, ac dixerim
quo loquor dicitur, ipse vester plane ut mihi quidem videtur
nimium ac nudus est. Solet definitiones; nihil de diuisione
ac partibus docet: non quomodo efficiatur conclusa ratio
ratio, tradit: non qua via captiosa soluantur, ambigua dissi-
uantur ostendit: iudicia rerum in sensibus ponit: quibus si quod
aliquid falsi, pro vero probatum est, sublatum esse omne iudicium
veri et falsi putat. Cic. de fin. l. 1.

Differentiae inter se rerum sententiae non sunt asperandae, maledicta
contumelias, tum iracundiae, contentiones, contentiones, in dis-
putando pertinaces, indignae mihi philosophia videri solent. Sunt
fortasse, et prorsus aliquid, assentior. neque enim disputari sine
reprehensione, nec cum iracundia, aut pertinacia recte disputari
solet. Cic. de fin. l. 1.

Antiora autem non ignoro quod sit subtile, vel spinosum rebus
disserendi genus: atque hoc graecis, tum magis nobis, quibus ea uerba
fingenda sunt, imponendaque nova nominibus rebus nomina. quod
quidem nemo nec diuinitus fortasse intelligens, cogitans, in omni
arte, cuius usus vulgaris, communisque non est, multa nouitate
nominum esse, cum constituantur earum rerum vocabula, quae ex
quaque arte versentur. Itaque et dialectici et physici verborum
huc is quae ipsi grauia nobis non sunt, e. g. quidditatem eam rem
qua plerique uberiore putant concessa a Graecia est, ad dortissimi
nomina de rebus non vsurpatis, infusitatis verbis utentur: quanto
id vel nobis magis est concedendum qui ea nunc primum audemus attingere? Cic. III. de fin.
is propositis tenuis nobis consequentia, vestra diu. neque enim non
possum, sed ita falsa sunt ea quae consequantur, ut illa equidem haec
nata sunt, vera esse non possint. dicent enim ipsi sibi Dialectici
si ea quae ab aliquo assensa falsa, falsa illa quae ea consequantur,
ita est ita conclusio non solum vera, sed ita certissima, ut dialectici
ne sapiens quidem velle intendi oportere: si illud non, non autem hoc; igitur
ne illud quidem. Sic consequentibus vestris sublatis, prima tollentur: quae Cic. de fin. l. IIII. 118.
autem disputandi est illud non quid quisque dicat, sed quid unumquodque
sit videre. Exempla ex Epicuro antea adhibita. Cic. l. V. Tusc. 233.
Exemplum sortitis gradatim ad alia assentandi. Tusc. l. V. 238.

Affectuum vis in homine quanta? Io Fer. Affectuum vis
Art. Crit. L. II. S. I. C. XVI. n 5.

Deos suos qualiter Athenienses in statuis Dei in statuis
suis cernebant. Ib.

Rhetorum ars ex componendi animum Rhetores fundamentis
offensionem eruendi. Ib.

Augustino a Deo Regnantibus huius rei Augustinus de gratia
rerum fuit in doctrina de gratia Ib. vellicatus.

A vulgo sepe non omnia perpendi. Ib.

Praedeterminationis physico notio aliter praedeterminatio
intelligi, quam quod vetera sonent. Ib. n. 20.

Figuratus nimium dicitur a nimia affectus figura.
vehementia oriri. Ib. n. 21

Livius ex Polybio multa furatus. Livius.

Ironia sepe legentibus errandi causam Ironia.
praebet. Ib. n. 23.

Fatum etiam dare gentilium sentiunt fatum
Ib. n. 24.

Ligures aut tantopere delectemur. Ib. n. 26. Figura.

Ars Rhetorica antiquissima et qui Artis
primi apud Graecos exercitatus Ib. C. XVII. n. 2. Ars Rhetorica.

Rhetores et Sophistae malas etiam causas Rhetores male causa.
defendentes. Ib. n. 3.

Socrates — Socrates huius artis interpretator non vulgus
Lb. n. 4.

Rhetorica et Dialectica — Rhetorica et Dialectica in utramque partem sunt apta. Lb. n. 5.

Verisimilia. — In Rhetorica et vera et verisimilia sonu valent. Lb. n. 6.

Philosophi verisimp. — Ipsi etiam Philosophi hoc de re fa. tebantur. Lb. n. 7.

Exercitationes Rhetor. — Exercitationes veterum eloquentiæ studiosorum quæ. Lb. n. 9.

Scholastici Rhetores. — Scholastici Rhetores olim dicti qui fictis solum de argumentis dicebant. n. 10.

Scholastica hoc tempore reprehensa — Hæc eloquentia a Sapientioribus fuit reprehensa Lucretia ab his ipsis frequentata. Lb. nn. 11. et 12.

Scriptores Ecclesiastici — figuratus his stylus etiam Scriptoribus Ecclesiasticis primum Paulum imputatus. Lb. n. 13.

Plausus et acclamationes excitatæ talis oratione olim in Ecclesia. Lb. n. 15.

Hæc eadem in multis Ecclesiasticis scriptoribus notata Lb. n. 16.

absurda quæ inde ex Autoris sententia sint nata. n. 17.

Ho etiam in ipsis Barbyribus recte arguit. ib. n. 18.

Ho christianis Porphyrius obiiciebat n. 19.

Hor. Lucr. etiam Lacunes his scriptis. Sed etia ipsi scholastici.

Non omnino hoc vehita Sed postquam veritas satis declarata. ib. n. ult.

Notionum simplicium nomine quid intelligatur. I. C. Art. Crit. P. II. S. II. C. I. n. 2.

Caeruleus color qui et quam variis ely a Veteribus poetis maxime attributus Ib. n. 415.

ἀἰδοπα οἶνον et ἀἰδοπα χαλκόν qui sint propriae colores item οἶνοπα πόντον, οἶνο: πας βοῦς dum vocat Homerus. Ib. n. 417.

Notiones simplices persaepe difficile cognoscuntur ob diversitatem denominationum ab hominibus attributarum Ib. n. 9.

Media dicenda de notionibus gradationum. quibus varia significantur. Ib. n. 9.

Numeri oratorii a Cicerone maxime celebrati quid sit nobis non constare. Ib. n. 9.

Etiam in recitatione Versuum ad Latinorum quod graecorum maxime meum reflexi Ib. n. 10.

aliud esse recta pronunciationem a numero tu oratorio quod poetico Gb. n. 12, 13, 14.
Varia esse de oratu et gustu judicia Gb. n. 14. 15.
Pulchritudinem non omnibus eandem habere aliud alteri gratum, aliud ingratum esse. Gb. n. 16.
Compositarum notionum cum sint diversa partes omnes intelligi debent, qd difficile est. Gb. CII. n. 1.
Compositarum notionum alia sunt corporea alia incorporea, ea sensibus se recipientur. Gb. n. 2.
Inter homines hunc meliore aliud prudentiore rei cuiusdam habere notionem. n. 3.
Veteres magnete novisse, eos tamen vim attractionis circa suos polos ill. n. 4.
Animalium nominibus nos multo ampliore subjicimus potestatem quam antiqui. Gb. n. 5.
In physicis recentiores eximia docere, dum veteres multa delirant. Gb. n. 6.
Opiniones recentiorum de solis terra planetarum ac stellarum ratione, alia ac veterum hinc inde notiones alias. Gb. n. 7.
Ad veterum scripta legimus pari notione eorum nominibus tribuere debemus ac illi. Gb. n. 8.
Ad quia contrarium plane fit, hinc lit. ut saepius erremus. n. 9.

Conjecturia etiã secundũ Amplitudinem nostrã
rerum perpera deducimus. n. 10.
Exemplũ huius rei in Theologia; quibusdam
Platonica, postea Aristotelica nunc etiã
Cartesiana inferentibus. ib. 11. 12.
Solũ hoc ex toto non habeat in rebus
quas aque ac nos cognitas habuere veteres. ib. n. 13.
In pluribus tamen Veteres ex etiã notionũ
neglexerunt quas necessario ex aliis coniecturis
aliis concludere debuissent, ut de sanguine
de corde ad cor remeante de antipodis.
Hoc maxime in rebus incorporeis tenui habet
ratio quibus non facile conjecturia admittere
debemus nisi de re certo constet.
Ex hoc etiã consilio licet dijudicare quanta
sit Veterũ cognitione. ib. n. 15. 17.
Hoc ut liceat tria maxima Reipublicæ like:
rario et christianæ mala amovendum. ib. n. 18. Cap. 3.

Substantia sunt natura quæ per se est et una Qe Nominibus substantiam, et modis ejus.
varia qualitate, seu modi in sunt. ib. n. 1.
Difficillime itidem in antiquis scriptis ampli:
tudo notionis substantiæ dignoscitur. n. 2
Vox Deus est notio substantiæ solis a Deo:
bus a posteriore solis nota merito obscura
sed gentilibus multo obscurissima. n. 3.
Veram Deus aliter Philosophus, Christianus
aliter superstitiosus invocabitur. 4.

De rebus clare ac perspicue clare exponendis
notione non ita de obscure ac ignote. n. 5.
Igitur hoc in veterum scriptis diligenter fiendum
observanda. 5
Sunt alia notiones collectione substantiarum
v.g. exercitus, in quibus non unus tantum subs-
tantia sed in singulis novi spectantur. n. 7.
Quid E. g. ad per gesta exercitus ratione re-
quirabat, quod in nullo historico plene reperi-
tur. n. 9.
Eadem dicenda de notione Classis, Ubi-
que. n. 9.
Item quid in notione Navis v.g. veteris classis
sit non adeo constat. n. 10.
Circa Modos tria sunt observanda. I. Modos
abstracte tantum facile cognosci. n. 11
II. esse modos in se ipsis perspicuos sed
usu ambiguos factos. n. 12.
III. Vocabula quae modorum collectione signi-
ficant esse difficillima cognitu. n. 13.
E. g. amor ac bonus dicitur sed ad diversa
sunt bona diversa amoris notio. n. 14.
I. Amor alius est unius rei ad aliam Invicem
matrimonii respectantis amor qua qualitatis
habeat. ita de Vehementia amoris. 15
II. Amor amicitiae qua eius qualitatis quibus
respectantis. n. 16

III. Amor Parentu erga Liberos et vicissim,
de quo experti optime loquuntur. n. 13.
IV. Amor denique pro quavis capiditate V.g.
pecuniæ Sanctus; ac odium e contrario. n. 15.
Item judicium de Visibilibus et Visionib. V.g.
Justitiæ quæ illi describitur et diffinitur n. 16.
Talis est justitia universalis. n. 20. de qualibi
Hæc maxime ex Theophrasto hauriendæ
E.g. ἀρέσκεια, et ἀρεσκος quid proprie? n. 21.
Nomina Visionum apud Theophrastum quæ uno no-
mine Latino exprimi non possunt. n. 22.
Alii talii loci de verbis græci πολυπραγ:
μοσυνη, interpretatione uno Latino verbo
non exprimendo.

C. IV.
De Nominibus Rela:
tionum.

quæ dicantur absolute et quæ relate. n. 1.
Nomina omnium rerum quæ augeantur mino-
runtque Relationes hinc exemplis ostenditur n. 2.
ex græcis. n. 3. ex Latinis. n. 4.
Igitur in Lectione Auctorum Tedio affendendi
ne Relativis quasi ad ipsis ipse Auctor. n. 5.
Si in Laude aut vituperatione diligenter invenda
quis laudet aut vituperet, quo tempore et apud quos
viderint qui laudantur. n. 6.
Sanctitas, integritas, innocentia, bonitas multo alia
apud Christianos quam Ethnicos patet. n. 7.
Quid illos vicissim erga suos et amicos apud
nos erga omnes. n. 8. Bonum Publicum apud illos nullius.

Caro dicitur esse in Scriptura contrarium
non quam nos christiani. n. 9.
Sanctissimi sapientissimique doctores illam elegerunt
Formam ut vrantur ne caperet formam et
nomine ejus intelligendo. n. 10
Veteres diem laudarunt quae nos tandem nimia
digna censemus v. g. Natura Poetae. f. n. 11.
Multa nobis videri absoluta quae relativa
non sunt, quin non sola cohaerentia urgenda
exempli Mathematicis rebus. n. 12
Ita verba Moysi Gen. VI, 5. videlicet Jehova
vitia hominum in terra augere, nec quidquam
eorum animum, praeter malum, vi stando fugere
ejusque, relative sunt intelligenda. n. 13.
Ita hoc Psalm. Jehova a coelo despexit
in homines, ut videret, an sit sapiens, qui quaerat
Deum. Omnes defecerunt, una corrupti sunt
nemo fuit bonus nec unus quidem. n. 14
Ita illa Psa. CLXIV. f. Omnes, inquit, homines
inter mundi, et nomina nostra justa fuisse
instar rosae fortuita aut menstruata, ut
docet Hieronymus.
Ita ista Pauli relata ad Apostrophe diei cuncta
non ad quod unque quis bonum. Fiduciam
autem hujusmodi habemus Cf. 2. Cor. III, 5. n.
Viturenahu II. 6. quasi multa talia absoluta
videntia non sint relativa. n. 17.
Multa dicta tantum relata. n. 18.

Caput 5.
De rebus concretis et abstractis nominibus.

Haec de maxima pendent in Categoriis. n. ult.
Nomina abstracta a Poetis et Ethnicis pro diis passim culta. n. 3.
Deae hujs abstractionis sunt Fides ex sententia Platonis sunt Substantiae quaedam. &c.
Eae ideae in mente, atque intellectu divino esse esse vitae. n. 5.
Platonica de Deis opinio ab Aristotele refutata, ab Plutarcho explicata. n. 6
Aliud Platonem sensisse sine obscuritate asseritur. n. 7
Res in abstracto sumptae quid sint. &c.
Abstracta rationis nomina Fortuna, Fors, Moira. n. 9.
Numen humanis aliquid quod ipsa Juno ex sententia Barthii Hic sexus Plutonis, sociale genius. n. 10
At refutatur inepta hoc. Barthii n. 11
Testimonia Barthii n. 12.
Eorum refutatio n. 13.
Confirmatio utriusque n. 14.
Cautio igitur in his abstractionibus adhibenda ne res diversae putentur.
Agri pro Patria sumptum quia ex Patria in abstracto sumitur &c. omnia quae mala in patria notione sunt detestantur. n. 15

Senatus &c. a Cicerone multis laudatus Publius
notione abstracta. n. 17.
Synodi notio abstracta eius ancoma vera
eius ingentia imperia n. 18.
Ecclesia representative notio abstracta
ingentes in ea calumnie. 19.
Notiones abstracte eę non quales sunt Logicales
esse debebunt exhibent, cur delexanda. n. 20.

C. ap. 6.

De Notionum Particularium et Universalium: eiud nominibus.

Singularium notionum triplex sumptio. n. 2.
Nomen esse aliud est Latinico aliud Graeco. 23.
Enuntiationes particulares dicta obscura v. g. quedam
quia indeterminata. n. 4.
Vox multus, obscura quia simul dicta dela-
tiva. n. 5.
Omnis et nulli major est minor pro sua
relatione diversa.
Vox multus aliquando pro omnibus ut Matth. 25. v. 28.
n. 7.
Ex Paulo R. V. 18. hoc eę dilucitur. n. 8.
ibi ex antecedi
Alia textus Ex Dan. XII, 2. patet de re-
surrectione bonorum solum. n. 9.
Hinc dicta sunt particulares enuntiationes quę
Universales videntur ut Tit. I, 12.

Nulla est obscuritas quoad verba in notionibus universalibus. n. 11.
Sed illa difficiles qui non nisi certo sensu sit universalis.
In rebus obscuris et in controversia adhibenda est de dicat superioris amplitudine enunciationis universalis cha controvertuntur. n. 13.
Deus omnes homines vult salvos fieri quomodo secundo Augustino intelligendo n. 14.
Augustini opinio refutata. n. 15.
Quaedam sunt particulares quae videntur universalis. n. 16.
Exempla prophana huius rei. n. 17.
Enunciationis universalis pro genere singulorum. n. 18. cum sua limitatione n. 20. 21.

Caput 4.
De Notionum Clararum et Obscurarum nominibus.

Duae sint notiones clara et quae obscura. n. 1.
Munda et immunda apud Hebraeos et Latinos. n. 2.
Notiones esse obscuras et saepe ut sit pare n. 3.
quid sint in corpore. n. 4.
Puritas et impuritas mentis. n. 5.
Mundities et immunditia in lege. n. 6.
Has notiones esse nulli perfectas. n. 7.
Alia multa purgationum genera. n. 8.
Lustrare et purgare quid. n. 9.
Legem veteris intendit quid hi voluerint. n. 10.
Hinc innatibus ritibus Dei se solid accommodasse. et usitati Aegyptiis. Rom. et Gra. n. 11. n. 12.

Caput VIII.

De Notionib adæquatis et inadæquatis

Multa imperfecte tm a nobis cognoscuntur. n. 1.
Multæ notiones a nobis adæquatæ putari quæ non sunt. n. 2.
Quæ notiones sint adæquatæ. n. 3.
Nomina substantiarum notiones inadæquatæ. n. 4.
Modi plerumque sunt notiones inadæquatæ. n. 5.
Apostoli ~~videntur ignorasse aut obscurig dixisse~~
~~Loquuti de~~ ~~unione hypostatica~~ n. 6
Vox Deus pro Scriptoris ingenio Cabbalistice
rate tenenda adæquata. n. 7.
Quid mens et ipsum corpus inadæquata. n. 8.
De similibus e. g.
Ipsi apostoli de verbo dei e. g. n. 10
probatur ex Paulo C. XIII. v. 9. n. 11.
expenduntur Pauli verba de cognitione
inadæquata n. 11. 12. 13
Diligenter notiones adæquatæ attendendæ n. 14.
Quæ judicium cohibendum. n. 15. Nihong

Imittet angelus dei in utrumque mentum et
eripiet eos Hebr. חנה cognominatur
de C. B. ipse mortuus Hieronymo
pensat a mon et je penserai a vous
rate omnibus omnia Deus Pudet dicere
Cur scripsit quæ scripsit, minus regnum dei

2 Regnum Caelorum vis est

et hoc omnia adjicientur vobis. Alioqui fatigati
ad Christum tanquam ad. Rebbe animique remp-
ora, quia alioqui facile est deficere per plurima
Religiosi qui specialiter ad ea tenendi sunt
observationi vigilare etiam conditionibus non reddant
nos perfectos ad Christum in vobis efficit velut
longere Christus incepta habuit ab aliquibus, cum nos reliquimus
initia: forma quidem ipsa, Marce fili et pa: omnia et secuti
quod speciem honesti vobis, quod simul cernere sumus te
mirabile morae, ut ait Plato, excitaret sapientiae.
Vide fol. ii. Naturae tenuis vir et etiam
inerat nos etiam formae duxi in nobis contemplamur
in ipsa ad hujus mundi. Ad eandem ad vobis
appendamus. Unum lapidem pretiosum Unitatis.
Dei causa. cum nos reliquimus omnia
vendidit via quae habuit et emit lapidem
pretiosum dalis sunt Religiosi
Redde animus Eamus quia hora sermo
vii est de turre ubi ex una parte mercs
ex altera parte collocatus ad Thesaurum ego
eamus si vobis lapidem dabit cum dabit
Lapis quae nos cui sit infunget cui
ego vobis appendere cui dicemus
cui est jugum hoc pulchrum nigrum dulce
ipsum quae bestiae sonant. Deus veritas
Christi Dei sum in his mutuos custos rebus vitae
in Deo sum in Christo mutuo, centrum figuratur
in Deo sum. Christus cum pacis quaerens
Deo sum. Deus centrum sit vestrum in Deo sum
sunt Deo sum. Deo sum in vobis mundi vobis
vobis ipsum sui fiat Deo sum. Deo sum vobis
mallis in exaltatus fuero a terra

Cur tabula capidea duo genera
quibus oibus ornata sancti Blasij prima re-
cepta urbe Aquileia humana
numina religiosus secunda sacrilegus
ac quibus Ex. 20. 24. 31. 34.
Deut. 4. 5. 9. 10.

Iubil de capidibus gen. 28. Blasius ad Jacob comparauit
scalas capidem in somnium erigendo. qui et ipse vere
primatus est a montibus germania absolutus atque
ad montis sanctitatem conscendit. est de domo Dei dom
dum Dobs sanctus S. Blasius capis ipse ornatus domus
Dei.

Secunda arabis capidis fuit cu pacto iniret ad laban
de qua gen. 31. cum prius illi apparuisset Deus
sermonando Aquam Bethel ac dicendo ego sum
Deus Bethel ubi unxisti capidem in qua sanctus
Blasius sub Dobs sanctus S. Blasii Bethel significat
domum et Aquia nomen ac volabulum secundo litterae
alphabethi lectionis de qua Aquia nomen Blasii obti-
net. quoad secundo quodunque nomen Dei sumatur S.
Blasio aptime conuenit si enim sumatur Dx. fortitudine
Blasii in dextera dextera dni secit virtute Dx. abDx.
juravit de promissis ac facta interpretemur quoniam
vero modo humanis religiosis patio Labanis humanis sanctis
unius litteris alterius vocis litteris utrisque Aquia et Dextera
fortitudinis et promissio auxilii

Aquia est domus est Deus et
Secundum nomen S. Blasii

Nomen Jacob venit a Hebreo יקב calcem venit
quia S. Jacob calcem fratris sui venit vere Blasius
calcem fratris venit fratris calcitranti cor experti
quod fratre suo calcitrante ad nascendum in utero matris
Aquia universa secunda in scelestibus et selis in lectionis
huic calcitranti calcem venit Blasius

Vox Jacobi interpretatio

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

GR. H. HOFBIBLIOTHEK
KARLSRUHE

I + 319 Lc. 21×17cm.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

21×17cm.

Copyright 4/1999 YxyMaster GmbH www.yxymaster.com
VierFarbSelector Standard* - Euroskala Offset
BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg